

גמרא סדורה

מסכת חולין

פרק א - "הכל שוחטין"

לימוד פרק זה מוקדש
לע"נ הקדוש מו"ר הרב עמירם עולמי הי"ד זצקו"ל

כ"ד כסליו תשנ"ה

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק וינט

טל' - 0526071122

דואר ליה vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייד לימודי ה'" ולדניאל ברק וינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

י' כסליו תשע"ט

מסכת חולין פרק א' - "הכל שוחטין" כ"ז

1. ב, א-ב

מתני'

הכל שוחטין. כל היכא דתני הכל כולהו מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין ומפרש הכל לאתויי מאי והכל שוחטין דמתניתין פליגי בה אמוראי בגמרא למר לאתויי טמא בחולין ולמר לאתויי כותי או מומר:
וכולן. בגמרא מפרש מאי וכולן:

גמ'

ושחיטתן כשרה דיעבד. בתמיה וקשה רישא דמשמע דהווא דאתרבי מהכל לכתחלה אתרבי ואילו סיפא משמע דכי מרבין מהכל דיעבד מרבין לה אבל לכתחלה לא אתרבי והא ליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה וחדא קתני דכיון דתנא הכל שוחטין פשיטא דכשרה:
וכל הכל לכתחלה הוא. דתקשה לך ולא תוכל לומר כולה דיעבד וה"ק הכל תורת שחיטה נוהגת בהן שאם שחטו אותן הפסולין דמתרבי תהא שחיטתן כשרה:
אלא הכל ממירום. מי מצית למימר לכתחלה יביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים ויאמר זו תמורת זו הכל דתמורה מפרש התם לאתויי יורש שממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו דהתם תנן אין ממירין בשל אחרים:

טוב. תם:

רע. בעל מום:

התם כדקתני טעמא. דעקר להכל דרישא דלא תימא לכתחלה הוא אבל הכל שוחטין בדוכתיה קאי דכל כמה דלא עקר ליה ותנא לא שיהו הפסולים רשאים לשחוט כדעקר התם משמע דלכתחלה רבינאו והדר תני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד:
לא שהאדם רשאי. דכתיב לא יחליפנו ורישא הכי קאמר הכל דין תמורה נוהגת בהם והא דתנא ברישא הכל ממירין ואיצטרך ליה תו לפרושי לא שהאדם רשאי כו' ולא נקט ברישא לשון קצרה הכל שהמירו תמורתם תמורה לשון התנאים הוא זה כמו הכל שוחטין הכל סומכין הכל חייבין הלכך הכא אע"ג דהוצרך להאריך לא שינה התנא את לשונו:

מומר. נתפסת השניה ושתייהן קדושות:
וסופג את הארבעים. משום לאו דלא ימיר:

הכל מעריכין. התם מפרש לאתויי מופלא סמוך לאיש קטן היודע להפלות לשם מי מקדישין ואם סמוך לפרקו הוא כגון בן י"ב שנה ויום אחד דבריו קיימין אע"פ שעדיין קטן הוא עד י"ג שנה ויום אחד:
מעריכין. תורת מעריכין עליהם שאם אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי נדרו קיים ואע"ג דקטן הוא זה הנודר חייב ליתן כפי שנים של נערך והדמים קצובין בפרשה:
הכל נעריכין. יש להם ערך ואפילו מוכה שחין שאינו שוה כלום לימכר בשוק יש לו ערך הכתוב בפרשה ואם אמר על עצמו ערכי עלי או אמר על אחר ערך מוכה שחין זה עלי לא אמרינן הואיל ודמים אין לו ערך נמי אין לו:

הכל נודרים. דמי עלי או דמי פלוני עלי והתם מפרש דאידי דבעי למיתני הכל נידרין תנא נמי הכל נודרים:

הכל נידרים. כל אדם השוה כלום יש לו דמים ואם אמר דמי עלי או אמר על אחר דמי פלוני עלי נותן לפי מה שהוא נמכר בשוק ואפילו היה הנידר זה פחות מבן חדש ואמר דמי תינוק זה עלי יתן דמיו ואע"פ שאין פחות מבן חדש נערך ואם אמר ערכו עלי פטור מכלום שלא נתנה בו תורה ערך דכתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים דמים מיהא יש לו לפי שוויו ואם אמר בתורת דמים נותן דמיו:

המשך הרשי בעמוד הבא

בב

מתניתין

הכל שוחטין,
ושחיטתן כשרה,
חוץ מ: חרש,
שוטה,
וקטן,

שמא יקלקלו את שחיטתו.

וכולן ששחטו, ואחרים רואין אותן - שחיטתו כשרה.

גמרא

"הכל שוחטין" - לכתחלה,

"ושחיטתו כשרה" - דיעבד!

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

וכל "הכל" - לכתחלה הוא!?

אלא מעתה: **"הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים"** (תמורה ב.) -

הכא נמי דלכתחלה הוא!?

והא כתיב: **"לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב"**¹ (ויקרא כז, ט)!

התם כדקתני טעמא: **"לא שהאדם רשאי להמיר,**

אלא שאם המיר - מומר,

וסופג את הארבעים" (תמורה ב.).

אלא, **"הכל מעריכין ונעריכין ונידרין"** (ערכין ב.) הכי נמי דלכתחלה!?

והא כתיב: **"וכי תחדל לנדוד לא יהיה בך חטא"** (דברים כג, כג),

וכתיב: **"טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם"** (קהלת ה, ד)

ותניא: **"טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר,**

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

טוב מזה ומזה נודר ומשלם."

ואפילו רבי יהודה לא קאמר אלא באומר: **"הרי זו"**,

אבל אומר: **"הרי עלי"** - לא.

בב

וכל "הכל" לאו לכתחלה הוא!?

אלא: **"הכל חייבים בטובה" "הכל חייבין בציצית" הכי נמי דלאו לכתחלה?**

"חייבין" - לא קאמינא.

אלא מעתה: **"הכל סומכין אחד האנשים ואחד הנשים"** הכי נמי דלאו לכתחלה?

והא כתיב: **"וסמך ידו ... ונרצה"**² (ויקרא א, ד)!

אין,

איכא **"הכל"** - לכתחלה,

ואיכא **"הכל"** - דיעבד.

אלא **"הכל"** דהכא, ממאי דלכתחלה הוא דתקשי לך? דלמא דיעבד הוא ולא תקשי לך!

אמר ליה:

אנא **"שחיטתו כשרה"** קשיא לי,

מדקתני **"שחיטתו כשרה"** - דיעבד, מפלל ד"הכל" לכתחלה הוא,

דאי דיעבד - תרתני דיעבד למה לי!

¹ לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואם המיר בהמה ובהמה ויהיה הוא ותמונתו יהיה קדש

² וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו

כָּסִי

לא יהיה בך חטא. הא אם תדור יהיה בך חטא :
טוב אשר לא תדור. לעיל מיניה כתיב את אשר תדור
 שלם ואפילו הכי טוב אשר לא תדור שמא תדור ולא
 תשלם הכי מפרש ליה רבי מאיר :

טוב מזה ומזה. מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם :
שאינו נודר כל עיקר. שהרגיל בנדורים בא לידי לא יחל
 דברו :

רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם. דהכי
 משמע טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם אבל
 משתדור ותשלם לא שהוא טוב מכולם :

ואפילו רבי יהודה לא קאמר אלא דאמר הרי זו. דאם
 מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה אי נמי כיון
 דאפרשה תו לא הדר ביה :

אבל אמר הרי עלי לא. דלמא פשע ולא מקיים והכי
 מוקמינן לה בנדורים בפ"ק (דף י.) לרי יהודה תני נודב
 ומשלם אלמא מעריכין ונודרין לכתחלה לא דהרי עלי

הוא דליכא למימר בהו הרי זו עד דאמר ברישא ערכי
 עלי והדר יהיב כפי הקצוב בפרשה ודמי עלי נמי דבעי
 למשיימיה כעבדא דהיכי מצי למימר הרי אלו לערכים
 אם לא נדר תחלה בערך :

וכל הכל לאו לכתחלה הוא. וכי אין לך הכל שהוא
 לכתחלה :

הכל חייבים בסוכה. לאתויי קטן שאינו צריך לאמו :
הכל חייבים בציצית. לאתויי קטן היודע להתעטף :

חייבין לא קאמינא. היכא דתני חייבין מוכח ודאי
 דלכתחלה קאמר :

הכל סומכין. לאתויי יורש והא ודאי לכתחלה קאמר
 דמצוה רמיה עליה על כרחיה :

תרתני דיעבד למה לי. הכי איבעי ליה למיתני שחיטת
 הכל כשרה חוץ מחש"ו דמשמע שפיר דהנך דמרבין
 מהכל דיעבד קמרבין אבל לא לכתחלה א"נ ניתני הכל

שוחטין לחודיה כדתנן גבי מעריכין ונודרין ולא מפרש
 למה לי למיתני הכל שוחטין ואצטריך לפרושי
 ושחיטתן כשרה למימר דשוחטין דרישא דיעבד הוא
 ואי קשיא בתמורה נמי הא תני והדר מפרש התם לא
 קתני כה"ג הכל ממירין ותמורתן תמורה בהדי הדדי
 ואי משום לא שאדם רשאי משום דבעי לאסוקי וסופג
 את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו
 מעשה :

הכי קתני. לכתחלה ודיעבד דמתניתין הכל שוחטין
 לכתחלה לאתויי טמא בחולין :

פשיטא. דהא לא הוזהרו ישראל על טהרת חוליהן :
שנעשו על טהרת קדש. דקבל עליה לאכול בטהרת
 קדש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל
 שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן :

קקדש דמו. וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות
 הפוסלות בהן ואפילו הכי (שחית טמא) לכתחלה
 ובסכין ארוכה כדמפרש :

ובמוקדשין. לכתחלה לא ישחוט ואפילו בסכין ארוכה
 כיון דמוזהר מן התורה שלא יטמא כדכתיב (במדבר
 יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי אלמא
 בעינן שמירה גזור בהו רבנן לכתחלה משום לך לך
 אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב :

שחיטתן כשרה. והיינו דיעבד דמתניתין ולקמן מפרש
 אמאי לא מטמא גברא לסכין והדר ניטמיה לבשר :

גרידי. שלא קבל עליו טהרת כהן :
שמא ישוהו. והוי נבלה כדתנן לכולהו בפ"ב :

דיעבד נמי לא שמא ישוהו. כלומר שמא שהו ולקמן (דף
 יב) מפרש אמאי נקט שמא יקלקלו במתניתין לשון
 עתיד לאשמועינן שאין מוסרין להן חולין לכתחלה

ואפילו אחרים רואין אותם דמועדים הן לקלקל תמיד :
דעלה קאי. מינייהו קא סליק מאי וכולן דמשמע דקאי
 נמי אחריני ואם שחטו מבעי ליה :

ואלא אטמא במוקדשין. דאמרת דאיירי בה מתניתין
 ואמר לא ישחוט מאי איריא אחרים רואין אותן הא
 אמרת איהו מהימן אי אמר ברי לי :

מהכא נפקא. כלומר הכא סתמו רבי במתניתין הא
 בשחיטת קדשים סתמיה דלכתחלה לא ודיעבד כשר :

כל הפסולין. כגון זר ואונן טמא ובעל מום וכיוצא בהן :
ששחטו. קרבן :

בזרים. דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר לפני ה'
 והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על
 שחיטת קדשים שכשרה בזרים וה"ה לשאר פסולין :

הכא עיקר. דכולה פרקין בתורת שחיטה איירי :

אמר רבה בר עולא :

הכי קתני : **"הכל שוחטין"** - ואפילו טמא בחולין.

"טמא בחולין"?! - מאי למימרא!

בחולין שנעשו על טהרת הקדש,

וקסבר: חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו.

כיצד הוא עושה?

מביא סכין ארוכה ושוחט בה כדי שלא יגע בבשר,

ובמוקדשים - לא ישחוט,

שמא יגע בבשר.

ואם שחט ואומר ברי לי שלא נגעתי - שחיטתו כשרה.

"חוג מחרש שוטה וקטן" - דאפילו בחולין גרידי - דיעבד נמי לא,

שמא ישוהו,

שמא ידרסו,

ושמא יחלידו,

"וכולן ששחטו" - אהייא?

אלימא א' **"חרש שוטה וקטן"** עלה קאי, 'ואם שחטו' מיבעי ליה!

אלא אטמא בחולין - הא אמרת לכתחלה נמי שחיט!

ואלא אטמא במוקדשים - בכרי לי סגי!

דליתיה קמן דנשייליה.

האי טמא במוקדשים מהכא נפקא!?

מהתם נפקא: **"כל הפסולין ששחטו - שחיטתו כשרה,**

שהשחיטה כשרה: בזרים,

בנשים,

ובעבדים,

ובטמאים,

ואפילו בקדשי קדשים,

ובלבד שלא יהיו טמאין נוגעין בבשר" (זבחים לא:).

הכא - עיקר,

התם - אידי דתנא שאר פסולין, תנא נמי טמא במוקדשים.

ואי בעית אימא:

התם - עיקר, דבקדשים קאי,

הכא - אידי דתנא טמא בחולין, תני נמי טמא במוקדשים.

2. ב, ב - ג, א

רש"י

חֲרֵב הָרִי הוּא כַחֲלָל. טוּמְאוֹת שֶׁל מֵת הֵרְאוּיּוֹת לְטֵמֵא כְּלִי כְּגוֹן מֵת וְהַנוֹגֵעַ בּוֹ דִּהוּי מִיֵּהָא אֲב הַטּוּמְאָה אִם נִגַע בָּהֶם מִתְּכֹת נַעֲשֶׂה כִּיּוֹצֵא בּוֹ וְאִם נִגַע בְּמֵת הוּא אֲבִי אֲבוֹת [הַטּוּמְאָה] וְאִם בְּטֵמֵא מֵת נִגַע הוּא אֲב אֲבֵל רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי אִין מִטְמֵאִין כְּלִים וְהָאִי סַכִּין נַעֲשֶׂה אֲב וְהָאִי חֲרֵב הָרִי הוּא כַחֲלָל הֵכָא לֹא אִיצְטְרִיךְ דְּבִלְאוּ הֵכִי נְמִי מְצִי מִטְמֵא בְּשֶׁר דְּגִבְרָא הוּא אֲב הַטּוּמְאָה וְסַכִּין רֵאשׁוֹן וְבִשְׂר שְׁנֵי אֵלָא רְבוּתָא קְאָמֵר דִּאֲפִילוּ רֵאשׁוֹן הוּא הָאִי בְּשֶׁר: דִּאֲיֵטְמִי בְּשֶׁרֶץ. דִּהוּי הָאִי גִבְרָא רֵאשׁוֹן וְלֹא מִטְמֵא הִסְכִּין שְׁאִין כְּלִי מִקְבֵּל טוּמְאָה אֵלָא מֵאֲב הַטּוּמְאָה דְּלֹא מְצִינוּ בְּתוֹרָה דְּמִקְבֵּל טוּמְאָה מֵרֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי אֵלָא אוֹכֵל וּמְשַׁקֵּה כְּדֹכְתִּיב (וַיִּקְרָא יֵא) כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ יֵטְמֵא וְסוּמִיךְ לִיָּה מִכֹּל הָאוֹכֵל אֲשֶׁר יֵאכֵל אוֹכְלִים וּמְשַׁקִּים מִיֵּטְמֵאִים מֵאוִיר כְּלִי חֲרָס שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן וְעוֹשֶׂה לְמָה שְׁבִתּוֹכּוֹ שְׁנֵי וְאִין כְּלִי מִיֵּטְמֵא מֵאוִיר כְּלִי חֲרָס שְׁאִם הִיָּה כְּלִי נִתּוֹן בְּתוֹכּוֹ וְנִטְמֵא הַחִיצוֹן הַשְּׁנִי טַהוֹר וְהֵכִי מִפְּרֵשׁ בְּשֶׁלְּהִי פִירְקִין: קְרוּמִית שֶׁל קִנָּה. פְּשוּטִי כְּלִי עֶץ וְלֹא מִקְבֵּלִי טוּמְאָה: אֲבִי מֵהֲדָר לְתִרְצִי לְכַתְּחֵלָה וְדִיעֲבַד דְּמִתְנִיתִין:

[כָּל הַפְּסוּלִין שֶׁשָּׁחְטוּ - שֶׁחִיטְתָן בְּשָׂרָה, שֶׁהִשְׁחִיטָה בְּשָׂרָה: בְּזָרִים, בְּנָשִׁים, וּבְעֶבְדִים, וּבְטֵמְאִים, וְאִפִּילוּ בְּקֹדְשֵׁי קְדוּשִׁים, וּבְלֶבֶד שֶׁלֹא יִהְיוּ טֵמְאִין נוֹגְעִין בְּבָשָׂר] (זבחים לא:).

האי 'טמא' - דאיטמא במאי?

אילימא: דאיטמי במת **"בחלל הרב"**³ (במדבר יט, טז) אמר ר' חמנא -

"הרב" הרי הוא כחלל, אב הטומאה הוא, לטמיה לסכין, ואזל סכין וטמיתיה לבשר!

גא

אלא דאיטמי בשרץ.

ואי בעית אימא:

לעולם דאיטמי במת,

וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה.

דתניא:

"בכל שוחטים: בין בצור,

בין בזבובית,

בין בקרומית של קנה".

³ וכל אשר יגע על פני השדה בחלל הרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים

3. ג, א⁴

רָשׁ"י

ואפילו כותי. מוסרין לו בהמה
לכתחלה לשחוט דמצוה
שהחזיקו בה היא אבל ישראל
יוצא ונכנס לא ימסור לו לשחוט
דאע"ג דהוחזקו בה לעצמם אין
מקפידין אם יאכלו ישראל
נבילות דלית להו לפני עור לא
תתן מכשול (שם יט) אלא
כמשמעו שלא יתן אבן בדרך עור
להפילו:

אכלו מותר לאכול. דהא לעצמו
זהיר בה והיינו דיעבד
דמתניתין:

חוץ מחש"ו דאפילו דיעבד נמי
לא. דהא אדיעבד קיימינן:
שמא ישהו. לקמן מפרש אמאי
נקט לשון עתיד:

אפילו לכתחלה. והכא קתני
באחרים רואין אותם ששחטו
דיעבד:

אמר רבא. והיכא דישאל יוצא
ונכנס לא ימסור לכותי לכתחלה
בתמיה:

והא תנן. בפרק בתרא דמסכת
ע"ז דאע"פ שישאל יוצא ונכנס
מותר אלמא מסתפי עובד
כוכבים דלמא אתי ישראל ולא
נגע הכא נמי מסתפי השתא אתי
וחזי ליה:

מי קתני. מניח אדם עובד
כוכבים בחנותו ויוצא ונכנס
דמשמע לכתחלה:
אין השומר. את היין:

צריך שיהא יושב ומשמר כו'.
רישא אסיפא לא תקשי דלא זו
אף זו קתני כלומר לא בדיעבד
דווקא אלא אפילו לכתחלה: רב
אשי אמר גרס:

לתיאבון. כי לא משכח היתר
אכיל נבילות ומאחר שהסכין
בדוקה ונתונה בידו שחיט שפיר
דכל כמה דמצי למיכל היתירא
לא אכיל איסורא וכי אין לו סכין
בדוק לא טרח להדורי בתר סכין
יפה אם זו פגומה:

אב"י אמר:

הכי קתני:

"הבל שוחטין" - ואפילו כותי,

במה דברים אמורים: כשישראל עומד על גביו,

אבל יוצא ונכנס' - לא ישחוט,

ואם שחט - חותך כזית בשך ונותן לו:

אכלו - מותר לאכול משחיטתו,

לא אכלו - אסור לאכול משחיטתו.

"חוג מחרש שוטה וקטן" - דאפילו דיעבד נמי לא,

שמא ישהו,

ושמא ידרסו,

ושמא יחלידו.

"וכולו ששחטו" - אהיאי?

אילימא: א"ח"רש שוטה וקטן" - עלה קאי, ו'אם שחטו' מבעי ליה!

אלא: אכותי - הא אמרת כשישראל עומד על גביו שחיט, אפילו לכתחלה!

קשיא.

אמר רבא:

ו'יוצא ונכנס' - לכתחלה לא?!

והתנן:

"המניח עובד כוכבים בחנותו וישאל יוצא ונכנס" - מותר (עבודה זרה סט.).!

התם - מי קתני 'מניח'?! "המניח" קתני, דיעבד!

אלא מהקא:

"אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אף על פי שיוצא ונכנס - מותר!"

אלא אמר רבא:

הכי קתני: "הבל שוחטין" - ואפילו כותי.

במה דברים אמורים: כשישראל יוצא ונכנס,

אבל בא ומצאו ששחט, חותך כזית בשך ונותן לו:

אכלו - מותר לאכול משחיטתו,

לא אכלו - אסור לאכול משחיטתו.

"חוג מחרש שוטה וקטן" - דאפילו דיעבד נמי לא,

שמא ישהו,

ושמא ידרסו,

ושמא יחלידו.

"וכולו ששחטו" - אהיאי?

אילימא: א"ח"רש שוטה וקטן" - עלה קאי, ו'אם שחטו' מבעי ליה!

אלא אכותי - הא אמרת: אפילו יוצא ונכנס שחיט לכתחלה!

קשיא!

רב אשי אמר:

הכי קתני: "הבל שוחטין" - ואפילו ישראל מומר.

"מומר" - למאי?

לאכול נבילות לתיאבון, וכדרבא,

דאמר רבא:

⁴ סוגיה זו בעצם המשך של סוגיה 1. הסוגיה מביאה עוד חמישה תירוצים לקושיא

רפ"י

נמצאת סכינו יפה מותר. והיינו דיעבד דמתניתין:
חוץ מחש"ו דאפילו. נמצאת סכינו יפה לא דאיכא קלקולא אחרינא שהייה דרסה חלדה דלא ידעי לאזדהורי בהו ודוקא אוכל לתיאבון אבל להכעיס אפילו נמצאת סכינו יפה לא דמועד לנבל בכוונה בידיים:
שוחט לכתחלה. אפילו בלא אחרים רואין אותו:
ליבדקיה השתא. למה לי אחרים רואין:
מאי הוי. הא לא בדקו הסכין:
מומחין. ויודעין הלכות שחיטה:
ואע"פ שאין מוחזקין. שלא שחטו לפנינו ג' פעמים לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהייה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך:
במה דברים אמורים: דחשיבי מומחין שיוזעין בו אלו המוסרים לו בהמה לשחוט מכירין בו ובדקוהו שיוזע הלכות שחיטה:
דאפילו דיעבד. ויודעין הלכות שחיטה לא דתמיד הם מוחזקים לקלקל שאין בהן דעת:
מוחזקים. שראינו ששחטו כמה פעמים יפה ולא קלקלו:
ואע"פ שאין מומחין. דלא ידעינן בהו שיוזעין לומר הלכות שחיטה אם לא:
נתעלף. לשון עייפות וחלישות הלב שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו תתעלפנה הבתולות (עמוס ח):

ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון
 בודק סכין ונותן לו,
 ומותר לאכול משחיטתו,
 אבל לא בדק ונתן לו - לא ישחוט,
 ואם שחט - בודק סכינו אחריו,
 נמצאת סכינו יפה - מותר לאכול משחיטתו,
 ואם לאו - אסור לאכול משחיטתו.

"חוג מחרש שוטה וקטן" - דאפילו דיעבד נמי לא,

שמא ישהו,
 שמא ידרסו,
 ושמא יחלידו.

"וכולו ששחטו" - אהייא?

אלימא: א"ח"רש שוטה וקטן" - עלה קאי, ו'אם שחטו' מבעי ליה!
 אלא אישראל מומר,
 אי דבדק סכין ונותן לו - הא אמרת: שוחט לכתחלה!
 אלא דלא בדק - אי דאיתיה לסכין ליבדקיה השתא!
 ואי דליתיה לסכין - כי אחרים רואין אותו מאי הוי? דלמא בספין פגומה שחיט!

קשיא!

רבינא אמר:

הכי קתני: "הכל שוחטין" - הכל מומחין שוחטין.

מומחין ואף על פי שאין מוחזקין.

במה דברים אמורים: שיוזעין בו שיוזע לו מר הלכות שחיטה,
 אבל אין יודעין בו שיוזע לו מר הלכות שחיטה - לא ישחוט.

ואם שחט - בודקין אותו,

אם יודע לו מר הלכות שחיטה - מותר לאכול משחיטתו,
 ואם לאו - אסור לאכול משחיטתו.

"חוג מחרש שוטה וקטן" - דאפילו דיעבד נמי לא,

שמא ישהו,
 שמא ידרסו,
 ושמא יחלידו.

"וכולו ששחטו" - אהייא?

אלימא: א"ח"רש שוטה וקטן" - עלה קאי, ו'אם שחטו' מבעי ליה!
 אלא אשאין מומחין בבודקין אותו סגי!

דליתיה לקמן דליבדקיה.

ואיכא דאמרי:

רבינא אמר:

הכי קתני: "הכל שוחטין" - הכל מוחזקין שוחטין,

מוחזקין - אף על פי שאין מומחין,

במה דברים אמורים: ששחטו לפנינו שתים ושלש פעמים ולא נתעלף,
 אבל לא שחט לפנינו שתים ושלש פעמים - לא ישחוט,

שמא יתעלף.

ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי - שחיטתו כשרה.

"חוג מחרש שוטה וקטן" - דאפילו דיעבד נמי לא,

שמא ישהו,
 שמא ידרסו,
 ושמא יחלידו.

רַס"י

אבוי ורבא ורבא אשי. לא מצו לתרוצי לעיל וכולן דמתניתין: **אדרבה התם עיקר**. ולא איבעי ליה למתנייה הכא: **ודקאמר**. איידי דתנא כו': **לאו כקדש דמו**. ואין חייב ליה לזוהר בהו ופשיטא דשוחטין טמאים לכתחלה: **מומחין הן**. הלכך לא בעי למיבדקה: **כי קושייה**. דאותביה מהמניח עובד כוכבים בחנותו: **ואבוי לא אמר כרבא**. דיליף מהשומר את החנות דיוצא ונכנס לכתחלה: **התם לא נגע**. ההוא עובד כוכבים ביין בשעה שהוא פורש ממנו: **הכא**. בהמה זו ביד הכותי נתונה כהרף עין שוהה או דורס הלכך לא סמיכין איוצא ונכנס: **לא סבירא ליה הא דרבא**. דאמר דיהא ישראל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין: **אלא רבא**. כיון דאמר ישראל מומר מותר לכתחלה בבדיקת סכין: **אמאי לא אמר כשמעתייה**. אמאי לא אוקמיה מתניתין בישראל מומר ולכתחלה דקתני בבדק סכין ודיעבד דקתני בשלא בדק כדאוקמה רב אשי בתר שמעתייה דרבא: **לדבריו דאבוי**. דלא ס"ל הא דרבא ואוקמה בכותי ואוקי לכתחלה בישראל עומד על גביו ואוקי דיעבד ביוצא ונכנס ואמר ליה רבא לדידך דלא סבירת לך במומר ומוקמת ליה הכי אפילו ביוצא ונכנס מצית לאוקומי לכתחלה ודיעבד אוקי בבא ומצאו ששחט:

"וכולן ששחטו" - אהייא?

אילימא: א"ח רש שוטה וקטן" - עלה קאי, 'ואם שחטו' מיבעי ליה!
אלא אשאין מוחזקין - והאמרת: בברי לי סגי!

דליתיה קמן דלישיי ליה.

רבנא, ורבה בר עולא - כאבוי ורבא ורבא אשי לא אמרי, משום דקשיא להו: "וכולן".

כולהו כרבה בר עולא לא אמרי - להך לישנא דאמרת: הכא עיקר - אדרבה!

התם עיקר דבקדשים קאי!

להך לישנא דאמרת: התם עיקר, והכא איידי דתנא טמא בחולין תנא נמי טמא במוקדשין -

טמא בחולין גופיה לא איצטריכא ליה,

חולין שנעשו על טהרת קדש - לאו כקדש דמו.

כולהו כרבנא לא אמרי: להך לישנא דאמר מומחין - אין, שאין מומחין - לא,

רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן.

להך לישנא דאמר: מוחזקין - אין, שאין מוחזקין - לא,

לעלופי לא חיישינן.

רבא לא אמר כאבוי - כי קושייה.

אבוי לא אמר כרבא -

התם - לא נגע,

הכא - נגע.

רב אשי לא אמר כתרנייהו - קסבר: פותים גרי אריות הן.

אבוי לא אמר כרב אשי - לא סבירא ליה הא דרבא.

אלא רבא - מאי טעמא לא אמר כשמעתייה?

לדבריו דאבוי קאמר,

וליה - לא סבירא ליה.

4. ג, ב - ד, א

רס"י

מותר. לכתחלה:
דקוריא. מחרוזות של צפרים
 שחוטין רייש"ט בלעז:
אביי. דאמר לעיל יוצא ונכנס
 לכתחלה לא שרינן גבי שחיטה
 דייק מרישא:
ורבא. דשרי דייק מסיפא דלא
 מצריך תנא בדיקה אלא היכא
 דבא ומצאו:
כעומד על גביו דמי. ועומד על
 גביו דקתני תנא היינו יוצא
 ונכנס:

תנו רבנן:

"שחיטת בותי - מותרת,
 במה דברים אמורים: כשישךאל עומד על גביו,
 אבל בא ומצאו ששחט,
 חותר בזית ונותן לו,
 אכלו - מותר לאכול משחיטתו,
 ואם לאו - אסור לאכול משחיטתו,
 כיוצא בו,
 מצא בידו דקוריא של צפרים,
 קוטע ראשו של אחד מהן ונותן לו,
 אכלו - מותר לאכול משחיטתו,
 ואם לאו - אסור לאכול משחיטתו".

דא

אביי דייק מרישא,

רבא דייק מסיפא.

"אביי דייק מרישא" - טעמא דישךאל עומד על גביו,
 אבל 'יוצא ונכנס' - לא.

"רבא דייק מסיפא" - טעמא דבא ומצאו ששחט,
 אבל 'יוצא ונכנס' - שפיר דמי.

ולאביי קשיא סיפא!

אמר לך:

"יוצא ונכנס" נמי "בא ומצאו" קרי ליה.

ולרבא קשיא רישא!

אמר לך:

יוצא ונכנס נמי כעומד על גביו דמי.

5. ד, א

"בְּיוֹצֵא בּוֹ מִצָּא בְּיָדוֹ דְּקוּרְיָא שְׁל צְפָרִין קוּטֵעַ רְאִשוֹ" פו'.

אָמַאי? לִיחוּשׁ דְּלָמָא הָאֵי הוּא דְהוּה שְׁחִיט שְׁפִיר!

אָמַר רַב מְנַשֶּׁה:

(סִימָן מְכַנִּי"ס אִיזְמ"ל בְּזִכְרֵי"ם)

בְּמַכְנִיסֵן תַּחַת כְּנָפָיו.

וְדָלְמָא סִימְנָא הוּהּ יְהִיב לִיה בְּגוּיָה!

אָמַר רַב מְשֻׁשֶׁיָא:

דְּמַסְמָס לִיה מְסָמוּסֵי.

וְדָלְמָא קְסַבְרֵי פוּתִים: אֵין שְׁחִיטָה לְעוּף מִן הַתּוֹרָה!

וְלְטַעְמֵיהּ: שְׁהִיָּה,

דְּרָסָה,

חֻלְדָּה,

הַגְרָמָה,

וְעִיקוּר - מִי פְתִיבּוּ?!

אָלָא כִּיּוֹן דְּאַחֲזִיקוּ בְּהוּ אַחֲזִיקוּ בְּהוּ,

הֵכָא נְמִי כִּיּוֹן דְּאַחֲזִיקוּ אַחֲזִיקוּ!

וְאַחֲזִיק וְלֹא אַחֲזִיק בְּדָלָא פְתִיבָא תַנְאֵי הִיא,

דְּתַנְאֵי:

"מִצַּת פּוּתֵי - מוּתְרָת,

וְאָדָם יוֹצֵא בְּהּ יָדֵי חוּבְתוֹ בְּפִסְחָא.

רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹסֵר,

לְפִי שְׂאִין בְּקִיאִין בְּדִקְדוּקֵי מְצוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

כָּל מְצוּהָ שְׁחִיזִיקוּ בְּהּ פּוּתִים, הַרְבֵּה מְדַקְדְּקִין בְּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל".

רפ"י

הָאֵי הוּא דְהוּי שְׁחִיט שְׁפִיר. אוּתוּ עוּף לְבָדוּ שְׁחוּט יִפֵּה וְזֵה הִיָּה מְכִירוּ וְאִכְלוּ וְאִנְן הִיָּכִי נְסַמוּךְ לְאִכּוֹל הָאַחֲרִים:

בְּמַכְנִיסֵן תַּחַת כְּנָפָיו. יִשְׂרָאֵל זֵה הַבּוּדְקוּ מְכַנִּיס כָּל הַצְּפָרִים תַּחַת כְּנָפֵי כְּסוּתוֹ וְאִין הַכּוּתֵי מְכִיר אִיזָה נִתֵּן לוֹ:

מַמְסָמַס. מִמְעַכּוּ וּמְכַתְּשׁוּ:

אֵין שְׁחִיטָה לְעוּף מִן הַתּוֹרָה. מְשׁוּם דְּלֹא כְּתִיב זְבִיחָה בְּהַדִּיא אֲלֵא בְּבִקְרָא וְצִאֵן דְּכְתִיב וְזַבְחֹת מִבְּקָרָךְ וּמִצְאֹנְךָ וְאִנְן יִלְפִינָן בְּהַקִּישָׁא לְקַמֵּן (דף כז): מִזְאֵת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוּף:

וְלְטַעְמֵיךָ. הֵךְ זְבִיחָה דְּכְתִיב בְּבִקְרָא וּבְצִאֵן מִי מִפְרִשֵׁן הַלְּכוּתִיָּה בְּתוֹרָה וְאַפִּיָּה סְמִכֵי עֲלֵיהּ מְשׁוּם דְּאַחֲזִיק לְהוּ דְּאַחֲזִיקוּ בָּהּ:

וְאַחֲזִיק וְלֹא אַחֲזִיק בְּדָלָא כְּתִיבָא תַנְאֵי הִיא. מְצוּהָ שְׂאִינָה כְּתוּבָה בְּפִירוּשׁ בְּתוֹרָה וְרִאִינוּ שְׁחִיזִיקוּ בָּהּ אֵי אִמְרִינָן כִּיּוֹן דְּאַחֲזִיק לְדִידְהוּ אַחֲזִיק נְמִי לְדִידֵן לְסַמוּךְ עֲלֵיהּ כִּי עֲבָדֵי לְצוּרְךָ עֲצֻמָּן אוּ אֵי אִמְרִינָן אַעֲיֵג דְּאַחֲזִיק לְדִידְהוּ לֹא אַחֲזִיק לְדִידֵן כְּלוּמַר לֹא חֲשַׁבִּין לִיה חֲזַקָּה לְמַסְמַךְ עֲלֵיהּ תַנְאֵי פְלִיגֵי בָּהּ. אַחֲזִיק וְלֹא אַחֲזִיק כְּלוּמַר חֲזַקָּה אוּ אִינָה חֲזַקָּה:

מוּתֵר. לְאוּכְלָה וְלֹא חִיִּישִׁין לְחַמְצָא בְּפִסְחָא:

וְאָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוּבְתוֹ. שְׁחִיבּוּב קִבְעוּ חוּבָה לְאִכּוֹל מְצָה בְּלִילָה רְאִשׁוֹנָה דְּכְתִיב (שְׁמוֹת יב) בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצוֹת וְאִם יֵשֵׁב וְלֹא אִכַּל עֲבַר בְּעֵשָׂה וְלְקַמֵּן פְּרִיךְ כִּיּוֹן דְּתַנְאֵי מוּתֵר פְּשִׁטָּא דִּיוֹצֵא בָּהּ:

אִסוּר. אִפִּילוּ לְאוּכְלָה:

שְׂאִין בְּקִיאִין. אֵין יוֹדְעִין לְשׁוּמְרָה וְלְהַבְחִין בֵּין שְׂאִוּר לְסִידוּק בֵּין הַכְּסִיפּוּ פְּנִיו לְלֹא הַכְּסִיפּוּ פְּנִיו:

6. ד, א

רש"י

פשיטא. דיוצא בה כיון דמותרת:

מהו דתימא. אע"ג דפשיטא לן דלא הניחיה להחמיץ ומותרת באכילה מיהו לא בקיאי בהא דבעי למיעבד שימור לשם מצה של מצוה וכיון דלא עביד בה שימור לא נפקינן בה מידי דהוה אקמחין ובצקות של עובדי כוכבים הבאים לפנינו קודם שאפאה עובד כוכבים וראינו שלא החמיץ דקיימא לן דמותר ולא נפקינן בהו (דתנן) הקמחין ובצקות של עובדי כוכבים אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה:

ורבי אליעזר אוסר. אפילו לאוכלה:

קסבר לא בקיאי בשימור. לא גרסינן וטעמו משום חימוץ ולמאן דגריס ליה הכי מפרש לא בקיאי לשומרו מלהחמיץ וי"מ ור"א אוסר לצאת בה ידי חובתו בפסח ולא מילתא היא שאין זה לשון איסור:

איכא בינייהו. מילתא דכתיבא באורייתא ולא ידעינן בהו דאחזיקו בה:

ת"ק. דלא איירי בחזקה כלל אכתיבא דאורייתא קפיד ותנא מצה וה"ה לכל הכתובים בתורה אע"ג דלא ידעינן אי אחזיקו בה אי לא אחזוק סמכינן עליהו דכיון דכתיבא ודאי אחזוק בה ור"א אוסר אפילו אחזיקו בה דהא אינס בקיאי בדקדוקי מצות ורשב"ג אתא למימר אחזוק אין לא אחזוק לא ולא היינו תנאי דאמר לעיל עד מסקנא דמילתא:

כל מצוה. משמע דלרבויה אתא אפילו הנך דלא איירי בהו וכיון דאוקמן דאהני דאיירי בהו לעיל קאי דהיינו בדכתיבי למעוטי אתא:

אם החזיקו מיבעי ליה. דהשתא הוי משמע שפיר דפליג אתרווייהו לת"ק דשרי בלא חזקה ולר"א דאוסר אפילו החזיקו ואתא איהו למימר אם החזיקו מדקדקין בה ומותר ודלא כר"א הא לא אחזיקו אסור ודלא כתי"ק דשרי בלא אחזיקו אבל השתא דקתני כל משמע דאפילו הנך דלא כתיבין נמי קאמר דסמכינן אחזקיהו:

אלא איכא בינייהו דלא כתיבא ואחזוק בה ת"ק סבר. מצה וכל דמאי ליה דכתיבא סמכינן עליהו בין אחזוק בין לא אחזוק ודלא כתיבא לא סמכינן עליהו ואפילו אחזוק ור"א סבר אפילו כתיבא ואחזוק לא סמכינן עליהו ורשב"ג סבר כל מצוה שהחזיקו ואע"ג דלא כתיבא סמכינן עליהו כיון דאחזוק אחזוק והיינו תנאי דלעיל ת"ק ורשב"ג:

אמר מר:

"מצת בותי - מותרת, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח."

פשיטא!

מהו דתימא: לא בקיאי בשימור, קא משמע לן.

"רבי אליעזר אוסר,

לפי שאין בקיאי בדקדוקי מצות."

קסבר: לא בקיאי בשימור.

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

כל מצוה שהחזיקו בה בותים - הרבה מדקדקין בה יותר מישראל."

היינו תנא קמא!

איכא בינייהו:

דכתיבא ולא אחזיקו בה,

תנא קמא סבר: כיון דכתיבא, אף על גב דלא אחזיקו בה.

ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אי אחזוק - אין, אי לא אחזוק - לא.

אי הכי, **"כל מצוה שהחזיקו בה בותים"** - אם 'החזיקו' מיבעי ליה!

אלא איכא בינייהו:

דלא כתיבא ואחזיקו בה,

תנא קמא סבר: כיון דלא כתיבא, אף על גב דאחזיקו בה נמי לא,

רבן שמעון בן גמליאל סבר: כיון דאחזוק אחזוק.

7. ד, א-ב

רש"י

כיון דאיכא התיירא ואיסורא קמיה שבידו להכשירה ובידו לנבלה:

מטרח לא טרח. אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר סכין אחרת:

תניא דמסייע לך. דכל מי שאינו עושה להכעיס ואיכא התיירא קמיה לא שביק התיירא ואכיל איסורא. של עוברי עבירה. שאין מבערין חמץ בפסח מפני הפסידה: **מותר מיד.** ואע"ג דלא שהה כדי לאפות דודאי עבר עליה הפסח מותר לכשרים לאכול מחמצן מיד:

מפני שהן מחליפין. בשל עובדי כוכבים דכיון דמצי לאכול התיירא דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור ואע"ג דהשתא נמי איסור הוא לגביה דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח דאי לא דיהיב ליה לעובד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפ"ה כל מה דמצי למעבד בהיתירא פורתא עביד ולדין מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס חליפין חוץ מעבודת כוכבים והקדש ושביעית וי"א שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רצה מוכרו לעובד כוכבים ותנן האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים:

(כרבי) יהודה. בפי כל שעה (פסחים כח:):

איסור דאורייתא. ואע"ג דאורייתא היא סמכין אהחליפו: **בדאורייתא לא מקילינן.** כגון נבלה:

מי קתני שאני אומר החליפו. דהוי משמע דלא פשיטא לן דהחליפו ואנן הוא דתלינן לקולא משום דאיסור דרבנן הוא: **מפני שהן מחליפין קתני דודאי מחליפין.** וא"כ אוקמינן לה כר"ש כ"ש דמסייע ליה טפי לרבא דהשתא ומה בדרבנן דקילא איסורא ידעינן בהו דהיכא דמשכח היתירא לא אכל איסורא דרבנן כל שכן נבלה דאורייתא:

לימא מסייע ליה. לרבא:

מומר לערלות. מבעט במצוה זו:

לא הוי מומר לכל התורה כולה. ושחיט שפיר:

אי מומר לדבר אחר. למצוה אחרת דלא לשחיטה ולא ראינהו מומר לנבלות:

לאותו דבר. לנבילות לתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דאפילו למצוה דחשיד עלה כי מזמנין ליה היתירא סמכין עליה:

כהיתירא דמי ליה. וליכא למימר לא שביק היתירא ואכיל איסורא דהא היתירא חשיב ליה:

אלא מומר. דקתני לעבודת כוכבים ואיצטריך לאשמועינן משום דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה ואפ"ה סמכין עליה כרב ענן כו': אחאב וסיעתו חזינן בהו דעובדי עבודת כוכבים הוו ובנבלה לא אשכחן בהו דפקרי ואיכא למימר דיצרא דעבודת כוכבים תקיף עלייהו ויהושפט צדיק גמור היה:

גופא:

"אמר רבא:

ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון, בודק סכין ונותן לו - ומותר לאכול משחיטתו".

מאי טעמא?

כיון דאיכא התיירא ואיסורא, לא שביק התיירא ואכיל איסורא.

אי הכי,

כי לא בדיק נמי!

מיטרח לא טרח.

אמרו ליה רבנן לרבא:

תניא דמסייע לך:

"חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח - מותר מיד,

מפני שהן מחליפין".

דב,

סברוה הא מני? רבי יהודה היא,

דאמר: חמץ אחר הפסח - דאורייתא,

וקתני: "מפני שהן מחליפין",

אלמא: לא שביק התיירא ואכיל איסורא.

ממאי? דלמא רבי שמעון היא,

דאמר: חמץ אחר הפסח - דרבנן,

וכי מקילינן - בדרבנן,

בדאורייתא - לא מקילינן!

ותיהוי נמי רבי שמעון,

מי קתני: שאני אומר החליפו "מפני שמחליפין" קתני, דודאי מחליפין,

ומה בדרבנן - לא שביק התיירא ואכיל איסורא,

בדאורייתא לא כל שכן?!

לימא מסייע ליה:

"הכל שוחטין ואפילו בנותי,

ואפילו ערל,

ואפילו ישראל מומר".

האי "ערל" היכי דמי?

אלימא: מתו אחיו מחמת מילה - האי ישראל מעליא הוא!

אלא פשיטא: מומר לערלות, וקא סבר: מומר לדבר אחר לא הוי מומר לכל התורה כולה -

אימא סיפא: "ואפילו ישראל מומר" - האי "מומר" היכי דמי?

אי מומר לדבר אחר - היינו מומר לערלות!

אלא לאו מומר לאותו דבר, וכדרבא.

לא,

לעולם אימא לך: מומר לאותו דבר - לא!

מאי טעמא?

כיון דדש ביה בהתיירא דמי ליה.

אלא מומר לעבודת כוכבים, וכדרב ענן.

דאמר רב ענן אמר שמואל:

ישראל מומר לעבודת כוכבים - מותר לאכול משחיטתו.

8. ד, ב - ה, א

רש"י

מיזבח זבח. שהיה סבור שיאכל עמו:
מיכל לא אכל. יהושפט:
ויסיתהו. לעלות על רמות (לראות) גלעד:
למעלה שאני. דאין אכילה לפניו אבל אדם דצריך לאכילה עיקר הסתה ידידה באכילה ושתיה:
מאי שנה שתיה. תירוצא הוא:
אכילה נמי. בניחותא:
סתם יינם הוא. שלא ראינוהו שנסכו לעבודת כוכבים דליתסר דכתיב (דברים לב) ישתו יין נסיכם ואפילו חשבת ליה מומר לכל התורה כולה שרי דעדיין לא נאסר יינם של עובדי כוכבים דמי"ח דבר דתלמידי שמאי והלל הוא:
לא הוה ספיק. לא היה מספיק לבדו לשחוט לכולם:
שבעת אלפים הברכים אשר לא כרעו לבעל. באחאב כתיב:

גופא:

"אמר רב ענן אמר שמואל:
 ישראל מומר לעבודת כוכבים - מותר לאכול משחיתתו.
 שכן מציינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב,
 שנאמר: "ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו,
 ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד"⁵ (דברי הימים ב' יח, ב)."

ודלמא מיזבח זבח, מיכל לא אכל!

"ויסיתהו" כתיב!

ודלמא בדברים!

אין הסתה בדברים.

ולא? והכתיב: "מי יסיתך אחיך"⁶ (דברים יג, ז)!

באכילה ובשתיה.

והכתיב: "ותסיתני בו לבלעו חנם"⁷ (איוב ב, ג)!

למעלה שאני.

ודלמא משתא - אשתי,

מיכל - לא אכל!

מאי שנה שתיה דאמרין מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה, אכילה נמי מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה.

הכי השתא?!

שתיה - סתם יינן הוא, ועדיין לא נאסר יינן של עובדי כוכבים, אבל אכילה - אימא לך: מומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה!

איבעית אימא:

לאו אורחיה דמלכא משתא בלא מיכלא.

ואיבעית אימא:

"ויזבח ויסיתהו" כתיב,

במה הסיתו? בזביחה.

ודלמא עובדיה זבח!

"לרוב" כתיב, עובדיה לא הוה ספיק.

ודלמא שבעת אלפים זבוח,

דכתיב: "והשארתי בישוראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא קרעו לבעל"⁸ וגו' (מלכים א' יט, יח)!

טמורי הוו מיטמרי מאיזבל.

⁵ וירד לקיץ שנים אל אחאב לשמרון ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד

⁶ מי יסיתך אחיך בן אמה או בנה או בתך או אשת חיקך או רעה אשר קנפשה בפתר לאמור נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתך

⁷ ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמהו בארץ איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע ועדנו מחזיק בתמיתו ותסיתני בו לבלעו חנם

⁸ והשארתי בישוראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא קרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו

וְדַלְמָא גְבְרֵי דְאַחָאב הוּוּ מְעָלוּ.

רַש"י

גברי דאחאב. הממונים על ביתו ושוחטין לו וכיון דהוּו בבית אחאב לא הוּו יראין מאיזבל דהא עובדיה ממונה על ביתו וצדיק גמור היה:

לא הוּו מפליג נפשיה מיניה. לא היה יהושפט נזהר ונבדל ממנו משום חשד כלל אלמא אע"ג דמומר לעבודת כוכבים היה לא הוּו מומר לכל התורה כולה:

כעמי כעמד. דמשמע הרי אתה כמותינו דסומכין עליהו: **כסוסי כסוסיך ה"נ.** דלענין איסור והיתר קאמר אלא על כרחך לענין המלחמה קאמר ליה:

בגורן. כי גורן היו יושבים בחיבה ובריעות ובאגודה א' כסנהדרין שאין חושדין זה את זה:

שיהו רואין זה את זה. להיות שומעין איש את חברו ומתווכחין זה עם זה עד שתצא הוראה כהלכה שאילו היו יושבין כשורה שלא בעגולה אין בני ראש השורה רואין בני סוף שורתו וכעגולה שלימה לא היו יושבין כדי שיהא מקום לצאת ולבא:

מסייע ליה. לרב ענן: **על פי הדבור שאני.** שהקב"ה התירו לפי שעה דכתיב (מלכים א' יז) ואת העורבים צויתי שם לכלכלך: **ואתרמי מילתא כו'.** בתמיהה:

לא סלקא דעתך,

דכתיב: **"מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים"** (משלי כט, יב).

וְדַלְמָא גְבְרֵי דִיהוּשָׁפֶט נְמִי לֹא הוּוּ מְעָלוּ, זְבוּחַ גְבְרֵי דְאַחָאב - אָכַל גְבְרֵי דִיהוּשָׁפֶט, זְבוּחַ עוֹבְדֵיהּ - אָכַל יְהוּשָׁפֶט!

לא סלקא דעתך,

מִדְּ"מוֹשֵׁל מִקְשִׁיב עַל דְּבַר שְׁקֵר כָּל מְשָׁרְתָיו רָשָׁעִים", הָא לְדַבְרֵי אֱמֶת - מְשָׁרְתָיו צְדִיקִים.

וְדַלְמָא זְבוּחַ גְבְרֵי דְאַחָאב - אָכַל אַחָאב וְגְבְרֵיהּ, זְבוּחַ גְבְרֵי דִיהוּשָׁפֶט - אָכַל יְהוּשָׁפֶט וְגְבְרֵיהּ!

לא הוּו מפליג נפשיה מיניה.

הא,

מְנַלְן?

אִילִימָא: מִדְּכִתִּיב: **"כְּמוֹנֵי כְּמוֹךְ כְּעַמִּי כְּעַמְךָ"**⁹ (מלכים א' כב, ד) - אֱלָא מְעַתָּה **"כְּסוֹסֵי כְּסוֹסֵיךְ"** אֱלָא מַה דְּהוּי אֶסּוּסֵיךְ תְּהוּי אֶסּוּסֵי, הָכָא נְמִי מֵאִי דְהוּי עֲלֵךְ וְעִילּוּי עַמְךָ תִּיהוּי עָלֵי וְעִילּוּי עַמִּי!

אֱלָא מִהָכָא: **"וּמִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל וְיְהוּשָׁפֶט מֶלֶךְ יְהוּדָה יוֹשְׁבִים אִישׁ עַל כְּסָאוֹ מְלַבְּשִׁים בְּגָדִים, בְּגוֹרָן פֶּתַח שַׁעַר שׁוּמְרוֹן"**¹⁰ (מלכים א' כב, י)

מֵאִי **"גוֹרָן"**?

אִילִימָא: גוֹרָן מִמֶּשׁ - אֲטוּ שַׁעַר שׁוּמְרוֹן גוֹרָן הָוּה?! אֱלָא כִּי גוֹרָן, דְתַנּוּ:

"סְנֵהדְרִין הֵיטָה פְּחָצֵי גוֹרָן עֲגוּלָה בְּדֵי שְׂיָהוּ רֹאִין זֶה אֶת זֶה" (סנהדרין לו:).

לִימָא מְסִיעֵ לִיה:

"וְהַעוֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבֶשֶׂר בְּבִקְרָה וְלֶחֶם וּבֶשֶׂר בְּעֶרֶב"¹¹ (מלכים א' יז, ו). וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מְבִי טְבַחֵי דְאַחָאב.

עַל פִּי הַדְּבוּר שְׁאֲנִי.

מֵאִי **"עוֹרְבִים"**?

אָמַר רַבִּינָא:

עוֹרְבִים מִמֶּשׁ.

אָמַר לִיה רַב אֲדָא בַר מְנַיִמִי:

וְדַלְמָא תְּרֵי גְבְרֵי דְהוּי שְׁמִייהוּ עוֹרְבִים!

מִי לֹא כְתִיב: **"וַיְהִיגוּ אֶת עוֹרֵב בְּצוּר עוֹרֵב וְאֶת זָאֵב"**¹² וְגו' (שופטים ז, כה)!

אָמַר לִיה:

אִיתְרַמְאֵי מִילְתָא דְתַרְוֵיהוּ הָוּה שְׁמִייהוּ עוֹרְבִים!?

⁹ ויאמר אל יהושפט התלך אתי למלחמה רמת גלעד ויאמר יהושפט אל מלך ישראל כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיך
¹⁰ ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלבשים בגדים בגן פתח שער שומרון וכל הנביאים מתנבאים לפניהם
¹¹ והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב ומן הנחל ישתה
¹² וילקדו שני שרי מדין את ערב ואת זאב ויהרגו את עורב בצור עורב ואת זאב וירדפו אל מדין וראש ערב וזאב הביאו אל גדעון מעבר לירדן

רפ"י

ודלמא על שם מקומן. שהיו מצור עורב:
מי לא כתיב. שאדם נקרא על שם מקומו ואפילו יחיד ואף ע"פ שאין מדבר בכל אנשי המקום כגון פלשתים גבעונים אלא באיש אחד כדכתיב נערה קטנה:
וקשיא לן קרי לה נערה. דהביאה ב' שערות וקרי לה קטנה דמשמע שלא הביאה שתי שערות:
וא"ר פדת. האי נערה לאו נערה ממש אלא על שם מקומה דמן נעורן וה"נ אע"ג דלאו בכל בני המקום קאמר שהרי ודאי לכולן לא גילה שהרי נחבא היה מ"מ איכא למימר דתרי גברי הוו וקראן על שם מקומן ואין מזכיר שמם:
עורביים מבעי ליה. דלא אתי למטעי בעורבים ממש:
ישראל מעליא הוא. דאנוס הוא:
אי נימא מומר לדבר אחד. לאחד מכל המצות לאשמעינן דלא הוה מומר לכל התורה כולה:
שכל הכופר בה כמודה בכל התורה. כדכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' וילפינן בהוריות (דף ח.) דבעבודת כוכבים מיירי:
מומר לאותו דבר. לשחיטה ולתיאבון ואיצטריך לאשמעינן דלא תימא כיון דדש ביה כהיתירא דמי ליה אלא ודאי כאיסורא דמי ליה ולתיאבון הוא דעבר עליה וכי מזמנינן ליה סכין לא שביק היתירא ואכיל איסורא:
מכס. אדם כי יקריב מכס קרבן וגבי נדר או נדבה כתיב דהא כי יקריב משמע כשירצו להקריב:
להוציא המומר. שאין מקבלין נדבתו:
מכס בכס חילקתי. כלומר מדכתיב האי מיעוטא בישראל ולא באומות דכתיב איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבן לכל נדריכם וגו' בפרשת מומין (ויקרא כב) ותניא לקמן בפירקין (דף יג.) איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל וגבי דידהו לא כתיב מיעוטא דלכתוב מן האדם כי יקריב קרבן דמשמע ולא כל האדם שמע מינה בכס חלקתי שכשרין מביאין ולא המומרין ולא באומות שכולן מתנדבין מקבלין מהם:
עם הדומה לבהמה. שאין מקיימין את המצות:
מן דכתיב גבי בהמה למעוטי רובע ונרבע. הכי דריש ליה בבבא קמא (דף מ:) ובבכורות (דף מא.) ובתמורה (דף כח.):
מפושעי ישראל. משמע מזדיין כדתניא במסכת יומא (דף לו:) פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי והיינו מומר ולקמן מפרש לה ואזיל:
ומנסך את היין. לעבודת כוכבים:
אי מומר לדבר אחד קשיא מציעתא. דקתני מקבלין אסיפא:
אלא לאו ה"ק. מקבלין קרבנות מפושעי ישראל במומר לדבר אחד חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות דהני חמירי אלמא מומר לעבודת כוכבים כמומר לכל התורה כולה דמי. האי תנא חמירא ליה שבת עבודת כוכבים דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית:

ודלמא: על שם מקומן!
מי לא כתיב: "וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה"¹³ (מלכים ב' ה, ב).
וקשיא לן: קרי לה **"נערה"** וקרי לה **"קטנה"**!
ואמר רבי פדת:
"קטנה" דמן נעורן!

אם כן 'עורביים' מבעי ליה!

למא מסייע ליה:

"הכל שוחטין ואפילו בנות,

ואפילו ערל,

ואפילו ישראל מומר."

האי "ערל" - היכי דמי?

אילמא: שמתו אחיו מחמת מילה - האי ישראל מעליא הוא!
 אלא פשיטא מומר לערלות.

אימא סיפא: **"ואפילו ישראל מומר"**.

היכי דמי?

אי מומר לדבר אחד - היינו מומר לערלות!

אלא לאו מומר לעבודת כוכבים, וכדרב ענן.

לא,

לעולם אימא לך: מומר לעבודת כוכבים - לא,

דאמר מר: **"חמורה עבודת כוכבים שקל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה!"**
 אלא מומר לאותו דבר, וכדרבא.

מיתבי:

"מכס"¹⁴ (ויקרא א, ב) - **ולא נולכם,**

להוציא את המומר.

"מכס" - בכס חלקתי ולא באומות.

"מן הבהמה" - להביא בני אדם שדומים לבהמה,

מבאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל,

נדי שיחזרו בהו בתשובה,

חוץ מן המומר,

ומנסך את היין,

ומחלל שבתות בפרהסיא."

הא גופא קשיא:

אמרת: **"מכס"** (ויקרא א, ב) - **ולא נולכם** להוציא את המומר,

והדר תני: **"מקבלין קרבנות מפושעי ישראל!"**

הא לא קשיא:

רישא - מומר לכל התורה כולה,

מציעתא - מומר לדבר אחד.

אימא סיפא: **"חוץ מן המומר, ומנסך את היין, ומחלל שבת בפרהסיא,"**

האי **"מומר"** - היכי דמי?

אי מומר לכל התורה כולה - היינו רישא!

ואי מומר לדבר אחד - קשיא מציעתא!

אלא לאו הכי קאמר: חוץ מן המומר לנסך את היין, ולחלל שבתות בפרהסיא.

אלמא: מומר לעבודת כוכבים - הוה מומר לכל התורה כולה!

ותיובתא דרב ענן!

תיובתא.

¹³ וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן

¹⁴ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכס קרבן ליהוה מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם

9. ה, א-ב

רפ"י

והא מהכא נפקא מהתם נפקא. דאין מקבלין קרבן מן המומרין: מעם. ולא כל עם וגבי חטאת כתיב שבא ע"י השוגג: ר"ש בן יוסי אומר. מכאן אתה למד:

אשר לא תעשינה בשגגה ואשם. וסמיד ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור ושגגה היתה לו וחסא ואשם הוא יביא:

השב מידיעתו. שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו ואית דגריס השב והוא נמי הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור ובת"כ גרס היושב:

מאי בינייהו. מ"מ מומר לא מקבלין מיניה בין למר בין למר ואפילו שוגג דהא אילו היה יודע מתחלה נמי היה אוכלו ואין שב מידיעתו:

והביא קרבן על הדם. ששגג בו ואילו היה יודע שהוא דם לא היה אוכלו לת"ק מומר שמו ולא מקבלין מיניה ולר"ש שב מידיעתו הוא בדם ומקבלין מיניה:

מכס ולא כולכם. דלעיל בעולת נדבה משתעי קרא דכתיב בתריה אם עולה קרבנו וגו':

דלכפרה הוא. וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו ובהא מיהא אתרמי דשגג ולא הזיד א"כ אמאי. נקבל מיניה הא לאו בר כפרה הוא:

דלאו חיובא. ולא אורח ארעא לקבולי דורון מיניה דכתיב זבח רשעים תועבה (משלי כא):

אבל חטאת דחובה. רמיא עליה: אימא נקבל מיניה. שלא יהא חוטא נשכר:

["מכס"15 (ויקרא א, ב) - ולא כולכם, להוציא את המומר"]

והא מהכא נפקא!? מהתם נפקא:

"מעם הארץ"16 (ויקרא ד, כז-כח) - פרט למומר.

רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון:

"אשר לא תעשינה בשגגה ואשם"17 (ויקרא ד, כב) -

השב מידיעתו - מביא קרבן על שגגתו,

אינו שב מידיעתו - אינו מביא קרבן על שגגתו.

ואמרינן מאי בינייהו?

ואמר רב המנונא:

מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו!

חדא - בחטאת,

וחדא - בעולה.

וצריכי,

דאי אשמעינן חטאת משום דלכפרה הוא - אבל עולה דדורון הוא אימא לקבל מיניה!

ואי אשמעינן עולה משום דלאו חיובא הוא - אבל חטאת דחיובא הוא אימא לקבל מיניה!

צריכא.

15 דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מקם קרבן ליהוה מן הבקמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם

16 מו ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ פעשתה אחת ממצות יהוה אשר לא תעשינה ואשם. מח או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא

קרבנו שעירית עזים תמימה וקבה על חטאתו אשר חטא

17 אשר נשיא יחטא ועשה אחת מקל מצות יהוה אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

הב,

10. ה, ב

["מן הבהמה"¹⁸ (ויקרא א, ב) - להביא בני אדם שדומים לבהמה].

וכל היכא דכתיב: "בהמה" גריעותא היא??
והכתיב: "אדם ובהמה תושיע ה"¹⁹ (תהילים לו, ז),

ואמר רב יהודה אמר רב:
אלו בני אדם שהן ערומיין בדעת, ומשימין עצמן כבהמה!

התם פתיב: "אדם ובהמה",
הכא: "בהמה" לחודיה פתיב.

וכל היכא דכתיב: "אדם ובהמה" מעליותא היא??
והא פתיב: "וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה"²⁰ (ירמיה לא, כו)!

התם הא חלקיה קרא: "זרע אדם" לחוד "וזרע בהמה" לחוד

רש"י

גריעותא הוא. דאוקמת לעיל
דפושעים קרי בהמה:
שהן ערומיים בדעת. כאדם
הראשון ומשימין עצמן כבהמה
דכאי רוח:
וזרע בהמה. ומוקמינן לה
במסכת סוטה (דף כב.). לא קרא
ולא שנה ולא שמש תלמידי
חכמים עליו הכתוב אומר
וזרעתי את בית ישראל זרע אדם
וזרע בהמה כלומר החכמים
והבורים כולם אזרעם לפרותם
ולרבותם:

¹⁸ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מקם קרבן ליהוה מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנותם

¹⁹ צדקתך כחרי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע יהוה

²⁰ הנה ימים באים נאם יהוה וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה

11. ה, ב - ו, א

רפ"י

ר"ג. בנו של רבי יהודה הנשיא שהיה מן האחרונים ובית דינו נמנו על שחיטת כותי לאחר שנשנית משנתינו דהכל שוחטין ואפילו כותי ואסרוה: לא שמע רבי כו'. והיינו נמי כי מתניתין:

למימרא בעי. וכי לא פשיטא לן דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט):

קבלה מיניה. רבי זירא מר' יעקב דאפילו כשישראל עומד על גביו אסור או לא קבלה:

אכל משחיטת כותי. בישראל עומד על גביו או ע"י שחתך כזית בשר ונתן לו ואכל:

ואף רבי אסי אכל. ותהי בה רבי זירא גרסינן מתמיה עליהן שאכלוה ומבעיא ליה בלביה הכי:

לא שמיע להו. הא דנמנו ר"ג דאי שמיע להו הוּו מקבלי או דלמא שמיע ולא קבלוה:

והדר פשיט. רבי זירא לנפשיה: **מסתברא שמיע להו ולא קבלוה.** דאי ס"ד לא שמיע להו ואי שמיע להו הוּו מקבלי לה:

היכי מסתייע מילתא למיכל כו'. היאך יגרום שום שטן לפני צדיקים ע"י שוגג שום דבר עון:

השתא בהמתן של צדיקים. חמרא דר' פנחס בן יאיר לקמן: **אין הקב"ה מביא תקלה על ידן.** שתאכל הבהמה דבר האסור לה:

ואי ס"ד לא קבלה. רבי זירא מרבי יעקב דר"ג לגמרי אסר מאי קשיא ליה:

לישני ליה. לנפשיה כי אסר ר"ג כשאין ישראל עומד על גביו דלית ליה לפני עור לא תתן מכשול וכי אכל רבי יוחנן כשישראל עומד על גביו:

ושמת סכין בלועך. פסוק הוא בספר משלי:

אם בעל נפש אתה. אם אדם כשר אתה כדאמר בפסחים (דף מ.) בעל נפש לא ילתות אדם כשר: בלועך בלחיך כלומר התחזק על יצרך ולא תעשה זאת:

מצאו להן. אותם היושבים בהר גריזים ונעשו מומרים לעבודת כוכבים ואע"ג דרוב כותים לאו מהר גריזים היו רבי מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא ביבמות (דף סא:) קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי ר"מ אמרו לו לר"מ יפה אמרת לא חולצין איש כתיב בפרשה מפני מה לא מיבמין אמר להן קטן שמה ימצא סריס קטנה שמה תמצא איילונית ונמצאו פוגעים בערוה ולא אמר רוב קטנים אינם סריסים:

(סימן נקלה)

אמר רבי חנן אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי משום **בר הפרא: רבן גמליאל** ובית דינו נמנו על שחיטת כותי - ואסרוה.

אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי: שמה לא שמע רבי אלא בשאין ישראל עומד על גביו?

אמר ליה:

דמי האי מרבנן כדלא גמירי אינשי שמעתא! בשאין ישראל עומד על גביו למימרא בעי?!

קבלה מיניה או לא קבלה מיניה?

תא שמע:

דאמר רב נחמן בר יצחק אמר רבי אסי: אני ראיתי את רבי יוחנן שאכל משחיטת כותי, אף רבי אסי אכל משחיטת כותי, ותהי בה רבי זירא:

לא שמיעא להו, דאי הוה שמיעא להו הוּו מקבלי לה? או דלמא:

שמיע להו, ולא קבלוה?

הדר פשיט לנפשיה,

מסתברא דשמיע להו ולא קבלוה,

דאי סלקא דעתך: לא שמיע להו, ואי הוה שמיע להו הוּו מקבלי לה: היכי מסתייעא מילתא למיכל איסורא?

השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן?!

ו,א

ואי סלקא דעתך: לא קבלה מיניה,

לישני ליה: כאן - כשישראל עומד על גביו,

כאן - בשאין ישראל עומד על גביו!

אלא לאו שמע מיניה: קבלה מיניה!

שמע מיניה.

ומאי טעמא גזרו בהו רבנן?

כי הא דרבי שמעון בן אלעזר שדריה **רבי מאיר** לאתווי חמרא מבי כותאי, אשכחיה ההוא סבא, אמר ליה: **"ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה"** (משלי כג, ב). הלך **רבי שמעון בן אלעזר** וספר דברים לפני **רבי מאיר** וגזר עליהן.

מאי טעמא?

אמר רב נחמן בר יצחק:

דמות יונה מצאו להן בראש הר גריזים, שהיו עובדין אותה.

ורבי מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא,

וגזר רובא אטו מיעוטא.

ורבן גמליאל ובית דינו נמי כרבי מאיר סבירא להו.

רפ"י

את מושל. גדול בתורה:
אם יודע ברבנו. שאם ישאלנו
 ישיב לו טעם:
בין. שאל:
ואם לאו תבין את אשר לפניך.
 מעצמך ואל תשאל ותביישנו
 ושמת סכין בלועך בתריה דהאי
 קרא כתיב כלומר התחזק עצמך
 ועצור פיד מלשאול:
אם בעל נפש אתה. ומתאות
 לשאול ולעמוד על העיקר מאי
 תקנתיה פרוש הימנו:

.12 ו, א

[**"וְשִׁמְתָּ סָכִין בְּלֹעֶךָ אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה"** (משלי כג, ב)].

פְּשִׁטָּה דְקָרָא בְּמַאי כְּתִיב?
 בְּתַלְמִיד הַיּוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבּוֹ.

דְּתַנִּי רַבִּי חֵיִיא:

"כִּי תֵשֵׁב לְלַחֹם אֶת מוֹשֵׁל בֵּין תְּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ.
וְשִׁמְתָּ סָכִין בְּלֹעֶךָ אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה" (משלי כג, א-ב).
אם יודע תלמיד ברבנו שְׂיֹדֵעַ לְהַחְזִיר לוֹ טַעַם - "בין",
וְאִם לֹא - "תבין את אשר לפניך וְשִׁמְתָּ סָכִין בְּלֹעֶךָ".
"אם בעל נפש אתה" - פְּרוֹשׁ הַיִּמְנוֹ."

13. ו, א

רש"י

מהתם גזרו. ר"מ על היין ורבן גמליאל אחריו על השחיטה: **וקבלו מינייהו.** לא שאלו גדולים הימנו אלא שבדורו של ר"מ לא רצו לקבל עליהם לפרוש מן הכותיים לפי שהיו רגילים בהם ובדורו של רבי אמי היה אפשר להם לפרוש:

לבטל רשות. אם דר כותי במבוי צריך לשכור את רשותו ואפילו נתן להם במתנה אינה מבוטלת עד שישכור והיינו כעובד כוכבים וישראל ששכח ולא נתן בערוב עם בני המבוי והוא דר עמהם ואוסר עליהם מבטל להם רשותו ועובד כוכבים עד שישכור ישראל הימנו וטעמא מפרש בהדר את העובד כוכבי (דף סט):

משמר שבתו בשוק. בפרהסיא אעפ"י שהוא מומר לחללו בצנעה הרי הוא כישראל ואם לא עירב עם שכניו בחצר או במבוי נותן להם רשותו ודיו: **לזכות.** בקנין חליפין:

רבי יצחק בן יוסף שדריה רבי אבהו לאתוויי חמרא מבי כותאי, אישכחיה ההוא סבא, אמר ליה: לית כאן שומרי תורה. הלך רבי יצחק וספר דברים לפני רבי אבהו, והלך רבי אבהו וספר דברים לפני רבי אמי ורבי אסי, ולא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורין.

למאי?

אי לשחיטה ויין נסך - מהתם?! גזרו בהו רבנן!

אינהו גזור ולא קבלו מינייהו, אתו רבי אמי ורבי אסי גזרו וקבלו מינייהו.

מאי "עובדי כוכבים גמורין"?

אמר רב נחמן בר יצחק: לבטל רשות וליתן רשות.

וכדתניא:

"ישךאל מומר:

משמר שבתו בשוק - מבטל רשות ונותן רשות. ושאינו משמר שבתו בשוק - אינו מבטל רשות ונותן רשות. מפני שאמרו: ישךאל - נותן רשות ומבטל רשות, ובעובד כוכבים - עד שישכור.

ביצד?

אמר לו: רשותי קנויה לך,

רשותי מבוטלת לך - קנה,

ואינו צריך לזכות".

14. ו, א

רפ"י

לפונדקא דיאי. שם העיר ועמי הארץ היו וחשודין על הדמאי ומשום דאייתין לעיל בהמתן של צדיקים כו' נקט ואתי להנך שמעתא דמירי נמי בכי האי גוונא:

מצומקות. צלויות הרבה לשון מצטמק ויפה לו דשבת (דף לו:): **ביין.** ואח"כ ערבום וטרפום ביין ואיכא ביין משום דמאי והכא משום דליתיה בעיניה ועיי תערובת אייתי לקמייהו לא חשו למילתא:

אפשר. אי איתא דגזרו חכמים על תערובת דמאי מסתייע מילתא דיגרום עון שלא ישים על לבו דגזרו עליו וישכח הגזרה ויאכל בשוגג:

דק ואשכח. דלא גזרו: **לתת לתוך המוריסי.** דסופו לאוכלו ליין זה על ידי תערובת דמוריסי וכן לתת לתוך אלונתית פזושיין שנותן מים ויין ושמן אפרסמון כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף ל):

טחינין. מאכל של גריסין ותבלין מעורבין בו וכן רסיסין מעדשים אע"פ שסוף כל אלו לערב הואיל ובאין לידו של חבר מעם הארץ בעיניהו שלא בתערובת חייב להפריש דמאי אם ספק הוא כגון שלקחו מעם הארץ ואין צריך לומר משום ודאי אם אמר לו המוכר לא הפרשתי מהם:

והם עצמם. הלוקח מעם הארץ את האוכלין עצמן אין צריך להפריש דמאי הואיל ובתערובת בא לידו:

לשכנתו. אשת עם הארץ: **עיסה לאפות.** ומסר לה שאור: **וקדרה לבשל.** ונתן לה התבלין אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאין מתוקן לפי שאין חשודין על הגזל:

עשה לי משליכי. השאור והתבלין:

חושש. וצריך להפריש עליהם דמאי ואע"ג דתערובת הוא:

כיון דאמר לה עשי לי משליכי. הוי כמו שלקחן הימנה קודם תערובתן ואח"כ צרפן דהא ע"פ עשתה ונעשית שלוחו:

וטעמא לא בטיל. לפי שהוא מתקן הכל והוא עיקר ואפילו לקח קדרה מבושלת מעם הארץ שלא נעשה שלוחו כשעירבן אסור אבל יין במוריסי ויין בביצים אינו עיקר:

רבי זירא ורב אסי איקלעו לפונדקא דיאי, אייתו לקמייהו ביצים המצומקות ביין.

רב זירא לא אכל, **ורב אסי אכל.**

אמר ליה רבי זירא לרב אסי: ולא חייש מר לתערובת דמאי? **אמר ליה:** לאו אדעתאי.

אמר רבי זירא: אפשר גזרו על התערובת דמאי, ומסתייעא מילתא דרב אסי למיכל איסורא?! **השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידו, צדיקים עצמן לא כל שכן?!**

נפק רבי זירא דק ואשכח.

דתנן:

"הלוקח: יין לתת לתוך המוריסי או לתוך האלונתית,

כרשיניו לעשות מהו טחיניו,

עדשים לעשות מהו רסיסין - חייב משום דמאי,

ואין צריך לומר משום ודאי.

והו עצמן - מותרין,

מפני שהו תערובת."

ולא גזרו על תערובת דמאי?!

והתניא:

"הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדרה לבשל - אינו חושש לשאור ותבלין שבה,

לא משום שביעית,

ולא משום מעשר.

ואם אמר לה: עשי לי משליכי - חושש לשאור ותבלין שבה,

משום שביעית,

ומשום מעשר!"

שאני התם,

דכיון דקאמר לה: "עשי לי משליכי" - כמאן דעריב בידיים דמי.

רפרם אמר:

שאני שאור ותבלין דלטעמא עביד,

וטעמא לא בטיל.

15. ו, א-ב

[**"הַנּוֹתֵן לְשִׁכְנָתוֹ עֵיסָה לְאִפּוֹת וּקְדִירָה לְבִשָּׁל - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְשְׂאוֹר וְתַבְלִין שֶׁבָּהּ, לֹא מְשׁוּם שְׁבִיעִית, וְלֹא מְשׁוּם מַעֲשֵׂר".**]

וְלַחְלוּפֵי לֹא חֵיִישִׁינָן?!

וְהִתְנָן:

"הַנּוֹתֵן לְחַמּוֹתָיו: מַעֲשֵׂר - אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ,

וְאֶת שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה,

מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה מִחֲלֶפֶת הַמִּתְקַלְקֵל" (דמאי ג, ו)!

הֵתָם כְּדַקְתָּנִי²¹ טַעְמָא: **"אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: רוּצָה הִיא בְּתַקְנַת בֵּתָהּ, וּבּוֹשָׁה מִחֲתָנָה".**

וְלַעֲלָמָא לֹא חֵיִישִׁינָן?!

ו, ב

וְהִתְנָן:

"הַנּוֹתֵן לְפוֹנְדָקִית שְׁלוֹ - מַעֲשֵׂר: אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ,

וְאֶת שֶׁהוּא נוֹטֵל הִימָנָה,

מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה מִחֲלֶפֶת" (דמאי ג, ה)!

הֵתָם נְפִי מוֹרְיָא, וְאִמְרָה: בַּר בִּי רַב לִיכּוּל חֲמִימָא, וְאִנָּא אֵיכוּל קְרִינָא.

וְלַחְלוּפֵי לֹא חֵיִישִׁינָן?!

וְהִתְנָנָא:

"אִשְׁתּוּ חֶבֶר טוֹחֶנֶת עִם אִשְׁתּוּ עִם הָאָרֶץ בְּזִמְן שֶׁהִיא טְמֵאָה,

אֲבָל לֹא בְּזִמְן שֶׁהִיא טְהוֹרָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר:

אִף בְּזִמְן שֶׁהִיא טְמֵאָה לֹא תִטְחֹן,

מִפְּנֵי שֶׁחֲבִירְתָּהּ נוֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת".

הִשְׁתָּא מִיגְזֵל גְּזֵלָהּ, חֲלוּפֵי מִיבְעִינָא?!

אָמַר רַב יוֹסֵף:

הֵתָם נְפִי מוֹרְיָא, וְאִמְרָה תוֹרָא מְדִישִׁיהּ קְאָכִיל.

רַס"י

וְלַחְלוּפֵי לֹא חֵיִישִׁינָן. דַּקְתָּנִי אִם נָתַן לָהּ הַכֵּל אֵין חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא הַחֲלִיפָה:

הַנּוֹתֵן לְחַמּוֹתָיו. עֵיסָתוֹ לֹאפּוֹת:

מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה מִחֲלֶפֶת

הַמִּתְקַלְקֵל. אִם יִתְקַלְקֵל הַלֶּחֶם

מִחֲלִיפָתוֹ הַלֶּכֶךְ מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא

נוֹתֵן לָהּ דְאִי מִיחֲלָפָא לִיהּ שְׂלֵא

יְהֵא חֶבֶר זֶה נוֹתֵן לְפָנֶיהָ מִכְשׁוּל:

וְאֵת שֶׁהוּא נוֹטֵל הִימָנָה. שְׂמָא

הַחֲלִיפָה אֵלְמָא מִיחֲלָפָא:

הֵתָם כְּדַקְתָּנִי טַעְמָא. דְּלְטוֹבָה

הִיא מִתְכוּוֹנֶת אֲבָל עַל הַגְּזֵל כְּגוֹן

לְאִדָּם נִכְרִי שְׂאִין דְּעַתָּה לְהַחֲלִיף

לְהַטִּיב לוֹ אִף לְהַרְעֵ אֵינָה

חֲשׂוּדָה:

וְלַעֲלָמָא. דְּלִיכָא לְמִימֵר לְהַטִּיב

מִתְכוּוֹנֶת:

לֹא חֵיִישִׁינָן. שְׂמָא תַחֲלִיף לִיטוּל

הִיפָה לְעַצְמָהּ:

וְהַתְּנָן הַנּוֹתֵן לְפוֹנְדָקִית שְׁלוֹ.

לְתַקֵּן לוֹ עֵיסָה וּקְדִירָה:

מִפְּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה מִחֲלֶפֶת. וְהֵא

הִכָּא דְּלֹא לְטוֹבָה הִיא דְאִישׁ

נִכְרִי הוּא וּבְמִסְכַּת דְּמָאֵי תִנְיָנָא

לָהּ וְלֹא קִתְּנֵי הַמִּתְקַלְקֵל אֵלְמָא

עַל הַגְּזֵל חֲשׂוּדָה:

הֵתָם נְפִי מוֹרְיָא כּו'. הֵתָם נְמִי

לְטוֹבָה הִיא מִתְכוּוֹנֶת וְהֵא דְּלֹא

תִּנְנָא בַּהּ הַמִּתְקַלְקֵל מְשׁוּם

דְּאִפִּילוֹ אֵין מִתְקַלְקֵל נְמִי אִם

נִצְטָנָן הַלֶּחֶם קוּדָם שְׂאֵכְלוֹ

מִחֲלֶפֶת לִיהּ דְּמוֹרְיָא הוֹרָא

לְעַצְמָה לְטוֹבָה אֵנִי מִתְכוּוֹנֶת בַּר

בִּי רַב לִיכּוּל חֲמִימָא כּו' אֲבָל נוֹתֵן

לְשִׁכְנָתוֹ אֵין לָהּ לְחוּשׁ עֵלְיוֹ וְלֹא

מִחֲלֶפֶת לְטוֹבָה שְׁהִרִי אֵין סְמוּךְ

עֵלְיָהּ תְּמִיד כְּאִכְסָנָאֵי וְלְהַרְעֵ נְמִי

לֹא חֲשִׂידָא אֲגוּל:

וְלֹאִיחְלוּפֵי. לְגִזּוּל לֹא חֵיִישִׁינָן:

טוֹחֶנֶת. מְסִייעֵת לְהַנְהִיג אֶת

הַרְחִיִים כְּשֶׁהִיא טוֹחֶנֶת אֶת

הַתְּבוּאָה שֶׁל עִם הָאָרֶץ:

בְּזִמְן. שְׂאֵשֶׁת חֶבֶר טְמֵאָה לִיכָא

לְמִיחָשׁ שְׂמָא תִשְׁכַּח וְתִתֵּן לְתוֹךְ

פִּיהּ דְּבַר שְׂאֵינּוּ מַעֲשֵׂר דְּכִיּוֹן

דְּטְמֵאָה הִיא אֵינָה רְגִילָה לִיגַע

בְּמָה שֶׁהִיא עִסוּקָה בּוֹ שְׂמָא

תְּטֵמֵאָה וְסִתְמָה עוֹמֶדֶת מִרְחוּק

הִיא וְלֹא נִגְעָה:

אֲבָל לֹא בְּזִמְן שֶׁהִיא טְהוֹרָה.

דְּהוּאִיל וְסִתְמָה נוֹגַעַת חֵיִישִׁינָן

שְׂמָא תִשְׁכַּח וְתֵאֱכֹל:

שְׁחִבִירְתָּהּ נוֹתֶנֶת לָהּ וְאוֹכֶלֶת.

אֵלְמָא שֶׁחֲשׂוּדָה לְגִנוּב מִשָּׁל

בְּעֵלָה וְלְהֵאֱכִיל אֶת חֲבִירְתָּהּ

וְאֵשֶׁת חֶבֶר אֵעִי"פ שְׂאֵינָה רְגִילָה

לֹא לְאִכּוּל גוּל וְלֹא לְאִכּוּל דְּבַר

שְׂאֵינּוּ מַעֲשֵׂר חֵיִישִׁינָן לְשִׁכְחָה

דְּעֵבִיד אֵינֶשׁ דְּמִינְשִׁי וְאִכִּיל מָאֵי

דִּיהִבִּי לִיהּ אֲבָל לְתַתְּ לְאַחֲרִים אֵי

לֹא דְחֲשׂוּדָה וְרְגִילָה בְּגוּל לֹא

מִינְשִׂיא:

מוֹרְיָא. הִיתֵר לְעַצְמָה:

תוֹרָא מְדִישִׁיהּ קְאָכִיל. וְזוֹ

הוּאִיל וּמְסִייעֵת אוֹתָהּ (זוֹ) לֹא

הוּי גוּל:

²¹ מסורת הש"ס, גירסת וילנא: כְּדַתְּנָא

16. ו, ב - ז, א

רפ"ז

העיד רבי יהושע. הא נמי משום אין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים נקט לה:
עלה של ירק. ולא עישר:
והתיר רבי. על פי עדות זו:
את בית שאן כולה. לאכול ירק שלה ופירות האילן בטבלן קס"ד קס"ד רבי מאיר לאו מארץ ישראל היא ומעשר דגן בחוצה לארץ הוא נוהג מדברגן הואיל ובארץ דאורייתא אבל מעשר ירק דבארץ גופיה דרבנן לא גזור מידי בחוצה לארץ דאי מא"י היא אע"ג דרבי מאיר ורבי אחר חורבן הוה הא קיימא לן מעשר דגן דאורייתא וירק דרבנן דקדושה אחרונה דעזרא קדשה אף לעתיד לבא כדקתני התיר רבי את בית שאן מכלל דשאר מקומות נוהג בהן:
וכתת נחש הנחשת. בחזקיהו מלך יהודה כתיב:
מקום הניחו. כשיבאו בנינו אחרינו אם לא ימצאו מה לתקן במה יגדל שמם:
להתגדר. להתגדל:
מכאן. שראינו שקבל רבי עדות זו ולמד הימנה אע"פ שדבר תימה הוא שהרי מעולם היו נוהגין בו איסור למדנו שאין מזיחין תלמיד חכם האומר דבר הלכה חידוש לאמר לא שמעת אין מזיחין אין מבדילין אותו משמועתו לאמר חזרו בך:
מזיחין. משקצים את דבריו:
מזיחין. לומר גאותך גרמה לך שלא הטית אוון לשמוע דבר כהלכתו מפי רבך לישנא אחריתא מגביהין ומסלקין אותו מדבריו:
זוחי. לשון גבוהי הלב שלא דקדק מפי רבו כל צרכו וסמכו על לבם:
הוריש וגו'. אלא הניחום למס עובד ויושבים ביניהם:
אשתמיטתיה. ליהודה בריה דר"ש בן פזי:
הרבה כרכים כבשו עולי מצרים. וקדשום בקדושת הארץ ולא כבשום עולי בבל לקדשם בשניה ולכך לא כבשום דקסברי הואיל והותרו הותרו דקדושה ראשונה בטלה דכי קדשה יהושע לשעתה קדשה ולא לעתיד לבא כשגלו בימי נבוכדנצר ולא רצו להחזיר קדושתה כדי שיהא מותר לחרוש ולרוע שם בשביעית שאין נוהגת בחוצה לארץ ויסמכו עליהן עניים ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני ובית שאן מהן היתה ואותן שקדשו הן לא בטלו בחורבן שני כדאמרינן ביבמות בהערל (דף פב:) והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להם שבטלה ירושה ראשונה ונקראת שניה ירושה אבל ירושה שלישית אין להם שהשניה לא פסקה הלכך בימי רבי נהגו איסור בארץ:
עלה בעלמא. דאכילת עראי היא ושריא בארץ:
מאגודה אכליה. דמשנאגד אסור לאכול עראי:
הנאגד. שדרכו לאוגדו:
משיאגד. הוקבע למעשר ונאסר באכילת עראי:
לאו אדעתיה. שכן רבי מאיר ולא עשרו ולעולם סבירא ליה דבעי עשורי:
ממקום אחר. שמה הוה ליה ירק תלוש בביתו ואמר הרי הוא מעשר על אגודה זו:
לתרום שלא מן המוקף. מן המחובר וסמוך לו כגון אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:) וכמו מקפת וקורא לה שם (נדה דף עא:) לשון מקריב ומגיען זה לזה ואסור לחבר להפריש ממה שאין לפניו על מה שלפניו דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין שנאבד או נרקב ונמצא שאין אומר כלום ואוכל טבלים:
נתן עיניו בצד זה. לקרוא לו שם מעשר על צד שני ואכל מצד שני:
חזי מאן גברא רבה אסהיד עליה. ראה כמה אדם גדול העיד עליו דהיינו רבי יהושע הואיל ובא להעיד על זאת יפה כוון ודקדק בדבר אל נכון:

העיד רבי יהושע בן דודו בן חמיו של רבי מאיר לפני רבי על רבי מאיר:

שאכל עליה של ירק בבית שאן.

והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו.

חברו עליו אחיו ובית אביו,

אמרו לו: מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו היתר!?

דרש להן מקרא זה: **"וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה,**

מי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו,

ויקרא לו נחושיתן" ²² (מלכים ב' יח, ד) -

אפשר בא אסא ולא ביערו?! בא יהושפט ולא ביערו?!

והלא כל עבודה זרה שבועולם אסא ויהושפט ביערום!

אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו,

אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו.

זא

מפאן לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה: שאין מזיחין אותו.

ואמרי לה: אין מזיחין אותו.

ואמרי לה: אין מזיחין אותו.

מאן דאמר: "מזיחין" כדכתיב: **"ולא יזח החשן"** ²³ (שמות כח, כח).

ומאן דאמר: "אין מזיחין" דכתיב: **"כי לא יזח לעולם ה"** (איכה ג, לא).

ומאן דאמר: "מזיחין" דתנן: **"משרבו זוחי הלב רבו מחלוקות בישראל"**.

מתקיף לה יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי:

ומי אכא למאן דאמר דבית שאן לאו מארץ ישראל היא!?

והקתיב: **"ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה,**

ואת תענך ואת בנותיה" ²⁴ (שופטים א, כז-כח)!

אישתמיטתיה הא דאמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי אלעזר בן פדת

שאמר משום **רבי אלעזר בן שמוע:**

הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל,

וקסבר: קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא,

והניחום כדי שייסמכו עליהן עניים בשביעית.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא:

והא רבי מאיר עליה בעלמא הוא דאכיל!

אמר ליה: מאגודה אכליה.

ותנן:

"ירק הנאגד משיאגד" (מעשרות א, ה).

ודלמא לאו אדעתיה!

השתא, בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידו,

צדיקים עצמן לא כל שכן?!

ודלמא: עישר עליהם ממקום אחר?

לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.

ודלמא: נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר!

אמר ליה: חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליה.

²² הוא הסיר את הכמות ושבר את המצבת וברת את האשרה וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה מי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו

ויקרא לו נחשתו

²³ וירכסו את החשן מטבעתיו אל טבעת האפוד כפתיל תכלת להיות על חשב האפוד ולא יזח החשן מעל האפוד

²⁴ זו ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה ואת תענך ואת בנותיה ואת יושבי יבלקם ואת בנותיה ואת יושבי מגדו

ואת בנותיה ויואל הנגעני לשבת בארץ הזאת. כח ויהי כי חזק ישראל וישם את הנגעני למס והוריש לא הורישו

17. ז, א

רש"י

מאי "בהמתן של צדיקים"?

גינאי. שם הנח: **רצון קוני**. כל הנחלים הולכים אל הים בגזירת המלך: **ספק עושה**. שמא לא יתנו לך בפדיון: **דבמצה עסיק**. דכתיב (שמות יב) ושמתם את המצות דמתחלת טחינה והרקדה בעיא שימור לשם מצה: **דלוה בהדיהו**. נתחבר עמם בדרך: **טייעא**. סוחר ערבי: **כך עושין**. בתמיה: **לבני לוי**. לבני חבורה שמניחו והולך: **דלמא ה"נ חדא זימנא**. אלא מתירא היה שלא יחזרו המים וישטפו השנים והיה מדבר עליהם שימתין להם הנח: **כמשה ושתין רבוון**. שנחלק להן ים סוף: **חבטינהו**. בנפה חבטינהו לנקותם וויניר"א בלע"ז וליכא למימר לשון דשה דמעיקרא היו עומדים בקליפתן דאם כן אמאי לא אכלה מעיקרא הרי לא נתחייבו במעשר עד שיתמרחו בכרי דכתיב ראשית דגנך ותנן בהדיא (פאה פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה לחיה ולעופות עד אשר ימרח דכל אכילת בהמה חשיב אכילת עראי: **נקרינהו**. בידיים מן האבנים והפסולת: **ומי מיחייבא**. מאכל בהמה הנלקח מעם הארץ כלום גזרו עליו משום דמאי ואעי"פ שאילו ודאי לא עישרו היה מחייב לעשר על ספק מיהא לא גזרו דתנן הלוקח מעם הארץ פירות מן השוק לזרע ולבהמה אעי"פ שהזרע ומאכל בהמה בכלל שאר תבואה הן וחייבין במעשרות לא גזרו עליהם משום דמאי דמסתמא רוב עמי הארץ מעשרין הן ולא החמירו חכמים על הדמאי כל כך: **לעורות**. לעבדן: **והתניא**. בניחותא והנך שעורים לאדם לקחום מתחלה: **שמע רבי**. דהוה קאתי רבי פינחס: **רצונך סעוד אצלי**. יהי רצונך לסעוד אצלי: **צהבו פניו**. שמח מפני שלא היה רבי פינחס רגיל ליהנות משל אחרים כדלקמן: **אמו ליה**. רבי פינחס וכי סבור היית שמודר הנאה מישאל אנני: **ישראל קדושים הם**. וראויין ליהנות מהם: **אבל יש רוצה**. לההנות אחרים משלו ואין יכולת בידו וממנו איני רוצה ליהנות שלא אכביד עליו: **ויש שיש**. יכולת בידו ואינו רוצה לההנות אחרים ואעי"פ שאומר בא וסעוד אין לבו חפץ ואיני נהנה ממנו משום דכתיב אל תלחם לחם רע עין:

דְּרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר הָיָה קְאָזִיל לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִין, פָּגַע בֵּיהּ בְּגִינְאֵי נְהָרָא, אָמַר לֵיהּ: גִּינְאֵי חֲלוּק לִי מִימְךָ וְאָעֲבוֹר בְּךָ. אָמַר לֵיהּ: אַתְּהּ הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵךְ וְאֲנִי הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵי, אַתְּהּ סָפֵק עוֹשֶׂה סָפֵק אֵי אַתְּהּ עוֹשֶׂה, אֲנִי וְדָאֵי עוֹשֶׂה. אָמַר לֵיהּ: אִם אֵי אַתְּהּ חוֹלֵק גּוֹזְרֵנִי עֲלִיךְ שְׁלֵא יַעֲבֹרוּ בְּךָ מַיִם לְעוֹלָם! חֲלַק לֵיהּ. הָיָה הֵהוּא גְבֵרָא דְהָיָה דָּאֲרֵי חִיטֵי לְפִיסְחָא, אָמַר לֵיהּ: חֲלוּק לֵיהּ נְמִי לְהָאֵי דְבִמְצוּהָ עָסִיק. חֲלַק לֵיהּ. הָיָה הֵהוּא טִייעָא דְלָוָה בְּהַדִּיָּהוּ, אָמַר לֵיהּ: חֲלוּק לֵיהּ נְמִי לְהָאֵי, דְלֵא לִימָא כְּךָ עוֹשִׂים לְבָנֵי לְוִיָּהּ? חֲלַק לֵיהּ.

אָמַר רַב יוֹסֵף: כְּמָה נְפִישׁ גְּבֵרָא מְמִשָּׁה וְשִׁתִּין רְבוּון, דְאֵילוּ הֵתָם חַד זִימְנָא וְהָכָא תִּלְתָא זִימְנִין. וְדִלְמָא: הָכָא נְמִי חֲדָא זִימְנָא! אֶלָּא כְּמִשָּׁה וְשִׁתִּין רְבוּון.

אֶקְלַע לְהֵהוּא אוֹשְׁפִיזָא, רְמוּ לֵיהּ שְׁעָרֵי חֲמַרְיָה - לֹא אָכַל. חֲבִטִּינְהוּ - לֹא אָכַל. נְקָרִינְהוּ - לֹא אָכַל. אָמַר לְהוֹ: דְלִמָּא לֹא מְעַשְׂרֵן? עֲשְׂרִינְהוּ - וְאָכַל. אָמַר עֲנִיָּה זֶה הוֹלֵכֵת לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵה וְאַתָּם מְאָכִילִין אוֹתָהּ טְבָלִים?!

וּמִי מִיחִיבָא? וְהִתְנַן: **"הַלּוֹקֵחַ: לְזֶרַע וּלְבֵהמָה, וְקִמַּח לְעוֹרוֹת, וְשָׁמוֹ לְנֹר, וְשָׁמוֹ לְסוּד בּוֹ אֶת הַבָּלִים - פְּטוּר מִהַדְּמָאִי"** (דמאי א, ג).

הֵתָם הָא אַתְמַר עֲלֵהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁלִקְתוּן מִתְחֵלָה לְבֵהמָה, אָכַל לְקַחוּ מִתְחֵלָה לְאָדָם וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶם לְבֵהמָה - חִיִּיב לְעֲשׂוֹר. וְהִתְנַיָּא: **"הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִן הַשּׁוּק לְאֲכִילָהּ וְנִמְלַךְ עֲלֵיהּ לְבֵהמָה - הָרִי זֶה לֹא יִתֵּן: לֹא לְפָנֵי בְּהֵמָתוֹ, וְלֹא לְפָנֵי בְּהֵמַת חֵבְרוֹ - אֶלָּא אִם בֶּן עֵישׂוֹר."**

שָׁמַע רַבִּי נִפְק לְאַפִּיָּהּ, אָמַר לֵיהּ: רְצוֹנְךָ סְעוּד אֶצְלִי? אָמַר לוֹ: הֵן. צָהָבוּ פָּנָיו שֶׁל רַבִּי, אָמַר לוֹ: כְּמִדּוּמָה אַתְּהּ שְׁמוּדֵר הַנָּאָה מִיִּשְׂרָאֵל אֲנִי? יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים הֵן! יֵשׁ רוּצָה וְאִין לוֹ, וְיֵשׁ שִׁישׁ לוֹ וְאִינוּ רוּצָה,

ז, ב

וְכַתִּיב: "אֵל תִּלְחֶם אֶת לֶחֶם רַע עֵינֶיךָ, וְאֵל תִּתְּנֶה לְמִטְעַמֹּתַי כִּי כְמוֹ שֶׁעַד בִּנְפִשׁוֹ בֵּן הוּא."

אָכֹל וּשְׂתָה יֵאמֵר לָךְ וְלָבוּ בַל עִמְךָ" (משלי כג, ו-ז).

וְיֵשׁ לָךְ.

מִיָּהָה הַשְׂתָּא מְסַרְהֵיבְנָא דְבְמִלְתָּא דְמַצְוָה קָא טְרַחְנָא,

כִּי הִדְרָנָא אֶתִּינָא עֵינֵינוּא לְגַבְךָ.

כִּי אֶתָּא אִיתְרַמֵּי עַל בְּהֵוּא פִּיתְחָא דְהוּוּ קִימִין בֵּיהּ כְּוַדְנִייתָא חוֹרְתָא,

אָמַר: מְלֵאךְ הַמָּוֶת בְּבִיתוֹ שֶׁל זֶה, וְאֲנִי אֶסְעוֹד אֲצִלּוֹ?

שָׁמַע **רַבִּי נֶפֶק לְאַפֵּיהּ**, אָמַר לֵיהּ: מְזַבְנִינָא לְהוּ.

אָמַר לֵיהּ: "**וְלִפְנֵי עוֹד לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל**"²⁵ (ויקרא יט, יד)!

מִפְקָרְנָא לְהוּ.

מִפְשַׁת הַיִּזְקָא!

עִקְרָנָא לְהוּ.

אִיכָא צַעַר בְּעַלֵּי חַיִּים!

קְטִילָנָא לְהוּ.

אִיכָא "**בַּל תִּשְׁחִית**"²⁶ (דברים כ, יט)!

הוּוּ קָא מְבַתֵּשׁ בֵּיהּ טוֹבָא גְבַה טוֹרָא בִּינֵיהוּ.

בְּכַה **רַבִּי** וְאָמַר: מַה בְּחַיֵּיהוֹן כְּךָ, בְּמִיתְתָּן עַל אַחַת כְּמַה וְכְמַה.

דְּאָמַר רַבִּי חֲמַא פֶּר חֲנִינָא:

גְּדוּלִים צְדִיקִים בְּמִיתְתָּן יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהוֹן,

שְׁנַאמְר: "**וַיְהִי הֵם קוֹבְרִים אִישׁ וְהֵנַח רְאוּ אֶת הַגְּדוּד, וַיִּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישֶׁע.**

וַיֵּלֶךְ וַיַּגֵּעַ הָאִישׁ בַּעֲצָמוֹת אֱלִישֶׁע, וַיְהִי וַיָּקָם עַל רִגְלָיו" (מלכים ב' יג, כא)

אָמַר לֵיהּ רַב פְּפָא לְאַבְי:

וְדִלְמָא לְקִיּוּמֵי בֵּיהּ בְּרַכְתָּא דְאַלְיָהוּ,

דְּכַתִּיב: "**וַיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם בְּרוּחַךְ אֱלִי**"²⁷ (מלכים ב' ב, ט)!

אָמַר לֵיהּ:

אִי הֲכִי, הֵינְנוּ דְתַנְנָא: "**עַל רִגְלָיו עָמַד וּלְבֵיתוֹ לֹא הִלָּךְ**"!

אֶלָּא בְּמַה אִיכְיִים?

כְּדָאמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

שְׂרִיפָא צַרְעַת נַעֲמָן, שְׁהִיא שְׁקוּלָה כְּמַת,

שְׁנַאמְר: "**אֵל נָא תְהִי כְּמַת**"²⁸ (במדבר יב, יב).

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי:

לְמַה נִּקְרָא שְׁמֹן "**יַמִּים**"²⁹ (בראשית לו, כד)?

שְׂאִימָתָם מוֹטְלָת עַל הַבְּרִיּוֹת.

דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא:

מִיָּמֵי לֹא שְׂאֵלְנֵי אָדָם עַל מַכַּת פְּרֻדָּה לְבָנָה, וְחַיָּה.

וְהָא קַחְזִינָא דְחַיָּי!

אִימָא: וְחַיָּית.

וְהָא קַחְזִינָא דְמִיתְסִי!

דְּחַיָּוִרְוֹן רִישׁ כְּרַעֲיָהוּ קָא אֲמַרְיָן.

רַחֲמֵי

אל תלחם. אל תסעוד לחם לשון סעודה כדכתיב (שמואל א כ) לא בא אל הלחם וכתוב (דניאל ה) בלשאצר מלכא עבד לחם רב:

כמו שער. כאילו אתה פותח שער בבטנו וי"א לשון מרירות כמו (ירמיהו כט) כתאנים השוערים:

מסרהיבנא. לשון בהלה ומהירות כלומר צריך למהר ולילך לדבר מצוה ואין פנאי לסעוד:

כודנייתא. פרדות ושל רבי היו: **מלאך המות.** שמכה ושוב אין המכה חיה כדלקמן:

ולפני עור וגו'. דכי היכי דאסירן לך אסירן לאחריני והא ליכא למימר דמזבן להו לעובדי כוכבים דתנן אין מוכרין להם בהמה גסה (ע"ז דף יד:):

מפקרנא להו. אשלחם ביערות דעלמא להפקר:

מפשת היזיקא. דמתוך שלא יהיו נשמרות ירבו נזקיהן:

עקרנא. שלא יוכלו לבעט ובל תשחית ליכא שיהו ראויות לדישה: **עקרנא.** מנשר פרסותיהן ועדיין הן יכולין לילך:

מבתש. מפציר וחברו בשבועות (דף ל:): **מבתש גרסינן בבב"ת ולא בכ"ף:**

גבה טורא בינייהו. והבדילן:

בחייהו. של צדיקים כך נותן הקדוש ברוך הוא לבו על תאוותם שלא להעביר דעתם שגרם הדבר שנכנס בפתח הפרדות שיפרוש ולא יעבור על דעתו הראשונה שאין דרכו לסעוד משל אחרים כדלקמן:

על אחת כמה וכמה. שהרי במיתתן גדולים יותר מבחייהן כדאמר רבי חמא:

קוברים איש. רשע היה ולא ניתן להיקבר אצל צדיקים:

ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי. ואילו בחייו כשרצה להחיות בן השונמית הוצרך לשום פיו על פיו ועיניו על עיניו ולבקש רחמים:

ודלמא לקיומי ברכתא דאליהו. דלא סגי שלא תתקיים דכתיב בצדיקים (איוב כב) ותגור אומר ויקם לך ולא משום אלישע הוה:

פי שנים. אליהו החיה בן הצרפית ואלישע בן השונמית וצריך להחיות עוד אחר:

אי הכי. דליקיומי ברכתא דאליהו: **היינו דתניא.** בתמיה ואי משום ברכתא דאליהו היה צריך להחיות ממש כמו שעשה אותו שהחיה אליהו אלא לאו שָׁמַע מִיָּנָה משום אלישע הוה ולא הוה צריך לאלישע אלא לסלקו מאצלו והחיהו עד שנסתלק משם:

אל נא תהי כמת. בצרעת מרים כתיב:

למה נקרא שמים. דכודנייתא ימים דכתיב (בראשית לו) אשר מצא את הימים:

לא שאלני. רבי חנינא רופא היה ומהכא מיייתי לה במסכת יומא בהוציאו לו:

וחיה. משמע שמת המוכה: **וחיית.** לשון נקבה ואמכה קאי שאין המכה מתרפאת:

²⁵ לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלתיך אני יהוה

²⁶ מי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לגדח עליו גרון כי מנזנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא

מפניך במצור

²⁷ ויהי כעבדך ואלהיו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי

²⁸ אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשורו

²⁹ ואלה בני צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו

18. ז, ב

רַס"י

אין עוד מלבדו. משום רבי חנינא נקט לה:
אפילו כשפים. אינן מלבדו כלומר שלא מדעתו שאם אין גזירה מלפניו אין מריעין לו לאדם:
מהדרא. מחזרת וטורחת שלא יבין:
למשקל עפרא. ולעשות לו כשפים להמיתו:
כשפים. נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה שלא גזרו על אדם זה למות והוא מת על ידי כשפים:
נוקף. נוגף אישופייר בלע"ז:
מכריזין. גזרו עליו:
מרצה. מכפר:
גודל ימין. מפני שהוא נוגף בכח ומצטער הרבה:
ובניקוף שני. קודם שנתרפא הראשון:

"אין עוד מלבדו"³⁰ (דברים ד, לה).

אמר רבי חנינא:
 ואפילו כשפים.

ההיא איתתא דהות קא מהדרא למיישקל עפרא מתותיה פרעיה דרבי חנינא, אמר לה שקולי לא מסתייעא מילתיך **"אין עוד מלבדו"** (דברים ד, לה) כתיב.

והאמר רבי יוחנן:
 למה נקרא שמן כשפים?
 שמכחישים פמליא של מעלה!

שאני רבי חנינא דנפישא זכותיה.

ואמר רבי חנינא:

אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר: **"מה מצעדי גבר פוננו"**³¹ (תהילים לו, כג), **"ואדם מה יבין דרכו"**³² (משלי כ, כד).

אמר רבי אלעזר:
 דם ניקוף - מרצה כדם עולה.

אמר רבא:
 בגודל ימין,
 ובניקוף שני,
 והוא דקאזיל לדבר מצוה.

³⁰ אתה הראת לדעת מי יהנה הוא האלהים אין עוד מלבדו

³¹ מיתה מצעדי גבר פוננו ודרכו יחפץ

³² מיתה מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו

19. ז, ב - ח, א

רש"י

בצע. ברכת המוציא שלא רצה לאכול כזית משל אחרים: **ליבן.** באור בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזים קורין באדמותי": **שחיטתו כשרה.** ולא אמר שריפה היא זו ולא שחיטה: **חידודה קודם לליבונה.** מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוח הבהמה מן האור: **והאיכא צדדין.** דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפה קודם שחיטה שהרי ושט נקובתו במשהו ליטרף ושריפה כנקב הוא: **מירווח רווח.** מתרחב החתך מצדי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע הסימן אלא חידודו של סכין:

אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר:
מֵימָיו לֹא בִצַע עַל פְּרוּסָה שְׂאִינָה שְׁלוֹ,
וּמִיּוֹם שֶׁעָמַד עַל דְּעֵתוֹ: לֹא נִהְיָה מְסַעֲדַת אָבִיו.

ת,א אָמַר רַבִּי יוֹרָא אָמַר שְׂמוּאֵל:
לִיבָן סַכִּין וְשַׁחַט בָּהּ - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה,
חִידוּדָה קוֹדֵם לְלִיבוֹנָה.

וְהָאִיכָא צְדָדִין!

בֵּית הַשְּׁחִיטָה מִירוּוח רוּוח.

20. ח, א

רש"י

והכה בו. את האדם מכה בכח: **משום שחין נדון.** לענין נגיעים כדמפרש לקמן שחין בא ע"י חום שמתחמם מחמת כח ההכאה ומכוח באה מחמת האור והכא דאיכא תרוייהו בהי מינייהו דיינינן ליה: **למאי נפקא מינה.** באיזה דבר חלוק דין מכה משחין דתיבעי לך:

מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון. שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא יג) בשאת ובספחת ב' הסגרות שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמא אלא פוטרו והולך:

בשני סימניו. הנך דמפרש: **שער לבן ובפסיון.** אם פשה ולא כנתק שסימן טומאתו בשער צהוב: **ולמה חלקן הכתוב.** בשתי פרשיות ופירש משפט כל אחת בה ולא צירפם יחד שהרי משפטן שוה והיה לו לכתוב כי יהיה בו בעורו שחין או מכה:

שחין מצטרפין זה עם זה. לשיעור נגע כגריס חצי פול שאם עלה בו חצי גריס מחמת חום מכה שלא ע"י האור וחצי גריס אצלה ע"י כויית האור אין מצטרפין: **שחין.** לשון חמימות כמו (יומא דף נג:.) שנה שחונה וכדמתרגם יונתן חמותי ראיתי אור שחינית (ישעיהו מד):

לקה באבן. הכהו בכח באבן אפילו בלא חבורה דכל מכה מתחמם הבשר מיד ע"י ההכאה:

בגפת. שהטמין ידו בפסולת של זיתים והוא חם מאד מאיליו ונכוה: **אבר מעיקרו.** ממקום שעוקרים העופרת והוא חם: **גחלת.** פחם שלא כבה: **רמץ.** אפר חם וכך שמו בלשון ערבי: **גפסית.** מין סיד ושורפין אותו כמין סיד:

ותניא שחין ומכה כו'. כולהי הנך מתנייתא מצטרכי הכא לפרושי מאי תיבעי לן דהא בעיא דלעיל הכי איבעיא לן ליבן שפוד והכה בו איזה הבל קודם לבא הבל המכה או הבל האור ונפקא מינה לכדתניא דהולכין אחר האחרון דתניא שחין ומכה במקום אחד באותו מקום שלקה בראשון לקה בשני באותו גריס עצמו:

ביטל אחרון את הראשון. ונפקא מינה לענין צירוף שאם היה בו חצי גריס שחין ולקה באור באותו חצי גריס נהפך אותו גריס ונעשה מכה ואם חזר ולקה לאחר זמן אצל מכה זו שלא ע"י האור ונולד בו חצי גריס שחין אחר ונעשה שלם אין מצטרף עם הראשון וטהור והשתא אהני ליה ביטול שאילו לא ביטל חצי גריס הראשון היה זה מצטרף עמו:

והכא ה"ד. לענין בעיא דלעיל היכי מתבעי לן:

וליבן שפוד והכה בו. ובהכאה זו יש תורת שחין ותורת מכה ואיבעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ונבטליה: **חבטא קדים.** כח ההכאה קדים להרע לו לאדם והוי שחין ואתי הבל האור אחרון ומבטל ליה וה"ל מכה ולא מצטרף בהדיה חצי גריס קמא דה"ל שחין ומכה:

חידוד שאני. דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק וחתיכתו קדם להבלו: **אלמא חבטא קדים.** ואתי הבלא ומבטל ליה:

דברזייה מברז. שלא הכהו בכח אלא דקרו ואין כאן חבטא אלא הבל אבל הכהו דאיכא חבטא אימא דהא הוה בתרא ומבטל הבלא: **מברז.** פוייט"ט בלע"ז:

איבעיא להו:
ליבן שפוד והכה בו,
משום שחין נדון,
או:
משום מכה נדון?

למאי נפקא מינה?

לכדתניא:

"שחין ומכה מטמאין בשבוע אחד,
בשני סימניו: בשער לבן,
ובפסיון,

ולמה חלקו הפתוב לומר שאין מצטרפין זה עם זה."

ותנן³³:

"איזהו שחין ואיזהו מכה?
לקה בעץ באבן בגפת בחמי טבריא,
ובכל דבר שלא בא מחמת האור.
לאתויי אבר מעיקרו.

זהו שחין.

ואיזהו מכה?

נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח,
בגפסית רותח,

ובכל דבר הבא מחמת האור.

לאתויי חמי האור.

זו היא מכה" (נגעים ט, א).

ותניא:

"שחין ומכה,

אם שחין קודם למכה - בטל מכה את השחין,
ואם מכה קודמת לשחין - בטל שחין את המכה."

והכא היכי דמי?

גוון דהוה ביה חצי גריס שחין מעיקרא,
וליבן שפוד והכה בו ונפק ביה חצי גריס אחר - מאי?
חבטא קדים - ואתי הבלא ומבטל ליה לחבטא, והוה ליה שחין ומכה ולא מצטרפין,
או דלמא:

הבלא קדים - ואתי חבטא ומבטל ליה להבלא, והוה ליה שחין ושחין ומצטרף?

תא שמע:

דאמר רבי זירא אמר שמואל:

ליבן ספין ושחט בה - שחיתתו כשירה,

חידודה קודם לליבוניה,

אלמא: חבטא קדים.

חדוד שאני.

תא שמע:

"ליבן שפוד והכה בו נדון משום מכות אש".

אלמא: חבטא קדים.

התם נמי דברזייה מיברז, דהיינו חדוד.

³³ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: ותניא

21. ח, א-ב

רפ"י

של עבודת כוכבים. שמשמשים בה קרבנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמרין במסכת ע"ז (דף נא:): אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר:

מקלקל הוא. ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לגי דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה:

לחתוך. מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא:

במסוכנת. דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות:

באטמי דקיימי לקורבנא. נתחים טובים ירך וכתף וחזה דקיימי לשלחן דורון לאדם חשוב וזה שחתכן הפסידן:

ותיפוק ליה. אף על גב דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלעו בסכין:

בחדשה. שלא חתכו בה מעולם: **חדשה.** אמאי מיתסרא משום עבודת כוכבים דהא האי סכין לאו עבודת כוכבים עצמה היא אלא משמשי עבודת כוכבים ובין לרבי ישמעאל ובין לר"ע דפליגי בפרק רבי ישמעאל (ע"ז נא:): בעבודת כוכבים עצמה איכא למאן דאמר אסורה מיד ואיכא למאן דאמר לכשתעבד כולהו מודו בכלים דאינם אסורים עד שיעבדו עד שיעשו בהם שימוש לעבודת כוכבים:

גוואא. חתיכות עצים:

ואיבעית אימא אפילו בישנה. וכגון שליבנה באור ואין כאן איסור שמנונית:

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון:
סכין של עבודת כוכבים - מותר לשחוט בה,
ואסור לחתוך בה בש"ר.

"מותר לשחוט בה" - מקלקל הוא.
"ואסור לחתוך בה בש"ר" - מתקן הוא.

אמר רבא:
פעמים שהשוחט אסור - במסוכנת,
ומחתך מותר - באטמי דקיימין לקורבנא.

ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא!

תב בחדשה חדשה בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא:
משמשי עבודת כוכבים הן,
ומשמשי עבודת כוכבים אינן אסורין עד שיעבדו.

איבעית אימא:
דפסק ביה גוואא לעבודת כוכבים.

ואיבעית אימא:
בישנה שליבנה באור.

.22 ח, ב

רָט"י

קולף. בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין: **מדיח.** במים: **בית השחיטה רותח.** ובלע: **צונן.** כלומר אין חום בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדחה בעי שהרי נתקנה בה שמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שא"א לדופני הסכין בלא שמנונית: **טרידי סימנים לאפוקי דם.** כלומר בהוצאת דם הם עסוקים ולא בבליעה: **דוחקא דסכין.** שמשפשו בבשר בדוחק בלעה וכיון דלא איפסיק הלכתא ואיסורא דאורייתא הוא עבדין לחומרא דק"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט דהא השוחט קאמר: **סכין טריפה.** ששחט בה טריפה: **בחמין.** צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמנונית הטרפה: **בצונן.** קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם: **והלכתא אפילו בצונן.** וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דלא איתסר בבליעה זו וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של עובדי כוכבים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע: **בליתא דפרסא למיכפריה.** חתיכת בגד ישנה קשה אשר"א בלעז ויפה לקנח: **בליתא.** חתיכה בלוייה דפרסא כדמתרגמינן מסך הפתח פרסא (שמות לה): **למיכפריה.** לקנחו וחבירו בגיטין (דף נו.) (בנבזראדן) ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ובעזרא קרי למזרקים כפורי זהב על שם שמקנח בס באצבעו מן הדם: **משום דקא בלע.** שמנונית דטריפה אבל אבליעת דם לא חייש שהסכין קשה הוא ואין דם נבלע בו אלא שמנונית שהיא נבלעת בין ברך בין בקשה: **דהיתירא נמי.** כי שחיט בה בהמה כשרה נבעי הגעלה דהא בלעה שמנונית דאבר מן החי קודם גמר שחיטה:

אָתְמַר:

הַשׁוֹחֵט בְּסַמֵּינ׳ שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים:
רַב אָמַר: קוֹלֵף.
וְרַבָּה בַר פִּרְ חֲנָה אָמַר: מְדִיחַ.

לֵימָא בְּהָא קְמִיפְלָגִי:

דְּמַר סָבַר: בֵּית הַשְּׁחִיטָה צוֹנֵן,
וְמַר סָבַר: בֵּית הַשְּׁחִיטָה רוֹתַח.

לֹא! דְּכוּלֵי עֲלָמָא בֵּית הַשְּׁחִיטָה רוֹתַח הוּא,

מֵאַן דְּאָמַר: "קוֹלֵף" - שְׁפִיר,
וּמֵאַן דְּאָמַר: "מְדִיחַ" - אֵיִדֵי דְּטְרִידֵי סִימְנִין לְאַפּוֹקֵי דָם לֹא בְּלָעִי.

אֵיכָא דְּאָמְרֵי:

דְּכוּלֵי עֲלָמָא בֵּית הַשְּׁחִיטָה צוֹנֵן,
מֵאַן דְּאָמַר: "מְדִיחַ" - שְׁפִיר,
מֵאַן דְּאָמַר: "קוֹלֵף" - אֲגַב דּוּחָקָא דְּסַכֵּינָא בְּלָע.

סַכֵּינ׳ טְרִיפָה,

פְּלִיגֵי בְּהָ רַב אַחָא וְרַבִּינָא:

חַד אָמַר: בְּחַמִּין,

וְחַד אָמַר: בְּצוֹנֵן.

וְהִלְכְתָא:

אֵפִילוּ בְּצוֹנֵן.

וְאִי אֵיכָא בְּלִיתָא דְּפִרְסָא לְמִיכְפְּרִיהָ - לֹא צְרִיךְ.

וְלֵמָּאן דְּאָמַר: "בְּחַמִּין" - מַאי טַעְמָא?

מִשּׁוּם דְּקָא בְּלָעָה אִיסוּרָא,

דְּהִיתִירָא נְמִי בְּלָעָה אֲבַר מִן הַחֵי!

אֵימַת "בְּלָעָה"? לְכִי חֵימָא,

אֵימַת קָא חֵימָא? לְכִי גְמָרָה שְׁחִיטָה,

הֵהִיא שְׁעֵתָא הִיתִירָא הָוָה.

23. ח, ב

רפ"י

אחת ששוחט בה. ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחט בלא בדיקה:

חלבים. למכור בשוק:

ונתקן חזא. לחלבים ולבשר ויחתוך בשר ואח"כ חלבים:

ואחר כך. יחתוך בה בשר בבהמה אחת מחמת שהוא טרוד במלאכתו וישכח ולא יקנה ואתי לאיחלופי של חלבים בשל בשר ויחתוך בלא קינוח שסבור הוא שהוא סכין של בשר:

היכירא אית ליה. עושה בה סימן:

שמא ידח חלבים. תחלה ויהיו המים מפותמות מן השמנונית ע"י שפשוף הידים ואע"ג שהוא צונן ואחר כך ידבק בדפנות הבשר ואע"ג שאין נבלע בו נדבק הוא מבחוץ:

לא ליסחוף איניש כפלי. כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם לא יהא כופה אותם על גבי בשר אחר שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר:

כי תריצי נמי. כשהן מונחים על הדף כדרכן החלב למעלה הא בלעי כפלי גופייהו מחלב הדבוק בהן:

קרמא. קרום טיל"א:

מפסיק. בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלין מן הכסלים שקורין פלאנק"ש ועב וחזק הוא לכך אסור שחלב נבלע בו אבל אין נבלע כל כך שיהא זב לבשר שתחתיו:

אמר רב יהודה אמר רב:

הטבח צריך לשלשה סבינין:

אחת - ששוחט בה,

ואחד - שמחתך בה בשר,

ואחד - שמחתך בה חלבים.

וליתקן ליה חזא,

וליתתוך בה בשר, והדר ליתתוך בה חלבים!

גזירה שמא יחתוך חלבים ואחר כך בשר.

השתא נמי מיחלף ליה!

פיון דאצרכיניהו תרי, אית ליה היכרא.

ואמר רב יהודה אמר רב:

הטבח צריך שני כלים של מים,

אחד - שמדיח בו בשר,

ואחד - שמדיח בו חלבים.

וניתקן ליה חזא,

ונדיח בו בשר, והדר נדיח בו חלבים!

גזירה שמא ידח חלבים ואחר כך בשר.

השתא נמי מיחלפי ליה!

פיון דאצרכיניה תרתיה אית ליה היכרא.

אמר אמימר משמיה דרב פפא:

לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בישרא,

דדאיב תרבא ובלע בישרא.

אי הכי,

כי תריצי נמי דאיב תרבא ובלע בישרא!

קרמא מפסיק מתתאי.

אי הכי,

מעילאי נמי קרמא איכא!

טא

אידי דממשמשא ידא דטבחא, מפתת.

24. ט, א

רפ"י

כתב. לכתוב שידע לחתום שמו אילו ישב בדן או לעדות:
שחיטה. לאמן ידו לכך אפילו שבקי בהלכותיה:
קשר של תפילין. יש בו אומנות שעשוי כמו אות דל"ית שיהא נראה בה שדי השי"ן חקוקה בקמטי התפר כעין שי"ן ורצועה קטנה כפולה ותלויה כעין יו"ד והקשר עשוי כעין ד':
הני שכיחן. תפילין וציצית וברכת חתנים מצויין תדיר הלכך הכל בקיאתן בהם ואין צריכין לימוד שמעצמו יהיה בקי בהם:

שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור. בפרק השוחט תנן לכולהו שהייה (לקמן לב.) אם שהה כדי שחיטת בהמה כו' שחט והתיז הראש בבת אחת שלא הוליך והביא היינו דרסה שחט הוושט ופסק הגרסת הרי עיקור או שהחליד את הסכין הוי חלדה כחולדה זו התחובה בחורין השוחט מתוך הטבעת הוי הגרמה והתם מפרש לה ואזיל ולשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה וכמו היה שוקל עין בעין נותן לו גירומיו גבי הכרעה בבבא בתרא (דף פח:):

כולהו תנן. במתניתין פרק השוחט שבהמה מתנבלת בהן וכיון שאין בקי בהן פשיטא דאסור לאכול וכי שמואל דאמורא הוא מתניי אתא לאשמועינן שכבר המשנה שניה ועומדת:

ולא ידע. אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו:
אם שהה כדי ביקור. והוא שיעור שהייה:

לאו כדי ביקור סימנין. אלמא יש בהן תורת ביקור:

כדי ביקור חכם. לבדוק הסכין שהטבח צריך להראות הסכין לחכם העיר מפני כבוד החכם כדאמרינן לקמן (דף י:): אע"ג שהטבח בקי בהלכות בדיקה:

אם כן נתת דבריך לשיעורים. פעמים שהחכם רחוק מהטבח פעמים שהוא קרוב:

טבח חכם. שהשוחט תלמיד חכם ואין מופלא בעיר ממנו כלומר לא תלוי השיעור אלא בשהיית בדיקת סכין לחודיה:

ואמר רב יהודה אמר רב:

תלמיד חכם צריך שילמוד שלשה דברים: כתב, שחיטה, ומילה.

ורב חנניא בר שלמיא משמיה דרב אמר:

אף: קשר של תפילין, וברכת חתנים, וציצית.

ואיך?

הני שכיחן.

ואמר רב יהודה אמר שמואל:

כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה - אסור לאכול משחיטתו.

ואלו הן הלכות שחיטה: שהייה,

דרסה,

חלדה,

הגרמה,

ועיקור.

מאי קא משמע לן?

כולהו תנינהו!

לא צריכא לשחט לפנינו שתים ושלש פעמים ושחט שפיר,

מהו דתימא: מדאיך שחט שפיר האי נמי שחט שפיר,

קא משמע לן: פיון דלא גמר זימנין דשהי ודרים ולא ידע.

ואמר רב יהודה אמר שמואל:

הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה.

אמר רב יוסף:

אף אנו נמי תנינא:

"**דבי שמעון אומר:**

אם שיהה כדי ביקור" (חולין לב.) מאי לאו כדי ביקור סימנין.

אמר ליה אב"י:

לא! הכי אמר רבי יוחנן: כדי ביקור חכם.

אם כן נתת דבריך לשיעורים!

אלא "**כדי ביקור**" טבח חכם.

25. ט, א

רש"י

לא בדק. בסימנים מאי: טרפה שחוטה אינה מטמאה. כדאמר ר' בהעור והרוטב (לקמן קכח:) מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצתה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה: נבלה. דלאו בחזקת שחוטה מחזקינן לה כדרב הונא בפירקין: בהמה בחייה בחזקת איסור. שהרי אסורה משום אבר מן החי הלכך אם נולד ספק בשחיטה ובאת להעמידה על חזקתה שהרי בכל דבר אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה שאין יכול להוציאה ממנה על ידי ספק נמצאת אומר שבהמה זו אסורה שהרי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי: נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה. ולקמן מפרש מאי נפקא מינה וברישא דמילתיה קמיפלגי דהשתא נולד לנו ספק בשחיטה שמא לא נשחט הרוב: מר סבר בחזקת איסור. הראשון עומדת שלא היתה שחוטה וכיון דבחזקת שאינה שחוטה מוקמית לה הרי מתה ומטמאה: ומר סבר בחזקת איסור אמרינן. ולאכילה הוא שנאסרה קודם שחיטה: לא אמרינן. שהרי בשר מן החי אינה מטמאה:

"]ואמר רב יהודה אמר שמואל: הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה".]

לא בדק - מאי?

רבי אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי אמר: טרפה, ואסורה באכילה.

במתניתא תנא:

"נבלה ומטמאה במשא".

במאי קמיפלגי?

בדרב הונא, דאמר:

בהמה בחייה - בחזקת איסור עומדת, עד שיודע לך במה נשחטה. נשחטה - הרי היא בחזקת היתר, עד שיודע לך במה נטרפה. מר סבר: בחזקת איסור קיימא, והשתא מתה היא. ומר סבר: בחזקת איסור אמרינן, בחזקת טומאה לא אמרינן.

26. ט, א - י, א

רש"י

ונימא נשחטה הותרה. דלשון חזקה לא שייך אלא בדבר ספק דנימא העמד דבר על חזקתו: **דאע"ג דאיתליד בה ריעותא.** שנוולד בה ספק טריפות ספק קודם שחיטה היה בה ויש לתלותו בלאחר שחיטה מוקמינן לה אחזקת היתר דסתם בהמה אינה טרפה ותלינן בלאחר שחיטה וכשרה: **נטל הא ליתנהו.** ולא חזינן בהו שום ריעותא ומאי ספקא איכא: **מי חיישינן שמא במקום נקב.** שהיה בו תחלה אתרמי ליה השתא שהכניס בו שיניו וטרפה דנקבו הדקין אחד משמונה עשר טרפות הוא: **מנקר.** לשון נקבים קרו"ט בלע"ז: **שמא במקום נקב.** של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות: **ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור.** כדמפרש לקמן: **ספק מים מגולין.** מים שנשאר מוגולין בלילה ספק שתה מהן נחש ספק לא שתה וקיימא לן דאסירי: **הלכתא גמירי ליה מסוטה.** דברה"ר ספקו טהור וגורת הכתוב הוא דהא ברה"י לחומרא אזלינן וכל ספק דאיסורא נמי לחומרא בעינן למיזל שמא יעבור: **מה סוטה.** שקינא לה בעלה אל תסתרי עם פלוני ונסתרה כתיב ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל כוי שנאסרת עליו בסתירה זו עד שיבדקו המים וכל סתירה אינה אלא ברה"י והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא אבל ברה"ר שריא דלאו סתירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא: **שרץ.** מת: **ספק נגע.** השרץ המת בתרומה: **ספקו טהור.** ואפילו ברה"י ואילו ספק גלוי אסור אלמא שאני איסורא מסכנתא:

גופא:

אמר רב הונא:

בהמה בחייה - בחזקת איסור עומדת, עד שיודע לה במה נשחטה. נשחטה - בחזקת היתר עומדת עד שיודע לה במה נטרפה."

וְלִימָא: 'נִשְׁחָטָה הוֹתְרָה!'

הא קא משמע לן:

דאף על גב דאיתליד בה ריעותא,

כדבעא מיניה רבי אבא מרב הונא:

בא זאב ונטל בני מעים - מהו?

"נטל" - הא ליתנהו!

אלא נקב בני מעים - מהו?

נקב? - הא קא חזינן דהוא נקבינהו!

אלא נטלן והחזירן כשהו נקובין - מהו?

מי חיישינן שמא במקום נקב נקב,

או:

לא?

אמר ליה:

אין חוששין שמא במקום נקב נקב.

איתיביה:

"רָאָה צְפוּר הַמְּנַקֵּר בְּתֵאנָה,

וְעִבְדֵּךְ הַמְּנַקֵּר בְּאַבְטֵיחִים -

חוששין שמא במקום נקב נקב!"

ט, ב

אמר ליה:

מי קא מדמית איסורא לסכנתא!?

סכנה שאני.

אמר ליה רבא:

מאי שנא ספק סכנתא לחומרא?

ספק איסורא נמי לחומרא!

אמר ליה אב"י:

ולא שאני בין איסורא לסכנתא!?

והא אילו ספק טומאה ברשות הרבים - ספיקו טהור,

ואילו ספק מים מגולין - אסורין!

אמר ליה:

התם - הלכתא גמירי לה מסוטה,

מה סוטה ברשות היחיד - אף טומאה ברשות היחיד.

מתיב רב שימי:

"שָׂרָץ בְּפִי חוּלְדָה,

וְחוּלְדָה מְהַלֶּכֶת עַל גְּבִי כְּכֹרֹת שֶׁל תְּרוּמָה,

סָפֵק נֶגַע סָפֵק לֹא נֶגַע - סְפִיקוֹ טָהוֹר,

וְאִילוֹ סָפֵק מִים מְגוּלִין - אֲסוּרִין!"

התם נמי הלכתא גמירי לה מסוטה,

מה סוטה - דבר שיש בה דעת לישאל,
אף הקא - נמי דבר שיש בו דעת לישאל.

אמר רב אשי:

תא שמע:

"צלוחית"

שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה - טמאה,

שאני אומר: אדם טמא נכנס לשם וכיסה.

הניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה:

אם יכולה חולדה לשתות ממנה או נחש,

לדברי רבן גמליאל או שירד בה טל בלילה - פסולה".

ואמר רבי יהושע בן לוי:

מה טעם?

מפני שדרך של שרצים לגלות, ואין דרךן לכסות.

יא

(אי נמי, טעמא ד: הניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה,

מכוסה ובא ומצאה מגולה.

הא מצאה כמה שהניחה - לא טמאה איכא,

ולא פסולה איכא)³⁴.

ואילו ספק מים מגולים - אסורין.

שמע מינה:

חמירא סכנתא מאיסורא.

שמע מינה.

כ"ז

שיש בה דעת לשאל. אם נטמאה אם לאו ואסורה
מן הספק ברה"י:

אף כל. ספק טומאות המאורעות במי שיש בהן
דעת לישאל כגון אדם שעבר (אבל) שרץ או נבלה
ספק נגע ספק לא נגע ברה"י ספקו טמא אבל
ככרות שאין בהן דעת לישאל לא:

צלוחית. שמלאוה מים חיים למי חטאת ועדיין
לא נתקדשו באפר דאם נתקדשו טמאה דקתני
למאי אי לאיפסולי ליתני פסולה אי לטמווי
אחריני בלאו הכי מי חטאת מטמאין אפילו
במשא:

טמאה. ומטמאה אוכלין ומשקין וכ"ש דפסולה
לקידוש דהא כל מעשיה במעלות טהרה הם
דחטאת קרייה רחמנא:

אם יכולה חולדה לשתות ממנה. דתנן (פרה פ"ט
מ"ג) כל השרצים אינן פוסלין במי חטאת חוץ מן
החולדה מפני שהיא (מקיא רבן גמליאל אומר
אף הנחש) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו
מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו
וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת
נפסלו במלאכה אחרת כדאמרין במסכת גיטין
(דף נג.) ואית דתלי טעמא משום דמים חיים בעינן
דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שתהא
חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר
קודם קידוש זה שמעתי והגון הוא:

אם יכולה חולדה לשתות. שאין תלוי באויר:
או נחש לדברי ר"ג. שהוא אומר אף הנחש
כחולדה:

או שירד בה טל בלילה. דרך טל לירד בלילה:
פסולה. דלאו מים חיים נינהו אבל בטומאה לא
מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני:

ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם. לא חיישינן
שמה אדם טמא גילה אותה ותטמא אחרים:

מפני שדרך של שרצים לגלות. ואע"ג דאדם נמי
דרכו לגלות איכא למיתלי באדם טהור ובשרצים
לטהר ובאדם טמא לטמא תלינן בתר רובא
לטהר:

ואין דרכן לכסות. הלכך רישא ליכא למיתלי
בשרצים וטמאים וטהורים שכיחי וחיישינן
לטמאים אלמא במידי דאיסורא תלינן בתר רובא
דשכיחי ואף על גב דלקולא. אי נמי טעמא דהניחה
מגולה ומצאה מכוסה ומצאה מגולה הא
מצאה כמו שהניחה לא טמאה איכא ולא פסולה
איכא ואילו ספק מים מגולין אסורין גרסינן
ואע"ג דאיכא למימר אדם נכנס לשם שגילה
אותה ושאר שרצים גילו אותה שאין בהן סכנה
והוה להו נחשים מיעוטא תלינן בנחשים ואסירי
אי נמי פשיטא ליה דהוא עצמו גילה אותה ושהה
בגילוי כדי שיכול נחש לשתות מהן אמרינן לקמן
דאסירי ואע"ג דמצאה כמו שהניחה:

ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ. ואית דילפי
להא דרב אשי דחמירא סכנתא מאיסורא
מדקתני אם יכולה חולדה לשתות כו' פסולה ולא
קתני טמאה דניחא ליה לתנא למיתלי בשרצים
דשמעינן ממילא דאסורה משום סכנת נפשות
ואע"ג דלגבי איסור קולא היא דלא מטמא ולא
מיתלי באדם טמא ואע"ג דדרכו נמי לגלות משום
דאי הוה קתני טמאה לא הוה שמעינן מיניה
איסור סכנת נפשות ולא גריס ואילו ספק מים
מגולין אסורין וקשיא לי בגויה טובא חדא דהא
לרבנן חולדה קתני ולא נחש ולר"ג גופיה או
חולדה או נחש קתני ואם יכולה חולדה לשתות
ולא נחש כגון שמונחת על דף גבוה קתני נמי
פסולה ולא טמאה והכא איבעי ליה למיתני
טמאה דמאי סכנת נפשות איכא דאקילו ביה גבי
איסור טומאה ועוד בנחש נמי ליתני פסולה משום
שרצים וטמאה משום אדם טמא ואשמועינן
תרוייהו וניחוש נמי לאיסורא דהא רישא מצי
למיתלי באדם טהור ובאדם טמא ותלינן באדם
טמא לחומרא אלא לאו שמע מינה טעמא לאו
משום סכנה הוא אלא משום דתלינן ברובא
דשכיחא:

³⁴ בוילנא מופיע בסוגרים עגולות ויש שלא גרסו זאת. השארנו זאת כי יש כתב"י שכן גרסו, ועוד כפי שנהגנו במקום שראינו שכנראה שזה הוכנס בטעות מפרוש על הגמרא.

27. י, א

רש"י

כמה ישוהו. המים בגלויין היכא
 דהוא עצמו הניחן מגולים:
 הרחש. הנחש רחש תרגום של
 שרץ:
 מתחת אוזן כלי. חוששין שמא
 היה שם שרץ ושתה:
 הא קא חזי ליה. כיון שלא שהה
 לשם הנחש שיעור שיכול לחזור
 לחורו אלא כדי שיוכל לבא
 לשתות הא ודאי לא אתא דאי
 אתא הא קא חזי ליה בחזרתו
 לחורו תחת אוזן הכלי בקרקע:

תַּנּוּ הֵתָם:

"שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִין מִשׁוּם גְּלוּי: מִים,

וַיִּין,

וְחֵלֶב.

בַּמָּה יִשְׁהוּ וַיְהִי אֲסוּרִין?

בְּדֵי שְׂיִצָּא הָרַחֵשׁ מִמְּקוֹם קָרוֹב, וַיִּשְׁתֶּה" (תרומות ח, ד).

וְכַמָּה "מְקוֹם קָרוֹב"?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב יְהוֹנָדָה:

בְּדֵי שְׂיִצָּא מִתַּחַת אוֹזָן כְּלִי וַיִּשְׁתֶּה.

"ישתה" - הא קא חזי ליה!

אָלָא 'ישתה וַיִּחְזוֹר לְחוֹרוֹ'.

28. י, א-ב

רש"י

השוחט בסכין ואח"כ נמצאת פגומה. וידוע הוא שכששחט בדק קודם שחיטה והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד:
אפילו שבר בה עצמות. בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחיטה:
שמא בעור. השחיטה:
נפגמה. ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע וזבחת כתיב (דברים יב):
בעצם נפגמה. באותו ששיבר בה:
כשמעתיה. דאמר לעיל (דף ט.) בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה וזו נולד בה ספק בשחיטה:
כל היום כולו. לאחר טבילה:
בהמה לא אתרעאי. וכיון דלאו בגופה ממש אתיליד אלא בדבר אחר לא דמי לטבילה ולא אתי ספק דריעותא דסכין ומוציא אותו מידי שחיטה ודאית דודאי עצם פגם:
שחט את הושט. בעוף שהכשרו בסימן אחד תו לא חיישינן לעיקור דשני והא דנקט שחיטה בושט ושמוטה בגררת הוא הדין דאפילו איכא נמי אלא משום דגררת עבידא לאשתמוטי והכי מיתוקמא בהשוחט (לקמן כח.):
נשמטה הגררת. תחלה הרי נטרפה:
כהאי גוונא. שנולד בה ספק בסכין:

]"אמר רב הונא:

בהמה בחייה - בחזקת איסור עומדת, עד שיוודע לך במה נשחטה.
 נשחטה - בחזקת היתר עומדת עד שיוודע לך במה נטרפה"]

איתמר:

השוחט בסכין ונמצאת פגומה:

אמר רב הונא:

אפילו שייבר בה עצמות כל היום - פסולה.

חיישינן שמא בעור נפגמה.

ורב חסדא אמר:

כשרה,

שמא בעצם נפגמה.

בשלמא רב הונא כשמעתיה,

אלא רב חסדא - מאי טעמא?

אמר לך:

עצם - ודאי פוגם,

עור - ספק פוגם, ספק לא פוגם.

הוי ספק וודאי - ואין ספק מוציא מידי ודאי.

מתיב רבא לסייעיה לרב הונא:

"טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ:

אף על פי שנתעסק באותו המין כל היום כולו - לא עלתה לו טבילה,

עד שיאמר: ברי לי שלא היה עלי קודם לכן".

והא הכא: דודאי טבל,

ספק הוה עליה ספק לא הוה עליה,

וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי!

שאני התם,

דאיכא למימר: "העמד טמא על חזקתו" ואימא: לא טבל.

הכא נמי: "העמד בהמה על חזקתה" ואימר: לא נשחטה?!

הרי שחוטתה לפניך.

הכא נמי, הרי טבל לפניך!

הא איתלידא ביה ריעותא.

הכא נמי, איתלידא בה ריעותא!

סכין - איתרעאי,

בהמה - לא איתרעאי.

מיתיבי:

"שחט את הושט ואחר כך נשמטה הגררת - נשרה,

נשמטה הגררת ואחר כך שחט את הושט - פסולה.

שחט את הושט ונמצא הגררת שמוטה,

ואינו יודע: אם קודם שחיטה נשמטה,

אם לאחר שחיטה נשמטה - זה היה מעשה,

ואמרו כל ספק בשחיטה - פסול".

"כל ספק בשחיטה" - לאתויי מאי?

לא לאתויי כהאי גוונא!

לֹא, לְאִתּוּי סִפְק שְׁהָה סִפְק דְּרַס.

רָשׁ"י

ומאי שנא. הא ספק והא ספק: **הלכתא כרב הונא.** דחיישינן לעור ועל ידי היה מעשה והורה לי רבינו יעקב ב"ר יקר בעוף לאיסור:

מכלל דרב חסדא אפילו כשלא שיבר בה עצם. לאחר שחיטה מכשיר מדאצטריך למימר הלכתא כרב הונא כשלא שיבר מכלל דפליג רב חסדא עליה:

בעצם מפרקת. לאחר שחיטה שנגע בעצם הצואר והיא המפרקת דכתיב (שמואל א ד) ותשבר מפרקתו ולא סבירא לן כוותיה למתלי לקולא דהיא נגיעה דעצם מפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור אבל שבירת עצמות בההוא ודאי תלינן:

תליסר חיותא. שלא בדק בין זו לזו ולאחר שחיטת כולן נמצאת פגומה:

כמאן. ס"ל:

כרב הונא ואפילו בהמה קמייתא. נמי טרפה דחיישינן לעור ולשון בעיא הוא:

לא כרב חסדא. ומשום עצם מפרקת דקמייתא טרפינהו לכולהו בתרייתא:

מכדי מיתלא תלינן. דהא ודאי נגיעת סכין במפרקת לא פגמה טפי מעור שהרי אינו מכה עליו בכח ואפילו הכי תלי ביה לקולא הלכך כי שחט בהמות טובא תלי נמי רב חסדא במפרקת דבתרייתא ומכשר להו:

יב

ומאי שנא?

התם - איתילידא בה ריעותא בבהמה, **הכא - סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי.**

והילכתא כוותיה דרב הונא - כשלא שיבר בה עצם. **והילכתא כוותיה דרב חסדא - כשישיבר בה עצם.**

מכלל דרב חסדא, אף על גב דלא שיבר בה עצם, אלא במאי איפגים?

אימא בעצם דמפרקת איפגים.

הנה עובדא וטרף רב יוסף עד תליסר חיותא.

כמאן?

כרב הונא, ואפילו בקמייתא.

לא!

כרב חסדא, ולבר מקמייתא.

ואיבעית אימא:

לעולם כרב הונא,

דאי כרב חסדא - מכדי מתלא תלינן,

ממאי דבעצם דמפרקת דקמייתא איפגים - דלמא בעצם דמפרקת דבתרייתא איפגים!

29. יב

רפ"י

אָמַר לִיה רַב אֶהָא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אִשִּׁי:
רַב כְּהָנָא מְצַרִּיךְ בְּדִיקוּתָא בֵּין כָּל חֲדָא וְחֲדָא.

כְּמָאן?

כְּרַב הוּנָא,
וְלִמְיָפְסַל קִמְיִיתָא.

לֹא!
כְּרַב חֲסָדָא,
וְלֹאֲכֻשׁוּרֵי בְּתַרִּיתָא.

אִי הָכִי,
תִּיבְעֵי נְמִי בְּדִיקַת חֲכָם!
עַד אֶחָד נְאֻמָּן בְּאִיסוּרֵין.

אִי הָכִי,
מַעֲיָקְרָא נְמִי לֹא!

הָאֵמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
לֹא אָמְרוּ לְהִרְאוֹת סִפִּין לְחֲכָם, אֲלֵא מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל חֲכָם.

למפסל קמיייתא. בעיא היא האי
דמצריך בדיקה לאחר שחיתת
הראשונה מיד משום דאי משכח
לה פגומה טריף לה כרב הונא:

לא כרב חסדא. ס"ל דלא חייש
לעור ומצריך בדיקה שאם
תמצא פגומה יתקננה ויהיו
אחרונות כשרות עם הראשונה
דאי לא בדק ושחיט ליה לאידך
ומשכח לה פגומה חיישין
למפרקת דקמיייתא ואסירי
בתרייתא ולית ליה הא דאמרן
לעיל מכדי מתלא תלינן כו'
ואע"ג דמשנינא הכי דיחויא
בעלמא הוא כלומר לעולם אימא
לך כרב חסדא סבירא ליה אבל
רב כהנא ודאי כרב הונא קאמר
למפסל קמיייתא כדאוקמינן
לעיל הלכתא כוותיה והשוחט
אפילו בהמה אחת צריך לבדוק
הסכין אחר שחיטה ואם שחט
הרבה ולא בדק בינתיים ואחר כך
נמצאת פגומה אף הראשונה
אסורה:

אי הכי. דמשום הא דבעי
למישחטיה קא בדיק הוי ליה
בדיקה דקודם שחיטה ותיבעי
חכם להראות לו את הסכין
דילפינן (לקמן יז): מושחטתם
בזה ואכלתם ומדלא בעי למחוי
לחכם ש"מ לאו בדיקה דקודם
שחיטה חשיב ליה:

30. י, ב - יא, א

רפ"י

עד אחד נאמן באיסורין. דכל יחיד ויחיד האמינתו תורה וזבחת מבקרד ומצאנך ושחט את בן הבקר (ויקרא א) ואכלי כהנים על ידו ולא הזקיקו להעמיד עדים בדבר ולא הצריכה תורה עדים אלא לעונש ממון או מיתת בית דין ולעריות דגמרינן (גיטין צ). דבר דבר מממון:

האמר רבי יוחנן. תירוצא הוא: **הא דאמור רבנן כו'.** במקומות הרבה סמכו על החזקה לאסור ולהתיר כי ההוא דלעיל:

ויצא הכהן וגו'. דבעינן דניפוק מכל הבית ואח"כ יסגיר את הדלת ואע"ג דאיכא למימר דלמא עד דנפיק ואתי בציר ליה שיעוריה מכגריס ונמצא שלא היה נגע בשעת הסגר ואין הסגרו הסגר דכמאן דליתיה דמי:

ועוד אחורי הדלת. אם היה נגע אחורי הדלת ביציאתו היכי חזי ליה:

דפתח ביה כוותא. חלון בדלת קודם הסגר:

אין פותחין בית אפל. שצריך לפתוח לו חלונות לראות הנגע פוטרין אותו לגמרי כדכתיב (ויקרא יד) כנגע נראה לי בבית לי ולא לאורי שאם עמד במקום אפל וצריך שם להדליק את הנר אינו נגע:

כהן גדול ביום הכפורים. כשהוא יוצא מבית קדשי הקדשים לאחר הוצאת כף ומחתה כתיב ויצא ועשה עולתו וגו' באחרי מות:

ותנן. במסכת יומא (דף נב.): **יצא ובא לו דרך כניסתו.** פניו כלפי לפני ולפנים כדרך שנכנס כך מחזור ויוצא דרך אחוריו:

דלא אתחזק. כל זמן שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו שהיה מקום אפל ואין מראהו ניכר אבל נגע שעומד אחורי הדלת וכבר הכיר שהוא נגע ואין צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו פותחין:

תניא דלא כרב אחא בר יעקב. דאמר דלא מוקי אחזקתו אלא ביצא דרך אחוריו דחזי ליה עד שעת הסגר דהכא קתני שאם הלך לביתו והסגירו הסגרו הסגר והכא ודאי איכסי נגע מיניה ומוקמי ליה אחזקיה:

יכול. יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור הדלת:

תחת המשקוף. מפתח העליון: **(הלך לביתו והסגיר. על ידי חבל ארוך כגון שהיה ביתו סמוך לשם):** בתוך הבית. תחת המשקוף:

ורב אחא. אמר לך מהא לא תותבן דאיכא לאוקמי:

כגון דקיימי דרא דגברי. האחד עומד במפתח ורואה ומגיד לזה וזה לזה עד הכהן דלא בציר:

מנא הא מלתא דאמור רבנן: "אוקי מילתא אחזקיה?"

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:

אמר קרא: **"ויצא הכהן מן הבית.**

אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים" (ויקרא יד, לח),

דלמא אדנפיק ואתא בצר ליה שיעורא?

אלא לאו משום דאמרין אוקי אחזקיה.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב:

ודילמא כגון שיצא דרך אחוריו,

דקא חזי ליה כי נפק.

אמר ליה אביי:

לשתי תשובות בדבר:

חדא - דיציאה דרך אחוריו לא שמה 'יציאה'.

ועוד, אחורי הדלת - מאי איכא למימר?

וכי תימא: דפתח ביה כוותא - והתנן:

"בית אפל - אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו" (נגעים ב, ג)!

אמר ליה רבא:

דקאמרת: "יציאה דרך אחוריו לא שמה יציאה" - כהן גדול ביום הכפורים יוכיח!

דכתיב ביה: "יציאה"³⁵ (ויקרא טז, כד),

ותנן:

"יצא ובא לו דרך כניסתו" (יומא נב),

ודקאמרת: **"בית אפל - אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו"**,

הני מילי היכא דלא איתחזק,

אבל היכא דאיתחזק - איתחזק.

תניא דלא כרב אחא בר יעקב,

"ויצא הכהן מן הבית" (ויקרא יד, לח) - יכול ילך לתוך ביתו ויסגיר?

תלמוד לומר: **"אל פתח הבית"** (ויקרא יד, לח).

אי פתח הבית - יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר?

תלמוד לומר: **"מן הבית"** - עד שיצא מן הבית בולו.

הא ביצד?

עומד בצד המשקוף ומסגיר.

ומנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר,

או שעמד בתוך הבית והסגיר,

שהסגרו מוסגר?

תלמוד לומר: **"והסגיר את הבית"** (ויקרא יד, לח) **מכל מקום."**

ורב אחא בר יעקב?

יאא, כגון דקיימי דרא דגברי ואמרי פדקאי קאי.

³⁵ ורחץ את כשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם

31. יא, א - יב, א

רפ"י

מנא הא מילתא. איידי דאירי במנא הא מילתא דחזקה נקט נמי הא: **מנלן.** בתמיה:

תשע חנויות. כולן מוכרות בשר שחוטת ואחת מוכרת בשר נבלה ונמצא בשר בארץ הלך אחר הרוב דהא קמן חוינא דרובא דהיתירא:

וסנהדרין. דתנן (סנהדרין דף מ.) י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי:

קטן וקטנה. דפליגי רבנן עליה דר"מ ביבמות (דף סא): דתנן יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ולא חיישינן שמא תמצא אילונית או הוא סריס ונמצא פוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה דבעי להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא אלא אמרינן זיל בתר רוב קטנים דעלמא דאינם סריסים והיינו רובא דליתיה קמן:

אתיא מרישא של עולה. שאין יכולין לחצותו ולבדוק בקרום של מוח שמא ניקב והוא אחת מיי"ח טרפות משום דכתיב (ויקרא א) ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים שאסור לחתוך נתחיה אחד לשנים וקרנן טרפה פסולה בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ה): שכשהוא אומר למטה מן הבקר שאין תייל אלא להוציא את הטרפה:

דפלי ליה. קורעו וחוצהו ולא יבדיל: **פלי.** פרטי"ר בלע"ז:

לייף. מחובר תרנגום וחברת ותלפף:

גומרתא. גחלת:

וקלי ליה. לעצם הגולגולת לבדוק ליה לקרום:

המחתך בגדין. אע"פ דקשין כעצמות:

מאליה. המקריב שלמים או חטאת מכבש ואיל קרב אליה עם האימורים מן הכליות ולמטה לצד הזנב והזנב קרי ליה אליה:

חוט השדרה. שנפסק טרפה וכולהו תננהו באלו טריפות (לקמן מב.):

דמתתאי פסק ליה. שמשפיל לחותכה סמוך לזנב שאפילו נפסק החוט באותו אליה אין הבהמה נטרפה בו כדאמרינן באלו טריפות (שם מה): עד היכן חוט השדרה עד בין הפרשות דהיינו כנגד היריכים שהחוט מתפצל שם לגי האחד פורש לצד עצם ימין האליה שקורין הנק"ש בלע"ז והשני לשמאלו והאמצעי הולך כדרכו עד סוף הזנב ומבין הפרשות והלאה לא מתקרי חוט השדרה להטריף בו שכבר הבהמה נסמך על ירכה ולא על חללה ואין צריך לחוט והא נמי מבין הפרשות ולמטה פסיק לה לאליה ובדק כל החוט הנשאר מבין הפרשות ולמעלה עד המוח של ראש שהוא יוצא משם:

מקום שהכליות יועצות. למעלה מן הפרשות הוא בברכות (דף סא.) אמרינן לב מבין כליות יועצות:

היכא דלייף. שמחובר מבחוץ לצד הגב ואינו פותח לצד הגב אלא לצד החלל מבקע את השדרה כולה לארכה:

שלמה תהוי. אפילו לאחר עריפה עולמית אלמא לא מצינו למיתבר גרמי ולמיבדק אי טרפה היא דניתי אחריתי:

מנא הא מילתא דאמור רבנן: "זיל בתר רובא?"

מנלן?

דכתיב: **"אחרי רבים להטות"**³⁶ (שמות כג, ב)!

רובא דאיתא קמן,

כגון: תשע חנויות,

וסנהדרין -

לא קא מיבעיא לן.

כי קא מיבעיא לן - רובא דליתיה קמן כגון: **"קטן וקטנה"** (יבמות קיא:),

מנלן?

אמר רבי אלעזר:

(סימן זמן שבח מכנש)

אתיא מרישא של עולה,

דאמר קרא: **"ונתח אותה לנתחיה"**³⁷ (ויקרא א, ו) -

אותה לנתחיה - ולא נתחיה לנתחים.

וניחוש שמא ניקב קרום של מוח!

אלא לאו משום דאמרינן: "זיל בתר רובא".

ממאי? דילמא דפלי ליה ובדק ליה!

ואי משום **"אותה לנתחיה"** ולא נתחיה לנתחים - הני מילי היכא דחתך ליה לגמרי,

אבל היכא דלייף - לית לן בה!

מר בריה דרבינא אמר:

אתיא משבירת עצם בפסח,

דאמר רחמנא: **"ועצם לא תשברו בו"**³⁸ (שמות יב, מז).

וניחוש שמא ניקב קרום של מוח!

אלא לאו משום דאמרינן: "זיל בתר רובא".

ממאי? דלמא: דמנח גומרתא עליה וקלי ליה ובדק ליה!

דתניא:

"המחתך בגידים והשורף בעצמות - אין בו משום שבירת עצם!"

רב נחמן בר יצחק אמר:

אתיא מאליה דאמר רחמנא: **"חלבו האליה תמימה"**³⁹ (ויקרא ג, ט),

ולחוש שמא נפסקה חוט השדרה!

אלא לאו משום דאמרינן: "זיל בתר רובא".

וכי תימא:

דמתתאי פסיק לה - **"לעומת העצה"** (ויקרא ג, ט) אמר רחמנא מקום שהכליות יועצות.

ממאי? דלמא דפתח לה ובדק לה,

ואי משום **"תמימה"** (ויקרא ג, ט) - הני מילי היכא דחתכה לגמרי,

אבל היכא דלייף לית לן בה!

רב ששת בריה דרב אידי אמר:

אתיא מעגלה ערופה,

דאמר רחמנא: **"הערופה"**⁴⁰ (דברים כא, ו) - כשהיא שלמה תיהוי.

³⁶ לא תהיה אחרי רבים לדעת ולא תענה על רב לנטת אחרי רבים להטות

³⁷ והפשיט את העלה ונתח אותה לנתחיה

³⁸ בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הפסח חוצה ועצם לא תשברו בו

³⁹ והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה חלבו האליה תמימה לעומת העצה וסידנה ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב

⁴⁰ וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל

רַש"י

מאי נפקא מינה. אי טרפה היא הא לאו קרבן הוא ומהערופה לא נפקא אלא שתהא לעולם כעין עריפה שלא ינתחנה לאברין אבל טרפות מחיים לא שמעינן מינה: **האמר רבי ינאי.** בקדושין (דף נו.) לענין לאסור בהנאה: **כפרה כתיב בה כקדשים.** כפר לעמד ישראל מה קדשים אסורין בהנאה אף היא אסורה בהנאה והיינו לענין טרפה מהותם תיפוק: **כשהיא שלמה.** שלא ינתחנה: **חטאת קרייה רחמנא.** (במדבר יט) למי נדה חטאת היא: **ודילמא חד מינייהו.** האי דעוזאזל טרפה הוא דבשלמא הך דלשם בדיק ליה לאחר שחיטה אלא חבירו משתלח לצוק ואין נשחט: **אין הגורל קובע לעזאזל אלא בראוי לשם.** שהרי בשעת הגורל אין ידוע איזה יעלה לשם הילכך שמעינן ממילא דטרפה לא מייתינן: **בדקינן ליה.** לאחר דחיינו לצוק: **אברים אברים.** ותו לא מצי בדק ליה דאין יכול לידע איזו שבירה מחיים: **קטליה.** הורגהו: **בבית האסורין.** שם עברתו אמו ואין לחוש שמא בא עליה אחר ששניהן לבדם היו עד הוכר העובר: **טרפה הוה.** ההרוג ואין זה ראוי ליהרג דגברא קטילא קטיל: **וכי תימא משום איבוד נשמה.** דהאי רוצח דלא לימות משום דבעינן ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה): **נינווליה.** להאי נהרג ואי לאו משתכח טרפה יהרג רוצח זה: **ואמאי.** ליחוש במקום סיף שהרגו בה נקב היה תחלה וטרפה הוא וגברא קטילא קטיל:

וְלִיחֻשׁ דִּלְמָא טְרַפָּה הִיא!
אֵלָא לָאו מְשׁוּם דְּאִמְרִינָן: "זִיל בְּתַר רוּבָא".

וְכִי תִימָא: מַאי נִפְקָא מִינָה?

הָא אִמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנְאִי:

'כִּפְרָה'⁴¹ (דברים כא, ח) כְּתִיב בְּהַ כְּקַדְשִׁים.

רַבָּה בַר רַב שִׁילָא אָמַר:

אֲתִיָּא מִפְּרָה אֲדוּמָה,

דְּאָמַר רַחֲמָנָא: "וְשָׁחַט וְשָׂרַף"⁴² (במדבר יט, ג) - מַה שְּׁחִיטָתָהּ כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה,
אֶף שְׂרִיפְתָּהּ כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה.

וְלִיחֻשׁ דִּלְמָא טְרַפָּה הִיא!

אֵלָא לָאו מְשׁוּם דְּאִמְרִינָן: "זִיל בְּתַר רוּבָא".

וְכִי תִימָא: מַאי נִפְקָא מִינָה?

"חֲטָאת"⁴³ (במדבר יט, ט) קְרִייה רַחֲמָנָא.

רַב אֲהָא בַר יַעֲקֹב אָמַר:

אֲתִיָּא מִשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלְחָה,

דְּרַחֲמָנָא אָמַר: "וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים"⁴⁴ (ויקרא טז, ז) שְׁיֵהוּ שְׁנֵיהֶם שְׁוִים.

וְלִיחֻשׁ^א דִּלְמָא חַד מִיַּנְיֵיהוּ טְרִיפָה הוּא!

אֵלָא לָאו מְשׁוּם דְּאִמְרִינָן: "זִיל בְּתַר רוּבָא".

וְכִי תִימָא: מַאי נִפְקָא לָן מִינָה?

הָא אִין גּוֹרֵל קוֹבֵעַ לְעֻזְאֻזֵל אֵלָא בְּדַבְרֵי הָרְאוּי לְשָׁם.

וְכִי תִימָא: דְּבַדְקִינָן לִיה - וְהִתְנִין:

"לֹא הָיָה מוֹעֵד לְמַחְצִית הַהָר עַד שְׁנַעֲשֶׂה אֲבָרִים אֲבָרִים" (יומא סז.).

רַב מְרִי אָמַר:

אֲתִיָּא מִ"מִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ"⁴⁵ (שמות כא, טו) דְּאָמַר רַחֲמָנָא קְטִילָהּ.

וְלִיחֻשׁ דִּלְמָא: לָאו אָבִיו הוּא!

אֵלָא לָאו מְשׁוּם דְּאִמְרִינָן: "זִיל בְּתַר רוּבָא", וְרוּב בְּעִילוֹת אַחַר הַבְּעַל.

מִמַּאי? דִּלְמָא כְּגוֹן שֶׁהִיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאִסוּרִין!

אֲפִילוּ הֲכִי, אִין אֲפּוֹטְרוֹפּוֹס לְעֵרִיּוֹת.

רַב כְּהֵנָא אָמַר:

אֲתִיָּא מֵהוּרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ,

דְּאָמַר רַחֲמָנָא קְטִילָהּ⁴⁶ (שמות כא, יב).

וְלִיחֻשׁ דִּלְמָא טְרַפָּה הוּא!

אֵלָא לָאו מְשׁוּם דְּאִמְרִינָן: "זִיל בְּתַר רוּבָא".

וְכִי תִימָא: דְּבַדְקִינָן לִיה - הָא קַא מִיַּנְוּוּל!

וְכִי תִימָא: מְשׁוּם אִיבּוּד נְשָׁמָה דֵּהִיא נִיַּנְוּוּלִיהּ - וְנִיחֻשׁ שְׁמָא בְּמִקּוּם סִיף נֶקֶב הוּא!

⁴¹ כִּפְרָה לְעַמּוּד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְהוָה וְאֵל תַּתֵּן דָּם נָקִי בְּקִרְבַּ עַמּוּד יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַר לָהֶם הַדָּם

⁴² וְנִתְתַּם אֹתָהּ אֶל אֱלֻעֵזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו

⁴³ וְאִסַּף אִישׁ טְהוֹר אֶת אִפְרָה הַפָּרָה וְהוֹנִיחַ מַחוּץ לְמַחֲנֶה בְּמִקּוּם טְהוֹר וְהִיטָה לְעֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נִדְּהָ חֲטָאת הוּא

⁴⁴ וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהַעֲמִיד אֹתָם לְפָנָי וְהוּא פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד

⁴⁵ וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמָת

⁴⁶ מִכָּה אִישׁ נָמֹת מוֹת יוֹמָת. וְעוֹד מִקּוּמוֹת.

רש"י

וכי תימא דבדקינן ליה. כלומר דכשנהרג על ידי עדותן ואח"כ הוזמו מישתעי קרא ונבדקיה קודם שנהרגם:

והתניא ברבי אומר. לא ידעינן מנו אלא אחד גדול בדורו היה ועל שם כך נקרא ברבי כדאשכחן בכיצד מעברין בעירוובין (דף נג.) אמר רבי אושעיא ברבי ובפ"ב (לקמן כח.) רבי אלעזר הקפר ברבי:

הרגו. קודם שהוזמו: **אין נהרגים.** דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה:

אתיא משחיטה עצמה. דאירי בה עד השתא:

דלמא במקום נקב קא שחיט. נקובת הושט במשהו אבל גרורת ברובא ואם חסרה בכאיסר טרפה באלו טרפות (לקמן דף מה.):

היכא דאפשר. לעמוד על בירור בודקין ולא סמכינן ארובא וצריכין לבדוק בהמה מכל י"ח טרפות אי נמי כגון קטן וקטנה דאפשר לנו להמתין עד שיגדלו ונדע שאינו סריס נמתין והנך כולחו משום דלא אפשר הוא:

לרבי מאיר. דלא אזיל בתר רובא הכי נמי דלא אכל בשרא משום דשמא במקום נקב קא שחיט:

פסח. דאמר רחמנא (שמות יב) ואכלו את הבשר ושלמים דאמר רחמנא (שם כט) ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכפרה תלויה אף באכילה מאי איכא למימר אלא ודאי אכיל דסמך ארובא היכא דלא אפשר ואפי' הכי פליג בקטן וקטנה משום דאפשר לדין נמי היכי ילפינן מיניה אלא ודאי הלכה למשה מסיני הא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר אי נמי אחרי רבים להטות (שם כג) משמע בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דמאי שנה האי מהאי ואהא מלתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאיתרמי דאיפרשה ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר (לעיל דף ט.) נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר:

רבינא אמר:

אתיא מעדים זוממין,

דאמר רחמנא "ועשיתם לו כאשר זמם" 47 וגו' (דברים יט, יט).

ולחוש דלמא הו' דאסהידו ביה טרפה הוה!

אלא לאו משום דאמרינן: "זיל בתר רובא".

וכי תימא: דבדקינן ליה - והתניא: "ברבי אומר: לא הרגו - נהרגין, הרגו - אין נהרגין"!

רב אשי אמר:

אתיא משחיטה עצמה,

דאמר רחמנא: 'שחוט ואכול' (@),

ולחוש שפא במקום נקב קא שחיט!

אלא לאו משום דאמרינן: "זיל בתר רובא".

אמר רב אשי אמריתא לשמעתיא קמיה דרב פהנא ואמרי לה רב פהנא קמיה דרב שימי:

ואמר ליה: ודלמא היכא דאפשר - אפשר, היכא דלא אפשר - לא אפשר.

דאי לא תימא הכי: לרבי מאיר דחייש למיעוטא, הכי נמי דלא אכיל בישרא!

וכי תימא: הכי נמי - אפסח וקדשים מאי איכא למימר?

יבא,

אלא, היכא דאפשר - אפשר,

היכא דלא אפשר - לא אפשר.

הכא נמי, היכא דאפשר - אפשר,

היכא דלא אפשר - לא אפשר.

.32 יב, א

רס"י

אי דידע דגמיר. שמכיר בו
 שמלומד בהלכות שחיטה:
 דידע דלא גמיר. שמכיר בו שאין
 יודע הלכות שחיטה:
 פשיטא. דראה מותר דהא לא
 שהה ולא דרס ולא ראה אסור
 שמא שהה או דרס:
 דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר.
 ואשמעינן דלא סמכינן אסתמא
 עד שיהא מכיר בו שיודע:
 מומחין הן. שאם לא היה
 מומחה לא היה שוחט:
 רוב מצויין אצל שחיטה. כלומר
 רוב השוחטין:

אמר רבי נחמן אמר רב:
 ראה אחד ששחט,
 אם ראהו מתחלה ועד סוף - מותר לאכול משחיטתו,
 ואם לאו - אסור לאכול משחיטתו.

היכי דמי?
 אי דידע דגמיר - למה לי "ראה"?
 ואי דידע דלא גמיר - פשיטא!

ואלא: דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר.

לימא: רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן!
 מי לא תניא: "הרי שמצא תדנגולת שחוטת בשוק,
 או שאמר לשלוחו: צא שחוט והלך ומצא שחוט" - חזקתו שחוט",
 אלא: אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן,
 הכא נמי לימא: רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן!

לעולם דידע דלא גמיר,
 וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר,
 מהו דתימא: מדהאי שפיר הך נמי שפיר,
 קא משמע לן: האי - אתרמוי איתרמי ליה,
 אידך - שמא שהה שמא דרס.

33. יב, א-ב

רש"י

[רוב מצויין אצל שחיטה - מומחין הן].

בְּעֵא מִינֵיהּ רַב דִּימֵי פֶר יוֹסֵף מֶרַב נַחְמָן:
הָאוֹמֵר לְשִׁלּוּחוֹ: "צֵא וְשַׁחֲט", וְהֵלֵךְ וּמָצָא שְׁחוּט - מֵהוּ?

אָמַר לוֹ: חֲזַקְתּוּ שְׁחוּט.

הָאוֹמֵר לְשִׁלּוּחוֹ: "צֵא וּתְרוֹם", וְהֵלֵךְ וּמָצָא תְרוֹם - מֵאֵי?

אָמַר לֵיהּ: אֵין חֲזַקְתּוּ תְרוֹם.

מֵה נִפְשֵׁךְ: אֵי חֲזַקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ - אֶפִּילוּ תְרוֹמָה נִמְי!
וְאֵי אֵין חֲזַקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ - אֶפִּילוּ שְׁחִיטָה נִמְי לֹא!

אָמַר לֵיהּ: לְכִי תִיכּוֹל עֲלֶיהָ פּוֹרָא דְמִלְחָא.
לְעוֹלָם: "אֵין חֲזַקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ",
וְשַׁחֲטָה - אֵי נִמְי דִּילְמָא אֵינֵשׁ אַחֲרִינָא שְׁמַע וְאֹזֵל שְׁחַט,
רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן.
תְרוֹמָה - דִּילְמָא אֵינֵשׁ אַחֲרִינָא שְׁמַע וְאֹזֵל תְרוֹם,
הָוּה לֵיהּ תְרוֹם שְׁלֹא מְדַעַת,
וְהַתְרוֹם שְׁלֹא מְדַעַת - אֵין תְרוֹמְתוֹ תְרוֹמָה.

לִימָא "רוב מצויין אצל שחיטה - מומחין הן" - תנאי היא!

דְתַנֵּי:

"הַרִי שְׁאָבְדוּ לוֹ גְדִיּוֹ וְתִרְנַגּוּלֵיוֹ, וְהֵלֵךְ וּמָצָאן שְׁחוּטִים:
רַבִּי יְהוּדָה: אוֹסֵר.

רַבִּי חֲנִינָא בְנוֹ שַׁל רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי: מֵתִיר.

אָמַר רַבִּי:

נִרְאִין דְבָרִים שַׁל רַבִּי יְהוּדָה - שְׁמָצָאן בְּאִשְׁפָּה,

וְדַבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בְנוֹ שַׁל רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי - שְׁמָצָאן בְּבֵית".

מֵאֵי לָאוּ בְהָא קְמִיפְלִגִי:

דְמַר סָבַר: אַמְרִינָן "רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן".

וְמַר סָבַר: לֹא אַמְרִינָן "רוב מצויין אצל שחיטה - מומחין הן"!

אָמַר רַב נַחְמָן פֶּר יִצְחָק:

לֹא, דְכוּלֵי עֲלָמָא: "רוב מצויין אצל שחיטה - מומחין הן",

וּבְבֵית - דְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי דְשֵׁרִי,

בְּאִשְׁפָּה שְׁבִשׁוּק - דְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי דְאָסוּר.

כִּי פְלִיגִי בְּאִשְׁפָּה שְׁבִבֵית:

מַר סָבַר: אָדָם עָשׂוּי לְהַטִּיל נְבִלְתוֹ בְּאִשְׁפָּה שְׁבִבֵית,

וְמַר סָבַר: אֵין אָדָם עָשׂוּי לְהַטִּיל נְבִלְתוֹ בְּאִשְׁפָּה שְׁבִבֵית.

אָמַר מַר:

"אָמַר רַבִּי:

נִרְאִין דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה שְׁמָצָאן בְּאִשְׁפָּה".

מֵאֵי "אִשְׁפָּה"?

אִילְמָא: אִשְׁפָּה שְׁבִשׁוּק - הָא אַמְרַת דְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי דְאָסוּר,

אִלָּא לָאוּ פְשִׁטָא בְּאִשְׁפָּה שְׁבִבֵית.

אִימָא סִיפָא: "וְדַבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בְנוֹ שַׁל רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי שְׁמָצָאן בְּבֵית",

מֵאֵי "בֵּית"?

אִילְמָא: בֵּית מְמֵשׁ - הָאמְרַת דְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי דְשֵׁרִי!

וְהֵלֵךְ. בַּעַל הַבַּיִת:
וּמָצָא תְרוֹם. וְלֹא יָדַע מִי תְרוֹמוֹ:
חֲזַקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ. כֹּל
הַשְׁלוּחוֹת עוֹשִׂין שְׁלִיחוֹתוֹ
וּמְחַזְקִין לְהוּ בַכֵּךְ מֵאַחַר
שֶׁנִּתְרַצּוּ בְשִׁלּוּחוֹתָם:
וְאִם אֵין עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ אֶפִּילוּ
בְּשַׁחֲטָה נִמְי לֹא. דְשִׁמְא לֹא
שְׁלוּחוֹ שַׁחַט אִלָּא אַחַר שְׁאִינוּ
בְּקִי בַהֲלָכוֹת שַׁחֲטָה:
לְכִי תִיכּוֹל עֲלֶיהָ כּוֹרָא דְמִלְחָא.
כְּשֶׁתְּמַדּוּד לִי כּוֹר שֶׁל מִלַּח בְּשַׁכֵּר
שְׁאוֹמֵר לֶךְ וּבְדִיחוֹתָא בַעֲלָמָא
הוּא:
אֵין חֲזַקָה כּוֹ. אִלָּא סַפֵּק עוֹשֶׂה
סַפֵּק אֵינוּ עוֹשֶׂה:
אֵי נִמְי שְׁמַע אֵינֵשׁ וְכוּ. אֶפִּילוּ
שְׁמַע אִישׁ אַחַר:
תְרוֹם שְׁלֹא מְדַעַת אֵינֵהּ תְרוֹמָה.
דְשִׁלּוּחוֹת דְתְרוֹמָה מִגַּם אַתְּם
אַתְרַבִּי (גִּיטִין דִּף כֵּג): אַתְּם גַּם
אַתְּם לְרַבּוֹת שְׁלוּחְכֶם וּמִינֵהּ מֵה
אַתְּם לְדַעַתְכֶם אִף שְׁלוּחְכֶם
לְדַעַתְכֶם: דֶּרֶךְ נְבִלוֹת לְהַשְׁלִיךְ
לְאִשְׁפָּה: מְדַקְאֵמַר רַבִּי נְרַאִין
דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּאִשְׁפָּה מְכַלל
דְּפִלִּיג רַבִּי חֲנִינָא אֶפִּילוּ בְּאִשְׁפָּה
וּמְדַקְאֵמַר דְבָרֵי רַבִּי חֲנִינָא בְּבֵית
מְכַלל דְּפִלִּיג רַבִּי יְהוּדָה אֶפִּילוּ
בְּבֵית:
דְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי דְשֵׁרִי.
דְרוּב מְצוּיִין אֶצֶל שַׁחֲטָה
מוֹמַחִין הֵם:
דְאָסוּר. דְכִיּוֹן דְהַשְׁלִיכְם שֵׁם
וְדֵאֵי נִתְנַבְּלָה בְשַׁחֲטָתָה בְּשִׁהִיָּה
אוּ בְדַרְסָה:
אֵין אָדָם עָשׂוּי לְהַטִּיל נְבִלְתוֹ
בְּאִשְׁפָּה שְׁבִבֵית. מְשׁוּם דְמַסְרַח
וְאִיכָא רִיחַ רַע:
וְהָא אַמְרַת דְכוּלֵי עֲלָמָא וְכוּ.
וּמֵאֵי נְרַאִין דְבָרֵי פְלוּנִי אוּ דְבָרֵי
פְלוּנִי וְהֵלֵךְ שְׁנִיחָם שׁוּיִן בַּה:
אִלָּא. פְשִׁטָא בְּאִשְׁפָּה דְקַתְנִי
הֵינֵנו אִשְׁפָּה שְׁבִבֵית דְּפִלִּיגִי בַּה
וְאִשְׁמוּעִינָן דְכַרְבִּי יְהוּדָה סְבִירָא
לֵיהּ:
הָא אַמְרַת לְכוּלֵי עֲלָמָא שֵׁרִי.
וּמֵאֵי נְרַאִין דְבָרֵי רַבִּי חֲנִינָא
דְּמַשְׁמַע אַבְל דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה
אֵין נְרַאִין רַבִּי יְהוּדָה נִמְי שֵׁרִי
בַּה:

אַלָּא פְּשִׁיטָא בְּאַשְׁפָּה שְׁבִיבִית,
קְשִׁיא דְרַבִּי אֲדָרְבִּי!

רַש"י

אלא פשיטא. מאי בית באשפה שבבית ובה פליגי ואשמועינן רבי דכרבי חנינא סבירא ליה: קשיא דרבי אדרבי. דברי שא נראו לו דברי רבי יהודה דאסר באשפה שבבית ובסיפא נראו לו דברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי דמתיר באשפה שבבית אם כן קשיא דרבי אדרבי: הכי קאמר. האי נראין דקאמר לא סברא דידיה הוא דאשמעינן ולא רואה אני קאמר אלא פלוגתייהו קמ"ל במאי פליגי והכי קאמר נראין דברי רבי יהודה האוסר אפילו לר' חנינא כשמצאן באשפה שבשוק דמודי רבי חנינא דאסירי ודברי רבי חנינא כו' כלומר שאף רבי חנינא המתיר אינו אלא כשמצאן באשפה שבבית ובה חולקין אבל באשפה שבשוק מודה רבי חנינא וממילא שמעינן מדאוקי פלוגתייהו באשפה שבבית מכלל שבבית שרו:

יבב

הכי קאמר:

נראין דברי רבי יהודה לרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי באשפה שבשוק, שאף רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית, אבל באשפה שבשוק - מודי ליה⁴⁸.

34. יב, ב

רפ"י

שמה קלקלו לא קתני. ואע"ג
דבדיעבד קמיירי כדקתני
ושחיטתן כשרה חוץ מחרש
שוטה וקטן:
אלא שמה יקלקלו. דמשמע
דמועדים הם לקלקל:

זאת אומרת אין מוסרין להם
חולין. כלומר אפי' חולין
לכתחלה ואפילו אחרים עומדים
על גבן:

מאן תנא דלא בעינן כוונה
לשחיטה. דהא חרש שוטה וקטן
לחתיכה בעלמא מכווני ואין
להם דעת להתכוין לשחיטה
וקתני וכולן שחטו וכו' דקאי
נמי אחרש שוטה וקטן והא
דפרכינן בריש פירקין (דף ב.): אי
נימא אחרש שוטה וקטן עלה
קאי ואם שחטו מבעי ליה הכי
פרכינן אי נימא אחרש שוטה
וקטן לחודיה קאי עלה קאי
מיניה קא סליק ואם שחטו
מיבעי ליה:

דמן חבריא. בני הישיבה:
כדרכה. כהוגן:

הוא תני לה. דאשכח מתניתא
וגרסה:

והוא אמר לה הלכה כרבי נתן.
הוא אמר לה מדעתו שהלכה
כרבי נתן:

והא בעינן מוליד ומביא. כדתנן
בפרק שני (לקמן ל.):

שהלכה ובאה כדרכה. שחתכה
בהליכתו והכתה בכותל וחזר
וחתכה והוא הדין נמי דמצוי
לתרוצי בסכין שיש בו חוץ
לצואר כמלא צואר דסגי ליה
בהליכתו לחודא כדלקמן (דף ל.):
אלא בכל דהו מהדר לאוקומי
אפילו באיזמל:

"חוג מחרש שוטה וקטן - שמה יקלקלו את שחיטתו".

"שמה קלקלו" - לא קתני,
אלא "שמה יקלקלו".

אמר רבא:

זאת אומרת: אין מוסרין להן חולין לכתחלה.

"וכולן ששחטו ואחרים רואים אותם - שחיטתן נשרה".

מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה?

אמר רבא:

רבי נתן היא.

דתני אושעיא זעירא דמן חבריא:

"זרק סבין לנועצה בכותל והלכה ושחטה בדרפה,

רבי נתן: מכשיר,

וחכמים: פוסלין".

הוא תני לה והוא אמר לה:

הלכה כרבי נתן.

והא בעינן 'מוליד ומביא'!

שהלכה ובאה בדרפה.

35. יב, ב - יג, א

רפ"י

אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַר אַבָּא:
בְּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן:
קָטָן:
יֵשׁ לֹא מַחְשָׁבָה,
אוֹ:
אִין לֹא מַחְשָׁבָה?

קָטָן יֵשׁ לֹא מַחְשָׁבָה אוֹ אִין לֹא מַחְשָׁבָה. כַּגּוֹן
בְּשַׁחֲטִית קְדָשִׁים דְּבַעֵי כּוּוֹנָה כְּדִילְפִינָן בְּשַׁמְעָתָא
קַמִּיתָא דְּזַבְחִים (דף ב.) וְשַׁחֲט קָטָן עוֹלָה לְשִׁמְהָ מִי
הוּיָא כּוּוֹנָה אוֹ לֹא:
אָמַר לִיה רַבִּי אַמִּי. לְרִי חֵיִיא בַר אַבָּא וְתַבְעֵי לִיה
מַעֲשָׂה אִי לֹא שְׁמִיעַ לְרִי יוֹחָנָן הֵךְ מִתְנִיתִין דְּלַקְמָן
הַאֲלוֹן וְהִרְמוֹן דִּתְנָן בַּהּ דִּישׁ לֵהֵן מַעֲשָׂה תַבְעֵי לִיה
נְמִי אִפִּילוֹ אִם יֵשׁ מַחְשָׁבָה עִם מַעֲשָׂה הַמוֹכִיחַ עֲלֵיהּ
שַׁכָּן הוּא כַּגּוֹן דְּקִימָא עוֹלָה בְּדָרוּם וְאִמְרַה רְרִינִי
מִבְּיָא לְצַפּוֹן לְשַׁחֲטָה לְעוֹלָה שְׁאִינָה כְּשֶׁרָה בְּדָרוּם
תַבְעֵי לִיה נְמִי אִי מְשִׁי לְהֵאֵי מַעֲשָׂה כּוּוֹנָה אוֹ לֹא:
מִי"ש מַעֲשָׂה. דְּפִשְׁטָא לִיה מְשוּם דְּשְׁמִיעַ לִיה הָא
דִּתְנָן בְּהַאֲלוֹן וְהִרְמוֹן דִּישׁ לְהֵם מַעֲשָׂה:
מַחְשָׁבָה נְמִי לֹא תַבְעֵי לִיה. וְתִפְשׁוּט לָהּ מִהֵיא
מִשְׁנָה גּוֹפָה דִּתְנָן בַּהּ אִין לְהֵם מַחְשָׁבָה:
הַאֲלוֹן. פְּרִי הוּא שְׁקוּרִין גְּלַאנִיץ:

שַׁחֲקוּם. נִקְבּוּ נִקְבּוּ קָטָן בְּצִדִּיהוֹן וְהוֹצִיאוּ הָאוֹכֵל
מִתּוֹךְ הַנִּקְבּ:
לְמוֹד בְּהֵם עֶפְרַי. כְּדָרְךְ שֶׁהִתְנוּקוֹת עוֹשִׂין לְשַׁחֲוֹק:
טַמְאִין. מִקְבֵּלִין טוֹמְאָה:
שִׁישׁ לֵהֵן מַעֲשָׂה. כַּגּוֹן זֶה שְׁמַעְשִׂיהוֹן מוֹכִיחִין דְּלִשְׁם
כָּלִי נִתְכוּוֹנוּ וְגַם הֵם אוֹמְרִים כֵּן וְיֵשׁ כַּאֲן מַעֲשָׂה
וּמַחְשָׁבָה הַמּוֹרִידִים אוֹתוֹ לְתוֹרַת כָּלִי:
וְאִין לֵהֵן מַחְשָׁבָה. כַּגּוֹן מִצָּא לְקַלִּיפַת אַגּוּז כְּמוֹ
שֶׁהִיא וְחָשִׁיב עֲלֵיהּ לְמוֹד אוֹ אִפִּילוֹ מִדָּד בַּהּ אִלֵּא
שֶׁלֹּא עָשָׂה בַּהּ מַעֲשָׂה לְשֵׁם כָּלִי וְאִם בֵּן דְּעַת חֶשֶׁב
עֲלֵיהּ טַמְאִין בְּמַחְשָׁבָה דִּתְנָן (כָּלִים פְּכִי"ה מ"ט) כֹּל
הַכָּלִים יוֹרְדִין לִידֵי טוֹמְאָתָן בְּמַחְשָׁבָה:
מַחְשָׁבָה גְּרִידָא לֹא קָא מְבַעֲיָא לִיה. דְּשְׁמִיעַ לִיה הָא:
מַחְשָׁבָתוֹ נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשִׂיו. לְפִי רֵאוּת עֵינֵינוּ אִבֵּל
אִין אִנּוּ יוֹדְעִין אִם עָשָׂה מַעֲשָׂה זֶה לְשֵׁם מַחְשָׁבָה זֶה:
וְאִתִּיּוֹה לְצַפּוֹן. וְלֹא אִמְרַה עַל שֵׁם כֵּךְ אִנִּי מוֹלִיכָה לְשֵׁם
לְפִי שְׁאִינָה כְּשֶׁרָה בְּדָרוּם:
אוֹ דְּלִמָּא מְקוּם הוּא דְּלֹא אִיתְרַמִּי לִיה. לֹא נִרְאָה
בְּעֵינֵינוּ מְקוּם הָרֵאוּן:
מִפְּנֵי הַכְּנִימָה. כִּיצוּמִישׁ שְׁבַפּוֹלִים וְעַדְשִׁים כְּמוֹ וְתֵהִי
הַכְּנִים (שְׁמוֹת ח):

אִינָן בְּכִי יוֹתָן. דְּלֹא נִיחָא לִיה בַּהֵאֵי טַל וְלֹא הוּוּה
הַכְּשֶׁר לְהוֹרִידִין לִידֵי טוֹמְאָתָן אִם יִגַּע בְּהֵם שְׂרַץ
לְאַחַר זְמַן דְּבַעֲיָנָן כִּי יוֹתָן דּוּמִיא דְּכִי יִתֵּן דְּנִיחָא
לִיה:
וְאִם נִתְכוּוֹן לְכַךְ. בִּין בְּשַׁעַת הַעֲלָאָה וּבִין לְאַחַר מִכָּאן
קוֹדֵם שֵׁינְגַב הַטַּל מְעַלִּיהֶם:
הָרִי הָן בְּכִי יוֹתָן. דִּהֲכִי אִמְרִינָן בְּדוּכְתָא אַחֲרִיתִי
עוֹדָהוּ הַטַּל עֲלֵיהוֹן וְשַׁמַּח הָרִי הָן בְּכִי יוֹתָן וְאִעִי"פ
שֶׁלֹּא נִתְכוּוֹן קוֹדֵם לְכָן אִלֵּא כְּשֶׁרָאָה שַׁמַּח:
הַעֲלוּם חֲשִׁ"ו. מִפְּנֵי הַכְּנִימָה:
אִעִי"פ שְׁנִתְכוּוֹן לְכַךְ. לְאַחַר שִׁירַד הַטַּל עֲלֵיהֶם:
אִינָן בְּכִי יוֹתָן. שְׁאִין מַחְשָׁבָתָם מַחְשָׁבָה וְהַכְּשֶׁר
בְּמַחְשָׁבָה תְּלוּי וְהֵאֵי מַעֲשָׂה דְּעֲלִיָּהּ לֹא מַעֲשָׂה הוּא
דְּמִפְּנֵי הַכְּנִימָה הַעֲלוּם:
לֹא שְׁנוּ. דְּאִפִּילוֹ נִתְכוּוֹנוּ לֹא הוּיָא כּוּוֹנָה:
אִלֵּא שְׁלֹא הִיפְךָ בְּהָן. לְאַחַר שִׁירַד הַטַּל עֲלֵיהֶם מִצַּד
זֶה כְּדִי שִׁיפּוֹל עֲלֵיהֶם מִצַּד אַחֵר:
אִבֵּל הִיפְךָ בְּהָן. דְּמַעֲשִׂיו מוֹכִיחִין אִעִי"פ שֶׁלֹּא פִירַשׁ
מַחְשָׁבָתוֹ הוֹאִיל וְנִיכְרַ שְׁדַעְתּוֹ לְכַךְ הָרִי הָן בְּכִי יוֹתָן
דְּאִי בְּשִׁפְרֵשׁ מַחְשָׁבָתוֹ בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה לֹא אִיצְטְרִיךְ
רַבִּי יוֹחָנָן לְאַשְׁמוּעֵינָן דִּהֵא בְּהֵאֵי תִנָּן דִּישׁ לֵהֵן
מַעֲשָׂה:

הַכִּי קָא מִיבְעִיא דְּאוּרִייתָא אוֹ דְּרַבְּנָן. הָא דְּאִמְרִינָן
וְשְׁמַעְתִּי מְרַבּוּתִי דְּמַחְשָׁבָתוֹ נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשִׂיו
הוּיָא מַחְשָׁבָה כְּאִילוֹ פִירַשָׁה בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה:
דְּאוּרִייתָא הִיא. וְסַמְכִין עֲלָהּ אִפִּילוֹ לְקוּלָא כַּגּוֹן
בְּעִינָן דְּלַעִיל בְּהִבִּיא עוֹלָה מְדָרוּם לְצַפּוֹן וּמְכַשְׂרִי:
אוֹ דְּרַבְּנָן. הִיא וְחוֹמְרָא בְּעֲלָמָא הוּא דְּאִמְרוּ רַבְּנָן
נִיְהוּי מַעֲשָׂה וְכִי הִיפְךָ בְּהָן נִיְהוּי הַכְּשֶׁר אִבֵּל
מִדְּאוּרִייתָא לֹא הוּיָ מַעֲשָׂה וְגַבִּי עוֹלָה דְּקוּלָא הוּא
לֹא אִמְרוּ כֵּן שֶׁלֹּא אִמְרוּ חֲכָמִים דְּבִרְיָהֶם לְהַקְל
מִדְּבִרֵי תוֹרָה דְּנִמְצָאוּ עוֹקְרִין אִלֵּא לְהַחְמִיר וְלַעֲשׂוֹת
סִיג:

יֵשׁ לֵהֵן מַעֲשָׂה. אִם עָשׂוּ מַעֲשָׂה מוֹכִיחַ עַל מַחְשָׁבָתָן
וּפִירְשׁוּ שַׁעַל דְּעַת כֵּן עוֹשִׂים וְכַדְפְּרִישִׁין לַעִיל שֶׁהִבִּיא
עוֹלָה לְצַפּוֹן וּפִירַשׁ שְׁמִפְנֵי שְׁדָרוּם פְּסוּל לָהּ הוּא
מִבְּיָאָה לְצַפּוֹן:

אָמַר לִיה רַבִּי אַמִּי:
וְתִבְעֵי לִיה מַעֲשָׂה!
מֵאִי שְׁנָא מַעֲשָׂה דְּלֹא קָא מְבַעֲיָא לִיה,
דִּתְנָן:
"יֵשׁ לֵהֵן מַעֲשָׂה" (כָּלִים יז, טו) - מַחְשָׁבָה נְמִי לֹא תִבְעֵי לִיה.

דִּתְנָן:
"אִין לֵהֵן מַחְשָׁבָה" (כָּלִים יז, טו),
דִּתְנָן:
"הַאֲלוֹן וְהִרְמוֹן וְהַאֲגוּז,
שְׁחָקוּם תִּינוּקוֹת לְמוֹד בְּהוֹן עֶפְרַי,
אוֹ שֶׁהִתְקִינוּם לְכַף מְאֻזְנִים - טַמְאִין,
מִפְּנֵי: שִׁישׁ לֵהֵן מַעֲשָׂה
וְאִין לֵהֵן מַחְשָׁבָה" (כָּלִים יז, טו)!

יג, א

אָמַר לִיה:
מַחְשָׁבָה גְּרִידָתָא - לֹא קָא מִיבְעֵיָא לִיה,
כִּי קָא מִיבְעֵיָא לִיה - מַחְשָׁבָתוֹ נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשִׂיו,
כַּגּוֹן: דִּהוּהוּ קִימָא עוֹלָה בְּדָרוּם, וְאִתִּיּוֹה בְּצַפּוֹן וְשַׁחֲטָהּ - מֵאִי?
מִדְּאִתִּיָּא בְּצַפּוֹן וְשַׁחֲט אִיכּוּזִין לָהּ,
אוֹ דִּילְמָא:
מְקוּם הוּא דְּלֹא אִיתְרַמִּי לִיה?

הָא נְמִי אָמְרָה רַבִּי יוֹחָנָן חֲדָא זִימְנָא,
דִּתְנָן:
"הַמְעַלָּה פִירוֹתֵיו לְגַג:
מִפְּנֵי הַכְּנִימָה וְיִרְדַּע עֲלֵיהֶם טַל - אִינָן בְּ"כִי יוֹתָן"⁴⁹ (וּיקְרָא יא, לז-לח),
וְאִם נִתְכוּוֹן לְכַךְ - הָרִי הוּ בְּ"כִי יוֹתָן".
הַעֲלוּם חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן:
אִפִּי עַל פִּי שְׁנִתְכוּוֹנוּ לְכַךְ - אִינָן בְּ"כִי יוֹתָן",
מִפְּנֵי: שִׁישׁ לֵהֵן מַעֲשָׂה,
וְאִין לֵהֵן מַחְשָׁבָה" (מְכַשְׂרִין ו, א).

וְאִמְרַה רַבִּי יוֹחָנָן:
לֹא שְׁנָא אִלֵּא שְׁלֹא הִיפְךָ בְּהָן,
אִבֵּל הִיפְךָ בְּהָן - הָרִי זֶה בְּ"כִי יוֹתָן".

הַכִּי קָא מִיבְעֵיָא לִיה:
דְּאוּרִייתָא,
אוֹ:
דְּרַבְּנָן?

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מִתְנִי הַכִּי:
אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַר אַבָּא:
בְּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן:
קָטָן יֵשׁ לֹא מַעֲשָׂה,
אוֹ:
אִין לֹא מַעֲשָׂה?

הַכִּי קָא מִיבְעֵיָא לִיה:
דְּאוּרִייתָא,
אוֹ:
דְּרַבְּנָן?

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מִתְנִי הַכִּי:
אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַר אַבָּא:
בְּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן:
קָטָן יֵשׁ לֹא מַעֲשָׂה,
אוֹ:
אִין לֹא מַעֲשָׂה?

⁴⁹ לֹא נְמִי יַבֵּל מִנְבַלְתָּם עַל מַל יָרַע וְרוּע אֲשֶׁר יָרַע טוֹהוֹר הוּא. לַח וְכִי יָתֵן מַיִם עַל יָרַע וְנִפְל מִנְבַלְתָּם עֲלֵיו טַמְאָה הוּא לְכָם

רפ"י

וּתִיבְעֵי לִיה מַחֲשָׁבָה. שחיטה גרידתא ופירש לשם עולה ושחיטה לאו מעשה מוכיח על המחשבה הוא שכל השחיטות שוות:

הַכִּי קָא מִיבְעִיא לִיה. הא דתנן (כלים פי"ז מט"ו) גבי חקיקת אלון ורמון יש להם מעשה:

דְּאֹרֵייתָא הִיא. וסמכינן עלה גבי שחיטת עולה ומכשרינן:

או דלמא דרבנן הוא. וחומרא הוא דאחמור רבנן לשווייה כלי ליטמא אבל גבי עולה דקולא הוא לא:

מדרבנן יש לו. ולחומרא גבי היפך בהם דהכשירן:

מדאורייתא אין לו. וגבי בעיין קמייתא דעולה לא סמכינן עלה:

אמר ליה רבי אמי:

וּתִיבְעֵי לִיה מַחֲשָׁבָה,

מאי שנא מחשבה דלא קא מיבעיא ליה,

דתנן:

"אין להן מחשבה" (כלים יז, טו),

מעשה נמי לא תיבעי ליה,

דתנן:

"יש להן מעשה".

הכי קא מיבעיא ליה:

דְּאֹרֵייתָא,

או:

דְּרַבְּנָן?

ופשיט: יש להן מעשה, ואפילו מדאורייתא.

אין להן מחשבה, ואפילו מדרבנן.

מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו - מדאורייתא אין לו, מדרבנן יש לו.

36. יג, א

רש"י

מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול. כלומר מנין למתעסק שפסול בקדשים כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט בקדשים שלא נתכוין לשום שחיטה אבל נתכוין לשום שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה: **זו בידינו היא.** מקרא זה הייתי יודע ומכאן אנו למדים שמצוה להתכוין ואני שאלתי לעכב מנין שאם לא נתכוין יהא פסול: **לרצונכם תזבחוהו.** שנה עליו הכתוב לעכב:

בְּעָא מִיְנִיה שְׁמוּאֵל מְרַב הוּנָא:
מִנִּין לְמַתְעַסֵּק בְּקַדְשִׁים שְׁהוּא פְּסוּל?

שְׁנַאמַר: **"וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר"**⁵⁰ (ויקרא א, ה) שְׁתֵּהא שְׁחִיטָה לְשֵׁם בֶּן בָּקָר.

אָמַר לוֹ: זו בִּידֵינוּ הִיא, לְעַכְבַּ מִנִּין?

אָמַר לִיה⁵¹: (ויקרא יט, ה) **"לְרִצּוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּהוּ"**⁵² - לְדַעְתְּכֶם וְבוֹחוֹ.

⁵⁰ וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד

⁵¹ על פי מסורת הש"ס. וילנא: (ת"ל)

⁵² וְכִי תִזְבְּחוּ וְנַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצּוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּהוּ

37. יג, א-ב

רש"י

מתני'

שחיטת עובד כוכבים. אפילו כהלכתה ואחרים רואין אותו: ומטמאה במשא. בגמרא פריך פשיטא:

גמ'

הא אמר. לקמן בהשוחט (דף לח:). דאפילו שחטה ישראל לצורך עובד כוכבים אסורה בהנאה שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: רבי אמי מתני הכי שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים. במין ישראל קא מיירי והך דוקיא דמתניתין הכי דייק מינה ולסיועי לתנא דברייתא ורבי אמי לא פליג אדרבי חיאי דודאי מתניתין דלא כרבי אליעזר אלא לא אצטריך ליה למידק דממילא שמעינן לה דמדקרי ליה נבלה ש"מ מותרת בהנאה:

תנינא להא דת"ר. וש"מ דהלכתא כברייתא מדמסייע ליה דוקיא דמתניתין:

שחיטת מין. דישראל וכ"ש דעובד כוכבים והא מתניתין מיהא בישראל קיימא מדקאמר פירותיו טבלים ובניו ממזרים: בסדר זרעים שנינו אומר היה רבי אליעזר פת כותי כבשר חזיר במסכת שביעית (פ"ח מ"י):

ספריו. תורה נביאים וכתובים שכתבן מין:

כספרי קוסמין. נביאי הבעל דלשם עבודת כוכבים כתבו והכי נמי אמרינן במסכת גיטין (דף מה:). ספר תורה שכתבו מין ישרף:

בניו ממזרים. שאינו מקפיד על אשתו ומפקירה:

מתניתין

שחיטת עובד כוכבים - נבלה, ומטמאה במשא.

גמרא

"נבלה" - אין, איסור הנאה - לא.

מאן תנא?

אמר רבי חיאי ברבי אבא אמר רבי יוחנן:

דלא כרבי אליעזר,

דאי רבי אליעזר - האמר: "סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים" (חולין לח:)!:

רבי אמי אמר:

הכי קתני: "שחיטת עובד כוכבים - נבלה",

הא דמין - לעבודת כוכבים.

תנינא להא דתננו רבנן:

"שחיטת מין - לעבודת כוכבים,

פיתו - פת בותי,

יינו - יין נסך,

ספריו - ספרי קוסמין,

פירותיו - טבליו,

ויש אומרים:

אף בניו ממזרין".

יג, ב

ותנא קמא?

אשתו לא מפקר.

38. יג, ב

רפ"י

מין. זה האדוק בעבודת כוכבים ומין ישראל חמור ממומר לעבודת כוכבים שהמין אדוק בה וכל מחשבותיו לה:
אין רוב עובדי כוכבים מינין.
 הלכך הוּוּ להו מינין מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן:
אמר רב יוסף בר מניומי אין מינין באומות עובדי כוכבים.
 כלומר אין תורת מין על מין עובד כוכבים:
דעובד כוכבים מבעיא. כ"ש שאדוק דסתם מחשבותיו לה ואסורה בהנאה:
למורידין. בבור דאמרינן באין מעמידין (ע"ז דף כו:): המינים מורידין אותן לבור כו' אבל העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה אפילו ישראל לא מעלין ולא מורידין:
לקבל מהן קרבן. דמקבלין קרבן מכולן ומקריבין אותו למזבח אבל במין ישראל לא כדקתני סיפא דהך מתניתא חוץ מן המומר לנסך את היין ואע"פ שאינו מומר לשאר מצות והביא קרבן אין מקבלין הימנו כדתריצנא לעיל בפירקין (דף ה.):
בכס חלקתי. להוציא את המומר:
ולא בעובדי כוכבים. דאפילו המינין כשרין ואע"ג דבהדיא תנא לה בהא מתניתא ליכא למיפרך תנינא משום דלאו לכולי עלמא שמייע להו מתניתא אבל במידי דתנא במתניתין כי אמר לה אמורא פריך עליה מאי קמ"ל תנינא:
איש איש. מבית ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יקריב קרבנו וגו':

אמר מר:

"שחיטת עובד כוכבים - נבלה".

וניחוש שפא מין הוא!

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

אין מינין באומות עובדי כוכבים.

והא קא חזינן דאיכא!

אימא: אין רוב עובדי כוכבים מינין.

סבר לה כי הא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

נכרים שבחוצה לארץ - לאו עובדי עבודת כוכבים הן,

אלא מנהג אבותיהן בידיהן.

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן:

אין מינין באומות עובדי כוכבים.

למאי?

אילמא לשחיטה - השתא שחיטת מין דישראל אמרת אסירא, דעובד כוכבים מבעיא?!

אלא ל"מורידין" (עבודה זרה כו:): השתא דישראל מורידין, דעובדי כוכבים מבעיא?!

אמר רב עוקבא בר חמא:

לקבל מהו קרבן,

דתניא:

"מכס" 53 (ויקרא א, ב) - ולא בולגם,

להוציא את המומר.

"מכס" - בכס חלקתי,

ולא בעובדי כוכבים".

ממאי?

דלמא הכי קאמר:

מישראל: מצדיקי - קבל,

מרשיעי - לא תקבל.

אבל בעובדי כוכבים: כלל כלל לא.

לא סלקא דעתך!

דתניא:

"איש" 54 (ויקרא כב, יח) - מה תלמוד לומר "איש איש"?

לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות בישראל".

⁵³ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מקם קרבן ליהוה מן הבמה מן הקקר ומן הצאן תקריבו את קרבנם
⁵⁴ דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו ליהוה לעלה

39. יג, ב

רס"י

מטמאה במשא. כדכתיב (ויקרא יא) והנושא את נבלתה ואע"פ שלא נגע:
הכי קתני. שחיתת סתם עובד כוכבים אין מטמא אלא במשא אבל יש שחיתת עובד כוכבים שמטמאה אפילו באהל:
כר' יהודה בן בתירא. לקמן מפרש ואזיל:
איכא דאמרי וכו'. הכי משמע מתניתין אין טומאה בשחיתת עובד כוכבים אלא כשאר נבילות דמטמאין במשא אבל אין אהל בשום שחיתת עובד כוכבים ואפילו שחט לעבודת כוכבים לישנא אחרינא הכי משמע שחיתת עובד כוכבים נבלה וטומאתה כשאר נבילות והא דקתני ומטמאה במשא אתקרובת עבודת כוכבים קאי והכי קאמר ועוד יש שחיתת אחרת שהיא כזו כלומר אינה חמורה מזו שאינה מטמאה אלא במשא כזו:

"ומטמאה במשא".

פשיטא!

כיון דנבלה היא מטמאה במשא!

אמר רבא:

הכי קתני: זו - מטמאה במשא,

ויש לה אחרת - שהיא מטמאה אפילו באהל,

ואיזו זו?

תקרוכת עבודת כוכבים,

וכרבי יהודה בן בתירא.

איכא דאמרי:

אמר רבא:

הכי קתני: זו - מטמאה במשא,

ויש לה אחרת שהיא כזו - שמטמאה במשא,

ואינה מטמאה באהל

ואיזו זו? תקרוכת עבודת כוכבים,

ודלא כרבי יהודה בן בתירא.

דתניא:

"רבי יהודה בן בתירא אומר:

מנין לתקרוכת עבודת כוכבים שהיא מטמאה באהל?

שנאמר: "ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים" (תהילים קו, כח) -

מה מות - מטמא באהל,

אף תקרוכת עבודת כוכבים - מטמאה באהל".

40. יג, ב

רש"י

לכתחלה לא. ישחוט בלילה
שמא לא ישחוט רובא והוא לא
ידע:

בין בראש הגג בין בראש
הספינה. ואע"ג דתנן בהשוחט
(לקמן דף מא.) אין שוחטין לא
לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא
לימרו לשר של ים הוא שוחט
ולא לתוך כלים דלא לימרו
הואיל ומקבל את הדם לזורקו
לעבודת כוכבים הוא צריך אפ"ה
בראש הגג שוחטין ואין חוששין
לשמא יאמרו לצבא השמים עלה
לשחוט או אם מקבל בכלי הכל
יודעין שאי אפשר לו לטנף את
הגג ואין כאן חשד ובספינה נמי
הכל יודעים דכיון דבספינה הוא
על כרחו הוא שוחט לתוך הים
שאי אפשר לו לטנף את הספינה:
אר"פ. הא דקתני שוחטין בלילה
לכתחלה בשאבוקה כנגדו
ומתניתין בלא אבוקה: מתניתין
תנא לילה וסומא בהדי הדדי:

מתניתין

השוחט בלילה,
ובו הסומא ששחט - שחיתתו בשרה.

גמרא

"השוחט" - דיעבד אין,
לכתחלה לא.

ורמינהי:

"לעולם, שוחטין: בין ביום,

ובין בלילה,

בין בראש הגג,

בין בראש הספינה!"

אמר רב פפא:

בשאבוקה כנגדו.

אמר רב אשי:

דיקא נמי,

דקתני התם דומיא דיום,

והכא דומיא דסומא שמע מינה:

41. יד, א

רס"י

יד, א

מתניתין

השוחט בשבת וביום הכיפורים,
אף על פי שמתחייב בנפשו - שחיתתו כשירה.

גמרא

אמר רב הונא:

דרש חייא בר רב משמיה דרב:

אסורה באכילה ליומא,

ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא.

הי רבי יהודה?

אמר רבי אבא:

רבי יהודה דהכנה היא,

דתנן:

"מחתיבין: את הדילועין לפני הבהמה,

ואת הנבלה לפני הכלבים.

רבי יהודה אומר:

אם לא היתה נבלה מערב שבת - אסורה,

לפי שאינה מן המוכן" (שבת קנ"ג) - אלמא: כיון דלא איתכן מאתמול אסורה,

הכא נמי, כיון דלא איתכן מאתמול - אסורה.

אמר ליה אביי:

מי דמי?

התם - מעיקרא מוכן לאדם, והשתא מוכן לכלבים,

הכא - מעיקרא מוכן לאדם, והשתא מוכן לאדם!

מי סברת בהמה בחייה לאכילה עומדת?!

בהמה בחייה - לגדל עומדת.

אי הכי, בהמה לרבי יהודה ביום טוב היכי שחטין?!

אמר לו:

עומדת לאכילה, ועומדת לגדל,

נשחטה - הובררה דלאכילה עומדת,

לא נשחטה - הובררה דלגדל עומדת.

והא לית ליה לרבי יהודה 'ברירה'!

מנא לן?

אי נימא מדתנא:

"הלוקח יין מבין הכותים,

אומר: שני לוגין שאני עתיד להפריש - הרי הו תרומה,

- מעשר ראשון,

תשעה ...

- מעשר שני,

ומיחל - ושותה מיד,

דברי דבי מאיר.

רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון: אוסרין."

התם כדקתני טעמא:

"אמרו לו לרבי מאיר:

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע?!

אמר להו לבשיבקע!"

יד, ב

מתני'

ביום הכפורים. מתחייב כרת:

גמ'

אסורה באכילה. משום שחיתת

שבת:

ליומא. ואפילו בא לאכול בשר חי:

ונסבין חבריא. בני הישיבה עלה על

דעתם לומר דמתני' דפירשה רב

דאסורה באכילה ליומא משום

דקסבר מתני' רבי יהודה היא ודייק

טעמא לקמן מדקתני שבת דומיא

דיום הכפורים אלמא אסורה

באכילה ליומא ס"ל לתנא דמתניתין:

הי רבי יהודה. מאיזו משנת רבי

יהודה שמע רב דאסורה באכילה

ליומא:

את הדילועין. התלושין:

ואת הנבלה. אפילו מתה היום

בשבת:

שאינה מן המוכן. אתמול כשקדש

היום לא היתה עומדת למאכל

כלבים:

דלא איתכן. דלא אזדמנה לכך:

הכא. במתניתין נמי אתמול לא היתה

עומדת לכך כדמפרש ואזיל לקמיה

דלגדל ולדות היתה עומדת ואסורה

משום מוקצה ומוקצה אסורה

מדרבנן:

נשחטה. כשהיא שחוטה מבורר

דלאכילה עומדת:

לא נשחטה. כגון זו שלא שחטה

אתמול ומסתמא לא הניחה על מנת

לשחטה בשבת הלכך הובררה

כשקדש היום דלגדל עומדת:

והא לית ליה לרבי יהודה ברירה. ואי

בהמה בחייה לאו לאכילה לחודה

קיימא כי שחית לה ביום טוב היכי

מישתריא דלמא מאתמול דעתיה

לגדל הוה:

הלוקח יין מבין הכותים. לאשמועינן

דכותים חשודין על התרומה ואינן

כעמי הארץ שהלוקח מהן א"צ

להפריש תרומה גדולה כדתנן (סוטה

דף מח.) לפי ששלח יוחנן כהן גדול

בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין

אלא תרומה גדולה בלבד אלמא

אתרומה לא חשידי ואשמועינן הכא

דכותים חשידי אתרומה כדקתני שני

לוגין שאני עתיד להפריש כו' ומשנה

זו קודם תקנה דגזרו על יינם נשנית:

אומר שני לוגין כו'. אם אין לו כלים

להפריש (כו') או שהיתה חשיכה בליל

שבת שאין שהות להפריש:

הרי הן תרומה. בתוכו למאה לוג:

ומיחל. המעשר שני הואיל ויכול

לתקנו באמירה בעלמא ולומר הרי

הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך

הבית לא התירו לו חכמים לשתותו

ולסמוך על הברירה אבל בתרומה

ושאר מעשרות סמכינן אברירה

ולאחר השבת כשיפרישם אמרינן

הוברר הדבר שזו היא התרומה וזה

לא שתה אלא חולין:

אוסרין. אלמא לרבי יהודה לית ליה

ברירה וחייש שמא תרומה שתה:

התם. טעמא לאו משום דאין ברירה

הוא אלא דחייש לשמא יבקע הנוד

והוברר שלא היה עתיד לבא לידי

הפרשה ושתה טבלים למפרע:

לכשיבקע. נראה כלומר דלא חיישינן

להכי:

אינו. שם חכם:

רַש"י

אין אדם מתנה. בעירובין (דף לו:) אמרינן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין אחד בסוף אלפים למזרח עירו ואחד בסוף אלפים למערב ואומר אם בא חכם למזרח שהיה חכם עתיד לבא ממקום אחר ולשבות חוץ לתחום ולדרוש עירובי של מזרח יקנה לי שבתה למזרח ואהיה שבת במקום עירובי ויש לי משם והלאה אלפים ואם יגידו לי שבא חכם למערב יקנה עירובי שבמערב בא לכאן ולכאן אם יבאו שני חכמים זה למזרח וזה למערב לאיזה מהם שארצה אבחר הליכתי ועל שם ברירה של מחר יקנה לי עירובי היום דכל קניית עירוב בין השמשות היא ותניו אינו דפליג רבי יהודה אסיפא דקתני בא לכאן ולכאן וקאמר רבי יהודה אין אדם מתנה על שני דברים שני חכמים:

אלא אם בא חכם כו'. על חכם אחד שבא ואין ידוע לו לאיזו רוח יבא מתנה:

והוינן בה מאי שני כו' דאין ברירה. כשיבא למחר למזרח שמא בין השמשות לא היתה דעתו לכך וקנה לו עירובו של מערב והרי הוא כמי ששבת במערב וממקום אותה שבתה יש לו אלפים לכל רוח ונמצאו האלפים האחרונות המזרחיות כלות לביתו ואין לו מביתו ולמזרח אפי' פסיעה אחת:

מזרח ומערב נמי. כשהתנה על חכם אחד ותלה תנאו בביאת חכם נמי אין ברירה דאם בא חכם למזרח לאחר שקדש היום שמא כשקדש היום היה בדעתו למערב וזה תלה בדעתו של חכם והחכם יכול לילך בשבת ארבעת אלפים אמה כדאמרינן בעירובין (דף מט:) אם ראה שחשכה והיה מכיר אילן או גדר שהוא בסוף אלפים אמה אומר שבייתו בעיקרו ומהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים ומעיקרו ולהלן אלפים והכא נמי איכא למימר חכם זה בשעת קניית עירוב לא בא למזרח עדיין ודעתו היה למערב:

ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם. מתניתין בהכי עסקינן שכבר בא חכם קודם קנין העירוב אבל זה לא ידע להיכן בא ואין כאן צריך ברירה שכך מתנה לצד שהחכם בא יהא עירובי קונה ואין הדבר תלוי אלא גלויי מילתא כשיגידו למחר שבמזרח בא נמצא שקנה עירוב המזרחי:

שבריהן ניטלין. אפילו נשתברו היום בשבת:

שיהו עושין בהן מעין מלאכה. שתהא תורת כלי עליהם:

מעין מלאכה. כלומר אע"פ שאין ראויה למלאכה ממש אלא לכסוי בעלמא:

מעין מלאכתן. הראשונה:

מקפה. תבשיל עב דהיינו מעין עיסה:

הכא נמי. כיון דלא איתכן מאתמול לאכילה:

הכא מעיקרא אוכלא. דע"כ בהמה בחייה לאכילה עומדת כדאוקמינן לעיל דאי לגדל בהמה לרבי יהודה היכי שחטינן ב"י:

דאיפרת. נשבר ונפרש וחבירו (בפרק בהמה המקשה) (לקמן דף עג.) חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו:

ש"ד. דלאו נולד חשבינן ליה:

סחיטה. אב מלאכה היא:

אסורין. וטעמא דמשקין שזבו אסורין מפרשינן בשמעתא קמיינתא דביצה (דף ג.) גזירה שמא יסחוט:

אם לאוכלין היוצא מהם מותר. אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוט היוצא מהם מותר דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו בשתייה היום אתי לסחוט דהא לאו להכי קיימי:

ואם למשקין. הואיל ונתקיימה מחשבתו אי שרית להו כשזבו איכא למיגזר בהו שמא יסחוט דהא להכי קיימי שמע מינה מיהא דמשום נולד לא אסר להו רבי יהודה:

מודה רבי יהודה בסלי זיתים וענבים. שאפילו הצניען לאכילה הואיל ורוב בני אדם סוחטין אותם האי נמי ממליך עליהו ואי שרית למשקין שזבו מהן אתי למיסחט:

כיון דלהכי קיימי. סתם ענבים:

יהיב דעתיה. עליהו למשקין וכי הוו משקין הוה ליה נתקיימה מחשבתו וגזרה שמא יסחוט ופלוגתייהו בתותים ורימונים:

ה"נ כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה. דאי משחטה אכיל לה וכיון דדעתיה בהכי גזרינן בה נמי אי שרית ליה באכילה אתי לכתחלה למישחט:

מידי הוא טעמא אלא לרב. האי שנויא אליבא דרב משנינן לה דאיהו אמר לרבי יהודה אסורה באכילה ליומא:

חלוק היה. ומתיר והכא נמי אמאי אסורה ליומא:

נר חדש. שלא הדליקו בו מעולם נר של חרס וכשהוא חדש חזי למרמי ביה פירי:

אבל לא ישן. דמוקצה הוא מחמת מיאוס שהדעת קצה בו והך בהמה נמי כשקדש היום היא מוקצה מחמת אבר מן החי שלא נשחטה:

אימר דשמעת ליה כו'. דמידי דמאיס מקצה איניש מדעתיה לגמרי:

אלא, מדתני איי, דתני איי:

"רבי יהודה אומר:

אין אדם מתנה על שני דברים נאחד, אלא, אם בא חכם למזרח - עירובו למזרח, למערב - עירובו למערב,

ואילו לכאן ולכאן - לא."

והוינן בה: מאי שניא "לכאן ולכאן דלא"? דאין ברירה, מזרח ומערב - נמי אין ברירה! ואמר רבי יוחנן: וכבר בא חכם.

אלא אמר רב יוסף:

רבי יהודה דכלים היא,

דתנן:

"כל הכלים ניטלין בשבת:

שבדיהו ניטלין ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה:

שבדי עריבה - לבסות בהן פי חבית,

שבדי זנוכית - לבסות בהן פי הפך.

רבי יהודה אומר:

ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן:

שבדי עריבה - לצוק לתוכן מקפה,

שבדי זנוכית - לצוק לתוכן שמו" (שבת קכד:).

"מעין מלאכתן" - אין,

מעין מלאכה אחרת - לא.

אלמא: כיון דלא איתכן מאתמול להך מלאכה - אסירי,

הכא נמי, כיון דלא איתכן מאתמול - אסורה.

אמר ליה אביי:

מי דמי?!

התם - מעיקרא פלי, והשתא שבר פלי, והוה ליה נולד ואסור,

הכא - מעיקרא אוכלא, ולבסוף אוכל, אוכלא דאיפרת הוא,

ושמעין ליה לרבי יהודה דאמר אוכלא דאיפרת שפיר דמי,

דתנן:

"אין סוחטין את הפירות להוציא מהו משקין,

ואם יצאו מעצמן - אסורין.

רבי יהודה אומר:

אם לאוכלין - היוצא מהו מותר,

ואם למשקין - היוצא מהו אסור" (שבת קמג:)

לאו אתמר עליה:

אמר רבי יהודה אמר שמואל:

מודה הוה רבי יהודה לחכמים בסלי זיתים וענבים,

אלמא: כיון דלשחיטה קיימי יהיב דעתיה,

הכא נמי, כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה.

מידי הוא טעמא אלא לרב,

האמר רב: חלוק היה רבי יהודה אפילו בסלי זיתים וענבים!

אלא אמר רב ששת בריה דרב אידי:

רבי יהודה דנרות היא,

דתניא:

"מתלטלין נר חדש,

אבל לא ישן,

דברי רבי יהודה."

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס,

מוקצה מחמת איסור - מי שמעת ליה!?

רפ"י

כל הנרות של מתכת מטלטלים. דשל מתכות לא מאיסי אפילו ישנים כגון של נחושת וכיוצא בהן:

הדולק בשבת. שהיה נר דולק בו בין השמשות דמוקצה מחמת איסור שאסור לכבות הנר נאסר גם הוא לטלטל וכיון שהוקצה לבין השמשות הוקצה לכל היום. בידיים. שהדליקו בו הנר אבל בהמה דממלא מידחיא אימר דהדר חזיא:

יאכל. הוא עצמו ובו ביום ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו דהא דאמרינן בעלמא לערב בכדי שיעשו לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ובמזיד דאיכא חיובא דלא נמטייה הנאה מאיסורא אבל בשוגג לא:

במזיד. דאיכא איסורא:

לא יאכל. בו ביום עד שתחשך ובכדי שיעשו והוא הדין לאחרים נמי דאסור למיכליה בו ביום דטעמא משום דלא נמטייה הנאה מאיסורא הוא וכי שהי לאורחא בכדי שיעשו לא מטי לו הנאה מיניה ואידי דתנא רישא בדידיה דאשמעינן רבותא להתירא תנא נמי סיפא בדידיה:

רבי יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת. ולא בשבת וה"ה לאחרני דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא עבירה מיהא איכא ובעינן בכדי שיעשו דלא נימטייה הנאה מעבירה ואידי דבעי למתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה אבל לאחרני שרי דאיהו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל אחריני לא תנא רישא נמי בדידיה ומתניתין נמי דקתני אסורה באכילה ליומיה לדידיה ולאחריני בשוגג מתוקמא ורבי יהודה היא ולקמן פריך והא מתחייב בנפשו קתני והא ליכא למימר רישא נמי דוקא איהו אבל אחריני שרו בו ביום ואיהו אסור משום דקנסו שוגג אטו מזיד ומתניתין דאסר ליה ליומיה אפילו לאחרני לאו רבי יהודה היא דא"כ דקנסא דרישא אטו מזיד הוא אמאי משתרי הוא לאורתא הא קתני גבי מזיד לא יאכל עולמית אלא טעמא משום דלא ליתנהי מעבירה הוא ולא שטא הוא ולא שטא אחריני:

ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת. בכדי שיעשו כ"י יהודה דמשוי ליה עבירה אף בשוגג ועדיפא מדרבי יהודה דאילו רבי יהודה שרי ליה לאורתא אפי' לדידיה דלא קניס שוגג אטו מזיד ורבי יוחנן קניס שוגג אטו מזיד הלכך איהו דעבד איסורא קנסו רבנן אחריני דלא עבדי איסורא לא קנסו אלא בכדי שיעשו ימתינו דלא ניתנה מעבירה:

במזיד לא יאכל עולמית כו'. לאו משום קנסא הוא דהא אחריני לא עבד איסורא אלא מקראי יליף לה רבי יוחנן בכתובות באלו נערוות (דף לד:) ובב"ק בפרק מרובה (דף עא.) ושמרתם את השבת כי קדש וגוי' מה קדש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורים באכילה יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי ולא בשוגג:

ונוקמה במזיד ור"מ היא. דאמר אסורה ליומא:

מה יום הכפורים כו'. לא יאכל בו ביום דהא יום עינוי הוא:

ונוקמה כ"י יוחנן הסנדלר דאמר כו'. לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים. ואית דמפרשי דהאי במזיד לא יאכל דרבי מאיר ובשוגג לא יאכל דרבי יהודה לא יאכל הוא אבל לאחרים שרי והאי אסורה באכילה ליומיה דקאמר רב נמי לדידיה קאמר אבל לאחרני שרי ולא מילתא דהא דומיא דיום הכפורים קתני דלא שטא לו ולא שטא לאחרים אסור ועוד אסורה באכילה ליומא לגמרי משמע:

אין,

דתנן⁵⁵:

"רבי יהודה אומר:

כל נרות של מתכת - מטלטלין,

חוק: מן הנר שהדליקו בו באותה שבת."

ודלמא שאני התם דהוא דחי ליה בידיים!

אף אומר רב אשי:

רבי יהודה דמבשל היא.

דתנן⁵⁶:

"המבשל בשבת:

בשוגג - יאכל,

במזיד - לא יאכל,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בשוגג - יאכל במוצאי שבת,

במזיד - לא יאכל עולמית.

רבי יוחנן הסנדלר אומר:

בשוגג - יאכל למוצאי שבת לאחרים, ולא לו.

במזיד - לא יאכל עולמית, לא לו ולא לאחרים."

ונוקמה במזיד, ורבי מאיר!

לא סלקא דעתך,

דקתני דומיא דיום הכפורים,

מה יום הכפורים לא שטא בשוגג ולא שטא במזיד - לא אכיל,

אף הקא נמי, לא שטא בשוגג ולא שטא במזיד לא אכיל.

ומי מצית מוקמת לה בשוגג ורבי יהודה!?

והא **"אף על פי שמתחייב בנפשו" קתני!**

הכי קאמר:

אף על פי דבמזיד מתחייב בנפשו הוא,

הכא דבשוגג - שחיתתו כשרה.

ונוקמה כרבי יוחנן הסנדלר דאמר: לא שטא בשוגג ולא שטא במזיד לא אכיל!

רבי יוחנן הסנדלר קמפליג במוצאי שבת **"לאחרים ולא לו"**,

תנא דידן - **"שחיתתו כשרה" קתני, לא שטא לו ולא שטא לאחרים!**

תני תנא קמיה דרב:

"המבשל בשבת:

בשוגג - יאכל,

במזיד - לא יאכל."

ומשתיק ליה רב.

מאי טעמא משתיק ליה?

⁵⁵ מסורת הש"ס הגיה דתניא, כי אין כזאת משנה. וכבר הזכרנו שלעיתים הגמרא קוראת לברייתא בשם "תנן".

⁵⁶ מסורת הש"ס הגיה דתניא, כי אין כזאת משנה.

רַבִּי

כי מורי להו רב לתלמידיה. במבשל בשבת הוראה ביחיד מורי להו כרבי מאיר דמיקל:

בפירקא. ביום השבת ברבים:

וכי תימא תנא בפירקיה תנא קמיה. ברבים היה שונה משנה זו ביום הדרשה וחייש רב לעמי הארץ שלא ישמעו קולו:

אטו. בני הכנסת הבאים לשמוע מה שהיה רב דורש:

לתנא צייתי. כלומר הם מטיין אוזן לשמוע מן התלמידים היושבים שם ושונין איש משנתו לעצמו:

לאמורא. שהיה עומד בפני רב ומשמיע לרבים מה שראש הדרשה לוחש לו אליו היו שומעין:

עד כאן לא קשרי ר"מ. אלא במבשל בשוגג דכיון דאיסור שבת ליכא דשוגג הוא איסור מוקצה נמי ליכא דמעיקרא הוי חזי לכוס חיה:

אבל שוחט בשוגג. נהי דאיסור שבת ליכא משום מוקצה מיהא אסורה דבין השמשות לא הויא חזיא לכוס. כל אכילה שלא כדרכה קרי כוסס כמו (ברכות דף לו.) הכוסס את החיטין הכוסס את האורז כס פילפלי ביומא דכפורי (שם דף לו.):

הא ר"מ שרי. מדאיצטריך לאוקמה כרבי יהודה מכלל דקסבר רב דר"מ שרי:

שהיה לו חולה. מעייש דכיון דשוגג הוא כדאוקמינן וליכא איסור שבת איסור מוקצה נמי ליכא דעומדת לשחיטה היתה בין השמשות ואפילו בשבת משום דחולי דפיקוח נפש דוחה את השבת:

מ"ט דרבי יהודה. הא אפי' במזיד איסור שבת ליכא וכ"ש בשוגג:

והבריא. היום בשבת איסור מוקצה ליכא דהא בין השמשות חולה היה הלכך לר"מ דלאו משוי שוגג דאיסור שבת שרי ולרבי יהודה אסור דאיסור שבת דשוגג איכא דהא הבריא:

וכי הא. כלומר הא דאוקימנא דמשום איסור מוקצה שתקיה רב לתנא ואע"ג דבאיסור שבת שוגג הוה היינו כי הא דאמר רב:

השוחט לחולה. שנחלה ביום השבת:

אסור. לאכול בריא מאותה בהמה בו ביום דאע"ג דאיסור שבת ליכא דפיקוח נפש דוחה את השבת איסור מוקצה מיהא איכא דבין השמשות מוקצה הואי ולא היתה ראויה לישחט בשבת דהא עדיין לא היה חולה:

המבשל. בשר שהיתה שחיטה מאתמול ובשלה היום לחולה שנחלה היום מותר לבריא:

מ"ט האי. בשר הוה חזי להאי בריא בין השמשות לכוס חי הילכך אין כאן איסור מוקצה ואיסור שבת נמי אין כאן דהא לחולה בשלה:

והאי. שוחט לא היה בין השמשות ראוי לכוס ואיכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא:

פעמים שהשוחט. לחולה מותר לבריא לכוס כגון שהיה לו חולה מבעוד יום דאין כאן לא איסור מוקצה ולא איסור שבת:

והמבשל. לחולה שנחלה היום אסור לבריא:

כגון שקצץ דלעת. מן המחובר ובשלה לו דיש כאן איסור מוקצה דמחוברת היתה בין השמשות ואית דמפרשי בדלעת תלושה ומוקצה דידה משום דקשה היא ולא היא חדא דדלעת רכה היא יותר מן הבשר ועוד קצץ מן המחובר משמע דאי בתלושה לא שייך קציצה אלא חיתוך כגון (שבת דף קנו:) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה:

הלכתא השוחט לחולה בשבת. לחולה מבעוד יום:

באומצא. לכוס:

אדעתא דחולה קא שחיט. וליכא למגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום ההוא זית דחולה בעי למשחט כולה:

אילימא משום דסבירא ליה כרבי יהודה ותנא תני כרבי מאיר - משום דסבירא ליה כרבי יהודה מאן דתני כרבי מאיר משתיק ליה!?

ועוד, מי סבר לה כרבי יהודה!?

והאמר רב חנון בר אמי:

כי מורי להו רב לתלמידיה - מורי להו כרבי מאיר,

וכי דריש בפירקא - דריש כרבי יהודה,

משום עמי הארץ.

וכי תימא:

תנא בפירקיה תנא קמיה - אטו כולי עלמא לתנא צייתי! לאמורא צייתי!

אמר רב נחמן בר יצחק:

תנא: "שוחט" תנא קמיה דרב:

"השוחט בשבת:

בשוגג - יאכל,

במזיד - לא יאכל".

אמר ליה: מאי דעתך כרבי מאיר!?

עד כאן לא קשרי רבי מאיר אלא במבשל דראוי לכוס,

אבל שוחט דאין ראוי לכוס - לא.

והא מתניתין דשוחט הוא,

ואמר רב הונא: דרש חייא בר רב משמיה דרב: אסורה באכילה ליומא,

ונסבין חבריא למימר: רבי יהודה היא,

הא רבי מאיר - שרי!

כי שרי רבי מאיר:

טו, כגון: שהיה לו חולה מבעוד יום.

אי הכי, מאי טעמא דרבי יהודה דאסר?

כגון שהיה לו חולה, והבריא.

וכי הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רבי יצחק בר אדא אמר רב:

השוחט לחולה בשבת - אסור לבריא,

המבשל לחולה בשבת - מותר לבריא.

מאי טעמא?

האי - ראוי לכוס,

והאי - אינו ראוי לכוס.

אמר רב פפא:

פעמים שהשוחט מותר: כגון שהיה לו חולה מבעוד יום.

מבשל אסור: כגון שקצץ לו דלעת.

אמר רב דימי מנהרדעא:

הלכתא: השוחט לחולה בשבת - מותר לבריא באומצא.

מאי טעמא?

כיון דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה,

כי קא שחיט - אדעתא דחולה קא שחיט.

המבשל לחולה בשבת - אסור לבריא,

גזירה שמא ירבה בשבילו.

42. טו, ב - טז, א

רש"י

מתני'

במגל יד. רפשי"א בלע"ז ויש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות:

הכל שוחטין ובכל שוחטין. כולה מפרש בגמרא:

מגל קציר. שקוצרין בה התבואה פלציל"א בלע"ז שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע:

מגירה. סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כסתם פגימות אוגרת ומגירה בלעז סייג"א:

שינים. התחובים בלחי של בהמה:

והצפורן. מחוברת:

שהם חונקין. שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות והאי חונקין אשאר אקאי ולא אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמרא משום מחובר:

גמ'

דלמא אתי למעבד באידך גיסא. במקום הפגימות ושמועין מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכל שכן הכא דבהיא גיסא גופה פגומה:

קרומית. צלע של קנה:

רבי פוסל. לקמן נפקא לן מויקח את המנאכלת:

ורבי חייא מכשיר. ומתניתין דקתני שחיתתו כשרה לא מתוקמא כרבי אלא כרבי חייא ולכתחלה מיהת לא שחטין ואשמועין מתני' דעד כאן כו':

בין שהסכין למעלה. כעין כל השחיתות:

ובין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה. ולא חיישין שמא יכבד הצואר על הסכין ויתיז בבת אחת קודם שיוליך ויביא:

לעולם רבי חייא ואפי' לכתחלה. נמי מכשר:

קשיא דרבי אדרבי. דהא קתני בברייתא רבי פוסל דמשמע דיעבד:

מתניתין

השוחט: במגל יד,

בצור,

ובקנה - שחיתו בשרה.

הכל שוחטין,

ולעולם שוחטין,

ובכל שוחטין,

חוץ מ: מגל קציר,

והמגירה,

והשינים,

והציפורן - מפני שהם חונקין.

גמרא

"השוחט" -

דיעבד - אין,

לכתחלה - לא.

בשלמא: "במגל יד" דלמא אתי למעבד באידך גיסא,

אלא "צור" ו"קנה" לכתחלה לא?!

ורמינהי:

"בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה"!

לא קשיא:

כאן - בתלוש,

כאן - במחובר.

דאמר רב פהנא:

השוחט במחובר לקרקע:

רבי - פוסל,

ורבי חייא - מכשיר.

עד כאן לא קא מכשיר רבי חייא אלא בדיעבד,

אבל לכתחלה - לא.

במאי אוקימתא? כרבי חייא,

ודיעבד.

אלא הא דתניא: "בכל שוחטין: בין בתלוש,

בין במחובר.

בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה,

בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה" -

מני? לא רבי ולא רבי חייא,

אי רבי חייא - דיעבד אין, לכתחלה לא,

אי רבי - דיעבד נמי לא!

לעולם רבי חייא, ואפילו לכתחלה,

והאי דקמיפלגי בדיעבד - להודיע כחזו דרבי.

ואלא מתניתין דקתני: "השוחט" - דיעבד אין, לכתחלה לא,

מני? לא רבי ולא רבי חייא,

אי רבי חייא - אפילו לכתחלה,

אי רבי - דיעבד נמי לא!

לעולם רבי חייא, ואפילו לכתחלה,

ומתניתין דקתני: "השוחט" רבי היא.

קשיא דרבי אדרבי!

רס"י

מחובר מעיקרו. פוסל ואפילו
 בדיעבד:
במוכני. גלגל שקורין טו"ר
 והשכיב בו הסכין חודו למעלה
 וגלגל ושחט:
נעץ סכין בכותל. והוליך והביא
 צואר בהמה עליה:
קשיין אהדדי. דקתני רישא
 במחובר לקרקע שחיטתו כשרה
 אלמא בדיעבד שפיר דמי והדר
 תני היה צור יוצא כו':
אלא לאו ש"מ כו'. והא מתניתין
 רבי היא דאי רבי חייא אפילו
 לכתחלה מכשיר:

לא קשיא:

כאן - במחובר מעיקרו,
 כאן - בתלוש ולבסוף חיברו.

ומנא תימרא דשני לן בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו?

דתניא:

"השוחט: במוכני - שחיטתו כשרה.
במחובר לקרקע - שחיטתו כשרה,
נעץ סכין בכותל ושחט בה - שחיטתו כשרה.
היה צור יוצא מן הכותל,
או קנה עולה מאליו ושחט בו - שחיטתו פסולה".

טזא

קשיין אהדדי!

אלא לאו שמע מינה: שאני בין מחובר מעיקרו, לתלוש ולבסוף חיברו.

שמע מינה.

.43 טז, א

רש"י

צור יוצא מן הכותל. היינו מחובר מעיקרו דמוקמי ליה לקמן בכותל מערה שלא נבנה הכותל ע"י אדם אלא חוקק בקרקע והכותל עומד מאליו ורישא בתלוש ולבסוף חברו והאי דהדר תנא נעץ סכין בכותל איצטריך לאשמועינן דאף על גב דלא מבטל ליה אפילו הכי לכתחלה לא ישחוט קנה עומד מאליו שלא נטעו אדם שם אלא מעצמו עלה:

בסרנא דפחרא. גלגל של יוצרים של חרס ויש להם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקין את הכלי:

פחרא. חרס וחבירו בדניאל בחלומו של נבוכדנצר חסף די פחר:

סרנא דפחרא. שחיתתו כשרה שאדם מגלגלו:

דמיא. שחיתתו פסולה שהמים מגלגלין אותו ואין שחיטה זו מכח אדם ותנן לקמן (דף לא.) נפלה ושחטה שחיתתו פסולה דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל כו':

בכח ראשון. מיד כשנטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט מכח אדם שנטל הדף:

בכח שני. לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה:

אמר מר:

"השוחט במוכני - שחיתתו כשרה".

והתניא:

"שחיתתו פסולה"!

לא קשיא:

הא - בסרנא דפחרא,

הא - בסרנא דמיא.

ואיבעית אימא:

הא והא - בסרנא דמיא,

ולא קשיא:

הא - בכח ראשון,

הא - בכח שני.

וכי הא,

דאמר רב פפא:

האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה בידקא דמיא ומית - חייב.

מאי טעמא?

גירי דידיה הוא דאנהי ביה.

והני מילי בכח ראשון,

אבל בכח שני - גרמא בעלמא הוא.

44. טז, א

רס"י

דכפתיה. קשרו: **דאשקיל עליה בידקא דמיא**. שהפנה המים לעבור עליו וניערהו: **חייב**. דהרגו ממש באותן המים והן הן כלי זיינו ולא הוי גרמא: **בכח ראשון**. שקשרו סמוך לשפת המים וכוון שנקב נקב בשפת המים מיד באו המים לפיו:

אבל בכח שני. שקשרו ברחוק והמים הלכו שם אע"פ שהוא נקב הנקב והפכו לשם פטור דגרמא בעלמא הוא:

מאי קאמר. היכי יליף טעמא מהכא: **אמר ליה וי"ו דכתיב אאופתא קאמר**. כלומר טעם שאינו נכון קאמר כמו שכותב וי"ו על הבקעת וכולה מנותחת לפרקים מפני שני הבקעת שהן עשויון חריצין חריצין ואינה חלקה לשון אחר אותן חריצין קרי וי"ו רבי חייא לטעמיה דמכשיר לעיל שחיטה במחובר: וקפרידך גמרא והא קרא קאמר:

קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל. שחש וזוהר שמה לא ימצא צור אפילו מחובר והביא עמו מאכלת: ל"א רב לא שמע דבריו של רבי אלא מקרא שמע יוצא מפיו ולא ידע על מה ואמר ליה רב לרבי חייא מאי קאמר רבי אמר ליה טעם הביא לשחיטה שנפסלה במחובר ומן המקרא אבל אינו עיקר אמר ליה והא קרא קאמר כו':

לענין עבודת כוכבים. דקיימא לן (ע"ז דף מה:): שעובד את ההרים אינן נאסרים ההרים בכך דכתיב את אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ה"מ הר דמחובר מעיקרו אבל תלוש ולבסוף חברו ומשחברו עבדו נאסר משום לא ידבק בידך: **המשתחוה לבית שלו**. אבל של חברו אינו יכול לאסור:

לענין הכשר זרעים תנאי היא. אי הוי מחובר אי הוה תלוש דאי אחשבינהו לגשמים בירידתן לצורך שום דבר ואחר כן נפלו פירות לתוכה אע"פ שלא ידע כשהוכשרו אותן פירות ולא ניחא ליה בהווא הכשר הוה מוכשרין דתנן בתחלת משכת מכשירין (משנה א) כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר וה"מ כי אחשבינהו בירידתן לצורך דבר תלוש אבל אי אחשבינהו לצורך מחובר לא מכשירי דהכי תניא בתי"כ אשר יבא עליו מים אין לי אלא מים וכו' יכול אפילו הן בבורות שיחין ומעורות יהו מכשירין ת"ל כלי אין לי אלא שמלאן בכלי לשתות מנין לגבל בהן את הטיט ולכבס בהן את הכלים ת"ל בכל יטמא אי בכל יטמא יכול אפילו בבורות שיחין ומעורות ת"ל כלי מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל כו' יכול אפילו חישב עליהם שירדו בבורות ושיחין ומעורות יהו מכשירין ת"ל אשר ישתה אין לי אלא שמלאן לשתיה מנין שאם חישב עליהן להדיח עצים ואבנים ת"ל מים כו' אלמא אחשבינהו לצורך תלוש מכשירין לצורך מחובר לא מכשירין אא"כ ניחא ליה בנפילת הפירות לתוכן דהיינו הדר אחשבינהו לתלוש והא דאמרינן בפסחים (דף טו.) מחוברין מכשירין היינו דניחא ליה שיפלו פירות לתוכן או להושיט ידיו להדיחן כשיצא הפירות מן המים:

בשביל שתודח. הקערה הרי הן בכי יותן אם נפלו אחר כך על הפירות אפילו לאחר זמן הוכשרו דאחשבינהו להנך משקין להדחת קערה וניחא ליה בהך נפילה אפילו לא אחשבינהו לצורך הנך פירות כי יותן קרינא ביה דניחא ליה בהך נפילה:

בשביל שלא ילקה הכותל. ונפלו על הקערה ומנמנו לפירות לא הוכשרו דלא ניחא ליה בהנך גשמים ובנפילתן:

הא בשביל שיודח הכותל. כגון שהיו נופלין סמוך לכותל ונתן שם קערה שתביאם לכותל:

אינו בני יותן. ואע"ג דאחשבינהו לצורך הכותל חשיבות דמחובר לאו חשיבות הוא עד דליחשבינהו לצורך דבר תלוש כדאמרן:

תברא. קשיא הך רישא אשך לסיפא ותרי תנאי נינהו מר חשיב ליה תלוש להאי כותל ומר חשיב ליה מחובר מר חשיב ליה תלוש הואיל ולא מחובר מעיקרו הוא שכבר היו אבניו תלושות וחרסו בבנין ומר חשיב ליה מחובר והיינו תנאי דאמר לעיל:

חד תנא הוא. ודכ"ע תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש:

בכותל מערה. שהוא עשוי מאליו שחוקק הקרקע והכותל עומד מאליו ומחובר מעיקרו הוא אבל בכותל בנין שהוא תלוש בשביל שלא ילקה הכותל דלא ניחא ליה בהו אינו בכי יותן אבל בשביל שיודח דאחשבינהו לצורך כותל מכשירי זרעים לטומאה:

יתיב רב אחוריה דרבי חייא, **ורבי חייא קמיה דרבי ויתבי רבי וקאמר**: **מנין לשחיטה שהוא בתלוש?** **שנאמר: "ויקה את המאכלת לשחוט"**⁵⁷ (בראשית כב, י).

אמר ליה רב דרבי חייא: **מאי קאמר?**

אמר ליה:

וי"ו דכתיב אאופתא קאמר!

והא קרא קאמר!

קרא זריזותיה דאברהם קא משמע לן.

אמר רבא:

פשיטא לי:

תלוש ולבסוף חברו:

לענין עבודת כוכבים - **הוי תלוש**,

דאמר רב⁵⁸: המשתחוה לבית שלו - אסרו.

ואי סלקא דעתך הוי מחובר "אלהיהם על ההרים"⁵⁹ (דברים יב, ב) - **ולא ההרים אלהיהם.**

לענין הכשר זרעים - **תנאי היא**:

דתנן:

"הנופה קערה על הכותל:

בשביל שתודח - הרי זה ב"מי יותן"⁶⁰ (ויקרא יא, לז-לח),

בשביל שלא ילקה הכותל - אינו ב"מי יותן" (מכשירין ד, ג).

הא גופא קשיא:

אמרת: "בשביל שתודח - הרי זה ב"מי יותן" -

הא בשביל שיודח הכותל - אין זה ב"מי יותן",

והדר תני: "בשביל שלא ילקה הכותל אינו ב"מי יותן" -

הא בשביל שיודח הכותל - הרי זה ב"מי יותן"!

אמר רב אלעזר:

תברא,

מי ששנה זו, לא שנה זו.

רב פפא אמר:

פולק חד תנא הוא,

הא - בכותל מערה,

הא - בכותל בנין.

והכי קאמר: הנופה קערה על הכותל בשביל שתודח - הרי זה בכי יותן,

הא בשביל שיודח הכותל - אין זה בכי יותן.

במה דברים אמורים: בכותל מערה,

אבל בכותל בנין:

בשביל שלא ילקה הכותל - הוא דאינו ב"מי יותן",

הא בשביל שיודח הכותל - הרי זה ב"מי יותן".

⁵⁷ **וישח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו**

⁵⁸ הגה"ה על פי שיטה מקובצת, הבי"ח ובמקבילה. גירסת וילנא: מר

⁵⁹ **אנד תאדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עצי רעון**

⁶⁰ **לו ימי ופל מנגלתם על כל ידע וזוע אשר ידע טהור הוא. לח וכו' יתן מים על ידע ונפל מנגלתם עליו טמא הוא לכם**

45. טז, א-ב

רש"י

לענין שחיטה מאי. ומההוא
 דלעיל לא משמע ליה לרבא
 כדמפרש ואזיל:
 תא שמע במחובר לקרקע כו'.
 ואוקימנא לעיל בתלוש ולבסוף
 חברו:
 דלמא פרושי קא מפרש לה.
 בסיפא מאי מחובר לקרקע
 דאמינא לך כשרה כגון נעץ סכין
 בכותל דלאו חבור הוא דודאי לא
 מבטל ליה התם דהא גבי הדדי
 קתני להו לעיל ונעץ סכין בכותל
 סיפא דההוא דמחובר לקרקע
 הוא ואיכא למימר דפירושא
 דרישא הוא:

טז, ב

בעי רבא:
 תלוש ולבסוף תברו לענין שחיטה - מאי?

תא שמע:
**"היה צוד יוצא מן הכותל,
 או שהיה קנה עולה מאליו ושחט בו - שחיטתו פסולה."**

הקא במאי עסקינן:
 בכותל מערה.

דיקא נמי, דקתני: דומיא ד"קנה עולה מאליו".

שמע מינה.

תא שמע:
"נעץ סכין בכותל, ושחט בה - שחיטתו נשרה."

שאני סכין דלא מבטל ליה.

תא שמע:
"במחובר לקרקע - שחיטתו נשרה."

דלמא פרושי קא מפרש לה:
 מאי "מחובר לקרקע"?
 סכין דלא מבטל ליה.

46. טז, ב

רפ"י

לא שנו. דנעץ סכין בכותל כשרה:
אלא שהסכין למעלה. פיו כלפי קרקע:
וצואר בהמה למטה. ומוליך ומביא צואר בהמה:
חיישינן שמא ידרוס. מתוך שהצואר מכביד על הסכין:
והא קתני. לעיל (דף טו): גבי מחובר בין שהסכין למעלה כו':
לצדדין קתני. דהא רישא דברייתא תנא תלוש ומחובר כדקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכי הדר וסיים סיפא בין שהסכין למעלה כו' לאו תרווייהו אתלוש ותרווייהו אמחובר קיימי אלא חדא אתלוש וחדא אמחובר:
סכין למטה וצואר בהמה למעלה אתלוש. דאדם או חזו בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא הסכין והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה אמחובר כלומר אף אמחובר:
רב פפא אמר. לא תוקמא בשינויא דחיקא אלא תרווייהו אתלוש ואמחובר קיימי ואפילו הכי לא תקשי לרב ענן דהא דקתני סכין למטה וצואר למעלה במחובר בעופא דקליל ובהמה דקתני לאו דוקא:
ה' דברים כו'. כולהו משום שכשדוחקין אותם קיסמין ניתזין ומפרשים הימנה ואיכא סכנתא במילה שלא תנקוב הגיד ומשוי ליה כרות שפכה וגבי שחיטה דלמא מנקבא להו לסימנין וכן לגבי קינוח דלמא מנקבא לכרכשיה:
בסימונא דאגמא. עשב הגדל באגמי מים וקרי לישקיא וכשהוא יבש חדוד וחותר ואין קיסמין נבדלים הימנו:
דזיגי. צלולים ואם יכנס בהם קיסם נראה:
זיג. קלייר בלע"ז כעין מראה שקורין מירדוייר:
דרכיך. ואין צריך לדוחקו בחתיכתו ואין קסמין נבדלין:

אמר מר:

"נעץ סכין בכותל ושחט בה - שחיטתו כשרה".

אמר רב ענן אמר שמואל:

לא שנו אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה, אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה - חיישינן שמא ידרוס.

והא קתני: **"בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה, בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה!"**

אמר רב זביד:

לצדדין קתני,

סכין למטה וצואר בהמה למעלה - בתלוש,

סכין למעלה וצואר בהמה למטה - במחובר.

רב פפא אמר:

בעופא דקליל.

אמר רב חסדא אמר רב יצחק ואמרי לה במתניתא תנא:

חמישה דברים נאמרו בקרומית של קנה: אין שוחטין בה,

ואין מלין בה,

ואין מחתכין בה בשר,

ואין מחצצין בה שינים,

ואין מקנחים בה.

"אין שוחטין בה".

והתניא:

"בבל שוחטין: בין בצור,

בין בזבוכית,

בין בקרומית של קנה!"

אמר רב פפא:

בסימונא דאגמא.

"ואין מחתכין בה בשר".

רב פפא מחתך בה קרבי דגים דזיגי.

רבה בר רב הונא מחתך בה עופא דרפיך.

"ואין מקנחים בה".

תיפוק ליה משום דאמר מר: **"המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות!"**

אמר רב פפא:

קינוח פי מכה קאמרינן.

47. טז, ב - יז, א

רפ"י

שינוי נושרות. שינוי הפרק ושינוי הכרכשא שהיא מחוברת בהן לעצמותיהן כעין תלתולי בשר : **הכל בשחיטה.** והכי משמע את הכל צריך לשחוט ואפילו עוף ואע"פ דלא כתיב ביה שחיטה בהדיא : **לעולם שוחטין.** לעולם מותר לשחוט ולאכול : **מאן תנא.** דמתניתין דאיצטריך ליה למימר דישאל מותרין לשחוט ולאכול דהא תנא ליה רישא הכל שוחטין לאתווי כל הנך דאצטריכו לאתווי שראוין לשחוט כגון כותי ומומר וטמא בחולין :

להתיר להם בשר תאווה. כשיבואו לארץ יוכלו לאכול בשר לתאותן בלא שום הקרבה : **שמתחלה.** כשהיו במדבר משהוקם המשכן : **נאסר להם בשר תאווה.** שאין יכולין לאכול אלא בשר שלמים ואם היו שוחטין בלא קרבן היו ענושים כרת כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' : **נכנסו לארץ.** נתרחקו מן המזבח : **הותר להם.** מן המקרא הזה שיזבחו בשר לתאותן ויאכלו :

ועכשיו שגלו כו'. לאו רבי ישמעאל קאמר ליה אלא רבה קאמר ליה לאוקמי דמתניתין דרבי ישמעאל היא כלומר ולהכי תנא לעולם שוחטין דלא תימא עכשיו שגלו יחזרו לאיסורן כמו שהיו קודם שנכנסו לארץ לכך שנינו כו' : **לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה.** כיון דלאו להלכות שחיטה אתי לאורוויי אלא להתיר אכילת בשר חוצה לארץ ליתני לעולם שוחטין ואוכלין והיכי שבק לעיקר מילתא ונקט שחיטה לחודה ומדשבק לאכילה ש"מ לא איצטריך לאורוויי לן אלא מידי דשחיטה ועוד למה ליה לאשמועינן הא וכי מהיכן תיסק אדעתין למימר יחזרו לאיסורן הראשון :

מעיקרא. במדבר : **מאי טעמא איתסר משום דהוי מיקרבי למשכן.** והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאווה ויקריבו הדם והחלב לבדו ואוכלין הבשר ולבסוף כשנכנסו לארץ והיתה ארצם רחבה והרחוקים לא היו יכולים לבא בירושלים בכל יום : **וכל שכן השתא.** כשגלו : **לאסור להם בשר נחירה.** כדכתיב בההוא קרא דכי ירחק ממך המקום וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך וגו' : **שבתחלה.** במדבר :

הותר להם בשר נחירה. מהאי קרא נפקא ליה דכתיב כי ירחק וזבחת מכלל דעד השתא לא נצטוו על הזביחה : **ועכשיו שגלו.** רב יוסף קאמר ליה : **בשר תאווה לא איתסר כלל.** וקרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו (ויקרא יז) בקדשים כתיב והאי דכתיב (דברים יב) בכל אות נפשך תאכל בשר לאו לאורוויי היתירא בבשר תאווה אתא אלא כדדריש ליה רבי אלעזר בן עזריה בפרק כסוי הדם (לקמן דף פד.) לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון וכי ירחק וזבחת בא להזהיר על השחיטה כשיכנסו לארץ ואע"פ דקרא בפסולי המוקדשין שנפדו על ידי מומין משתעי כדמוקמינן בבכורות (דף לב.) אפילו הכי גמרינן חולין מייניהו כדאמרינן בפ"ב (לקמן דף כח.) מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה וצבי ואיל חולין נינהו :

בשר נחירה לא אישתרי כלל. הילכך לא תלה הכתוב בביאת הארץ אלא היתר בשר תאווה וזביחה דכתיב בהאי קרא לאו בביאת הארץ נתלית אלא אורחא דקרא למכתב זביחה באכילת בשר אי נמי למאי דדרשינן בבכורות (ד' טו.) וזבחת ואכלת אין בפסולי המוקדשין שנפדו אלא היתר זביחה ואכילה ולא גיזה ועבודה אי נמי לאסור שחיטת חולין בעזרה כדדרשינן ליה בקדושין (דף נז.) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום :

בשר נחירה לא אישתרי כלל. הילכך לא תלה הכתוב בביאת הארץ אלא היתר בשר תאווה וזביחה דכתיב בהאי קרא לאו בביאת הארץ נתלית אלא אורחא דקרא למכתב זביחה באכילת בשר אי נמי למאי דדרשינן בבכורות (ד' טו.) וזבחת ואכלת אין בפסולי המוקדשין שנפדו אלא היתר זביחה ואכילה ולא גיזה ועבודה אי נמי לאסור שחיטת חולין בעזרה כדדרשינן ליה בקדושין (דף נז.) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום :

"הכל שוחטין ולעולם שוחטין".

"הכל שוחטין" - הכל בשחיטה, ואפילו עוף.

"לעולם שוחטין" - מאן תנא?

אמר רבה:

רבי ישמעאל היא.

דתנא:

"מי ירחיב ה' אלהיו את גבולך כאשר דבר לך,

ואמרת אוכלה בשר"⁶¹ (דברים יב, כ) וגו'.

רבי ישמעאל אומר:

לא בא הַתְּנוּב אֶלָּא לְהַתִּיר לָהֶם בֶּשֶׂר תְּאוּוֹה,

שְׁבַתְחֻלָּה - נֶאֱסַר לָהֶם בֶּשֶׂר תְּאוּוֹה,

מִשְׁנִכְנְסוּ לָאָרֶץ - הוּמַר לָהֶם בֶּשֶׂר תְּאוּוֹה.

וְעַכְשִׁיו שְׁגָלוּ - יְכוּל יַחְזְרוּ לְאִיסוּרָן הָרִאשׁוֹן?!

לְכָךְ שְׁנִינּוּ: "לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין".

מתקיף לה רב יוסף:

האי "לעולם שוחטין"? "לעולם שוחטין ואוכלין" מבעי ליה!

ועוד,

מעיקרא מאי טעמא איתסר? משום דהוה מקרבי למשכן,

ולבסוף מאי טעמא אישתרו? דהוה מרחקי ממשכן,

וכל שכן השתא דארחיקו להו טפי!

יא

אלא אמר רב יוסף:

רבי עקיבא היא.

דתנא:

"מי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיו לשום שמו שם,

וזבחת מבקרך ומצאנך"⁶² (דברים יב, כא).

רבי עקיבא אומר:

לא בא הַתְּנוּב אֶלָּא לְאִסוּר לְהוּ בֶּשֶׂר נַחִירָה,

שְׁבַתְחֻלָּה - הוּמַר לְהוּ בֶּשֶׂר נַחִירָה,

מִשְׁנִכְנְסוּ לָאָרֶץ - נֶאֱסַר לְהוּ בֶּשֶׂר נַחִירָה.

וְעַכְשִׁיו שְׁגָלוּ - יְכוּל יַחְזְרוּ לְהַתִּירָן הָרִאשׁוֹן?!

לְכָךְ שְׁנִינּוּ: "לְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין".

במאי קמפלגי?

רבי עקיבא סבר: בשר תאווה - לא איתסר כלל.

רבי ישמעאל סבר: בשר נחירה - לא אישתרי כלל.

בשלמא לרבי ישמעאל - היינו דכתיב: "ושחט את בן הבקר"⁶³ (ויקרא א, ה),

אלא לרבי עקיבא - מאי "ושחט"?

'קדשים' שאני.

בשלמא לרבי ישמעאל - היינו דכתיב: "הצאן ובקר ושחט להם"⁶⁴ (במדבר יא, כב)

⁶¹ מי ירחיב יהוה אלהיו את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר לך ואתה נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך תאכל בשר
⁶² מי ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיו לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך

⁶³ ושחט את בן הבקר לפני יהוה והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד
⁶⁴ הצאן ובקר ושחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים ואסף להם ומצא להם

אָלָא לְרַבִּי עֲקִיבָא - מָאֵי "הַצֵּאֵן וּבְקָר יִשְׁחַט לָהֶם" יִנְחַר לָהֶם" מִיבְעֵי לֵיהּ!

נְחִירָה שְׁלָהֵן - זֹו הִיא שְׁחִיטָתָן.

בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל - הֵיִינוּ דְתַנּוּ: "הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בִידּוֹ, וְהַנּוֹחֵר,

וְהַמְעַקֵּר - פְּטוֹר מִלְכָּסוֹת" (חולין פה.),

אָלָא לְרַבִּי עֲקִיבָא - אִמָּאֵי פְטוֹר מִלְכָּסוֹת?

הוֹאִיל וְאִיתְסַר אִיתְסַר.

בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי עֲקִיבָא דְאָמַר: בְּשֵׁר תַאֲוָה לֹא אִיתְסַר כָּלָל -

הֵיִינוּ דְכָתִיב: "אֶךְ פֶּאֶשֶׁר יֹאכַל אֶת הַצִּבִּי וְאֶת הָאֵיל מִן הַתְּאֵכְלָנוּ"⁶⁵ (דברים יב, כב), אָלָא לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל - צְבִי וְאֵיל גּוֹפִיָה מִי הוּי שְׂרִי?!

כִּי אָסַר רַחֲמֵנָא בְהֵמָה דְחִזִּיא לְהַקְרָבָה,

אֲבָל חִיָּה דְלֹא חִזִּיא לְהַקְרָבָה - לֹא אָסַר רַחֲמֵנָא.

בְּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה:

אֲבָרִי בְשֵׁר נְחִירָה שְׁהַכְנִיסוּ יִשְׂרָאֵל עִמָּהֶן לְאֶרֶץ - מַהוּ?

אִימַת?

אִילִימָא: בְּשִׁבְעָ שְׁכָבְשׁוּ - הַשְׁתָּא דְבַר טָמֵא אִישְׁתַּרִי לְהוּ,

דְכָתִיב: "וּבַתִּים מִלְאִים כָּל טוֹב"⁶⁶ (דברים ו, יא),

וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַר אֲבָא אָמַר רַב: פְּתִילֵי דְחִזִּירֵי,

בְּשֵׁר נְחִירָה מִיבְעֵי אִי?!

אָלָא לְאַחַר מַכָּאן.

וְאִיבְעִית אִימָא:

לְעוֹלָם בְּשִׁבְעָ שְׁכָבְשׁוּ,

כִּי אִשְׁתַּרִי לְהוּ - שְׁלָל שֵׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים,

דִּידְהוּ - לֹא אִישְׁתַּרִי.

תִּיקוּ.

רַס"י

וּשְׁחַט. אֲלֵמָא נְצִטוּ עַל הַשְּׁחִיטָה בָּאֵהָל מוֹעֵד שְׁבַמְדַּבֵּר:

וְנִתְנַבְּלָה. כְּגוֹן עַל יְדֵי פְגִימַת סָכִין אוֹ שְׁחִיָּה אוֹ דְרַסָּה:

וְהַנּוֹחֵר. מַדְעַת וּלְשׁוֹן נְחִירָה שְׁקוֹרְעָה לְאוֹרְכָה מִנְחִירָה וְעַד הַחִזָּה:

וְהַמְעַקֵּר. סִימְנִין וּבַחִיָּה קָאֵי דְטַעוֹנָה כְּסוּי כְּגוֹן צְבִי וְאֵיל:

פְּטוֹר מִלְכָּסוֹת. דְכָתִיב אֲשֶׁר יֹאכַל וּשְׁפַךְ וְכִסָּה בְרֵאשִׁי לֹאכִילָה הַכְּתוּב מִדְּבַר וְאִפִּילוּ מֵאֵן דְּמַחִיִּיב כְּסוּי בְּשׁוֹחֵט וְנִמְצָאָת טְרֵפָה הַכָּא מוֹדָה דְשְׁחִיטָה מִיָּהָא בְּעִינֵן דְגָמַר שְׁפִיכָה שְׁפִיכָה מִשְׁחוּטֵי חוּץ וְהַתָּם שְׁחִיטָה כְּתִיב בְּפֶרֶק כְּסוּי הַדָּם (לְקַמֵּן דְּף פה.):

אֲלֵא לְר' עֲקִיבָא. עַל כְּסוּי הַדָּם בְּמַדְבַּר נְצִטוּ וְנִחִירְתָן הִיתָה שְׁחִיטָתָן וְהַנּוֹחֵר בְּזִמְנָן הַזֶּה נִמִּי נִבְעֵי כְּסוּי:

אֶךְ כְּאֲשֶׁר יֹאכַל. עַכְשָׁיו צְבִי וְאֵיל בְּטוֹמָאָה כֵּן תֹּאכְלָנוּ לְבַקֵּר וְצֹאֵן מִשְׁתַּכְּנִסוּ לְאַרְץ שְׂאֵעִי"פ שְׂאֵנִי מִטְעִינֵן שְׁחִיטָה לְחוּלִין מִשְׁתַּכְּנִסוּ לְאַרְץ כְּקֹדְשִׁים שֶׁל עַכְשָׁיו אֵין צְרִיכִין לִיאֲכַל בְּטַהֲרַת הַקּוֹדֵשׁ אֲלֵא כְּצְבִי וְאֵיל שֶׁל עַכְשָׁיו שְׁהַטְמָא וְהַטְהוֹר אוֹכְלִין בְּקַעְרָה אַחַת אֲלֵא לְר' יִשְׁמַעְאֵל כו':

כִּי אָסַר רַחֲמֵנָא. בְּשֵׁר תֹּאוּהָ בְּמַדְבַּר:

שְׁהַכְּנִיסוּ יִשְׂרָאֵל. אֲלִיבָא דְר' עֲקִיבָא מַהוּ לְאוֹכְלֵן אַחַר כְּנִיסַתָּן מִי אִמְרִינֵן כִּי אָסַר רַחֲמֵנָא בְּשֵׁר נְחִירָה לְאַחַר בִּיָּאָה הֵנִי מִיִּלִּי לְנַחֲרוֹ אַחֲרֵי כֵּן לֹאכֹל אֲבָל הַנְּחִירוֹת וּבָאוֹת מִן הַמַּדְבַּר הוֹאִיל וּבִשְׁעַת נְחִירְתָן הִיתָה הִיתָה תוֹ לֹא מִתְסַרִי אוֹ דְלֵמָא לֹא שְׂנָא וְדְרוֹשׁ וּקְבַל שְׂכַר הוּא שְׁצַרִּיכִין אֲנוּ לְעַמּוּד עַל הָאֵמֶת וְאֵעִ"פ שְׁכַבְרָ עֵבֶר:

כְּתִילֵי דְחִזִּירֵי. חִזִּירִים יִבְשִׁים שְׁקוֹרִין בְּקִינִי"ש:

וּבַתִּים מִלְאִים כָּל טוֹב וְגו'. סִיפִיָּה דְקָרָא וְאֲכַלְתָּ וּשְׁבַעַת:

אֲלֵא לְאַחַר מַכָּאן. דְהֵיִינוּ בְּשִׁבְעָ שְׁחַלְקוּ דְלֹא שְׂרָא לְהוּ רַחֲמֵנָא טוֹמָאָה אֲלֵא בְשַׁעַת שְׁלַל כְּדָכְתִּיב (דברים כ) וְאֲכַלְתָּ אֶת שְׁלַל אוֹיְבֶיךָ וְגו' שְׁבַע שָׁנִים כְּבָשׁוּ וּשְׁבַע שָׁנִים חִלְקוּ כְּדָמַרִי" בְּפֶרֶק אֵין נַעֲרִכִין (עֲרַכִין דְּף יב:):

שְׁלַל שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. כְּדָכְתִּיב (שם ו) אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאֵת וְכָתִיב נִמִּי אֶת שְׁלַל אוֹיְבֶיךָ:

⁶⁵ אֶךְ פֶּאֶשֶׁר יֹאכַל אֶת הַצִּבִּי וְאֶת הָאֵיל מִן הַתְּאֵכְלָנוּ הַטְּמֵא וְהַטְהוֹר יִחַדּוּ יֹאכְלָנוּ

⁶⁶ וּבַתִּים מִלְאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאֵת וּזְבֹרֵת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא חֲצֻבֵת מְרִמִּים וְזִיתִים אֲשֶׁר לֹא נִטְעַת וְאֲכַלְתָּ וּשְׁבַעַת

48. יז, א

רש"י

שנית הכל שוחטין. ומוקמת לה
 בנשחטין כדאמרן הכל טעונים
 שחיטה ואפי' עוף:
ולעולם שוחטין. נמי מוקמת ליה
 כדאמרן דאשמעינן דאע"פ שגלו
 לא חזרו להיתירן הראשון ואין
 בשר נאכל אלא בשחיטה:
וכי תימא בין בצור כו'. דלאו
 בנשחטין אתא לאורויי אלא
 בשוחטין:
אלא אמר רבא. כולה בשוחטין
 והכל שוחטין תרתי דתני
 במתני':
חדא לכותי וחדא למומר.
 כדאמרן בריש פירקין (דף ג.):
בין בלילה. כשאבוקה כנגדו
 כדאוקימנא (לעיל דף יג.):
בין בראש הגג. ולא חיישנן
 דלימרו לצבא השמים עולה
 לשחוט:
בין בראש הספינה. ואע"ג דתנן
 לקמן (דף מא.) אין שוחטין לתוך
 ימים בראש הספינה שרי
 דמוכחא מילתא דלנקר ספינתו
 הוא צריך:

]"הכל שוחטין,
 ולעולם שוחטין,
 ובכל שוחטין"].

אמר רבה⁶⁷:

שנית "הכל שוחטין ולעולם שוחטין",
 "בכל שוחטים" - מאי משנית ליה?

וכי תימא: בין בצור, בין בזכוכית, בין בקרומית של קנה - הא דומיא דהנהך קתני!
 אי הנהך בשוחטין - האי נמי בשוחטין!
 ואי הנהך בנשחטין - האי נמי בנשחטין!

אלא אמר רבא:

"הכל שוחטין": חדא - לאתויי כותי,

וחדא - לאתויי ישראל מומר.

"לעולם שוחטין": בין ביום בין בלילה,

בין בראש הגג בין בראש הספינה.

"בכל שוחטין": בין בצור,

בין בזכוכית,

בין בקרומית של קנה.

49. יז, א-ב

רָש"י

פגם ושדר פגם ושדר. עשה בסכין פגימות הרבה שאינן דומות זו לזו ושדר לא"י לידע איזו אסורה ואיזו כשרה כן עשה פעמים ושלש:

שלחו ליה. סימן זה יהא לך בפגימות: **כמגירה שנינו.** שפגימותיה מכוונות לעומקן ויש לפגם שני עוקצים כשאתה מוליך צפרנדך מסוף הסכין לראשה צפרנדך חוגרת בעוקץ של צד הראש וכשאתה בודק מראשה לסופה צפרנדך חוגרת בעוקץ של סופה:

סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה. ואין בה חילוק בין אוגרת למסוכסכת שאפ"י כולם מסוכסכות פסולה דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקץ השני הוחלק במשחזות ומכשירין לה לקמן כי איכא חדא פגימה בשהוליד ולא הביא שלא פגעה השחיטה בעוקץ משהגיע לסימין:

והוא דקיימא ארישא דסכינא. שכשהגיע לעוקץ עדיין לא נחתכו העור והבשר שיקרע העוקץ את הסימן בירידתו אבל כאן שיש פגימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר והפגם השני בא לסימן וקורעו והא דתנן (לקמן דף יח.) השוחט במגל קציר דרך הליכתה בית הלל מכשירין מפני שמגל קציר עוקצי הפגימות כפופים מאד מאד ואין קורעים דרך הליכתם כלל אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפ"י בירידתו שהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם מסוכסכת כשרה וכדמפרש ואזיל:

משני רוחות. שיש ב' עוקצים לפגם אחד לראשו ואחד לסופו אוגרת לשון (משלי ו) אגרה בקציר מאכלה לשון אסיפה שאוגרת הציפורן לתוכה בין ב' עוקציה:

מרוח אחת. שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הוחלק במשחזות ואינה אוגרת אלא מסוכסכת הסכין והבשר ולשון סכסוך אנמשלי"ר בלע"ז כמו (ישעיהו יט) וסכסכתי מצרים במצרים: **מורשא קמא מחליש.** עור ובשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימן וקורעו:

חורפא דסכינא. קודם שיגיע לפגם: **מחליש.** אטינבזש"ט בלע"ז כמו (כתובות דף עז.) חשלי דודי וכמו דחשלי מינייהו כלי זיין בפי לפני אידיהן (ע"ז דף טז.) וכל עוקצי הפגם קורעין הן ואין חותכין בין בפוגעו בו ובין כשהוא יורד ממנו כך שמעתי וכן היא שהרי שנינו סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואפ"י מסוכסכות קאמר מדקמפליג בחדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובא לא מפליג ומשמע אפילו כל עוקציה לצד אחד לצד ראש הסכין והוליד ולא הביא אלמא בירידתו נמי קורע:

דקיימא ארישא דסכינא. שכשהתחיל להוליד לא היה כח לסכין להחליש עד שעבר הפגם ואין כאן ספק שמא נגע העוקץ בסימן:

שחיטתו כשירה. וכדאוקמא ברישא דסכינא וכשהוליד ולא הביא ואפ"י לא ישחוט לכתחלה שמא יוליד ויביא:

עולה ויורד. כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזות והוי הסכין נמוך שם:

מסוכסכת פסולה. אפ"י דיעבד: **דמיא לסאסאה.** ארישט"א זקן השבלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אשפר"א בלע"ז:

"חוג מ: מגל קציר, והמגירה, והשינים, והציפורן - מפני שהם חונקין].

אבוה דשמואל פגם ושדר, פגם ושדר, שלחו ליה: כמגירה שנינו.

תנו רבנן:

"סכין:

שיש בה פגימות הרבה - תידון כמגירה, ושאין בה אלא פגימה אחת: אוגרת - פסולה, מסוכסכת - כשרה".

היכי דמיא "אוגרת"?

היכי דמיא "מסוכסכת"?

אמר רבי אלעזר⁶⁸:

"אוגרת" - מ'שתי רוחות.

"מסוכסכת" - מרוח אחת.

מאי ש'נא מ'שתי רוחות?

דמורשא קמא מחליש, ומורשא בתרא ב'זע, מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחליש, מורשא ב'זע!

דקאים ארישא דסכינא.

סוף סוף כי אזלא מחלשא, כי אתא ב'זע!

כגון שהוליד ולא הביא.

אמר רבא:

שלש מדות בסכין:

אוגרת - לא ישחוט,

ואם ש'חט - ש'חיתתו פסולה.

מסוכסכת - לא ישחוט בה לכתחלה,

ואם ש'חט - ש'חיתתו כשרה.

עולה ויורד בסכין - ש'חט בה לכתחלה.

אמר ליה רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי:

אמרת לן משמיה דרבא: מסוכסכת פסולה, והא אמר רבא: מסוכסכת כשרה!

לא קשיא:

כאן - שהוליד והביא,

כאן - שהוליד ולא הביא.

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויב לרב אשי:

דמיא לסאסאה - מאי?

אמר ליה: מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן.

י"ב

⁶⁸ על פי מסורת הש"ס ודקדוקי סופרים. מהדורת וילנא: אלעזר

50. יז, ב

רפ"י

ושחטתם בזה. בשאול כתיב ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק להם:
דכיון דאי נקב. לוושט מיטרפא פשיטא דבעינן בדיקה דהא אי איכא פגם נקיב:
לא אמרו כו'. ואנן מקרא ילפינן לה:
בשימשא. נותנים אותה בשמש ורואין בחודה. מ"ר. לישנא אחרינא הולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסה בפגם:
במיא. הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעה מעט ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה ל"א הופך חודה למעלה ואוחזה בידו בשיפוע ראשה למטה ומטיף על חודה באצבעו אם יש שם פגם נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה. לשון מורי:
בישרא אכלה. היא באה לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריש לישנא או בבשר אצבעו אם בשר זה פוגע בפגם כן יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאין פגם לקלקל הסימן:
אבישרא. בשר האצבע:
ואתלתא רוחתא. באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בצידה ונאחו הסימן בעוקץ ונקרע:
ייר. יפה עשית:
וכן אמר רב כהנא. דכך צריכה:
 כל היכא דאמר משמיה דפלוגי לא שמעה ממנו אלא מאחרים שמע שקבלוה ממנו כי הא דרב אשי לא ראה את רבא מעולם כדאמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עב:) יום שמת רבא נולד רב אשי:
אתלתא רוחתא לא צריכי. ואם יש שם פגם בצידה לא איכפת לן דאין צידי הסכין נוגעין בסימן מכיון שחתכו חודה של סכין הוא מתרווח לכאן ולכאן:

אמר רב חסדא:

מנין לבדיקת סכין מן התורה?

שנאמר: **"וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וְאָכַלְתֶּם"**⁶⁹ (שמואל א' יד, לד).

פשיטא! פיון דכי נקב - טריפה, בעיא בדיקה!

לחכם קאמרינן.

והאמר רבי יוחנן:

לא אמרו להראות סכין לחכם, אלא מפני כבודו של חכם!

מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

במערבא - בדקי לה בשימשא.

בנהרדעא - בדקו לה במיא.

רב ששת בדק לה בריש לישניה.

רב אחא בר יעקב בדק לה בחוט השערה.

בסורא אמרי:

בישרא אכלה - בישרא לבדיקה!

אמר רב פפא:

צריכא בדיקה: אבישרא,

ואטופרא ואתלתא רוחתא.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

אמר לן רב סמא בריה דרב משרשיא משרמד דאמרת ליה משמיה דרבא:

צריכא בדיקה: אבישרא,

ואטופרא ואתלתא רוחתא.

אמר ליה:

אבישרא ואתלתא רוחתא - אמרי.

ואתלתא רוחתא - לא אמרי.

איכא דאמרי:

אבישרא ואתלתא רוחתא - אמרי.

משמיה דרבא - לא אמרי.

רבינא ורב אחא בריה דרבא הוו יתבי קמיה דרב אשי,

איתו סבין לקמיה דרב אשי לבדיקה.

אמר ליה לרב אחא בריה דרבא: בידקא,

בדיקה אטופרא ואבישרא ואתלתא רוחתא.

אמר ליה: ייר.

וכן אמר רב כהנא.

רב יימר אמר:

אטופרא ואבישרא - צריכא,

אתלתא רוחתא - לא צריכא.

מי לא אמר רבי זירא אמר שמואל:

⁶⁹ ויאמר שאול פצו בעם ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו ושחטתם בזה ואכלתם ולא תחטאו ליהוה לאכל אל הדם ויגשו כל העם איש שורו בידו הלילה וישחטו שם

רש"י

שחידודה קודם לליבונה. קודם שיכוינה הסימן בליבון הוא נחתך בחידוד:
הא איכא צדין. שנכוו בצידי הסכין קודם שתגמר שחיטה והרי סימני טרפות נולדין בה כיון שהושט נשרף ואפי"ה קי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכלהו אמוראי דאמרי צריכא אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא ואם שכח ולא בדק קודם שחיטה בודק לאחר שחיטה:

ליבן סכין ושחט בה - שחיטתו כשרה, שחידודה קודם לליבונה.

וקשיא לן: האיכא צדין!

ואמרינן: בית השחיטה מרווח רוח.

הכא נמי, בית השחיטה מרווח רוח.

51. יז, ב - יח, א

רפ"י

אָמַר רַב הוּנָא בַר רַב קָטִינָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ:
שָׁלַשׁ פְּגִימוֹת הֵן: פְּגִימַת עֶצֶם בְּפֶסַח,
פְּגִימַת אוֹזֵן בְּבִכּוּר,
פְּגִימַת מוֹם בְּקִדְּשִׁים.

וְרַב חֲסֵדָא אָמַר:
אַף פְּגִימַת סָפִין.

וְאֵיךְ?

בְּחולֵין - לֹא קָא מֵיירִי.

וְכוּלֵן פְּגִימָתוֹן - בְּדִי פְּגִימַת הַמְזַבֵּחַ.

יח, א וְכַמָּה "פְּגִימַת הַמְזַבֵּחַ"?

בְּדִי שְׁתַּחֲגוֹר בָּהּ צְפוּרָן.

מִיִּתְיָבִי:

"בְּמָה פְּגִימַת הַמְזַבֵּחַ?"

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמַר: טַפַּח
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: בְּזִית!"

לֹא קָשִׁיא:

הָא - בְּסִידָא,

הָא - בְּאַבְנָא.

ג' פְּגִימוֹת הֵן. לְשִׁיעוֹר אַחַד:
פְּגִימַת עֶצֶם בְּפֶסַח. לְעִבּוֹר עֲלֶיהָ
בְּלֹא דַעַם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ:
פְּגִימַת אוֹזֵן בְּבִכּוּר. לְהִיּוֹת בּוֹ
מוֹם לִישַׁחַט עֲלָיו בְּמַדִּינַת דַּתְנָן
(בְּכּוּרוֹת דף לו.). נִפְגְּמָה אֲזוּנֵי מִן
הַסַּחֲסוֹס וְהִיא לְשֹׂאֵר מוֹמִין שֶׁל
פְּגִימָה הַנּוֹכְרִים שֶׁם וְקַמֵּיִיתָא
נִקְטָ:

פְּגִימַת מוֹם בְּקִדְּשִׁים. נִקְבוֹת
כְּגוֹן חֲטָאת וּשְׁלָמִים שִׁישׁ בֵּהֶם
פְּגִימוֹת שְׂאִינָן נוֹהֲגוֹת בְּבִכּוּר
וְכַדְתָּנָן הֵתֵם בְּכּוּרוֹת (דף לט):
נִפְגַּם הַזּוֹבֵן בְּבִכּוּר אוֹ הַעֲרוּהָ
שֶׁפֶת בֵּית הַרְחָם שֶׁל נִקְבָּה
בְּמוֹקְדֵשִׁין וְאִיצְטְרִיךְ לְמִנְקֻט
הַכֹּא לְאַשְׁמוּעִינָן דְּאֵעִיג דְּלֹא
מִינְכֵרָא בֵּיהּ פְּגִימָה כּוֹלֵי הָאִי
אִפִּילוּ הַכִּי שִׁיעוּרִיָּה בְּכַדִּי
שֶׁתַּחֲגוֹר בֵּהּ צְפוּרָן וְאִי קָשִׁיא
לִינְקֻט פְּגִימַת מוֹם בְּקִדְּשִׁים
וְכוּלֵן בְּכֻלָּן דֵּהָא בִּכּוּר בְּכֻלָּל כֹּל
הַקִּדְּשִׁים הוּא אִי תִנָּא הַכִּי הִיא
לִיפְסַל מִהַקְרֵבָה הוּא בְּכַדִּי
חֲגִירַת צְפוּרָן מִיפְסֵלָא אֲבָל מוֹם
גְּמוּר לֹא הוּי לִישַׁחַט עֲלָיו
בְּמַדִּינַת דְּמוֹמִין הַרְבֵּה פּוֹסְלִין
בְּבַהֲמָה וְאִין הַבִּכּוּר נִשַׁחַט עֲלֵיהֶן
כַּדְתָּנָן (שם דף מא.) וְאֵלוּ שְׂאִין
שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם לֹא בְּמִקְדָּשׁ וְלֹא
בְּמַדִּינַת כּוֹ' וְלֵהֲכִי תִנָּא פְּגִימַת
אוֹזֵן בְּבִכּוּר שֶׁהוּזְכָּרָה בְּכּוּרוֹת
לְעִנְיַן לִישַׁחַט בְּמַדִּינָה:

מְזַבֵּחַ. שֶׁנִּפְגַּם פְּסוּל כְּדִילְפִינָן
בְּשַׁחֲטֵת קִדְּשִׁים בְּפֶרֶק קִדְּשֵׁי
קִדְּשִׁים (דף נט.) וְזִבְחַת אֵלָיו אֵת
עוֹלוֹתֶיךָ וְאֵת שְׁלַמֶיךָ וְגוֹ' וְכִי עֲלָיו
אֵתָהּ זִבְחָא אֵלָא בְּזִמְנָן שֶׁהוּא שֶׁלֵּם
וְלֹא בְּזִמְנָן שֶׁהוּא חָסֵר וְהָאִי עֲלָיו
בְּשִׁבְלֵוּ הוּא כְּלוֹמַר כִּשְׁהוּא
בְּחֻזְקָתוֹ:

שֶׁתַּחֲגוֹר. אֲדִישְׁטִי"ר:

בְּאַבְנָא. כֹּל דֵּהוּ כְּכַתִּיב אֲבָנִים
שֶׁלְמוֹת:

52. יח, א

רס"י

דלא סר סכינא. שלא הראה סכינו לחכם: **מעברין ליה.** מאומנותו שלא ימכור בשר עוד: **נמצאת סכינו יפה.** משמתינן ליה משום אפקירותא שהחציף פניו כדקיימא לן מנדין על כבוד הרב בברכות בפי מי שמתו (דף יט.): **בפרתא.** פרש. פרתא תרגום של פרש: **דאפילו לעובדי כוכבים לא מזדבן.** והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטריפה היא משום קנסא ולעובדי כוכבים מיהא שבקינן ליה לזבונה: **שמתיה ועבריה.** דקסבר כי אמר רבא מעברין ליה אפי' נמצאת סכינו יפה קאמר: **לגביה.** דרבא בר חיננא: **במילתיה.** של טבח זה אולי תמצאו לו זכות: **טפלי.** בנים קטנים תלויים עליו לזון וצריך להשתכר טפלא תרגום של טף: **ואכשריה.** דקסבר הא דאמר רבא מעברין ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר: **לסבא.** לרבא בר חיננא שהעבירו ואתה מכשירו: **שליחותיה קעבדינן.** שהרי ציונו למצוא לו זכות ועכשיו שמצינו אין אנו צריכין לחזור ולהימלך בו:

אמר רב הונא:

האי טבחא דלא סר סכינא קמי חכם - משמתינן ליה.

ורבא אמר:

מעברין ליה,

ומכרזינן אבשריה דטרפה היא.

ולא פליגי,

כאן - בשנמצאת סכינו יפה,

כאן - בשלא נמצאת סכינו יפה.

רבינא אמר:

היכא דלא נמצאת סכינו יפה - ממסמס ליה בפרתא,

דאפילו לעובדי כוכבים נמי לא מזדבן.

ההוא טבחא דלא סר סכינו קמיה דרבא בר חיננא,

שמתייה,

ועבריה,

ואכרזי אבשריה דטרפה היא.

אקלעו מר זוטרא ורב אשי לגביה,

אמר להו: ליעיינו רבה במלתיה, דתלו ביה טפלי.

בדקה רב אשי לסכיניה ונמצאת יפה, ואכשריה.

אמר ליה מר זוטרא:

ולא ליחוש מר לסבא?

אמר ליה:

שליחותיה קא עבדינן.

53. יח, א

רש"י

שן תלושה. שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבעלי חיים: **הא בתרתי.** דאפי' תלושות מן החי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו: **בחדא.** כשרה ואע"ג דאין בה רוחב הא קיימא לן היכא דהוליד והביא אפילו סכין כל שהוא כשרה: **מחוברת.** לבעלי חיים כרבי דאמר אין שוחטין במחובר:

אמר רבה בר הונא:

שן תלושה וצפורן תלושה - מותר לשחוט בה לכתחלה.

והא אגן תנן:

"חוג ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהן חונקין!"

שן אשן לא קש"א:

הא - בחדא,

הא - בתרתי.

צפורן אצפורן לא קש"א:

הא - בתלושה,

הא - במחוברת.

.54 יח, א

רש"י

מתני'

מגל קציר. דרך הליכתה אינה קורעת לבית הלל מפני שראשיה כפופים מאד:

גמ'

אבל באכילה אסורה. גזירה הולכה אטו הובאה: איסור והיתר שייך לענין אכילה: אלא פוסלין ומכשירין כו'. ולשון פסול והכשר אשחיטה קאי לבית שמאי פסולה שחיטתו ונבלה היא ולב"ה שחיטתו כשרה אף באכילה ולא תידוק מינה סייעתא לרבי יוחנן ומיהו דר' יוחנן איתא דגמרא גמיר ליה מרבו:

מתניתין

השוחט במגל קציר בדרך הליכתה:

בית שמאי פוסלין,

ובית הלל מכשירין.

ואם החליקו שיניה - הרי היא כסבין.

גמרא

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

אף כשהקשירו בית הלל לא הקשירו אלא לטהרה מידי נבילה,

אבל באכילה - אסורה.

אמר רבי אשי:

דיקא נמי,

דקתני: "בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין",

ולא קתני: 'בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין'.

וליתעמיה, ליתני: 'בית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין',

אלא פוסלין ומכשירין ואוסרין ומתירין - חדא מילתא היא!

55. יח, א-ב

כ"י

מתניתין

השוחט מתוך הטבעת.

ושייר בה מלא החוט על פני כולה - שחיתו נשרה.
רבי יוסי ברבי יהודה אומר:
מלא חוט על פני רובה.

גמרא

רב ושמואל דאמרי תרוניהו:

הלכה ברבי יוסי ברבי יהודה.

ואף רבי יוסי ברבי יהודה לא אומר אלא בטבעת הגדולה,

הואיל ומקפת את כל הקנה,

אבל בשאר טבעות - לא.

ו"בשאר טבעות" - לא?!

והתניא:

"רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

השוחט בשאר טבעות -

יח,ב

אף על פי שאין מקיפות את כל הקנה,

הואיל ומקיפות את רוב הקנה - שחיתו נשרה.

ומוגרמת - פסולה.

העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת - שהיא נשרה!

אמר רב יוסף:

רבי יוסי בר יהודה תרתי קאמר,

רב ושמואל - סברי פותיה בחדא,

ופלגי עליה בחדא.

והא "לא אומר" קאמרי!

הכי קאמר:

הלכה כמותו - בטבעת הגדולה,

ואין הלכה כמותו - בשאר טבעות.

פי סליק רבי זירא אכל 'מוגרמת' דרב ושמואל.

אמרי ליה: לאו מאתריה דרב ושמואל את?

אמר להו: מאן אמרה?

יוסף בר חייא.

יוסף בר חייא מפולי עלמא גמיר.

שמע רב יוסף, איקפד!

אמר אנא מפולי עלמא גמירנא?! אנא מרב יהודה גמירנא!

דאפילו ספיקי דגברי גרים,

דאמר רב יהודה אומר רבי ירמיה בר אבא:

ספק משמיה דרב,

ספק משמיה דשמואל,

שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה.

ורבי זירא לית ליה: "נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם,

וחומרי המקום שהלך לשם"?

אמר אביי:

הני מילי מבבל לבבל,

ומארץ ישראל לארץ ישראל,

מתני' השוחט מתוך הטבעת. בטבעת גדולה שהיא עליונה לכולן קאמר שאין טבעת למעלה הימנה:

ושייר בה מלא החוט על פני כולה. לצד הראש שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה כשרה:

מלא החוט. כלומר כל דהו אבל אם קודם שגמר את כולה הגרים את הסכין לצד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה שהיא הגרמה שנאמר למשה מסיני אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול:

רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגרים ויצא ממנו לצד הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה כשרה דברובא איתכשרת לה שחיטה ואידך כי קשחית מחתך בשר בעלמא הוא ואית דמפרשי דבכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי ואינו כן דבהדיא תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופולוגתיהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא (פ"א) מצות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה כו' משם ולמעלה ורבי חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי ברבי יהודה אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת טעמא מרשום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא שאינן שלמות אלא רצועות בשר מהלכות לארכו של קנה ומחברים ראשי הטבעות מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא:

גמ'

הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה. דרובא ככולה:

ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אומר. כלומר אע"פ דלר' יוסי רובא ככולה לא אומר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת:

אלא בטבעת גדולה שמקפת את כל הקנה. הלכך חשיבא קנה:

אבל בשאר טבעות. אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפרשית שרצועת הבשר מחברתן לאו קנה ניהו ואע"ג דמקיפין רובא דכי אית ליה לרבי יוסי רובו ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא להא מילתא אמרינן רובא ככולה אבל לשויה מקום כשר לשחיטה משום האי טעמא לא אמרינן רובא ככולה טבעת לא איקרי קנה מדקאמר אין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה:

השוחט בשאר הטבעות. כל הקנה או רוב חללו:

הואיל ומקיפות את הרוב. להא מילתא נמי אמרינן רובא ככולה לשווייהו קנה ומקום כשר לשחיטה:

ומוגרמת. אפילו רובא בתוך הטבעת ומיעוטה למעלה מטבעת הגדולה ומילתא באנפי נפשה היא וסתמא היא ורבנן קאמרי לה:

על מוגרמת שהיא כשרה. ואפ"י כולה למעלה מן הטבעת הגדולה וכי אנגריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני משיפוע כובע ולמעלה אנגריה כדלקמן (דף יט.) והכי הלכתא דכל עדות הלכתא היא:

תרתי אמר. לענין חתיכת הקנה אית ליה רובא ככולה דכיון דחותך הרוב בהכשר כשרה ולענין לשוויי לשאר הטבעות מקום שחיטה משום הקפת הרוב אמרינן נמי רובא ככולה:

רב ושמואל סברי לה כוותיה בחדא. דחתיכת רובא במקום שחיטה כחתיכת כולה:

ופלגי עליה בחדא. דלשווייה שאר הטבעות מקום שחיטה משום טעמא דרובא ככולה לא משוינן:

והא לא אומר קאמרי. והא הכי קאמרי רב ושמואל ואף ר' יוסי לא אומר אלמא טעמא דידיה קאמרי ולא טעמא דידהו:

הכי קאמרי הלכה כו'. והאי דקאמרי לא אומר הכי משמע לא אומר ולא כלום שאין הלכה כמותו אלא בטבעת גדולה וללישנא אחרינא דפרישנא לעיל דהיוצא מטבעת שהתחיל לשחוט בה חשיב הגרמה עד שיחתך כולה לרבנן או רובא לר' יוסי מפרש לרב ושמואל הכי אבל בשאר טבעות לא אומר ר' יוסי שאם חתך רובו בתוך הטבעת והגרים ויצא מודה דפסול דרוב הטבעת לא הוי רוב הקנה דהא אין מקיפין את כולה וליכא למימר הכי דא"כ מאי קמותיב לה הא ודאי ספיר קאמרי וברייתא דקמותיב מינה לא קתני הגרים וכי"ת שאם חתך איצטרך ליה למינני דאם לא הגרים מאי קא משמע לן ובהגרים היכי מצי לאכשורי הא ודאי לא שחית רובא וכי תימא משום דקא משמע לן דציאה דשאר טבעות לא חשיב הגרמה א"כ מאי קאמר הואיל ומקיפין את רוב הקנה האי טעמא לאו משום רובא ומיעוטה הוא אלא משום דאין כאן תורת הגרמה. לשון שלישי אבל בשאר טבעות לא קאמר שאם שחט בשאר טבעות רוב כל החל הקנה והגרים מודה שהיא פסולה גזירה רוב הקנה אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה ולא היא חדא דאם כן בהדיא הווי מפרשי לה ועוד מחד מאי קמותיב לה דהא לא קתני בה הגרמה כלל ואי בהגרים מוקמת לה אמאי תלי טעמא בהואיל ומקיפין את רוב הקנה הקפה דידהו מאי אהניא הא בתר חתיכת רוב הקנה אזלינן ולשון ראשון נ"ל ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא ככולהו אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס:

מוגרמת דרב ושמואל. שחוטת בתוך שאר הטבעות דחשבי ליה אינהו הגרמה דאמרי שאר הטבעות לאו מקום שחיטה ניהו וכל שלא במקום שחיטה קרי הגרמה כדאמרינן לקמן (דף יט.) הגרים שלישי ושחט שלישי אלמא תחלת שחיטה שהיא שלא במקומה קרי הגרמה ועדיין אין כאן הטיה:

מאן אמרה. להא מילתא משמיה דרב ושמואל אמרו לו יוסף בר חייא אמרה דתריץ לעיל דרב ושמואל סברי להו כוותיה בחדא כו' דהיינו רב יוסף דכולה הש"ס:

מכולי עלמא גמיר. ושמה שמע דבר מפי אחר שלא דקדק בדברים כמו שנאמר: דאפילו ספיקי דגברי גריס. כשהיו אומרים לו שמועה והאומרה לו שחב ממי שמעה היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה דאמר רב יהודה אמר לי ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק כו':

שלשה. הדייטות:

מתירין את הבכור. לישחט במדינה במום מבואר וגלוי לכל שהוא מום דקיי"ל בבכורות (דף כח.) דאפילו מום הגלוי צריך להראות לחכם כדתנן השוחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו ר"מ אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור ואוקימנא במומין שבגוף ואע"פ שאין משתנין במסכת ביצה באין צדין (דף כז.):

לית ליה כו'. בתמיה והא מתני' היא בפסחים במקום שנהו (דף נ.).

מבבל לבבל. שם המדינה בבל ובה מקומות הרבה:

אי נמי מארץ ישראל לבבל,
אבל מבבל לארץ ישראל פיו דאנו כייפינו להו עבדינו פוּתִייהו.

רב אשי אמר:

אפילו תימא מבבל לארץ ישראל,
הני מילי היכא דדעתו לחזור, רבי זירא אין דעתו לחזור הנה.

אמר ליה אביי לרב יוסף:

והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי:

אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן:

מוגרמת - פשרה.

אמר ליה:

נהרא נהרא ופשטיה.

רבי שמעון בן לקיש אפשר בחודא דכובעא.

קרי עליה רבי יוחנן:

גיסא גיסא.

רפ"י

דכיון דאנו כייפינו להו. לבני
ארץ ישראל לקידוש החדש
ולעיבור שנה כדאמרינן
בשמעתא בתרא דהוריות (דף
יא:) ולדיני קנסות שאין סמיכה
בבבל:

עבדינו כוּתִייהו. כי אזלינן
גבייהו ואין אנו צריכין לחלוק
כבוד למקומינו ובאיי הוּו אכלי
ליה: הא רבנן דאתו ממחוזא
אמרי אמר רבי זירא משמיה
דרב נחמן מוגרמת. דרב ושמואל
כשרה ואנו מבבל נהיגין ביה
איסורא:

נהרא נהרא ופשטיה. כל נהר
מתפשט במקום שהוא רגיל שם
כלומר כל מקום הולך אחר
מנהגו אית דוכתא בבבל דנהיגו
כרב ושמואל ואית דוכתא דלא
נהיגו כוּתִייהו:

בחודא דכובעא. כמין כובע יש
למעלה מן הקנה ככובע על
הראש ואין זה אותו בשר קטן
שנופל ע"פ הקנה לעכב את הקול
אלא כמין כובע ממש הוא עשוי
ומאמצעיתו ולמעלה הולך וכלה
ונעשה חדוד כמין קולמוס
שקורין הל"ם ואותו שיפוי נקרא
שיפוי כובע בחודא בעליונו של
כובע בגגו:

גיסא גיסא. הגס הגס כלומר
יותר מדאי הכשרת דאין כשר
אפי לרי חנינא אלא ממקום
שחידודו מתחיל לעלות:

56. יח, ב - יט, א

רש"י

חיטי. גלאניץ דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל הכובע: **פגע ולא נגע**. אבל סמוך להם מאד חתך: **שייר בחיטי**. הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהיינו פגע ונגע: ה"ג מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה: **והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה**. קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות כשרה משם ולהלן טרפה: **והיינו דשייר בחיטי**. כלומר כמ"ד שייר בחיטי כשרה: **לא כרבנן ולא כר' יוסי**. דאפי' ר' יוסי לא מכשר אלא היכא דהואי רובא דשחיטה בתוך הטבעת אבל כולה למעלה מטבעת הגדולה מודה דפסולה והא כולה למעלה מן הטבעת היא: **לא חילק ידענא ולא בילק ידענא**. לא כרבנן שמעתי דמיירי במחלק טבעת לשנים ולא כר' יוסי שמעתי דמיירי במבלק הסימנין דקרניי"ר בלעז לשון מבולקה כך שמעתי אבל ראיתי בחלק (סנהדרין דף צח:) עתידים ישראל דאכלי שני משיח ופרכינן פשיטא אלא מאן אכיל להו אטו חילק ובילק אכלי ליה ולפי הדברים לישנא בעלמא הוא: **שמעתא**. דאמוראי ידענא דמכשרי למעלה מן הטבעת ובלבד שיהא משיפוי כובע ולמטה והני אמוראי סמכי אדרבי חנינא בן אנטיגנוס שחלק על רבנן ורבי יוסי ומכשר מוגרמת דידהו:

אמר רב פפי משמיה דרבא: פגע בחיטי - טרפה.

איבעיא להו:

פגע ונגע בהו דכתיב: **"ויפגע בו וימת"**⁷⁰ (מלכים א' ב, כה), או דלמא:

פגע ולא נגע, כדכתיב: **"ויפגעו בו מלאכי אלהים"**⁷¹ (בראשית לב, ב).

איתמר:

אמר רב פפא משמיה דרבא: שייר בחיטי - כשרה.

אמר רב אמימר בר מר ינוקא הוה קאימנא קמיה דרבי חייה ברביה דרב אשי ואמר לי: שייר בחיטי - כשרה.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

אמר לי רב שמון מסוברא:

איכלע מר זוטרא לאתרין ודרש: שייר בחיטי - כשרה.

מר בר רב אשי אמר:

פגע בחיטי - כשרה,

שייר בחיטי - טרפה.

יט, א

והלכתא:

משיפוי כובע ולמטה - כשרה,

והיינו דשייר בחיטי.

רב נחמן אכשר משיפוי כובע ולמטה.

אמר ליה רב חנן בר רב קטינא לרב נחמן:

כמאן?

לא כרבנן!

ולא כרבי יוסי ברבי יהודה!

אמר ליה:

אנא לא 'חילק' ידענא,

ולא 'בילק' ידענא,

אנא שמעתא ידענא: דאמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן:

ואמרי לה אמר רבי אבא בר זבדא אמר רבי חנינא:

ואמרי לה אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי:

משיפוי כובע ולמטה - כשרה.

⁷⁰ וישלח המלך שלמה ביד בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימת
⁷¹ ויעקב הלך לדרמו ויפגעו בו מלאכי אלהים

57. יט"א

רש"י

מוגרמת דרבנן. שהגרים מיעוט
הקנה לאחר ששחט רובה:
מוגרמת דר' יוסי. ששחט רובה
למעלה מן הטבעת או כולה:
מהו דתימא רבי חנינא.
דמכשיר:
אמוגרמת דרבנן קאי. אבל היכא
דכולה למעלה מן טבעת פסולה
קמ"ל:
א"כ העיד עליה מיבעיא ליה.
דמשמע דאסתמא דלעיל מיניה
קאי דקתני מוגרמת פסולה
ורבנן היא העיד עליה רבי חנינא
כו' ומדמהדר ונקט על מוגרמת
ש"מ אתרוייהו מוגרמת דלעיל
מיניה קאי והכי קאמר לא
מיבעיא מוגרמת דרבנן דרובה
בטבעת כשרה אלא אף מוגרמת
דר' יוסי דכולה למעלה מן
הטבעת כשרה:
דקאי רב נחמן כוותיה. דאכשר
משיפויי כובע ולמטה כדאמרן:

ואמר רבי יהושע בן לוי:
מוגרמת דרבנן - כשרה לרבי יוסי בר יהודה.
ודרבי יוסי ברבי יהודה - כשרה לרבי חנינא בן אנטיגנוס.

פשיטא!

מהו דתימא רבי חנינא בן אנטיגנוס אדרבנן קאי,
קא משמע לן.

ואימא הכי נמי!

אם בן 'העיד עליה' מיבעי ליה!

והלכתא כרבי חנינא בן אנטיגנוס,
דקאי רב נחמן כוותיה.

58. יט, א

רש"י

[השוחט מתוך הטבעת ושׂייר בה מלא החוט על פני כולה - שחיתתו כשירה.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

מלא חוט על פני רובה].

מחלוקת. דרבנן ורבי יוסי:
בששחט. תחלה בתוך הטבעת
שני שליש הגרגרת דהיינו מלא
החוט של רובה אח"כ הגרים
שליש האחרון:

כולה שחיטה בעינן בטבעת
הגדולה. כלומר במקום הראוי

לשחיטה וכ"ש למטה הימנה:
רובו ככולו. וגמרה לה שחיטה
ברובה ומכאן ואילך מחתך

בבשר שחוטת בעלמא הוא:
אבל הגרים שלישי. תחלה
שהתחיל לשחוט למעלה מן
הטבעת ושחט רוב אחרון
במקום שחיטה:

פסולה. אפי' לרבי יוסי דיציאת
חיותא של בהמה ברוב סימן הוא
וכשנחתך רוב הסימן לא נחתך
אותו הרוב בשחיטה:

בעינן רובא בשחיטה. כלומר
ההוא רובא דמפיק חיותא ביה
בעינן בשחיטה:

מידי דהוה אחצי קנה פגום.
דאמר לקמן (דף כט.). הרי שהיה
חצי קנה פגום מאליו והוסיף

עליו כל שהוא וגמרו שחיתו
כשרה ואע"ג דכי נפקא חיותא
לאו רובא בשחיטה והאי הגרמה

דמיעוטא נמי כפגימה בעלמא
הוא וכי מוסיף עליה ושחט רובא
לא מיפסלא ומיהו הכא בתוספת

כל שהו לא סגי ליה דלא
מצטרפא הגרמה לאכשורי
לשחיטה הואיל ולאו מקום
שחיטה הוא:

ורבנן. התם ההוא פגם במקום
שחיטה הוא וכיון דאין טרפות
בקנה עד שתפסק רובא

כדאמרין באלו טרפות (לקמן
דף מד.) הויין לה כמי שלא
נפגמה ואע"ג דכי נפקא ליה

חיותא לאו כוליה רובא בשחיטה
נפק מיהו במקום שחיטה מיהא
נפקא כוליה חיותא אבל הגרמה

לאו שחיטה הוא ולאו מקום
שחיטה הוא וכי נפקא חיותא
ברוב הראשון של סימן בפסולה

נפק דשלא במקום שחיטה הוא
פלגא דמיפק חיותא:
דהא תנן. בפי' ב' (לקמן דף כז.):

רובו של אחד כמוהו. ואם לא
שחט אלא רוב הסימן והלך לו
כשרה אלמא רובא ככולה ולענין

הגרמה נמי הא אתכשר ברובו
ומתני' דקתני מלא החוט על פני
כולה למעוטי הגרים שלישי
תחלה קאתי ולא למעוטי היכא
דהגרמה בסוף:

אנא רובא דשחיטה קאמינא. כל
תנא דאזיל בשחיטה בתר רובא
קאמינא דרבי יוסי ברבי יהודה

היא ולא רבנן דהא שמעינן להו
דפליגי בה ואמרי דלא אזלינן
בשחיטה בתר רובא:

אמר רב הונא אמר רב אסי:

מחלוקת בששחט שני שלישי, והגרים שלישי:
דרבנן סברי: כולה שחיטה בעינן בטבעת גדולה,
ורבי יוסי ברבי יהודה סבר: רובו ככולו.

אבל הגרים שלישי ושחט שני שלישי:

דברי הכל - פסולה.

דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה, וליכא.

אמר ליה רב חסדא:

אדרבה!

לימא מר איפכא: מחלוקת - כשהגרים שלישי, ושחט שני שלישי,

דרבי יוסי ברבי יהודה סבר: מידי דהוה אחצי קנה פגום,

ורבנן: התם - מקום שחיטה,

הכא - לאו מקום שחיטה.

אבל שחט שני שלישי והגרים שלישי - דברי הכל כשירה,

דהא תנן: "רובו של אחד כמוהו" (חולין כז.).

אמר ליה רב יוסף:

מאן נימא לן דההוא רובא דהתם? לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה,

דלמא: רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה!

אמר ליה אביי:

אטו כל רובי דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני להו?!

אמר ליה:

אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא להו דפליגי.

לישנא אחרנא אמרי לה.

אמר רב הונא אמר רב אסי:

מחלוקת שהגרים שלישי, ושחט שני שלישי:

דרבי יוסי ברבי יהודה סבר: מידי דהוה אחצי קנה פגום,

ורבנן: התם - מקום שחיטה,

הכא - לאו מקום שחיטה.

אבל שחט שני שלישי, והגרים שלישי - דברי הכל כשירה,

דהא תנן: "רובו של אחד כמוהו" (חולין כז.).

מתקיף לה רב חסדא:

מאן לימא לן דההוא רובא דהתם? לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה,

דלמא: רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה!

אמר ליה רב יוסף:

אטו כל רובי דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני להו?!

אמר ליה:

אנא רובא דשחיטה קאמינא, דשמענא להו דפליגי.

59. יט, א-ב

רפ"י

מיפק חיותא. שליש אמצעי ברוב סימן הוא:

ה'ג רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה. ולא גרסינן כי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה דהא רב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא דקאמר בסיפא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש כשרה הואיל ורובא בשחיטה ואף על גב דרובא קמא דהוא מיפק חיותא לאו בשחיטה הוא: **אתו שילוח לרב הונא אמר להו טרפה.** מסברא דנפשיה אמרה ולאו משמיה דרב מדלא קאמר להו הכי קאמר רב טרפה רב יהודה אמרה משמיה דרב:

דא"כ מפסדת לקמייתא. דאמרת משמיה דרב הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש כשרה אלמא לאו ברובא דשחיטה תליא אלא דניפוק חיותא בשחיטה דהיינו שליש האמצע:

הכא נמי. במיפק חיותא בעי למיתלי ובהגרמה נפקא וכל הנך הגרים דקאמרי רב הונא ורב יהודה הכא לאו בהגרמה דרבנן ור' יוסי קאמרי ולא אפלוגתייהו קיימי דא"כ קשיא דרב הונא אדרב הונא דאפי' בהגרים שליש ושחט שני שלישי טריף רב הונא לעיל לדברי הכל וכ"ש בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש אלא ההיא אפלוגתא דרבנן ורבי יוסי קיימא ורב הונא משמיה דרב אסי קאמר לה והא אמוגרמת דשיפויי כובע קיימי כרבי חנינא ורב הונא משמיה דרב קאמר לה:

לאו היינו דרבי אלעזר כו'. דשחיטה זו יש לה שינים כמסרק:

ודלמא במקום שחיטה. הוא דקא מכשר לה בהגרמה חוץ למקום שחיטה לא מכשר רבי אלעזר בר מניומי: **מפורעת.** מגולה ונכרת כמו (במדבר ה) ופרע את ראש האשה: **ויתב וקאמר כו'.** רב כהנא קא בעי לה מרב יהודה:

הגרים שליש, ושחט שליש, והגרים שליש.

רב הונא אמר רב:
כשרה.

רב יהודה אמר רב:
טרפה.

"רב הונא אמר רב: כשרה" - כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא.

"רב יהודה אמר רב: טרפה" - בעינן רובא בשחיטה, וליכא.

שחט שליש, והגרים שליש, ושחט שליש.

רב יהודה אמר רב:
כשרה.

אתו שילוח לרב הונא,
אמר להו: טרפה.

שמע רב יהודה איקפד!
אמר: טריפנא ומכשר, ומכשרנא טריף!

אמר רב הונא:
שפיר קא מיקפד,
חדא - איהו שמייע ליה מיניה דרב, ואנא לא שמייע לי.

ועוד, האיכא רובא בשחיטה!

אמר ליה רב חסדא:
לא תתדר בך,

דאם בן מפסדת לה לקמייתא. **יט, ב**

התם - מאי טעמא קא מכשרת? דכי נפקא חיותא בהכשרה קא נפקא,
הכא נמי, כי נפקא חיותא בהגרמה קא נפקא.

אי קלע רב נחמן לסורא,
בעו מיניה: שחט שליש, והגרים שליש, ושחט שליש - מהו?

אמר להו:
לאו היינו דרבי אלעזר בר מניומי,
דאמר רבי אלעזר בר מניומי:
שחיטה העשויה כמסרק - כשרה.

ודלמא: במקום שחיטה!

"במקום שחיטה" - מאי למימרא?

מהו דתימא: בעינן שחיטה מפורעת וליכא - קא משמע לן.

(סימן בכ"ד)

יתיב רבי אבא אחוריה דרב פהנא ויתיב רב פהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר:
שחט שליש, והגרים שליש, ושחט שליש - מהו?

רש"י

שחיטתו כשרה. משום דרובא בשחיטה ורב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא כדאמר לעיל: **שחט במקום נקב.** שהיה חצי קנה פגום בצדו החיצון:

שחט ופגע בו נקב. שהיה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת:

שחט במקום נקב. נעשה כמי ששחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל דקא נפקא חיותא בידא דישׂראל ובפלגא קמייטא לא מיטרפא דפסוקת הגררת שיעוריה ברובא:

שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים. דפסול דהא לא עביד ישׂראל שיעור שחיטה ברישא: **קרי עליה.** רבי יוחנן על רבי אלעזר:

עובד כוכבים עובד כוכבים. לא שהיה קורא לו עובד כוכבים אלא ליגלג עליו עובד כוכבים עובד כוכבים כלומר בשחיטת עובד כוכבים אתה תולה טעמך וכל היום אתה יכול לומר עובד כוכבים עובד כוכבים ואין הטעמים דומים כדמפרש רבא:

בשלמא. שחט ישראל וגמר עובד כוכבים פסולה:

מדהוה ליה לישראל למשחט רובא. שהיה הקנה שלם לפניו:

ולא שחט. אלא חציו לאו מידי עבד דחיותא בחצי קנה לא נפקא והוה ליה כקנה שלם וכי אתא עובד כוכבים בתריה דמי כמאן דעביד כולה דהא חיותא בידיה נפקא:

אלא הכא. דשחט ופגע בנקב: **מכדי משחט שחיט.** כל הנמצא בה וטרפות בחצי קנה לא הוי והויא לה תחילה כקנה שלמה והרי שחוט לפנינו מה לי במקום נקב כו':

אמר ליה:

שחיטתו - כְּשֵׁרָה.

הגרים שְׁלִישׁ, וְשָׁחַט שְׁלִישׁ, וְהִגְרִים שְׁלִישׁ - מהו?

אמר ליה:

שחיטתו - פְּסוּלָה.

שָׁחַט בְּמָקוֹם נֶקֶב - מהו?

אמר ליה:

שחיטתו - כְּשֵׁרָה.

שָׁחַט וּפָגַע בּוֹ נֶקֶב - מהו?

אמר ליה:

שחיטתו - פְּסוּלָה.

אָזַל רַבִּי אֶבְיָא אֲמַרְהָ קַמֵּיה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָזַל רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמַרְהָ קַמֵּיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן.

אמר ליה:

מאי שְׁנָא?

אמר ליה:

שָׁחַט בְּמָקוֹם נֶקֶב - נֶעְשְׂהָ כְּמִי שְׁשָׁחַט עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְגָמַר יִשְׂרָאֵל.

שָׁחַט וּפָגַע בּוֹ נֶקֶב - נֶעְשְׂהָ כְּמִי שְׁשָׁחַט יִשְׂרָאֵל וְגָמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים.

קְרִי עָלֶיהָ עוֹבֵד כּוֹכָבִים! עוֹבֵד כּוֹכָבִים!?

אמר רבא:

שְׁפִיר קְרִי עָלֶיהָ "עוֹבֵד כּוֹכָבִים עוֹבֵד כּוֹכָבִים".

בְּשִׁלְמָא הָתָם - מִדְּהוּהָ לִיהָ לְיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁחָט רֹבְאָא וְלֹא שָׁחַט -

כִּי נִפְקָא חַיּוֹתָא בְּיַדָּא דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים קָא נִפְקָא.

אֶלָּא הֵכָּא - מְכַדִּי מִשְׁחָט שְׁחִיט מַה לִּי בְּמָקוֹם נֶקֶב מַה לִּי פָּגַע בּוֹ נֶקֶב!?

מִתְנִיתִין

הַשׁוּחֵט מִן הַצְּדִדִין - שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה.
הַמּוֹלֵק מִן הַצְּדִדִין - מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה.
הַשׁוּחֵט מִן הָעוֹרֶף - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.
הַמּוֹלֵק מִן הָעוֹרֶף - מְלִיקָתוֹ בְּשֶׁרֶה.
הַשׁוּחֵט מִן הַצְּוָר - שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה.
הַמּוֹלֵק מִן הַצְּוָר - מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה,
שְׂכַל הָעוֹרֶף - בְּשֶׁר לַמְּלִיקָה,
וְכַל הַצְּוָר - בְּשֶׁר לַשְּׁחִיטָה,
נִמְצָא בְּשֶׁר בְּשִׁחִיטָה - פְּסוּל בְּמְלִיקָה,
בְּשֶׁר בְּמְלִיקָה - פְּסוּל בְּשִׁחִיטָה.

גְּמָרָא

מאי "עורף"?

אילימא: עורף ממש - מאי אריא 'שוחט' אפילו 'מולק' נמי,
"ממול ערפו"⁷² (ויקרא ה, ח) אמר רחמנא ולא ערפו!

אלא מאי "עורף"?

ממול עורף,
כדקתני סיפא: **"כל העורף בשר למליקה"**.

מנהני מילי?

דתנו רבנן:

"ממול ערפו" (ויקרא ה, ח) - מול הרואה את העורף,
ובן הוא אומר: "זהו יושב ממולי"⁷³ (במדבר כב, ה),
ואומר: "מי פנו אלי עורף ולא פנים"⁷⁴ (ירמיה ב, כז).

מאי "ואומר"?

וכי תימא: עורף גופיה לא ידעינן היכא, דנדע מול דידיה היכא?
תא שמע: **"מי פנו אלי עורף ולא פנים"** מפלל דעורף להדי פנים.

מתני'

השוחט מן הצדדין. לצד הצואר:
שחיטתו כשרה. ואפי' לכתחלה נמי
ואידי דבעי למתני המולק מן
הצדדין תנא נמי השוחט בדיעבד:
המולק מן הצדדין מליקתו פסולה.
דבמליקה כתיב ממול ערפו דהיינו
מאחוריו:

השוחט מן העורף. ממול העורף
מוקי לה בגמרא כלומר מאחורי
הצואר:

שחיטתו פסולה. ובגמרא מוקמינן
לה בשלא החזיר הסימנין אחורי
העורף אלא חתך המפרקת עד
שהגיע לסימנין וקודם שהגיע
לסימנין נטרפה בשבירת המפרקת
ואעי' דבמליקה כשרה התם הוא
דכולה מתחילה ועד סוף הוי מן
המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב
את הוושט מעט מעט עד שגמרת
שחיטתה אבל שוחט מן העורף כיון
דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוי
שבירת המפרקת מן השחיטה
ואיטרפא לה והשוחט מן הצדדין
דקתני רישא אפי' בדלא אהדר דהא
מישחטי סימנין שפיר קודם חתיכת
מפרקת:

המולק מן העורף. וחתך בשר
ומפרקת עד שהגיע לסימנין:

מליקתו כשרה. דזו היא מצות
מליקתו לכתחלה וכדתניא לקמן
(דף כא.) בברייתא חותך שדרה
ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע
לוושט או לקנה כו' ואידי דתנא
השוחט מן העורף פסולה דאפי'
בדיעבד תנא נמי המולק בדיעבד:
השוחט מן הצואר. תחת הגרון קרי
צואר והיא דרך רוב השחיטות:
וכל העורף. כל מול העורף:

גמ'

אי נימא עורף ממש. מה שיש מן
העורף אחורי הפרצוף קרי עורף
כדיליף לקמן בסמוך להדי פנים
כנגד פנים:

כדקתני סיפא. וכל העורף כשר
למליקה ואי בעורף ממש מאי כל
העורף והרי דבר מועט הוא אלא
ש"מ מול עורף קאמר שהוא ארוך:
והוא יושב ממולי. אלמא כל היכא
דכתיב מול לאו עליו ממש הוא אלא
בראייתו דהא לאו עליו ממש היו
יושבים אלא בראייתו שהיה בלק
רואה אותם:

עורף ולא פנים. מדכתיב עורף ולא
פנים ולא כתיב כי פנו אלי עורף ולא
צואר דהיינו גרון ש"מ עורף דקרא
לאו כנגד הגרון הוא אלא כנגד
הפנים ומול הרואה את העורף הוי
כנגד הגרון:

מאי ואומר. הא נפקא ליה שפיר
מוהוא יושב ממולי ומהאי קרא
בתרא לא משתמע דמול עורף דקרא
לאו עורף ממש הוא דהאי קרא לא
משמע לן אלא מקום עורף היכא:
ומשני הכי קאמר וכי תימא. כלומר
אם תאמר השתא דאמרת דקרא
היינו רואה את העורף אכתי לא
ידעינן עורף מאי ניהו דנדע מול
דידיה היכא:

⁷² והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל

⁷³ וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתורה אשר על הנקה ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישוב ממלי

⁷⁴ אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו מי פנו אלי ערף ולא פנים ובעת דעתם יאמרו קומה והושיענו

61. יט, ב - כ, א

כ"י

מחזיר סימנין כו'. וחוטך הסימנין לבדן ולקמיה מותיב לה ממתניתין :

אף מחזיר. מצותו למלוך שדרה ומפרקת כולה תחלה עד שמגיע לסימנין ואם החזיר הסימנין ומלקן לבדן אף זו היא מצותה : **ואיכא דאמרי דוקא מחזיר.** ואם לא החזיר אלא חתך השדרה פסולה :

ומסתברא כמ"ד. דבני ר' חייא אף מחזיר אמרו דאי דוקא מחזיר אמרו הויא מתניי תיובתיהו דקתני השוחט מן העורף כו' :

ואי ס"ד מחזיר דוקא. ומתניי דקתני מליקה כשרה בשהחזיר קמיירי דאי לא החזיר פסולה שוחט אמאי פסולה מאי שנה עורף מצדדין אלא לאו ש"מ אף מחזיר קאמרי ומתניי בדלא אהדר ולא הויא מתניי לא תיובתיהו ולא סייעתיהו : **יקבלו הרובין את תשובתן.** הנערים בני ר' חייא :

למעוטי מאי. אי משום דעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה וצואר כשר לשחיטה ופסול במליקה הא תנא ליה :

לאו למעוטי חזרת סימנין. דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואידי דתנא כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי כשר במליקה פסול בשחיטה :

לא למעוטי שן וצפורן. ומשום סיפא נקט לה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי שן מחוברת וצפורן מחוברת דפסולה בשחיטה והכי קאמר כשר במליקה כגון צפורן מחוברת פסול בשחיטה וכיון דאשמועי צפורן הוא הדין לשן דטעמא משום מחובר הוא ואידי דתנא סיפא תנא נמי רישא :

שן וצפורן בהדיא תנא להו. לעיל (דף טו :) במתניי חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן ואוקמינן במחוברת ואית דמפרשי דמרישא ממעט שן תלושה וצפורן תלושה דכשר בשחיטה ופסול במליקה ולא היא דא"כ למה הוזכר שן וצפורן לימא הכי למעוטי תלוש דפסול במליקה אלא תלוש לאו מילתא היא דנימא כשר בשחיטה ופסול במליקה דהא בתלוש לא מיקריא מליקה ואפי' מליקה פסולה לא מיקריא דהא פירש לן קרא דמליקה בעצמו של כהן היתה ובכלי לא מיקריא מליקה דלא אשכחן בכלי דמיקריא מליקה ומנא תימרא דמליקה בעצמו של כהן דתניא בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (דף סה.) והקריבו הכהן אל המזבח וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח אלא מגיד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן ולהוא לישנא פרכינן שן וצפורן בהדיא קתני להו בתורת כהנים כדפרישית והא נמי ליתא דלא פרכינן בהדיא קתני לה אלא א"כ שנויה במשנה דרוב ברייתות שבתורת כהנים ושבתוספתא שנאום חכמים במשנתנו ולא פרכינן הכי אלא היכא דסתם במתניתין תרי זמני או בחד מסכתא או בתרתי :

למעוטי מוליך ומביא. דכשר בשחיטה ופסול במליקה ומשום רישא תנא סיפא :

הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא דרב הונא ורבה היא לקמן בשמעתינן :

סברי לה כמ"ד פסול. ומוקמינן למתניי למעוטי מוליך ומביא :

קוצץ ויורד. בלא הולכה והובאה :

כ"ש כו'. דכל כמה דלא ממעט קרא בהדיא כדממעט סכין וצואר כי עביד מליקה בשחיטה טפי עדיף :

אמר רבי חייא:

מצות מליקה - מחזיר סימנים לאחורי העורף, ומולק.

איכא דאמרי: אף מחזיר.

ואיכא דאמרי: מחזיר דוקא.

ומסתברא כמאן דאמר: "אף מחזיר".

ממאי?

מדקתני: "השוחט מן העורף - שחיטתו פסולה,

המולק מן העורף - מליקתו פשרה."

ואי סלקא דעתך: "מחזיר דוקא" - מאי איריא "מולק" אפילו 'שוחט' נמי! אלא לאו שמע מינה: אף מחזיר, ומתניתין - בדלא אהדר.

כא

אמר רבי ינאי:

יקבלו הרובין את תשובתן,

דקתני: "נמצא נשר בשחיטה - פסול במליקה,

נשר במליקה - פסול בשחיטה" - למעוטי מאי?

לאו למעוטי מחזיר סימנין לאחורי העורף, דלא.

אמר רבה בר בר חנה:

לא,

למעוטי - שן וצפורן.

"שן וצפורן" - בהדיא קתני להו!

אלא אמר רבי ירמיה:

למעוטי מוליך ומביא.

הניחא למאן דאמר: "מוליך ומביא במליקה - פסול",

אלא למאן דאמר: "כשר" - מאי איכא למימר?

בני רבי חייא סברי לה כמאן דאמר: "מוליך ומביא במליקה - פסול".

אמר רב פהנא:

מצות מליקה - קוצץ ויורד, וזו היא מצותה.

סבר רבי אבין למימר:

קוצץ ויורד - אין,

מוליך ומביא - לא.

אמר ליה רבי ירמיה:

כל שכן דמוליך ומביא במליקה - כשר.

ומאי "זו היא מצותה"?

אימא: אף זו היא מצותה.

62. כ, א

רפ"י

אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל:

כָּל הַכֹּשֶׁר בְּשַׁחֲטָה - כְּנֶגְדּוֹ בְּעוֹרָף כֹּשֶׁר בְּמַלְיקָה.

הָא פְּסוּל בְּשַׁחֲטָה - פְּסוּל בְּמַלְיקָה.

לְמַעוּטֵי מַאי?

אֵילִימָא: לְמַעוּטֵי עֵיקוּר סִימְנִין - וְהָא תְּנִי רַמִּי בַר יַחְזַקְאֵל: "אֵין עֵיקוּר סִימְנִין בְּעוֹף!"

אָמַר רַב פֶּפְאָה:

לְמַעוּטֵי רֵאשׁוֹ.

"רֵאשׁוֹ" - פְּשִׁיטָא!

"מְמוּל עֶרְפוֹ"⁷⁵ (ויקרא ה, ח) אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא בְּרֵאשׁוֹ!

מַאי "רֵאשׁוֹ"?

שִׁפּוּי רֵאשׁוֹ,

כְּגוֹן דְּנִקְט מְשִׁפּוּי רֵאשׁוֹ וְהִגְרִים וְאֶזְל עַד דְּמָטָא תַתָּא.

וְכַדְרַב הוּנָא אָמַר רַב אָסִי,

דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אָסִי: הִגְרִים שְׁלִישׁ, וְשַׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישׁ - פְּסוּלָה.

אמר שמואל כל הכשר כו'. שמואל לאו בהלכות שחיטה איירי דא"כ איכא למפרך טובא דאי סבר מוליך ומביא במליקה פסול הא איכא מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיכא תלוש ואי קסבר מוליך ומביא במליקה כשר וכל שכן קוצץ ויורד כדאמרין קשיא סיפא דדייקינן הא פסול פסול והא איכא קוצץ ויורד דפסול בשחיטה וכשר במליקה אלא שמואל בהכשר מקום שחיטה קא מיירי כל מקום הראוי בצואר לשחיטה ראוי למליקה לעומתו מאחוריו במול עורף ופרכינן הא פסול פסול. דעל כרחין שמואל משום הך דיוקא נקט לה דאי משום היא גופה לאשמועינן דכל מול העורף כשר למליקה הא בהדיא תני לה במתני' אלא שמואל פסול אתא לאשמועי' ולמעוטי מאי דכיון דפסול בשחיטה יהא פסול במליקה למעוטי למעלה מן הצואר דפסול במליקה לא אצטריך דהיינו עורף ממש ובהדיא כתיב ממול ערפו ולא ערפו:

אילימא למעוטי סימנים שנעקרו. דכיון דאין אותנו צואר כשר לשחיטה אין עורף כנגדו כשר למליקה:
והא תני רמי. דאפי' לשחיטה כשר:
ראשו פשיטא. קרא בהדיא כתיב:
שיפוי ראשו. משהתחיל הראש לשפע ואי נמי שיפע מליקתו:
והגרים ואזל עד דמטא תתאי. לסימנים נגד מקום שחיטה וגמר מליקתו שם דאי עבד רובא בשיפוי הראש דהיינו עורף ממש לא איצטריכא ליה לשמואל דהא מול בהדיא כתיב אלא מיעוטא הוא דעבד התם ואשמועי' שמואל דכי היכי דמיפסלא שחיטה משום התחלת אותו מקום וכדרב הונא כו' אף על גב דרובא במקום שחיטה מיפסלא נמי מליקה:

⁷⁵ וְהִבִּיא אֲתָם אֶל הַמְּהוֹן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֵׁר לַחֲטָאתָא רֵאשׁוֹנָה וּמִלֶּקֶת אֶת רֵאשׁוֹ מְמוּל עֶרְפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל

63. כ, א-ב

רש"י

למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים רבי אלעזר אמרה בפרק השוחט (לקמן דף כח.):

אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה. מתורה שנמסרה למשה על פה דהיינו הלכה למשה מסיני ורבי אמרה דפליג אדרבי אלעזר בפי השוחט (לקמן דף כח.) דתניא רבי אומר וזבחת כאשר צויתך מלמד שנצטווה משה על הלכות שחיטה בעל פה ואע"פ שלא כתבו בתורה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה אלמא יש שחיטה לעוף: אדרבה אפכא מסתברא למ"ד שחיטת העוף מן התורה איכא למימר דהכי אגמריה דאין עיקור:

ואפי' למ"ד. דיליף ליה התם בהיקישא מזאת תורת הבהמה והעוף וגמר לעוף מבהמה מצי למימר דכיון דהזכרה שחיטת העוף בסיני דהא היקישא בסיני נאמרה אגמריה רחמנא למשה על פה לענין עיקור לא ליהוי כבהמה: אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים מהיכן גמר לה. כלומר אהיכא סמכי דאנן דתקון ליה שחיטה מבהמה גמרו הילכך כולה מלתא כבהמה תקון:

רבין בר קיסי. שם חכם: **לא אמרן אלא במליקה.** דכיון דדרסה וחלדה לא פסלי בה עיקור סימנים נמי לא פסלי בה אבל בשחיטה כו':

כל הכשר כו'. כל הצואר הכשר לשחיטה כשר למליקה מאחוריו:

הא פסול פסול. ואי צואר שנעקרו סימניו פסול לשחיטה היכי מתכשר במליקה:

הוא. דרבי ירמיה פליגא אדרבין בר קיסי דרבי ירמיה סבר דאף לשחיטה אין עיקור ולית הילכתא כמתניתא דרמי בר יחזקאל דהא תניא בפירקין דלקמן (דף כח.) שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה אלמא יש עיקור בעוף דהא בעוף קמייירי מדקתני שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה דעוף הכשרו בסימן אחד ואי קשיא לך מתניתא אמתניתא דהא דרמי בר יחזקאל מתניתא היא תריץ הא כמאן דאמר יש שחיטה בעוף מן התורה וכיון דלא איפסיק הילכתא קיימא לן בשל תורה הלך אחר המחמיר:

אמר ליה רב אהא פריה דרבא לרב אשי:

הא דתני רמי בר יחזקאל:

"אין עיקור סימניו בעוף",

לא אמרן אלא למאן דאמר: "אין שחיטה לעוף מן התורה",

אבל למאן דאמר: "יש שחיטה לעוף מן התורה" - יש עיקור.

כב

אמר ליה: אדרבה איפכא מסתברא!

למאן דאמר: "יש שחיטה לעוף מן התורה" - איכא למימר: דהכי אגמריה דאין עיקור,

ואפילו למאן דאמר: "כבהמה" - לענין עיקור לא ליהוי כבהמה.

אלא למאן דאמר: "אין שחיטה לעוף מן התורה" אלא מדברי סופרים,

מהיכא גמירי לה?

מבהמה, כולה מילתא כבהמה.

אמר רבינא:

אמר לי רבין בר קיסי: הא דתני רמי בר יחזקאל: **"אין עיקור סימניו בעוף"**,

לא אמרן אלא במליקה,

אבל בשחיטה - יש עיקור.

והא אמר רבי ירמיה אמר שמואל:

כל הכשר בשחיטה - כנגדו בעורף כשר במליקה,

הא פסול - פסול!

ההוא פליגא.

64. כ, ב - כא, א

רפ"י

ורוב בשר. שעל המפרקת מאחורי הצואר נפסקה עמו:

נבלה. ומטמאה מיד אע"פ שהיא מפרקת דמתה ממש היא ושחיטה דלאחר מכאן לא מטהרה לה מידי נבלה:

מלק. עוף קדשים בסכין נבלה היא והאוכל נבלת עוף טהור מטמא בגדים שהוא לבוש בשעה שבולעה ולא בגדים שקודם לכן ולא בגדים שלבש אחר שהיא במעיו ואין לה טומאת מגע לגמרי אלא טומאת בליעה זו לבדה וכולה ילפינן לה בתורת כהנים מנבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) וכתוב נמי (שם יז) והנפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר ובעוף משתעי קרא דתניא (לקמן דף ק) יכול תהא נבלת בהמה מטמאה אבית הבליעה כגון תחב לו חברו בבית בליעתו והוא לא נגע בה שלא נטמא במגעה וטומאת בית הסתרים לא מטמא טומאת מגע ובטומאת משא נמי אינו טמא שלא זו עד שבלעה ת"ל לא יאכל לטמאה בה בה משמע מיעוטא מי שאין לה טומאה אלא אכילתה כדכתיב לא יאכל וכתוב בה כלומר בזו בבליעה ולא באחרת יצאת נבלת בהמה שמטמאה במגע כדכתיב (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה וגוי הלכך על כרחך בעוף משתעי יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב מהאי קרא ונבלת בהמה מק"ו מה העוף שאינו מטמא במגע ובמשא מטמא בבית הבליעה בהמה שמטמאה כ"ו ת"ל בה אתה מיטמא בבית הבליעה ואי אתה מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה ואם כן למה נאמר בבהמה והאוכל מנבלתה (שם) ליתן שיעור לנוגע ולנושא כשיעור אכילה דהיינו כזית וכולה מילתא מפרש התם דאין לה טומאה לנבלת עוף טהור אלא זו בלבד:

ואי אמרת. נשברה מפרקת ורוב בשר עמה טרפה בעלמא הוה ולא נבלה והא מליקת סכין כיון דלאו מליקה היא הוה כשובר מפרקתו כשמגיע לסימנין וחותרן בסכין הרי זו כשוחט את הטרפה וקיימא לן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) טרפה ששחטה אינה מטמאה ואע"ג דבשל מוקדשים אמרינן התם (קכג:) דמטמאה והאי עוף נמי דקדשים היא ההיא מדרבנן היא ובהמה אבל טומאת בית הבליעה דעוף דמדאורייתא היא לית לה דהתם אמרינן דטומאה מדרבנן בעלמא הוא:

מליקתה זו היא שחיטתה. דהא בסכין היה וכשר לשחיטה:

תהני לה סכין. כשמולק הסימן בסכין לטהרה מידי נבלה ואי קשיא לותביה ממתני דקתני במתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה טעמא משום שבירת מפרקת היא ואיכא למימר דטרפה היא ולא נבלה:

שהוא מחליד. לאחר שנתפרקו פרקי העצם ננעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותרן אותו אלא עומד במקומו וכשחותרן הסכין תחת העצם הויה לה חלדה:

מפני שהוא דורס. ממש ולא מוליך ומביא כדאמרן לעיל (דף כ.) קוצץ ויורד וזו היא מצותה:

מוליך ומביא במליקה כשר. וההיא דמלק בסכין סתמא קתני לא שנא קוצץ ויורד ולא שנא מוליך ומביא:

בעיקרי בתים. קרו"ט בלעז:

הא מיגליא. דאע"פ שאין העצם מתפשט כל כך לגלות בית השחיטה מיהו הסכין נראה ומגולה כל זמן חתיכתו:

אי קשיא. בהא מילתא דזעירי:

אמר זעירי:

נשברה מפרקת ורוב בשר עמה - נבלה.

אמר רב הקדא:

אף אנו נמי תנינא:

"מלק בסכין - מטמא בגדים אבית הבליעה" (זבחים סח.).

ואי אמרת: טרפה הויה, מליקתה זו היא שחיטתה - תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה!

אמרי: התם - משום דלאו שחיטה היא כלל.

מאי טעמא?

רב הונא אמר:

מפני שהוא מחליד.

רבא אמר:

מפני שהוא דורס.

מאן דאמר: "מפני שהוא מחליד" - מאי טעמא לא אמר: "מפני שהוא דורס"?

קסבר: מוליך ומביא במליקה - כשר.

ומאן דאמר: "מפני שהוא דורס" מאי טעמא לא אמר: "מפני שהוא מחליד"?

אמר לה:

חלדה - היכי דמי?

כחולדה הדרה בעיקרי בתים דמכסיא,

הכא - הא מיגליא!

אמר רבא:

אי קשיא לי, הא קשיא לי: וכי מתה עומד ומולק!?

אמר ליה אבוי:

ותקשי לך: עולת העוף, דבעיא שני סימנין, וכי מתה עומד ומולק!?

אמר ליה: התם כדי לקיים בה מצות הבדלה.

אי הכי, עור נמי!

כל המעכב בשחיטה - מעכב בהבדלה,

וכל שאינו מעכב בשחיטה - אינו מעכב בהבדלה.

והא מיעוט סימנין לרבנן דלא מעכבי בשחיטה, ומעכבי בהבדלה!

אלא אימא: כל שישנו בשחיטה - ישנו בהבדלה,

וכל שאינו בשחיטה - אינו בהבדלה.

כא, מפל מקום קשיא!

אמר רבא:

אימא: וכן הוא עושה, חותרן שדרה ומפרקת בלא רוב בשר.

כי סליק רבי זירא אשכחיה לרבי אמי דיתיב וקאמר לה להא שמעתא.

אמר ליה: וכי מתה עומד ומולק!?

"אשתומם פשעה חדא" 76 (דניאל ד, טז),

אמר ליה: אימא כף הוא עושה, חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר.

תניא נמי הכי:

"ביצד מולקין חטאת העוף?

חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר,

עד שמגיע לוושט או לקנה,

הגיע לוושט או לקנה - חותך: סימן אחד,

או רובו, ורוב בשר עמו.

ובעולה: שנים,

או רוב שנים."

מני?

אי רבנן - הא אמרי שנים דוקא!

אי רבבי אלעזר ברבי שמעון - האמר רוב שנים!

אימא: "שנים" - לרבנן,

"רוב שנים" - לרבבי אלעזר ברבי שמעון.

ואיבעית אימא:

הא והא רבי אלעזר ברבי שמעון,

ומאי "שנים"? שדומין לשנים.

רפ"י

הא קשיא לי. כיון דאמרת נבלה אלמא מתה היא הא דאמר רחמנא מליקה כשרה בקדשים ובעינן חתיכת סימנין כדלקמן (דף כא.):
וכי. לאחר שהיא כמתה בשבירת העצם ורוב בשר למה עומד ומולק שוב הסימנין אי אמרת בשלמא טרפה בעלמא הואי אי נשברה בלא מליקה אבל חיותא מיהא אית בה משייה היא מליקת סימנין מליקה וטרפה ליכא למימר שזה דרך הכשרה דאם לא שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה אין כאן טרפות וכן בכל השוחטין משנקב הוושט יש כאן מעשה טרפה וכי גמר שחיטתו מיתכשרא אם לא שהה שיעור שהייה אלא לזעירי דחשיב לה מתה מה הוא עומד ומולק:

ותקשי לך עולת העוף. דאמרינן לקמן בשמעתין דבעיא ב' סימנים: **וכי מתה עומד ומולק.** דהא ודאי עוף בחד סימן מתה ואמאי מעכב שני:

התם. לאו משום מליקה הוא אלא לקיים מצות הבדלה כדילפינן לקמן בשמעתין מומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו:

אי הכי עור נמי. לבדיל ויחתוך כל הראש אלמה תניא לקמן (דף כא.): שנים לרבנן ורוב שנים לר' אלעזר בר ר"ש אבל עור ליכא למ"ד:

כל המעכב בשחיטה. עור אינו מעכב בשחיטה שאילו קודם שחיטה ניטל כל העור כשרה אבל סימנין שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולוהו בעי כדתנן לקמן בהשוחט (דף כז.) הלכך גבי הבדלה מעכבי:

והא מיעוט סימנים. לרבנן דפליגי לקמן בשמעתין אדרבי אלעזר בר ר"ש ואמרי דלא תסגי ברוב שנים אלא אי"כ גמר כולן ואף על גב דלא מעכבי בשחיטה:

מ"מ קשיא. וכי מתה עומד ומולק: **בלא רוב.** רוחב הבשר של מפרקת דאכתי לאו מתה היא דהא זעירי מפרקת ורוב בשר קאמר:

להא שמעתא. דזעירי:

א"ל. הואיל ומתה חשוב כל מליקות דאמר רחמנא דבעי לחתוך סימנים וכי מתה עומד ומולק:

עמוד זה

אשתומם. שתק והיה מחשב מה יענה:

בחטאת העוף. כתיב ולא יבדיל גבי שמיעת הקול בויקרא הילכך בחד סימן סגי דעוף הכשרו בסימן אחד:
ורוב בשר עמו. לאחר מליקת הסימן:

ובעולה. דבעי הבדלה כדלקמן שנים או רוב שנים:

פלוגתא. דר' אלעזר בר ר"ש ורבנן לקמן בשמעתין:

האמר רוב שנים. דוקא ולא יותר כדקתני לקמן (דף כב.) דבעינן שיהא אוחו בראש ובגוף כשהוא מזה:

שדומים לשנים. דלכתחלה בעינן שיחתוך רוב להדיא שיהא נראה לעינים שהוא רוב או רוב שנים ואפי' רוב מצומצם:

76 אדון דניאל די שמה בלטישאר אשתומם פשעה חדה ורעינהי ובהלנה ענה מלמא ואמר בלטישאר חלמא ופשרא אל יבהלך ענה בלטישאר ואמר מרי חלמא לשנאך ופשרה לערך

65. כַּא, א

רַש"י

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:

נִשְׁבְּרָה מִפְּרָקַת וְרוֹב בְּשָׂר עֲמָה - מְטִמָּא בְּאַהֲל.

וְאִם תֵּאמַר: אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה דְעֵלִי מִפְּרָקַת בְּלֹא רוֹב בְּשָׂר הוּאִי!

זְקָנָה שְׂאֵנִי,

דְּכַתְּבִיב: "וַיְהִי כְהִזְמִירוֹ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, וַיַּפּוֹל מֵעַל הַכֶּסֶף אַחֲרֵינִי בְעֵד יַד הַשָּׁעַר, וַתִּשְׁבֵּר מִפְּרָקָתוֹ וַיָּמַת מִי זָקֵן הָאִישׁ וַיִּכְבַּד"⁷⁷ (שְׁמוּאֵל א ד, יח) וְגו'.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נְחֻמִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

קָרְעוּ כְדָג - מְטִמָּא בְּאַהֲל.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ יֶאֱחָק:

וּמַגְבוֹ.

אָמַר שְׁמוּאֵל:

עֲשֵׂאָה גִיסְטָרָא - נְבִלָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:

נִיטַל הֵיךְ וְחָלַל שְׁלָה⁷⁸ - נְבִלָה.

הִיכִי דְמִי "חָלַל שְׁלָה"⁷⁹?

אָמַר רַבָּא:

כָּל שְׂרִבּוּצָה וְנִרְאִית חֲסֵרָה.

נִשְׁבְּרָה מִפְּרָקַת. בַּאֲדָם:

וְאִ"ת. הֵא עֲלֵי מִפְּרָקַת בְּלֹא רוֹב בְּשָׂר הוּה וְקָרִי לִיה מוֹת וְתִשְׁבֵּר מִפְּרָקָתוֹ וַיָּמַת:

מְטִמָּא בְּאַהֲל. וְאִפִּי מִפְּרָכֶס:

עֲשֵׂאָה גִיסְטָרָא. שְׁחַתְכָה לְרַחֲבָה אוֹ בְצוּאָרָה כּוּלוֹ אוֹ בְשִׁדְרָה עַד הַחֲלָל כָּל דְּבַר הַחֲלוּק לְשֵׁנִים קָרִי גִיסְטָרָא:

נִיטַל הֵיךְ. מִמְקוֹם חִיבוּרוֹ

בְּבוּקָא דַאֲטִמָּא:

וְחָלַל שְׁלָה. כְּלוּמַר לֹא שְׁנִיטַל הָעֶצֶם עִם קִצַּת הַבֶּשֶׂר הַפְּנִימִי וְנִשְׂאָר בְּשָׂר הָעֵלְיוֹן וְהַעוֹר עַד חֲצִי הֵיךְ אוֹ שְׁלִישִׁיתוֹ וְחוּפָה אֶת הַמִּכָּה דְהַתָּם טְרַפָּה הוּא דְהוּיָא כְּדַתְּנָן (לְקַמְנָן דָּף עו). בְּהַמָּה שְׁנַחֲתִכּוּ רַגְלִיה דְהֵינּוּ אַחֲרוּנִים מִן הָאֲרֻכּוּבָה וְלַמַּעֲלָה טְרַפָּה אֲבָל כְּשֵׁנִטַל כָּל הַבֶּשֶׂר עַד שְׁנִרְאִית גּוּפָה שֶׁל מְקוֹם הַחֲתָךְ כַּעֲיֵן חֲלָל קִיבְדוּרִיָּא בְלַעֲיִז:

נְבִלָה. וְאִפִּי בְחַיִּיה מְטִמָּאָה:

כָּל שְׂרִבּוּצָה וְנִרְאִית חֲסֵרָה. דְרָךְ הַבְּהֵמָה לְרַבּוּץ עַל יְרִיכָה וּמִתְכַסֶּת יְרִיכָה בְרִבִּיצָתָהּ וְאִם נִרְאִית חֲסֵרוּנָה כְּשֶׁהִיא רַבּוּצָה:

⁷⁷ וַיְהִי כְהִזְמִירוֹ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיַּפּוֹל מֵעַל הַכֶּסֶף אַחֲרֵינִי בְעֵד יַד הַשָּׁעַר, וַתִּשְׁבֵּר מִפְּרָקָתוֹ וַיָּמַת מִי זָקֵן הָאִישׁ וַיִּכְבַּד וְהוּא שֵׁפֶט אֶת יִשְׂרָאֵל אַרְבַּעִים

שָׁנָה

⁷⁸ בוֹיִלְנָא: (נִיכְר)

⁷⁹ בוֹיִלְנָא: (נִיכְר)

66. כא, א - כב, א

רש"י

התנן ראשיהן. בשמנה רצינים קמייירי בסדר טהרות: **טמאים.** דכיון דעשוין גיטרא אע"פ שלא הובדלו לגמרי כדמפרש ואזיל הרי הם כמתים: **כזב הלטאה שמפרכסת.** כלומר דאע"פ שמפרכסת אין זה חיות שהרי זב הלטאה חותך אותה לגמרי והיא מפרכסת חיתוך הזב מפרכס:

כהבדלת עולת העוף לרבנן. דבעו כל הסימנין: **ולא פליגינתו.** את ר"ל דהיינו נמי התנן ממש: **איכא דאמרי.** דבהדיא אמר רב אסי למילתיה כהבדלת רבי אלעזר בר"ש ולא בעי רבי ירמיה מיניה:

ואת השני וגו'. בעולת העוף של חובה כתיב גבי שמיעת הקול כשהוא מביא בדלות בפרשה עליונה כשהוא מביא בעשירות דיבר בחטאת בהמה:

כמשפט. משמע שצבוב המשפט במקום אחר ואיכא קאי אחטאת בהמה דלעיל קאי שהרי עולה זו באה חליפין לה הלכך לה אקשה ויליף מיניה כדמפרש לקמיה דאינה באה אלא מן החולין כו':

או אינו אלא כמשפט חטאת העוף. שלא תיטען הבדלה במליקתה כדכתיב (ויקרא ה) בחטאת העוף ממול ערפו ולא יבדיל:

כשהוא אומר והקריבו. בעולת העוף של נדבה בויקרא והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו וגומר מדלא כתיב הקריב אלא והקריבו משמע חלוקה הקרבתו של זה מהקרבת אחרים גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולה ממליקת חטאת:

אלא מן החולין. ולא ממעות מעשר שני ולקמן (דף כב.) יליף לה בחטאת גופה מנלן:

וביום. שאין חטאת קרבה אלא ביום כדכתיב בפרשת יח"כ (ויקרא יז) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו':

ובידו הימנית. שאין עבודותיו כשורות אלא בימין דכתיב לן (שם ד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקיימא לן במנחות בפ"ק (דף י.) כל מקום שנאמר אצבע וכוונה אינו אלא ימין ואי קשיא למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה אחטאת העוף דסליק מיניה ויליף להא מילתא מה חטאת העוף מן החולין כו' דהא כולוהו נמי איתנהו בה חלוקה דוהקריבו למלתיה אתא כדאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה לאו פירכא היא דהא חטאת העוף לא כתיבא ביה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן ובהיקש ילפא מדאיקרי חטאת דובר הלמד בהיקש אינו חוזר ולומד בהיקש בקדשים דקיימא לן (זבחים דף מט:) בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים:

אי מה. בהמה כשרה ברוב שנים אף עולת העוף ברוב שנים: **ת"ל.** בעולת נדבה ומלק אב ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו וכי אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו כו' כך שנויה בת"כ והתם מפרש מנין להקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו כשהוא אומר לאחר הקטרה זו ושעו אותו בכנפיו והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה בהקטרת הראש אלמא ב' הקטרות הן והשסועו מבדיל ביניהן:

אף מליקת עולת העוף הראש בעצמו וכו'. והיינו שנים ואפילו מחובר בעור הבדלה חשיבא כדאמרן לעיל (דף כ:) דבמליקה כתב רחמנא הך הבדלה ומליקה כשחיטה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה ועור שאין שחיטה נזכרת בו בהבדלה נמי לא מעכב ולקמן (דף כב.) פריך כיון דנפקא ליה הבדלה בעולה מהכא ל"ל והקריבו לחלק בין חטאת לעולה הא הכא בהדיא כתיב דיבדיל והכא בהדיא כתיב דלא יבדיל:

ר' ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף. דסליק מיניה ולהכי אתקש משום דבחטאת כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא ומלק את ראשו והקטיר (שם א) ואין מליקה כתיב בעולה אלא בשל נדבה וזו למידה מזו ולקמן פריך ת"ק הא מאן ליה והך סברא דמן החולין וביום ובידו הימנית נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהיקשא דזאת התורה לעולה ולמנחה וגו' דאיתקש כולוהו להדדי וילפי כולוהו מחטאת והכי גמרי ליה בשילהי התודה (מנחות דף פב:) ומשתמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף ות"ק לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם:

תנן התם:

"התנן ראשיהן, אף על פי שמפרכסין - טמאים, כזב הלטאה שמפרכסת" (אהלות א, 1).

מאי "התנן"?

ריש לקיש אמר:

התנן ממש.

רבי אסי אמר רבי מוני:

כהבדלת עולת העוף.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי אסי:

כהבדלת עולת העוף לרבנן ולא פלגיתו,

או דלמא:

כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון ופלגיתו?

אמר ליה:

כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון ופלגיתו.

איכא דאמרי:

רבי שמעון בן לקיש אמר:

התנן ממש.

רבי אסי אמר רבי מוני:

כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון - ברוב שנים.

מאי רבנן?

ומאי רבי אלעזר ברבי שמעון?

דתניא:

"ואת השני יעשה עולה כמשפט" ⁸⁰ (ויקרא ה, י) - כמשפט חטאת בהמה.

אתה אומר כמשפט חטאת בהמה,

או:

אינו אלא כמשפט חטאת העוף?

כשהוא אומר: "והקריבו" ⁸¹ (ויקרא א, טו) - חלק הכתוב,

בין חטאת העוף לעולת העוף.

ומה אני מקיים "כמשפט" (ויקרא ה, י)?

כמשפט חטאת בהמה.

מה חטאת בהמה אינה באה אלא מן החולין,

וביום,

ובידו הימנית -

אף עולת העוף אינה באה אלא מן החולין,

וביום,

ובידו הימנית,

אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים?

תלמוד לומר: "ומלק והקטיר" (ויקרא א, טו) - מה הקטרה - הראש בעצמו,

והגוף בעצמו -

אף מליקה - הראש בעצמו,

והגוף בעצמו.

רבי ישמעאל אומר:

⁸⁰ ואת השני יעשה עלה כמשפט וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר הטא ונסלח לו

⁸¹ והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח

רַש"י

ואינו מבדיל בסימן אחד. שמוברר בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל מה דעביד טפי מהכשר הבדלה היא וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה הלכך במליקה כי מליק לכולו סימן לאו הבדלה היא אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא כדתינא לקמן (כו): לחייבו בבי סימנין א"א שכבר הוקש לדגים:

ת"ל והקריבו. משמע שנתן לה הכתוב הקרבה לעצמה וחלוקה מדין הקרבת חטאת ומאחר שכתוב אחד הקישן וכתוב אחד חלקן מסתבר כי אקשינהו למול עורף אקשינהו וכי פלגינהו מהבדלה פלגינהו דרבי ישמעאל נמי או מלק והקטיר דתייק סמיך ונפקא ליה מיניה הראש בעצמו והגוף בעצמו והא דנקט טעמיה מוהקריבו משום דמומלק והקטיר לחודיה בלא והקריבו לא מצי יליף כדאמר לקמן (דף כב.) אליבא דתייק דהא ע"כ ס"ל לר' ישמעאל שנים דוקא כרבנן דכיון דמוקי היקשא דכמשפט אמול עורף וחילוקא דוהקריבו אהבדלה ליכא למימר מסימן אחד פלגיה ואוקמיה ארוב שנים דהא לא שנים כתיב בקרא ולא רוב שנים כתיב בקרא אלא הבדלה כתיבא ולא יבדיל וכי כתיב והקריבו בעולה לחלק וליתן לה הקרבה אחרת להטעינה הבדלה בא וכל שישנו בשחיטה צריך להבדילה ומיעוט ב' סימנין דישנו בשחיטה ישנו בהבדלה דבשלמא לרבי אלעזר ברבי שמעון דגמר מול עורף מגזירה שוה כדלקמן לא מביעי ליה היקשא דכמשפט אמול עורף וכמשפט חטאת בהמה לא ניחא ליה למימר משום דמעוף סליק גמרה מהיקשא דכמשפט אחיות חיבור ראש וגוף במיעוט סימנים כדלקמן וחילוקא לרוב שנים דלא מתכשר בסימן אחד אלא לרבי ישמעאל דמפיק היקשא למול עורף והבדלה לגמרי משמע אחיות ראש וגוף במיעוט סימנים מנא תיתי אלא כרבנן ס"ל:

אוחז בראש ובגוף וזוה. לאחר מליקה הויא הזאה כדכתיב בחטאת העוף גבי שמיעת קול (ויקרא ה) והזה מדם החטאת וגו':

מאי קאמר. דהא אוחז בראש ובגוף משמע שצריך לאוחזן שניהן בתוך כף ידו ולא סגי ליה לאחוז בראש או בגוף ומנא ליה הא בחטאת:

כשהוא אוחז הראש בגוף. שמוברר הראש בגוף בשעת הזאה דהא כתיב ולא יבדיל:

אף כאן כו'. דע"כ היקשא להכי אתא דהא מול עורף מג"ש נפקא ליה לקמן וכמשפט חטאת בהמה לא אמרינן דהא מעוף סליק:

והקריבו. דבעי הבדלה במקצת:

והקריבו למה לי. לחלק דלא נימא כמשפט חטאת העוף בסימן אחד דהא אתקש מליקה להקטרה:

ה"א כמשפט חטאת העוף. דסליק מיניה:

ואי משום ומלק והקטיר. ההוא הוה מפקינן ליה לדרשא אחרינא דמיניה נפקא לן מליקת עולת העוף דלמעלה מחוט הסיקא היא בראש המזבח דאילו מליקת חטאת העוף למטה כדילפינן לה בזבחים (דף סד): על קיר המזבח זה קיר התחתון כו' בפרק קדשי קדשים וכיון דמביעי לן למילתא אחרינא לא אלים למעקר היקשא דכמשפט מההוא דסליק מיניה דאיכא למדרש היקשא דמליקה והקטרה לענין ראש המזבח והיקשא דכמשפט לענין אחיות ראש וגוף:

השתא דכתיב והקריבו. על כרחך עקריה מיניה דחילוק לגמרי משמע ליה לתנא קמא דלא תיגמר מיניה כלל ואוקמיה אחטאת בהמה ומהשתא דריש מומלק והקטיר דלגמרי איתקש הקטרה למליקה בין לענין ראשו של מזבח בין לענין הראש בעצמו והגוף בעצמו:

משלו ולא משל ציבור. מתרומת הלשכה:

משלו ולא משל מעשר. דתרי אשר לו כתובים בפרשה ואפילו לרבי יהודה דאמר מעשר ממון הדיוט הוא להכי אתא אשר לו לממעטה וביום ובידו הימנית נמי בפר יום הכפורים כתיב כי ביום הזה יכפר וכתוב ביה אצבע וכחונה והזה באצבעו אל פני וגו':

מביום צוותו נפקא. למה ליה למילפא מחטאת בהמה הא בכלהו קרבנות כתיב ביום צוותו להקריב דמשמע ביום ולא בלילה וכל הקרבנות במשמע:

כל מקום שנאמר אצבע וכהונה. ומוקמינן בפ"ק דמנחות (דף י.) או אצבע או כהונה וגמר ממצורע עני דכתיב ביה וטבל הכהן אצבעו הימנית ומיניה ילפינן לכל היכא דכתיב כהן או אצבע שתהא עבודה בימין ובעולת נדבה כתיב כהן והקריב הכהן: **ואידך.** הא דאוקמינן במנחות או אצבע או כהונה הני מילי לרבנן אבל לרבי שמעון אוקימנא התם דכהונה בעיא אצבע דאע"ג דכתיב כהונה אי לא כתיב בה אצבע לא גמרינן בה ימין ות"ק דלעיל כר"ש סבירא ליה:

ות"ק. דאמר כמשפט חטאת בהמה: **וה"א בר"ש.** דאמר כמשפט חטאת העוף ומפיק היקשא לאחיות ראש וגוף:

מול עורף. בעולה מנא להו תרתי לא מצי גמרינן מיניה דאי מצטרכא לן היקשא למול עורף תו לא ילפת מיניה אחיות ראש וגוף דחילוקא דוהקריבו לגמרי ממעט להבדלה בעולה מדין חטאת דהכי משמע חלק הכתוב בעולה ממליקת חטאת והטעינה הבדלה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה:

גמרי מליקה ממליקה. במה מצינו מה מליקה האמורה בחטאת פירש לך בה הכתוב מול עורף אף כל מליקה אינה אלא ממול עורף:

"כמשפט" (ויקרא ה, י) - כמשפט חטאת העוף.
מה חטאת העוף ממול עורף - אף עולת העוף ממול עורף.
אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד -
אף כן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד?
תלמוד לומר: **"והקריבו"** (ויקרא א, טו).

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:
"כמשפט" (ויקרא ה, י) - כמשפט חטאת העוף.
מה להלן אוחז בראש, ובגוף, ומנה - אף כן אוחז בראש, ובגוף, ומנה.

כב,א

מאי קאמר?

הכי קאמר: מה להלן - כשהוא אוחז הראש בגוף מנה, אף כן - כשהוא אוחז הראש בגוף מנה.

אי מה להלן בסימן אחד אף כן בסימן אחד?
תלמוד לומר: **"והקריבו"** (ויקרא א, טו).

ותנא קמא,

וכי מאחר דנפקא לן מ"ומלק ... והקטיר" (ויקרא א, טו), **"והקריבו"** (ויקרא א, טו) - למה ליה?

אי לאו **"והקריבו"** (ויקרא א, טו) - הוה אמינא: מאי **"כמשפט" (ויקרא ה, י)** כמשפט חטאת העוף,

ואי משום **"ומלק ... והקטיר"** הוה אמינא: מה הקטרה - בראשו של מזבח, אף מליקה - בראשו של מזבח,

השתא דכתב רחמנא: **"והקריבו"** דרוש ביה נמי הא.

חטאת בהמה דאינה באה אלא מן החולין - מנלן?

אמר רב חסדא:

דאמר קרא: **"והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו"**⁸² (ויקרא טז, יא) - משלו, ולא משל צבור, ולא משל מעשר.

"ביום" - "מביום צוותו"⁸³ (ויקרא ז, לח) נפקא!

כדי נסבה.

"ידו הימנית" - מדרבה בר בר חנה נפקא,
דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמעון בן לקיש:
כל מקום שנאמר **"אצבע"** או **"כהונה"** - אינה אלא ימין!

ואידך, כהונה - בעיא אצבע,

אצבע - לא בעיא כהונה.

ותנא קמא, ורבי אלעזר ברבי שמעון - ממול העורף מנא להו?

גמרי מליקה ממליקה.

⁸² והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו ונשחט את פר החטאת אשר לו
⁸³ אשר צוה יהוה את משה בחר סיני ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ליהוה במדבר סיני

67. כב, א-ב

רפ"י

מתני'

בתורין. לשון משנה:

ה'ג' במתניתין תחלת הציהוב שבה ושבזה פסול. תחלת הציהוב כשמתחילין להביא נוצה יפה צהובה סביב לצואר פסולין בזה ובוה כך מפרש בגמרא דבבני יונה פסולין משום גודלן ובתורין מפני קוטנן דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו:

גמ'

תורין גדולים ולא קטנים.

אתורים דקרא קאי:

גדולים ולא קטנים. לקמיה מפרש מאי משמע:

שיכול והלא דין הוא. אי לאו דכתיב תורים הוה ילפינן מדינת דקטנים כשרים:

ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים. דהא בני קטנים משמע ועיכובא דגדולים פסולין לקמן יליף:

ת'ל תורים. לקמיה מפרש מאי תלמודא:

מאי תלמודא. כלומר מאיזה מקראו או לומדים נהי נמי דבני משמע קטנים מיהו עיכובא מנלן דלא מרבינן גדולים מקי"ו:

לא לישתמיט קרא. אי סלקא דעתך גדולים נמי כשרים מכל הנך קראי דמשתעו בקינים כגון האי דנדבה ובשמיעת קול וביולדת וזב וזובה ובמצורע לא לשתמיט חד קרא דנכתוב מן בני התורים או מן היונה ומדכתיב בכולהו בני ש"מ לעכב: ואימא בני היונה דכתיב בהו בני. לעיכובא ודאי גדולים פסולין אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע הלכך אי בעי גדולים ליתני אי בעי קטנים ליתני:

מה בני יונה. אינם כשרים בהכשר תורים:

אף תורים. אינם כשרין בהכשר בני יונה:

מתניתין

כשר בתורין - פסול בבני יונה.

כשר בבני יונה - פסול בתורין.

תחלת הציהוב בזה ובוה - פסול.

גמרא

תנו רבנן:

"תורין"

גדולים - כשרים,

קטנים - פסולים.

בני יונה:

קטנים - כשרים,

גדולים - פסולין.

נמצא כשר בתורין - פסול בבני יונה,

כשר בבני יונה - פסול בתורין."

תנו רבנן:

"תורים"⁸⁴ (ויקרא א, יד) - גדולים ולא קטנים.

שיכול והלא דין הוא:

ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים, הוכשרו בקטנים,

תורים שהוכשרו בגדולים אינו דין שהוכשרו בקטנים!

תלמוד לומר: "תורים" (ויקרא א, יד) - גדולים ולא קטנים.

"בני יונה" (ויקרא א, יד) - קטנים ולא גדולים.

שיכול והלא דין הוא:

ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים הוכשרו בגדולים,

בני יונה שהוכשרו בקטנים אינו דין שהוכשרו בגדולים!

תלמוד לומר: "בני יונה" (ויקרא א, יד) - קטנים ולא גדולים."

כב,

מאי תלמודא?

אמר רבא:

לא לישתמיט קרא ולכתוב: 'מן בני התורים או מן היונה'.

אימא: "בני יונה" דכתב בהו רחמנא, "בני": קטנים - אין, גדולים לא.

"תורים": אי בעי גדולים - ליתני, אי בעי קטנים - ליתני,

דוקיא ד"בני יונה" - מה בני יונה קטנים - אין, גדולים - לא,

אף תורים, גדולים - אין, קטנים - לא.

⁸⁴ ואם מן העוף עלה קרבנו ליהנה והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו

68. כב, ב

רש"י

יכול יהו כל התורים כשרים. משיצאו מכלל קטנות: ויהיו כל בני יונה כשרים. כל זמן שלא באו לכלל גדולים: תחלת הציהוב. כשמתחילין לצהב כנפים שסביבות צוארם פסולים בזה ובזה דיצאו מכלל קטנים ונפסלו מבני יונה ולכלל גדולים לא באו שיוכשרו בתורים: משיצהיבו. שיהא כנפי גופן גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב: משיצהיבו. משיתחילו לצהב: מאימתי בני יונה כשרים. דביום שנולדו מאוסים הן ומאימתי כשרים: משיעלעו. כדמפרש לקמיה: הוא תני לה. שונה היה המשנה מפי רבו משיעלעו והוא אמר לה מפרש המשנה מדעתו דמשיעלעו לשון אפרוחיו יעלעו דם משיהא להם דם מצוי בבשר דכי שמיט גדפא מיניה אתי מיניה דמא:

[תחלת הציהוב בזה ובזה - פסול].

תני רבנן:

"יכול יהו כל התורים וכל בני היונה כשרים? תלמוד לומר: "מן התורים"⁸⁵ (ויקרא א, יד) - ולא כל התורים.

"מן בני היונה" (ויקרא א, יד) - ולא כל בני יונה.

פרט לתחילת הציהוב - שבזה ושבזה שפסול.

מאימתי התורים כשרים? משיצהיבו.

מאימתי בני יונה פסולין? משיצהיבו.

תני יעקב קרחה:

"מאימתי בני יונה כשרים?

משיעלעו".

הוא תני לה והוא אמר לה:

"אפרוחיו יעלעו דם"⁸⁶ (איוב לט, ל).

אימת?

אמר אביי:

מכי שמיט גדפא מיניה ואתי דמא.

⁸⁵ ואם מן העוף עלה קרבנו ליהוה והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו

⁸⁶ ואפרוחיו יעלעו דם ובאשר תללים שם הוא

69. כב, ב - כג, א

רש"י

מן התורים או מן בני היונה. מאיזה מהן שארצה והביא משניהן תחלת הציהוב מהו יצא ידי נדרו או לא הא דתנן תחלת הציהוב פסול בשניהם משום ספיקא הוא שמא גדולים שמא קטנים הלכך הנודר תורים לא יצא שמא קטנים הם והנודר בני יונה לא יצא שמא גדולים הם אבל זה שנדר איזה שירצה והביא שניהם יצא ממה נפשך אם גדולים הם יצא משום תורים ואם קטנים הם יצא משום בני יונה:

או דלמא. לא גדולים נינהו ולא קטנים הוו אלא בריה בעלמא הוו דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו:

אמר רבא תא שמע. מדאיצטריך קרא למעוטינהו:

אי אמרת בשלמא. אשמועינן קרא דבריה נינהו ואפילו היכא דליכא למיחש לספיקא כגון בבעיא דידן דפסול שפיר אתא קרא:

אלא אי אמרת ספיקא נינהו. וקרא לא פסלינהו אלא היכא דמחייב תורין בהדיא או בני יונה בהדיא:

איצטריך קרא למעוטי. מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא אי פשיטא לך דגדולים נינהו אייתניהו בתורים ואי פשיטא לך דקטנים נינהו אייתניהו בבני יונה וכיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשורינהו:

למעוטי נרבע ונעבד. ואף על גב דתנא קתני פרט לתחלת הציהוב אסמכתא בעלמא הוא ולעולם פסוליהו משום ספיקא רובע ליכא למימר בעופות דאין לך עוף רובע:

הואיל וכתוב. גבי קרבנות: כי משחתם בהם מום בם. לא ירצו לכם דבין השחתה בין מום פוסלים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו':

דבר ערוה. רובע ונרבע. עבודת כוכבים. נעבד שהשתחוה לבהמתו:

כי השחית כל בשר. בדור המבול כתיב ודור המבול בערוה קלקלו כדכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגוי שהיו נזקקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה וחייה:

בעי רבי זירא:

האומר: "הרי עלי: עולה מן התורים או מן בני היונה", והביא תחלת הציהוב שבוזה ושבוזה - מהו?

ספיקא הוי ונפיק,

או דילמא:

בריה הוי ולא נפיק?

אמר רבא:

תא שמע:

"פרט לתחילת הציהוב, שבוזה ושבוזה - שפסול."

אי אמרת בשלמא: בריה - הוי שפיר,

אלא אי אמרת: ספיקא הוי - איצטריך קרא למעוטי ספיקא!

כג, א

כי איצטריך קרא?

למעוטי נרבע, ונעבד.

סלקא דעתך אמינא: הואיל וכתוב: "כי משחתם בהם מום בם"⁸⁷ (ויקרא כב, כה).

ותנא דבי ישמעאל:

"כל מקום שנאמר: 'השחתה' - אינו אלא דבר ערוה, ועבודת כוכבים.

'דבר ערוה' - דכתיב: 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ'⁸⁸ (בראשית ו, יב).

'עבודת כוכבים' - דכתיב: 'פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל'⁸⁹ (דברים ד, טז).

כל שהמום פוסל בו - דבר ערוה ועבודת כוכבים - פוסלין בו.

וכל שאין המום פוסל בו - אין דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו."

והני עופות הואיל ולא פסיל בהו מוקמא,

דאמר מר: "תמות וזכרות - בבהמה,

ואין תמות וזכרות - בעופות."

אימא: דבר ערוה ועבודת כוכבים - נמי לא לפסול בהו,

קא משמע לן.

⁸⁷ ומיד בן נמר לא תקריבו את להם אלהיכם מקל אלה מי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם

⁸⁸ זירא אלהים את הארץ והנה נשחתה מי השחית כל בשר את דרכו על הארץ

⁸⁹ פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה

70. כג, א-ב

רש"י

בבהמה. כתיב תמים זכר אבל עוף לא כתיב ביה לא תמים ולא זכר הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר משום הקריבהו נא לפחתך: **מן האיל או מן הכבש.** מאיזה שארצה:

פלגס. כבש בן שנה בתוך שנתו קרוי כבש ואיל משעברו י"ג חדשים שנכנס חדש שלם בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם פלגס בתוך חדש ראשון של שנה שניה:

הקריבו. משנה היא במסכת פרה (פ"א מ"ג) ובפלגס קא מיירי:

ואין עולה לו מזבח. אם היה מחוייב איל לבדו או כבש לבדו וטעמא לא מפרש תנא אי משום ספיקא אי משום בריה:

וא"ר יוחנן. מנא לן דמביא עליו נסכי איל של שני עשרונים ושלישית ההין יין דכתיב בפרשת נסכים בשלח לך אנשים או לאיל האחד וגוי' או לרבות את הפלגס בנסכים הללו ומדאיצטריך קרא לרבווי ש"מ קסבר רבי יוחנן דתי"ק דאמר אין עולה לו מזבח משום דבריה הוא ולענין נסכים רחמנא רבייה דאי ספיקא הוא לא מרבייה קרא דכיון דשמא איל הוא פשיטא דבעי אתווי נסכי איל ואתנווי דאי איל הוא ליהוי דידיה ואי כבש הוא יהא היתר נדבה שהרי מתנדבין נסכים בלא קרבן כדאמרין במנחות בפרק בתרא (דף קז.) ואע"ג דתני אין מתנדבין לוג אחד ולא ב' והי' אלא שלשה כדי שיהו קרויין נסכי כבש או ארבעה שיהו קרויין נסכי איל או ששה הראוין לפר הכא כי האי גוונא בהדי אחרני קרבי:

מייתי ומתני. דסבירא ליה ספק הוא והכא קא מבעיא לן אליבא דבר פדא במאי מסתפק ומאי מתני ואו לאיל דריש ליה לדרשא אחרנא במנחות בפרק שתי מדות (דף צא.) וקא מיבעיא לן הכא מאי מתני מי פשיטא ליה לבר פדא דלאו בריה הוא אלא ספק איל ספק כבש הוא וכי מתני איל וכבש הוא דמתני אי איל הוא ליהוי כוליה דידיה ואי כבש הוא עשרון סולת רביעית היין ליהוי דידיה ואינך לנדבה אבל בבריה לא צריך לאתנווי ולמימר אי בריה הוא ואינו ראוי לנסכים ליהוי כוליה לנדבה וגבי בעיין דלעיל כיון דודאי לאו בריה הוא יוצא ידי נדרו ממ"נ דהא או כבש או איל הוא והוא נדר באיזה שירצה:

או דלמא בבריה נמי. מספקא ליה לבר פדא דלמא בריה הוא וגבי נסכים מייתי ומתני דאי בריה הוא ליהוי כוליה נדבה וגבי בעיין נמי לא נפיק דלמא לאו איל ולא כבש הוא: תודה טעונה מ' חלות שלשים של מצה וי' של חמץ:

בְּעֵי רַבִּי יִזְרְאֵל:

הָאוֹמֵר: "הָרִי עָלֵי עוֹלַת בְּהֵמָה מִן הָאֵיל אוּ מִן הַכֶּבֶשׂ" וְהֵבִיא פְּלֶגֶס - מֵהוּ?

אֲלִיבָא דְרַבִּי יוֹחָנָן - לֹא תִבְעֵי לָךְ,

דְּאָמַר בְּרִיָּה הוּי.

דְּתַנּוּ: "הִקְרִיבוּ - מִבֵּיא עָלָיו נִסְכֵי אֵיל,

וְאִין עוֹלָה לוֹ מִזְבַּחוֹ" (פרה א, ג).

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

"אוּ לְאֵיל"⁹⁰ (במדבר טו-1) - לְרִבּוֹת אֶת הַפְּלֶגֶס.

כִּי תִבְעֵי לָךְ אֲלִיבָא דְבַר פְּדָא,

דְּאָמַר: מִיִּתִי, וּמִתְנִי.

כג, ב

מִי אֲמַרְיָן: אֵיל וְכֶבֶשׂ - מִתְנָה,

בְּבִרְיָה - לֹא מִתְנָה,

אוּ דְלָמָא:

בְּבִרְיָה - נְמִי מִתְנָה?

דְּאָמַר: אֵי בְרִיָּה הוּהוּ - לִיהוּי כּוֹלִיָּה נְדָבָה.

תִּיקוּ.

⁹⁰ או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים כוליה בשמן שלשית ההין

71. כג, ב

רפ"י

בְּעֵי רַבִּי זִידָא:

הָאוֹמֵר: "הֲרִי עָלַי לְחַמֵּי תוֹדָה מִן הַחֶמֶץ אוֹ מִן הַמִּצָּה" וְהֵבִיא שִׂיאֹר - מָהוּ?

"שִׂיאֹר" דְּמָאן?

אִי שִׂיאֹר דְּרַבִּי מֵאִיר - לְרַבִּי יְהוּדָה מִצָּה מְעַלְיֵיתָא הִיא!

אִי דְרַבִּי יְהוּדָה - לְרַבִּי מֵאִיר חֶמֶץ הוּא!

וְאִי דְרַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי מֵאִיר - מְדַלְקֵי עָלֶיהָ חֶמֶץ הוּא!

אֶלָּא דְרַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יְהוּדָה - מֵאִי?

סְפִיקָא הוּא וְנִפְיָא מִמָּה נִפְשָׁה,

אוֹ דְלָמָּא:

בְּרִיָּה הוּא וְלֹא נִפְיָא?

וְהָאֵמֵר רַב הוֹנָא:

הָאוֹמֵר: "הֲרִי עָלַי לְחַמֵּי תוֹדָה" - מְבִיא תוֹדָה וְלַחֶמֶה,

וְכִיּוֹן דְּאִיחִיב לִיה בְּתוֹדָה וְלַחֶמֶה - הָא לֹא יָדַע הָאִי גְבָרָא אִי חֶמֶץ הוּא דְלִיתֵי @ מִצָּה,

אִי מִצָּה הוּא דְלִיתֵי @ חֶמֶץ!

לֹא צְרִיכָא, דְּאָמַר: "הֲרִי עָלַי חֶלָּה לְפִטוֹר תוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי".

סוּף סוּף הָא לֹא יָדַע הָאִי גְבָרָא אִי חֶמֶץ הוּא דְלִיתֵי @ מִצָּה אִי מִצָּה הוּא דְלִיתֵי @ חֶמֶץ!

לֹא צְרִיכָא דְלֹא אָמַר "לְפִטוֹר".

מִיפְקָ גְבָרָא יְדֵי נְדָרוֹ נִפְיָא,

אוֹ:

לֹא נִפְיָא?

תִּיקוּ.

מִן הַחֶמֶץ אוֹ מִן הַמִּצָּה. י' חֲלוֹת
מֵאִיזָה מִיֵּן שְׂאֵרָצָה וְלִקְמֵן בְּעֵי
הִיכִי מֵייתֵי י' חֲלוֹת לְחוּדֵיהוּ:
שִׂיאֹר. שִׂיאָא מְכַלל מִצָּה וְלִכְלַל
חֶמֶץ לֹא בֹא:

ר"מ וְרַבִּי יְהוּדָה. פְּלִיגִי בְּאֵלוֹ
עוֹבְרִין (פְּסַחִים מַח): לר"מ שִׂיאֹר
בְּהַכְסַפְת פְּנִים וְאֶפִּילוֹ אִין שֵׁם סְדֵק
וְאִם נִסְדֵק אֶפִּי כְּקֶרְנֵי חֲגָבִים
מִיקָרִי סִידוּק וְחִיב כֶּרֶת וְשִׂיאֹר
בְּהַכְסַפְת פְּנִים אֶמְרִינְן בְּרִישׁ אֵלוֹ
עוֹבְרִין (שֵׁם) דְּר"מ חִיב מִלְקוֹת
וְרַבִּי יְהוּדָה אֵית לִיה תְּרִי קוּלֵי חֲדָא
דְּהַכְסִיפוּ פְּנִי אֶפִּילוֹ שִׂיאֹר לֹא
מִיקָרִי וְכְקֶרְנֵי חֲגָבִים הוּא דְמִקָּרִי
שִׂיאֹר וְעוֹד קוּלָא אַחֲרִיתֵי דְבַהֲא
דְקָרִי לִיה ר' יְהוּדָה שִׂיאֹר לֹא
מְחִיב עֲלֶיהָ מִלְקוֹת:

שִׂיאֹר דְּמָאן אִי שִׂיאֹר דְּר"מ.
דְּהַכְסִיפוּ פְּנִי:

לְרַבִּי יְהוּדָה. כְּלוּמַר וְקָא מִיבְעִיא
לָן אֲלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה אִי נִפְיָא
בְּהָאִי שִׂיאֹר אִי לֹא הָא וְדָאִי לְרַבִּי
יְהוּדָה מִצָּה מְעַלִּיא הוּא וְנִפְיָא
מִשׁוּם מִצָּה:

אִי שִׂיאֹר דְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּקֶרְנֵי
חֲגָבִים וּמִיבְעִי לָךְ אֲלִיבָא דְרַבִּי
מֵאִיר הָא וְדָאִי לְרַבִּי מֵאִיר יֵצֵא יְדֵי
נְדָרוֹ וְנִפְיָא מִשׁוּם חֶמֶץ:

וְאִי דְר"מ. דְּהַכְסִיפוּ פְּנִי וְקָא
מִיבְעִיא לָךְ אֲלִיבָא דְר"מ:

מְדַלְקֵי עֲלֶיהָ. דְּאֶמְרִינְן הַתֵּם
הָאוּכְלוּ בְּמִ:

חֶמֶץ הוּא. וְאֶעֱיֵג דְכֶרֶת לֹא מְחִיב
מִשׁוּם דְּלָאוּ חֶמֶץ הָרָאוּי לֹאכִילָה
הוּא מִיְהוּ חֶמֶץ נִקְשָׁה מִיקָרִי
מִדְקָא מִיחִיב עֲלֶיהָ מִלְקוֹת וְלַעֲנִין
נְדָר יֵצֵא יְדֵי נְדָרוֹ שֶׁהֲרִי הֵבִיא חֶמֶץ:
אֵלָּא דְרַבִּי יְהוּדָה. דְּקֶרְנֵי חֲגָבִים
וּמִיבְעִיא לָן אֲלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה
דְּאָמַר בְּשִׂיאֹר דִּידֵיהּ יִשְׂרָף אֲלֵמָּא
יֵשׁ בּוֹ צַד חֶמֶץ וְקָאֵמַר הָאוּכְלוּ
פְּטוֹר אֲלֵמָּא לֹא וְדָאִי חֶמֶץ הוּא
וְהוּאִי הַתְּרֵאֵת סַפֵּק:

מֵאִי סַפֵּק הוּי. וְנִפְיָא מִמָּה נִפְשָׁה אוֹ
דְּלֵמָּא בְּרִיָּה הוּא וְלֹא נִפְיָא:

ה'ג וְהָא א"ר הוֹנָא הָאוֹמֵר הֲרִי
עָלַי לְחַמֵּי תוֹדָה מְבִיא תוֹדָה
וְלַחֶמֶה. דְּאִדָּם יוֹדַע דְּאִין לַחֵם בְּלֹא
תוֹדָה וְכִיּוֹן דְּאִיחִיב בְּכוּלְהוּ נְהִי
נְמִי דְּלָאוּ בְּרִיָּה הוּא הִיכִי נִפְיָא: הָא
לֹא יָדַע אִי חֶמֶץ אֵייתֵי דְלוֹסִיף עֲלֶיהָ
וְלִייתֵי מִצָּה אִי מִצָּה הִיא דְלִיתֵי
חֶמֶץ. וְעַל כֶּרְחוֹ יֵבִיא חֲלוֹת כְּשֵׁרִים
וְבִהֵן יוֹצֵא יְדֵי נְדָרוֹ שֶׁהֲרִי הֵבִיא
עֶשֶׂר שְׁנָדָר וְגַם הוֹסִיף עֲלֵיהוּ:

לֹא צְרִיכָא דְאָמַר הֲרִי עָלַי י' חֲלוֹת.
לְפִטוֹר תוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי דְלֹא
מִיחִיב עֲלֶיהָ בְּכוּלְהוּ מ':

סוּף סוּף. כִּיּוֹן דְּאָמַר לְפִטוֹר לֹא
נִפְיָא עַד דְּפִטַר לִיה לְהַהוּא פְּלוֹנִי מִי
חֲלוֹת וְהָאִי לֹא מְצִי פִטַר לִיה בְּהָאִי
שִׂיאֹר דְּלֹא יָדַע הוּא פְּלוֹנִי מֵאִי
אֵייתֵי הָאִיךְ דְלוֹסִיף עֲלֵיהוּ:

לֹא צְרִיכָא דְלֹא אָמַר לְפִטוֹר. אֵלָּא
הֲרִי עָלַי י' חֲלוֹת לְתוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי
דְּכִיּוֹן דְּאָמַר לְתוֹדָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לֹא
אִיחִיב לִיה בְּתוֹדָה וְלַחֶמֶה אֵלָּא
בְּעֶשֶׂר וְהָא וְדָאִי פְּשִׁטָּא לָן דְּהָהוּא
פְּלוֹנִי לֹא מִיפְטַר בְּהָאִי שִׂיאֹר
וְאִיהוּ נְמִי לֹא מְקַבֵּל עֲלֶיהָ
לְמִפְטָרִיָּה אֵלָּא לְאֶתוּיֵיהוּ בְּעֵלְמָא
וְכַסְבוֹר שְׂיֻכְלוּ לִיקָרֵב עִם הַמִּצָּה
שֶׁל חֲבִירוֹ:

מִיפְקָ גְבָרָא יְדֵי נְדָרוֹ נִפְיָא. וְיִפְדוּ
וְיִפְלוּ דְמֵיהֶם לְנִדְבָה לְתוֹדָה אַחֲרַת
אוֹ לֹא נִפְיָא תִיקוּ:

72. כג, ב - כד, א

רפ"י

ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה. כדיליף לקמן (דף כ.ד):

ושחט וחוקה. ושחט אותה לפניו וכתיב זאת חוקת התורה:

וכל היכא דכתיב חוקה. לעיכובא ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בקי"ו מי לא דרשינן קי"ו לרבויי ועיכובא דחוקה למילי אחרנייתא:

הא גבי יום הכפורים. דכתיב גורל ונתן אהרן על שני וגוי וכתיב חוקה בסוף הפרשה ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל הוה מרבינן בקי"ו דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל:

דתניא. הגורל לה' ועשהו חטאת דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושהו חטאת שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל:

שיכול והלא דין הוא. אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגוי הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען:

ומה במקום שלא קדש הגורל. כגון קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת ואי לעולה שאם הגריל עליהם שכתבו על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם בגורל לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנותן הרשות בידו:

קידש השם. דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור אלמא שם קבע ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה מקום שקדש כו':

טעמא דכתיב הגורל ועשהו. דאמעית ליה להא מלתא בהדיא:

הא לאו הכי הוה מרבינן מקל וחומר. ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא:

הערופה. משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה:

וערפו העגלה. שנה עליה הכתוב לעכב:

מתניתין

נשר בפרה - פסול בעגלה,

נשר בעגלה - פסול בפרה.

גמרא

תנו רבנן:

"פרה: בשחיטה - בשרה,

בעריפה - פסולה.

עגלה: בעריפה - בשרה,

בשחיטה - פסולה.

נמצאת נשר בפרה - פסול בעגלה,

נשר בעגלה - פסול בפרה."

ותהא פרה כשרה בעריפה מקל וחומר:

ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה הוכשרה בעריפה -

פרה שהוכשרה בשחיטה אינה דין שהוכשרה בעריפה!

כד, א אמר קרא: "ושחט"⁹¹ (במדבר יט, ג) ו"חוקה"⁹² (במדבר יט, ב),

בשחיטה - אין,

בעריפה - לא.

וכל היכא דכתיב ביה "חוקה" לא דרשינן קל וחומר!?

והא גבי יום הכפורים, דכתיב ביה "חוקה"⁹³ (ויקרא טז, לד),

ותניא:

"ועשהו חטאת"⁹⁴ (ויקרא טז, ט) - הגורל עושה חטאת,

ואין השם עושה חטאת.

שיכול, והלא דין הוא: ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם,

מקום שקדש הגורל - אינו דין שקדש השם!

תלמוד לומר: "ועשהו חטאת" - הגורל עושה חטאת,

ואין השם עושה חטאת."

טעמא דכתב רחמנא: "ועשהו חטאת", הא לאו הכי דרשינן קל וחומר!

מיעט רחמנא גבי "עגלה הערופה"⁹⁵ (דברים כא, ו) - זאת בעריפה, ואין אחרת בעריפה.

ותהא עגלה כשרה בשחיטה מקל וחומר:

ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה - כשרה בשחיטה,

עגלה שכשרה בעריפה - אינו דין שהוכשרה בשחיטה!

אמר קרא: "וערפו העגלה"⁹⁶ (דברים כא, ד) בעריפה - אין, בשחיטה - לא.

⁹¹ ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו

⁹² זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על

⁹³ והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מקל חטאתם אחת בשנה ויעש פאשר צוה יהוה את משה

⁹⁴ והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת

⁹⁵ וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל

⁹⁶ והודדו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע ויערפו שם את העגלה בנחל

73. כד, א

רפ"י

לויים בשנים פסולים. פחות מבן שלשים ויותר מבן נ' כדכתיב זאת אשר ללויים וגו' זאת משמע מיעוטא:

ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהם. כדיליף לקמיה אשר ללויים ולא אשר לכהנים:

זאת אשר ללויים. כוליה יתירא הוא דכולה פרשתא בלויים היא והוה ליה למכתב מבן חמש ועשרים כו':

יכול אף בשילה ובית עולמים. שאין עבודת לויים אלא שוערים ומשוררים יהו נפסלין בשנים:

ללמוד. ללמוד הלכות עבודה: שלא ראה סימן יפה. לומד ושוכחו:

רבי יוסי אומר בשלשה שנים. צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו:

דתקיפין. להוריד המשכן לפרקו ולנטותו להעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלי:

מתניתין

כָּשֶׁר בְּכֹהֲנִים - פָּסוּל בְּלוּיִם,

כָּשֶׁר בְּלוּיִם - פָּסוּל בְּכֹהֲנִים.

גמרא

תנו רבנן:

"כֹּהֲנִים: בְּמוּמִין - פָּסוּלִים,

בְּשָׁנִים - בְּשָׂרִים.

לוֹיִם: בְּמוּמִין - בְּשָׂרִים,

בְּשָׁנִים - פָּסוּלִים.

נמצא: כָּשֶׁר בְּכֹהֲנִים - פָּסוּל בְּלוּיִם,

כָּשֶׁר בְּלוּיִם - פָּסוּל בְּכֹהֲנִים."

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"זאת אשר ללויים"⁹⁷ (במדבר ח, כד) - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "ומבן חמשים שנה ישוב"⁹⁸ (במדבר ח, כה) - למדנו ללויים שהשנים פוסלין בהם.

יכול מומין פוסלין בהם, ודין הוא:

ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהן מומין פוסלין בהן,

לויים שהשנים פוסלין בהם אינו דין שיהו מומין פוסלין בהם?!

תלמוד לומר: "זאת אשר ללויים" (במדבר ח, כד) - זאת ללויים ואין אחרת ללויים.

יכול יהו ההנהנים פסולין בשנים, והלא דין הוא:

ומה לויים שאין מומין פוסלין בהם שנים פוסלין בהם,

כהנים שהמומין פוסלין בהם אינו דין שיהו שנים פוסלין בהם?!

תלמוד לומר: "אשר ללויים" (במדבר ח, כד) - ולא אשר לכהנים.

יכול אף בשילה ובבית עולמים בן?

תלמוד לומר: "לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא"⁹⁹ (במדבר ד, מז) -

לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף.

כתוב אחד אומר: "מבן חמש ועשרים שנה ומעלה" (במדבר ח, כד),

וכתוב אחד אומר: "מבן שלשים"¹⁰⁰ (במדבר ד-ג/כג/ל/לה/מז) -

אי אפשר לומר: שלשים - שכבר נאמר: "חמש ועשרים"!

ואי אפשר לומר: חמש ועשרים שכבר נאמר: "שלשים"!

הא ביצד?

חמש ועשרים - ללמוד,

ושלשים - לעבודה.

מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים - שוב אינו רואה.

רבי יוסי אומר:

שלש שנים,

שנאמר: "ולגדלם שנים שלש" "וללמדם ספר ולשוון משדים"¹⁰¹ (דניאל א, ד-ה)."

ואידך?

שאני לשון כשדים דקליל.

ואידך?

שאני הלכות עבודה דתקיפין.

⁹⁷ זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה ובווא לצבא צבא פעבדת אהל מועד

⁹⁸ ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד

⁹⁹ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא באהל מועד

¹⁰⁰ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל בא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד

¹⁰¹ ד לדיים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה ומשמילים בכל חממה וידעי דעת ומביני מדע ואשר בן בהם לעמד בהיכל המלך וללמדם ספר

ולשוון כשדים. הוימן להם המלך דבר יום ביומו מפת פג המלך ומיוון משתיו ולגדלם שנים שלוש ומקצתם יעמדו לפני המלך

74. כד, א-ב

רַס"י

משיביא שתי שערות. אבל מקמי הכי לא כדיליף לקמן איש איש מזרעך וגו':
במה דברים אמורים. שהשנים פוסלות בהן: ירושלים נקראת בית עולמים דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות כל ימי נוב וגבעון:
ויהי כאחד. אפילו זקנים במשמע:
קול אחד. שצריכין לבשם את קולם שיהא נראה כקול אחד:
שירתת. ידיו ורגליו רותתין מאין כח:
ולא הטיל מים. קודם טבילה:
לכשיטיל מים טמא. שמא נשאר בפי האמה צחצוח קרי ויוצא עם מי רגלים ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בכעין חרדל כדתנן במסכת נדה (דף מ.).
בילד ובבריא טהור. דמעיקרא נפיק כוליה:

תנו רבנן:

"בהו:

משיביא שתי שערות עד שיזקין - כִּשְׁר לְעִבּוּדָה.

ומומין - פּוֹסְלִין בּוּ.

בן לוי:

מבן שלשים ועד בן חמשים - כִּשְׁר לְעִבּוּדָה.

ושנים - פּוֹסְלִין בּוּ.

במה דברים אמורים: באהל מועד שבמדבר,

אבל בשילה ובבית עולמים - אין נפסליו,

אלא בקול.

אמר רבי יוסי:

מאי קרא?

"ויהי כאחד למחצצרים ולמשזורים להשמיע קול אחד"¹⁰² (דברי הימים ב' ה, יג).

כד, ב

"עד שיזקין".

עד כמה?

אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא:

עד שירתת.

תנו ה"תם:

"בעל קרי שטבל ולא הטיל מים:

לכשיטיל - טמא.

רבי יוסי אומר:

בחולה ובזקן - טמא,

בילד ובבריא - טהור" (מקוואות ח, ד).

"ילד" - עד כמה?

אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא:

כל שעומד על רגלו אחת, וחולץ מנעלו, ונועל מנעלו.

אמרו עליו על רבי חנינא:

שהיה בן שמונים שנה,

והיה עומד על רגלו אחת,

וחולץ מנעלו, ונועל מנעלו.

אמר רבי חנינא:

חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי.

¹⁰² ויהי כאחד למחצצרים ולמשזורים להשמיע קול אחד להלל ולהודות ליהוה וקהרים קול בהצצרות ובמצלתים ובכלי השיר ובהלל ליהוה פי טוב פי לעולם חסדו והבית מלא ענן בית יהוה

75. כד, ב

רש"י

שליח ציבור. לכל צרכיהם לתקוע שופר ולנדות ולמנות פרנס:
משיביא שתי שערות. אבל קטן לא דכתיב איש מזרעך כדלקמן: **לנצח שאני.** דמשמע לעבוד עבודות כבודות הצריכות ניצוח: **והא האי קרא בלויים כתיב.** ואמרן בהו דאין נפסלים אלא בקול:

וזה אחד מהם והכהנים הלויים בני צדוק. דע"כ צדוק כהן הוה וקרי להו לבניו לויים על שם שמשבט לוי הם ואני שמעתי לשון לויים שמשים כמו (במדבר יח) וילוו עליך וגו':

איש ולא קטן. דהכי משמע איש הוא דבעי מומא לאיפסולי ואשר יהיה בו מום לא יגש הא קטן אפילו תם לא יגש:

אבל אין אחיו הכהנים. הוא דאין מניחין אותו אבל רבנן לא פסלוהו:

איכא דאמרי הא רבי היא. דאמר לעיל אומר אני עד שיהיה בן כ' ואשמועינן הכא דרבי גופיה לא פסיל ליה בדיעבד ואפילו מדרבנן אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו לכתחלה:

ואיכא דאמרי לרבי פסול מדרבנן. אפילו בדיעבד עד שיהא בן כ':

והא. מותניתין דמכשיר ליה אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו רבנן היא ואשמעינן דאפילו רבנן מודו דלכתחלה לא והא דמכשרו לעיל בדיעבד:

תנו רבנן:

"נתמלא זקנו - ראוי ליעשות שליח ציבור, וליירד לפני התיבה, ולישא את כפיו.

מאימתי כשר לעבודה?

משיביא שתי שערות.

רבי אומר:

אומר אני - עד שיהא בן עשרים."

אמר רבי חסדא:

מאי טעמא דרבי?

דכתיב: **"ויעמידו את הלויים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה'"**¹⁰³ (עזרא ג-ח).

ואיך?

לנצח שאני.

והא האי קרא בלויים כתיב!

כדרבי יהושע בן לוי,

דאמר רבי יהושע בן לוי:

בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לויים,

וזה אחד מהן: **"והכהנים הלויים בני צדוק"**¹⁰⁴ (יחזקאל מד, טו).

תנו רבנן:

"איש מזרעך לדורותם"¹⁰⁵ (ויקרא כא, יז) -

מכאן אמר רבי אלעזר:

קטן - פסול לעבודה.

ואפילו תם.

מאימתי כשר לעבודה?

משיביא שתי שערות,

אבל אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן עשרים."

איכא דאמרי:

הא - רבי היא,

ואפילו פסול דרבנן לית ליה.

ואיכא דאמרי:

רבי אית ליה פסול מדרבנן,

והא - רבנן היא,

ולכתחלה - הוא דלא,

אבל דיעבד - עבודתו כשרה.

¹⁰³ ובשנה השנית לבואם אל בית האלהים לירושלם פחדש השני החלו זרבל בן שאלתיאל וישוע בן יוצדק ושאר אחיהם הפהנים והלויים וכל הבאים מהשבי ירושלם ויעמידו את הלויים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית יהוה

¹⁰⁴ והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאם אדני יהוה

¹⁰⁵ דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך לדורתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב להם אלהיו

76. כד, ב - כה, א

רפ"י

אויר. הגיע טומאה לאויר ואל נגעה:
וגבו טהור. אפילו נגעה טומאה בגבו אינו מקבל טומאה בכך:
אויר כל הכלים טהור. כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אע"פ שנתלית באוירו:
תוכו. וכל כלי חרס אשר יפול מהם וגו':
נאמר תוכו לטמא. כשהכלי מטמא אוכלין שבתוכו דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא:
ונאמר תוכו לטמא. כשהכלי מקבל טומאה מן השרץ דכתיב כל אשר יפול מהם אל תוכו:
מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע. הכלי למה שבתוכו הוא מטמא כל אוכלין ומשקין הנתונים באוירו כדמפרש לקמיה:
אף תוכו האמור. לענין הורדת טומאה לכלי:
אע"פ שלא נגעה. טומאה בו:
העידה. דכתיב כל אשר בתוכו:
ואפילו מלא חרדל. שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה שהרי אין כביצה בכל אחד ועוד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים:
ויהא כלי חרס מיטמא מגבו. בנגיעה:
מק"ו. דתוכו גלי לך קרא מה שאין כן בשאר כלים וגבו בנגיעה ליתני בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה כדיליף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר:
מיטמאין מגבו. בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא אוירו:
כלי פתוח. מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו באיזה כלים הרגילה תורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פתחו:
הוי אומר זה כלי חרס. דכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי אל תוכו:
הא יש צמיד פתיל עליו. שמצומדת מגופתו עליו לפיו יפה:
פתיל. מגופו:
טהור. ואף על פי שהוא באהל המת דקרא באהל המת מישתעי אלמא לא נטמא מגבו:
ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו. כדאמרן:

מתניתין

טהור בכלי חרש - טמא בכל הכלים, טהור בכל הכלים - טמא בכלי חרש.

גמרא

תנו רבנן:

"**אויר כלי חרש - טמא,**

וגבו - טהור.

אויר כל הכלים - טהור,

וגבו - טמא.

נמצא טהור בכלי חרש - טמא בכל הכלים,

טהור בכל הכלים - טמא בכלי חרש."

מנהני מילי?

דתנו רבנן:

"**תוכו**"¹⁰⁶ (ויקרא יא, לג) - **ואף על פי שלא נגע.**

אתה אומר אף על פי שלא נגע או אינו אלא אם כן נגע?

רבי יונתן בן אבטולמוס אומר:

נאמר: "תוכו" (ויקרא יא, לג) **לטמא,**

ונאמר: "תוכו" (ויקרא יא, לג) **ליטמא,**

מה "תוכו" האמור לטמא אף על פי שלא נגע,

אף "תוכו" האמור ליטמא אף על פי שלא נגע."

והתם מנלן?

אמר רבי יונתן:

התורה העידה על כלי חרס,

והתם מנלן?

כה, א

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא:

ויהא כלי חרס מיטמא מגבו, מקל וחומר:

ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן מיטמאין מגבו,

כלי חרס שמיטמא מאוירו - אינו דין שמיטמא מגבו?!

אמר קרא: "**וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו**"¹⁰⁷ (במדבר יט, טו)

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו?

הוי אומר זה כלי חרס.

וכי אין צמיד פתיל עליו - הוא דטמא,

הא יש צמיד פתיל עליו - טהור.

ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן?

מקל וחומר:

ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו מיטמא מאוירו,

כל הכלים שמיטמאין מגבו - אינו דין שמיטמאין מאוירן?!

אמר קרא:

"**תוכו**" (ויקרא יא, לג) - **תוכו של זה,**

ולא תוכו של אחר.

¹⁰⁶ וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו וטמא ואתו תשברו

¹⁰⁷ וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא

רס"י

הא דרשינהו. חד לגופיה וחד לגזירה שוה דנאמר תוכו לטמא כו' :

ארבעה קראי כתיבי. תרי תוכו ובכל חד הוה מצי למיכתב תוך וכתב תוכו :

חד לגופיה. תוך האמור לטמא לגופיה אתא שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאורו אע"פ שלא נגע :

וחד לגי'ש. ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אע"פ שלא נגע בו השרץ כדאמרין לעיל (דף כד :) נאמר תוכו לטמא כו' :

תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל. אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים ואוכלים ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון אין האוכלין טמאין דלאו תוכו דכלי חרס נינהו אלא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל ולא מיבעיא פנימי אם גם הוא של חרס דמציל דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נטמא וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ בפני הטומאה מציל על האוכלין שבתוכו שהרי גם הוא לא נטמא וחוצץ דאי משום דנגע בחיצון חיצון ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום דקאי באויר כלי חרס וכתוב וכל אשר בתוכו יטמא הי"מ אוכלין ומשקין אבל כלים אין מיטמאין דתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס :

כלי שטף. כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו כלי שטף על שם שיש להם טהרה במקוה :

אלא מתוכן ובנגיעה. עד שיפול לתוכן ויגע בהן ונימא דהאי אשר יפול עליו על שוליו ועל דופןותיו מתוכו קאמר :

מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו. בלא נגיעה :

אין מיטמא מגבו. אפילו בנגיעה כו' :

אמר קרא וכל כלי פתוח. דמדאדכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתוב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאינך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין אלמא מגבן נטמאו :

והני "תוכו" הא דרשינהו!

ארבעה "תוכו" (ויקרא יא, לג) כתיבי,

"תוכו" "תוך",

"תוכו" "תוך",

חד - לגופיה,

וחד - לגזירה שוה,

וחד - תוכו של זה ולא תוכו של אחר,

וחד - תוכו ולא תוך תוכו, ואפילו כלי שטף מציל¹⁰⁸.

ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן?

אלא מתוכן ובנגיעה מקל וחומר:

ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו - אינו מיטמא מגבו,

כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן - אינו דין שאין מיטמאין מגבן!?

אמר קרא: "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא"¹⁰⁹ (במדבר יט, טו).
האי "הוא"?

דכי אין צמיד פתיל עליו - טמא,

הא יש צמיד פתיל עליו - טהור.

הא כל הכלים, בין שיש צמיד פתיל עליהם, בין שאין צמיד פתיל עליהם - מיטמאין.

¹⁰⁸ הגהות הב"ח

¹⁰⁹ **וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא**

77. כה, א-ב

רָט"י

גולמי. שלא נגמרה כל מלאכתו כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתו וראויין הן לתשמישן: **פשוטיהן**. אפילו נגמרה מלאכתן: **טהורין**. דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן: **גולמי כלי מתכות טהורין**. ולקמן מפרש טעמא:

פשוטיהן טמאין. אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו':

לשוף. לשפסף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אשפרילי"א:

לשבץ. לשון משבצות מרמזן עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לנוי כמו שעושים בארגז הנשים:

לגרר. ברהיטנא להחליק: **לכרכב**. שחוקק בהן חקיקות גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים:

להטיח בטונס. דג הוא כמו ששנינו באלו טרפות (לקמן סו:) אפונס ואטונס ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:.) משישפסף בעור הדג:

או שמחוסר כן. בסיס לישב עליו: **אוגן**. שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לנוי:

אוזן. אנשי"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולנפה:

מחוסר חטיטה. טהור דלאו כלי הוא:

דחק קפיזא בקבא. כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה:

לשוף. בשופינא לימי"א בלעז:

לשבץ. במשבצות זהב לנוי: **לגרר**. גרוטושי"יר לשוף שייד בכלי ברזל לגרר שייד בכלי זהב וכסף:

לכרכב. בציורים שקורין ני"ל: **להקיש בקורנס**. שיש בו פחיתות ופושטן בקורנס:

טהור. הואיל ולא נגמרה כל מלאכת נוי ולקמן מפרש טעמא: **מחוסר כסוי טמא**. שאין הכיסוי ממלאכת הכלי שהכסוי כלי אחר הוא ובלא כסוי הוא בנוי:

מאי שנא. גולמי כלי מתכות דטהורין ומאי שנא של עץ דטמאין:

הואיל ולכבוד עשויין. הנך דמתכת הלכך לא חשיבי כלי למילתייהו עד שתגמר כל מלאכת כיבודן:

הואיל ודמיהן יקרים. ועד דעבידי לנוי לא חזו למילתייהו לימכר ביוקר כראוי להם:

כלי עצם. דמיהם יקרים ואין עשויין לכבוד לרב נחמן הו ככלי מתכות ולר' יוחנן הו ככלי עץ:

מִתְנִיתִין

טהור בכלי עץ - טמא בכלי מתכות,

טהור בכלי מתכות - טמא בכלי עץ.

גְּמָרָא

תנו רבנן:

"גולמי כלי עץ - טמאין,

פשוטיהן - טהורין.

גולמי כלי מתכות - טהורין,

פשוטיהן - טמאין.

נמצא טהור בכלי עץ - טמא בכלי מתכות,

טהור בכלי מתכות - טמא בכלי עץ.

ואלו הן "גולמי כלי עץ":

כל שעתידי: לשוף,

לשבץ,

לגרר,

לכרכב,

להטיח בטונס,

מחוסר: כן,

או אוגן,

או אוזן - טמא,

מחוסר חטיטה - טהור.

"מחוסר חטיטה" - פשיטא!

לא צריכא דחק קפיזא בקבא.

ואלו הן גולמי כלי מתכות:

כל שעתידי: לשוף,

לשבץ,

לגרר,

לכרכב,

להקיש בקורנס,

מחוסר: כן,

או אוגן,

או אוזן - טהור,

מחוסר כסוי - טמא."

מאי שנא הני, ומאי שנא הני?

רבי יוחנן אמר:

הואיל ולכבוד עשויין.

רב נחמן אמר:

הואיל ודמיהן יקרים.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

כלי עצם.

ואזדא רב נחמן לטעמיה,

כה,ב

רש"י

דכלי עצם מקבלים טומאה.
 בתמיה והיכא רמיזא:
להביא דבר הבא מן העצים.
 מקרניהם ומטלפיהם דהא כלי
 עור בהדיא כתיב ברישא דקרא:
 מן הקרנים גרסין ולא גרסין
 ומן הקרנים:
פרט לעופות. כגון צפרני גריפון
 שעושין מהם כלים:

דאמר רב נחמן:

כלי עצם ככלי מתכות דמו.

מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה?

אין,

דתניא:

"רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

מה תלמוד לומר: "וכל מעשה עזים תתחטאו"¹¹⁰ (במדבר לא, כ)?

להביא דבר הבא מן העצים: מן הקרנים,

ומן הטלפים,

שאך בהמה וחיה מנין?

תלמוד לומר: "וכל מעשה".

אם כן מה תלמוד לומר: "עזים"?

פרט לעופות."

¹¹⁰ וְכָל מַעֲשֵׂה עֲזִים וְכָל כְּלֵי עֹר וְכָל כְּלֵי עֵץ תִּתְחַטְּאוּ

78. כה, ב

רס"י

קטנים חייבין. במעשר שדרכן
לאוכלן בקוטנם קודם שיהו
מרים:
מתוקים גדולים חייבין. שנגמר
פריים:
קטנים פטורין. שאין דרך
אכילתן כך:
זה וזה לפטור. קטנים פטורים
בין מרים ובין מתוקים:
זה וזה לחיוב. גדולים בין מרים
ובין מתוקים ולקמן מפרש
גדולים מרים למאי חזו:

מתניתין

החייב בשקדים המרים - פטור במתוקים,
החייב במתוקים - פטור במרים.

גמרא

תנו רבנן:

"שקדים המרים: קטנים - חייבין,

גדולים - פטורין.

מתוקים: גדולים - חייבין,

קטנים - פטורין.

רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו:

זה וזה - לפטור.

ואמרי לה: זה וזה לחיוב."

אמר רבי אלעא:

הורה רבי חנינא בצפורי,

כדברי האומר: "זה וזה לפטור".

ולמאן דאמר: "זה וזה לחיוב" - גדולים למאי חזו?

אמר רבי יוחנן:

הואיל ויכול למתקן על ידי האור.

79. כה, ב - כו, א

רפ"י

מתניתין

התמיד:

עד שלא החמיץ - אינו ניקח בכסף מעשר, ופוסל את המקוה.
משהחמיץ - ניקח בכסף מעשר, ואינו פוסל את המקוה.

האחין השותפין:

נשחייבין בקלבון - פטורין ממעשר בהמה, נשחייבין במעשר בהמה - פטורין מן הקלבון.

גמרא

מני מתניתין?

לא רבי יהודה,

ולא רבנן.

דתנאי:

"המתמד ונתו מים במדה ומצא נדי מדתו - פטור, ורבי יהודה מחייב".

מני? אי רבנן - אף על גב דהחמיץ!

אי רבי יהודה - אף על גב דלא החמיץ!

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון:

בשהחמיץ מחלוקת.

ומתניתין רבי יהודה.

וכן אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

בשהחמיץ מחלוקת.

כו, א

מתני'
התמיד עד שלא החמיץ. הא נמי להכי תנייה הכא משום דדמיא להנך דלעיל אלא דעד השתא איירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בזו אינו נוהג בזו ומהשתא מיירי בחדא מילתא ויש בה חלוקה פרקים ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה ויש זמן שזה נוהג בה ואין זה נוהג בה: יין הוזכר לענין קיחת מעשר בירושלים ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך וגוי' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע בעירובין (דף כו:): ומים הוזכרו לענין לפסול את המקוה בשלשה לוגין מים שאובין אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה ויין אינו פוסל את המקוה:

תמיד. מים הנתנים בחרצנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין והתמיד עד שלא החמיץ מים בעלמא הוא ונוהג בו תורת פסול מקוה ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר ולאחר שהחמיץ ינהוג בו קיחת מעשר ולא ינהוג בו פסול מקוה:

וכן האחין השותפין כשחייבים כו'. האחין שהן שותפין בירושתן:

כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה. חלקו ולבסוף נשתתפו חייבין בקלבון כשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנין שתי קלבונות והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין שתי קלבונות שהיה להן לשקול לחצאין:

ופטורין ממעשר בהמה. כל הנולדים להם כל ימי שותפותם שהשותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק בתרא (דף נו:): יהיה לך ולא של שותפות והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכורות כתיב:

וכשחייבין במעשר בהמה. כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם דאמר התם יכול אפילו קנו בתפוסת הבית תלמוד לומר יהיה ופטורין מן הקלבון לגמרי ששוקלין בין שניהם שקל שלם שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק א משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו נמי אין מצות שקליהם עליו והווי ליה כשכנו ובן עירו:

גמ'

כדי מדתו. ולא יותר שאם מצא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרי יש כאן יין:

ר' יהודה מחייב. במעשר דכוליה פירא היא וחכמים פוטרים הואיל ולא נוסף בו כלום אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום:

בשהחמיץ מחלוקת. אבל בשלא החמיץ רבי יהודה מודה דלאו פירא הוא ורבנן אפילו בשהחמיץ פליגי:

ומתניתין רבי יהודה היא. ובשלא החמיץ לא בעי רב נחמן לאוקמי לפלוגתייהו ותיקום מתניתין כרבנן דקסבר ר"נ דכיון דכשלא מצא אלא כדי מדתו קא מיירי אי לא החמיץ לא מחייב עליה רבי יהודה:

80. כו, א

ר"י

קנה מעשר. ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים מפני שנתחללו על התמיד דאילו לא החמיץ הוה הנך מעות קיימי בקדושתיהו ביד המוכר:

איגלאי מילתא. דבשעת לקיחה פירא הוה דנכנס בהם כח החרצנים אלא שעדיין לא נגמר וחילול מעליא הוא שאם לא היה יין בחרצנים לא היה מחמיץ לעולם:

אלא מתניתין דקתני. לא החמיץ אין נקח בכסף מעשר ומשמע דאינה לקיחה והדמים קדושים ביד המוכר:

דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ. היכא דליתיה קמן ניזיל בתר רובא ורובא מחמיץ הן ומדקתני אין נקח ופוסל ש"מ כל כמה דלא החמיץ אע"פ שעתיד להחמיץ ההיא שעתא מיהא לאו פירא הוא ולא הוי חלול:

כששייר ממנו. מוכר זה בכוס ולא החמיץ:

רבא אמר. מתניתין דקתני עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעשר ואע"פ דפירא הוא:

ר' יוחנן בן נורי היא. דאזיל בתר חזותא ואמר קורטוב חלב משלים לגי לוגים לפסול מקוה משום דיש לו מראה מים והכא נמי אע"פ דפירא הוא עד שלא החמיץ הואיל וחזותיה מיא פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל דאמר קורטוב חלב לא משלים לפסול את המקוה ואף ע"פ דחזותא דכולהו מיא הוא והכא נמי אע"פ דחזותיה מיא הואיל ופירא הוה לא פסיל מקוה ולגבי מעשר נמי נקח:

לא פסלוהו. דאע"פ דאיכא שלשה לוגין שלמים כיון דחזותיהו דחמרא לא פסלי:

שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב. שאינו דוחה את מראה המים: **ומראיהו כמראה מים.** כיון דליכא שיעורא במיא לא פסלי דרבנן תרתי בעו שיעורא וחזותא:

הכל הולך אחר המראה. דכי היכי דאזלת ברישא בתר חזותא ואמרת לא פסלוהו סיפא נמי זיל בתר חזותא ואימא פסלוהו:

לאו א"ר יוחנן כו'. רבא הוא דמסיים לה למילתיה דאוקי מתניתין כרבי יוחנן בן נורי:

והכא נמי. דתמיד עד שלא החמיץ ואע"פ שעתיד להחמיץ והשתא פירא הוא הואיל וחזותיה מיא פסיל מקוה ואינו נקח ורב נחמן כרבנן דאף ע"פ דחזותיה מיא לא פסיל דתרתיה בעינן לפסול מקוה [שיעורא וחזותא] ולענין מעשר נקח דאפירא קפיד רחמנא והא פירא הוא והכא לא בעי תרתי ולבי מהסס [משום דרישא משמע דאזיל בתר חזותא וסיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא] ונראה בעיני דרבא חסר קורטוב תני ברישא ומשום דליכא שיעורא קאמר תנא קמא לא פסלוהו אבל שלשה לוגין שלמים אפילו מראיהו כמראה יין פסלי דרבנן לא קפדי אחזותא כלל והשתא מיתוקמא שפיר דרב נחמן [דאזיל בתר בסוף אף ע"פ דהשתא חזותא מיא דאמר כתי"ק דלא אזיל בתר חזותא ורבא דאמר כר"י] (דאמר כרבנן) והכי אמרינן בפרק קמא דמכות אליבא דרבא דחסר קורטוב תנינן ברישא ות"ק לא זו אף זו קאמר ור' יוחנן בן נורי ארישא נמי פליג ואתא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמים ומראיהו כמראה יין לא פסלי ובסיפא אף ע"פ דליכא שלשה לוגין שלמים מים הואיל דאיכא מראה מים פסלי:

ופליגא דר' אלעזר. הא דאמר רב נחמן לעיל בשהחמיץ מחלוקת פליגא אדר' אלעזר:

הכל מודים. אפילו רבי יהודה:

שארין מפרשין עליו ממקום אחר. מתמיד אחר: **אלא א"כ החמיץ.** תמיד זה שהוא בא לתקן ולהפריש עליו ממקום אחר ומדקאמר ר' אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין מפרשין עליו ממקום אחר מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בלא החמיץ ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אלא מיניה וביה אבל ממקום אחר אפילו הוא כיוצא בו שלא החמיץ לא שמה זה עתיד להחמיץ והוי פירא וזה אין עתיד להחמיץ וקא מפרש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור והמפריש מן הפטור על החיוב אוכל טבל שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו שאינו ראוי לכך ונמצא שלא נתקן זה שהפריש עליו והמפריש מן החיוב על הפטור מאכיל טבל לכהן שהרי אין שם תרומה חלה עליו כיון שזה שהוא מפרש עליו א"צ לכך נמצא שנותן לו מטבל זה החייב בתרומה ומאכילו לכהן על חנם וטבל במיתה אף לכהן כדאמרינן באלו הן הנשרפין (סנהדרין פג.).

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

תמיד שלקחו בכסף מעשר ולבסוף החמיץ - קנה מעשר.

מאי טעמא?

איגלאי מילתא למפרע דפירא הוא.

אלא מתניתין דקתני: "החמיץ - אין, לא החמיץ - לא" -

דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ!

אמר רבה:

כששייר ממנו בכוס, ולא החמיץ.

רבא אמר:

הא מני? רבי יוחנן בן נורי היא.

דתנו:

"שלשה לוגין מים חסר קורטוב, שנפל לתוכן קורטוב יין, ומראיהו כמראה יין, ונפלו למקוה - לא פסלוהו. שלשה לוגין מים חסר קורטוב, שנפל לתוכן קורטוב חלב, ומראיהו כמראה מים, ונפלו למקוה - לא פסלוהו."

רבי יוחנן בן נורי אומר:

הכל הולך אחר המראה" (מקוואות ז, ה).

לאו אמר רבי יוחנן בתר חזותא אזלינן,

הכא נמי, זיל בתר חזותא,

וטעמא וחזותא דהאי מיא נינהו.

ופליגא דרבי אלעזר,

דאמר רבי אלעזר:

הכל מודים - שאין מפרשין עליו ממקום אחר, אלא אם כן החמיץ.

קסבר: בלא החמיץ מחלוקת.

ועד כאן לא מחייב רבי יהודה אלא מיניה וביה,

אבל מעלמא - לא,

דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור, ומן הפטור על החיוב.

81. כו, א-ב

רפ"י

משיקו במים. אם נטמא דמיה בעלמא הוא:
משהחמיץ אין משיקו במים. דחמרא הוא וכלים ואדם ניתנה להם תורת טהרה במקוה אבל באוכל ומשקה לא נאמר בהן טבילה ומים מיטהרים בהשקה שאם יש לו מים יפים לשתיה ונטמאו נותנן בכלי ומשקען במי המקוה עד שנושקין המים והוי חיבור ובטלי לגבי מקוה כתרומה טמאה שזרעה בקרקע שבטלה טומאתה והיא טהורה והכי מפרש בכל שעה (פסחים דף לד.) אבל יין במים לאו זריעה היא דטעמא לא בטיל:
לא שנו. דמשיקו במים:
אבל טמאין מעיקרא לא. ורב גביהה פריך עלה מאי שנא:
לשמעתא. כלומר טעמא דהא מתניתין בעא מיניה מרב אשי:
יקירי. כבדין:
קפי. : צף ויצף הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו):
מבלבלי. הכל יחד המים והיין של תמיד הלכך מהניא ליה השקה:

תנו רבנן:

"התמד:

עד שלא החמיץ - משיקו במים, משהחמיץ - אין משיקו במים."

כו,ב

אמר רבא:

לא שנו אלא שתמדו במים טהורים, ונטמאו, אבל טמאים מעיקרא - לא.

אזל רב גביהה מבי קתיל, אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי.

מאי שנא טמאין מעיקרא דלא?

דאמרינן: אידי דמאי יקירי שכני תתאי,

ופירא קפי מלעיל,

ולא קא סלקא להו השקה למיא,

אי הכי טהורים ולבסוף נטמאו נמי!

אלא מבלבלי,

הכי נמי מבלבלי.

82. כו, ב

רש"י

מתני'

כל מקום שיש מכר. כל זמן שהבת קטנה ואביה זכאי למוכרה:

אין קנס. אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף דנערה כתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף:

וכל מקום שיש קנס. דהיינו כשהיא נערה:

אין מכר. דתניא בערכין (דף כט:): יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו בסמיני נערות שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר:

גמ'

זו דברי ר"מ. דאמר קטנה אין לה קנס אבל חכמים אומרים יש לה קנס לקטנה וטעמא מפרש בכתובות (דף מ:): כל מקום שנאמר נער בלא ה"א אפילו קטנה במשמע:

בת שלש שנים. ראויה לביאה: הכי גרסינן קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס וחכמים אומרים קטנה בת ג' שנים שהיא ראויה לביאה יש לה קנס:

מכר לא. בתמיה והלא קטנה היא עד שתביא שתי שערות:

אימא אף קנס. יש לה ואע"פ שיש מכר משתראה לביאה עד שתביא ב' שערות וקודם שתראה לביאה יש מכר ואין קנס ומשתביא שתי שערות ועד שתיבגר יש קנס ולא מכר ובין בגרות לנערות ששה חדשים:

מתניתין

כל מקום שיש מכר - אין קנס.

וכל מקום שיש קנס - אין מכר.

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב:

זו דברי רבי מאיר,

אבל חכמים אמרו: יש קנס במקום מכר.

דתניא:

"קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות.

יש לה מכר ואין לה קנס - משתביא שתי שערות, עד שתיבגר.

יש לה קנס ואין לה מכר,

דברי רבי מאיר,

שהיה רבי מאיר אומר:

כל מקום שיש מכר - אין קנס,

וכל מקום שיש קנס - אין מכר.

וחכמים אומרים:

קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שתיבגר יש לה קנס."

קנס - אין, מכר - לא?!

אימא: אף קנס במקום מכר.

83. כו, ב

רס"י

מתני'

מיאון. ביתומה שקדשוה אמה או אחיה ואפילו לדעתה יכולה למאן ויוצאה בלא גט עד שתביא שתי שערות וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא דאיש כתיב בפרשה ואם לא יחפוץ האיש ומקשינן אשה לאיש ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן:

גמ'

זו דברי ר"מ. דאמר נערה לא ממאנת:

במקום חליצה. דאפילו נערה יכולה למאן:

עד שירבה השחור. שיוקף אותו מקום בשער ובמסכת נדה (דף נב:) מפרש לא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור:

מתניתין

**כל מקום שיש מיאון - אין חליצה,
וכל מקום שיש חליצה - אין מיאון.**

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב:

זו דברי רבי מאיר,

אבל חכמים אומרים:

יש מיאון במקום חליצה.

דתניא:

"עד מתי הבת ממאנת?

עד שתביא שתי שערות,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

עד שירבה השחור על הלבן."

84. כו, ב

רש"י

מתני'

תקיעה. ערבי שבתות וימים טובים להבטיל את העם מן המלאכה ובין השמשות תוקעין להבדיל בין קדש לחול:
הבדלה. בתפלה ועל הכוס במוצאי שבתות וימים טובים:
תוקעין. אע"פ שגם היום יו"ט היה ואין בו מלאכה תוקעין להבדיל ממלאכת אוכל נפש:
ולא מבדילין. מפני שהנכנס חמור מן היוצא:
חל להיות במוצאי שבת מבדילין. לפי שהיוצא חמור מן הנכנס ותקיעה אין כאן:
כיצד מבדילין. בין שבת ליום טוב כשהוא במוצאי שבת:

גמ'

היכי תוקע. ביו"ט שבע"ש כשהוא תוקע להבדיל בין קדש לחול דבעי שינוי משאר ערבי שבתות שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה דיוצאה כל כך:
מתוך תקיעה. קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה:
בנשימה אחת. ומכל מקום מפסיק הוא בינתיים:

מתניתין

כל מקום שיש תקיעה - אין הבדלה, וכל מקום שיש הבדלה - אין תקיעה.
יום טוב שחל להיות בערב שבת - תוקעין ולא מבדילין, במוצאי שבת - מבדילין ולא תוקעין.

כיצד מבדילין?

המבדיל בין קודש לקודש.

רבי דוסא אומר:

בין קודש חמור לקודש הקל.

גמרא

היכי תוקע?

אמר רב יהודה:

תוקע, ומריע מתוך תקיעה.

ורב אסי אומר:

תוקע ומריע בנשימה אחת.

אתקין רב אסי בהוצל כשמעתייה.

מיתבי:

"יום טוב שחל להיות בערב שבת - תוקעין ולא מריעין".

מאי לאו לא מריעין כלל.

לא, רב יהודה מתרץ לטעמיה,

ורב אסי מתרץ לטעמיה.

"רב יהודה מתרץ לטעמיה" - לא מריעין בפני עצמה, אלא מתוך תקיעה.

"ורב אסי מתרץ לטעמיה" - לא מריעין בשתי נשימות אלא בנשימה אחת.

85. כו, ב

רש"י

היכא אמר לה. להאי בין קדש לקדש:
 בחתימתה. של הבדלה אבל בפתיחתה הוא אומר בין קדש לחול וכך אנו נוהגים:
 אף בפתיחתה. מתחיל המבדיל בין קדש לקדש בין אור לחושך:
 ולית הלכתא כוותיה. שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה והבדלה דכתיבה באורייתא בקודש וחול כתיבה וכרבי דוסא נמי לית ליה (ליה) הלכתא דלא מזלזלין ביום טוב לקרותו קודש הקל:
 באמצע שבת. אפי"ה אמרינן בין יום השביעי אפי"ג דלא שייך יום השביעי הכא כלל:
 סדר הבדלות. האמורות בתורה הוא מונה ולהבדיל בין הקדש וגוי. ויבדל בין האור ובין החושך. ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ובין יום השביעי כו' היינו בין קדש לחול ומשום דבעי למימר מעין חתימה סמוך לחתימתה:

"וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת - מְבַדְּלִין וְלֹא תוֹקְעִין.
 פִּיצוּד מְבַדְּלִין?
 הַמְבַדְּלִין בֵּין קוֹדֵשׁ לְקוֹדֵשׁ.
 רַבִּי דוּסָא אָמַר:
 בֵּין קוֹדֵשׁ חִמּוּר לְקוֹדֵשׁ הַקָּל."

היכא אמר לה?

אמר רב יהודה בחתימתה.

וכן אמר רב נחמן: בחתימתה.

ורב ששת פריה דרב אידי אמר:
 אף בפתיחתה.

ולית הלכתא כוותיה.

86. כו, ב

"רבי דוסא אומר בין קדש חמור לקדש הקל".

ולית הלכתא פותיה.

אמר רבי זירא:

יום טוב שחל להיות באמצע שבת, אומר: המבדיל בין קדש לחול,
ובין אור לחשך,
ובין ישראל לעמים,
ובין יום השביעי לששת ימי המעשה.

מאי טעמא?

סדר הבדלות הוא מונה.

הדרן עלך הכל שוחטין